

Res-1098

T. 148289

C. 1196385

R 376462

Cogitatio resignandi imperium, & ornatus urbis.

Cap. XXVIII.

E reddenda Republicis cogitavit: primo post oppressum statim Antonium, memor obiectum ab eo sibi sæpius, quasi per ipsum staret, ne redderetur: ac rursus tædio diuturnæ valetudinis, cū etiā magistratibus ac senatu domum accitis, rationarium imperij tradidit. Sed reputans & se priuatum non sine periculo fore, & illā plurimum arbitrio temere cōmitti, in retinenda perseveravit, dubiū euentu meliore, an voluntate: quam voluntatem cū præsidens identidē præ se ferret, quodam etiā edicto his verbis testatus est: Ita mihi saluā ac sospitē Rempub. sistere in sua sede liceat, atque eius rei fructū percipere quē peto, vt optimi status author dicar, & moriens vt ferā mecum spem, māsura in vestigio suo fundamenta Reip. quæ iecero. fecitq; ipse se cōpotē voti, nisi omnimodo, ne quem noui status pœniteret. Urbē nanq; pro maiestate imperij ornatā, & inundationibus incendiisq; obnoxia, excoluit adeo, vt iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quā lateritiā accepisset. Tutā vero quantū prouideri humana ratione potuit, etiam in posterum præstitit.

Quā voluntatem, cū mox præcesserit voluntate. qđ in Ruffino reprehēdit Hieronymus.

Opera publica per eum & alios instructa.

Cap. XXIX.

Publica opera plurima extruxit, ex quibus vel præcipua, forum cum æde Martis vltoris, templum Apollinis in palatio, ædem tonantis Iouis in Capitolio. Fori ex

g.j.

Al. festina-
tius,

struēdi causa fuit hominum & iudiciorum mul-
tudo, quæ videbatur, non sufficientibus duo-
bus, etiam tertio indigere. Itaq; * festinantius,
necdum perfecta Martis æde publicatū est, cau-
tūq; vt separatim in eo publica iudicia, & for-
titiones iudicū fierent. Aedem Marti Bello Phi-
lippensi pro vltione paterna suscepto, vouerat.
Sanxit ergo, vt de bellis triumphisq; hinc consu-
leretur senatus, prouincias cū imperio petituri
hinc deducerentur, quiq; victores redissent, huc
insignia triumphorū inferrēt. Templum Apol-
linis in ea parte Palatinę domus excitauit, quā
fulmine ictā desiderari à deo aruspices pronun-
ciarāt. Addita porticus cum bibliotheca latina,
græcāq; quo loco iam senior sæpe etiā senatum
habuit, decuriāsq; iudicum recognouit. Tonātū
Ioui ædem consecrauit liberatus periculo, cum
expeditione Cantabrica per nocturnum iter le-
cticam eius fulgur * perstrinxisset, seruūmq;
præluentem exanimasset. Quædam etiam ope-
ra sub nomine alieno, nepotum scilicet & vxor-
is sororisq; fecit, vt porticū, basilicāmq; Lucij
& Caij. Item porticus Liuiæ & Octauia, thea-
trūmq; Marcelli. Sed & cæteros principes viros
sæpe hortatus est, vt pro facultate quisque mo-
numentis vel nouis, vel resectis & excultis urbē
adornarent: multaque à multis extructa sunt,
sicut à Martio Philippo ædes Herculis & Mu-
sarum, à Lucio Cornificio ædes Dianæ, ab Asi-
nio Pollione atriū Libertatis, à Munatio Plan-
co ædes Saturni, à Cornelio Balbo theatrum, à

Al. præstrin-
xisset.
Præluere
dicitur, qui
præcedit cū
lumine.

Statilio Tauro amphitheatrum, à M. verò Agrippa complura & egregia.

De diuisione urbis templisq; & uijs per eum instauratis, item & Tyberis ampliatio. Cap. XXX.

Patium urbis in regiones vicósq; diuisit, instituitq; vt illas annui magistratus sortitò tuerentur, hos magistri è plebe cuiusq; viciniæ electi. Aduersus incendia excubias nocturnas vigilésq; cõmentus est: ad coercendas inundationes, alueũ Tyberis laxauit ac repurgauit, cõpletũ olim ruderibus, & ædificiorum prolapsionibus coarctatũ. Quò autẽ facilius vndiq; vrbs adiret, desumpta sibi Flaminia via Ariminó tenus muniẽda, reliquas triũphalibus viris ex manubiali pecunia sternẽdas distribuít. Aedes sacras vetustate collapsas, aut incẽdio absumptas refecit, easq; & cæteras opulẽtissimis donis adornauit, vtpote qui in cellã Capitolini Iouis xvi milia põdo auri, gemmásq; ac margaritas quingentes HS vna donatione contulerit.

Manubialis pecunia.

Gesta per eum in pontificatu maximo.

Cap. XXXI.

Ostquã vero pontificatũ maximũ, quem p nũquã viuo Lepido auferre sustinuerat, mortuo demũ suscepit: quicquid fatidicorũ librorũ Græci Latiníq; generis, nullis vel parũ idoneis authoribus vulgo ferebatur, supra duo milia cõtracta vndiq; cremauit, ac solos retinuit Sibyllinos, hos quoq; delectu habito, condidítq; duobus forulis auratis sub Palatini Apollinis basi. Annũ à diuo Iulio ordinatũ, sed post

Sustinuerat pro uoluerat, vt anto

g.ij.

C. SVETONII TRANQVILLI

ea negligentia conturbatum atq; cōfusum, rursus ad pristinam rationem redegit: in cuius ordinationē Sextilem mēsem è suo cognomine nūcupavit, magis q̄ Septembrem, quo erat natus: quia hoc sibi & primus consulatus, & insignes victoriæ obtigissent. Sacerdotum & numerū & dignitatem, sed & cōmoda auxit præcipue Vestalium virginum. cūmque in demortuæ locum aliā capi oporteret, ambirētq; multi ne filias in sortem darēt, adiuravit, si cuiusquam neptiū suarum cōpeteret ætas, oblaturum se fuisse eā. Nonnulla etiam ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit: vt Salutis auguriū, Diale flaminium, sacrū Lupercale, ludos seculares, & compitalitios. Lupercalibus vetuit currere imberbes. Item secularibus ludis iuvenes vtriusq; sexus prohibuit vllum nocturnum spectaculū frequentare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Compitales Lares ornare bis anno instituit, vernis floribus & æstiuis. Proximum à dijs immortalibus honorem memoriæ ducum præstitit, qui imperium populi Romani ex minimo maximum reddidissent. Itaque & opera cuiusque manentibus titulis restituit, & statuas omnium triumphali effigie in vtraque fori sui porticu dedicavit. Professus est edicto commentum id se, vt illorum velut exemplar, & ipse dū viueret, & insequentium ætatum principes exigerētur à ciuibus. Pompeij quoq; statuam cōtra theatri eius regiam marmoreo Iano supposuit, translata è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

*Correctio eius & reformatio abusuum
& excessuum. Cap. XXXII.*

Leraque pessimi exempli correxit, quæ
 p in perniciem publicam aut ex cōsuetu-
 dine licentiāq; bellorum ciuiliū dura-
 uerant, aut per pacem etiam extiterāt. Nam &
 grassatorum plurimi palàm se ferebant succin- Grassatores, qui
grassantur
ferro.
 cti ferro, quasi tuēdi sui causa, & rapti per agros
 viatores sine discrimine liberi seruīq; ergastulis
 possessorum supprimebātur. Et plurimæ factio- Nullius nō
facinoris,
p cultus
facinoris.
 nes titulo collegij noui, ad nullius non facinoris
 societatem coibant. Igitur grassatores dispositis
 per opportuna loca stationibus inhibuit, erga- Al. excussit
 stula recognouit. Collegia præter antiqua & le-
 gitima dissoluit, tabulas veterū erarij debitorū,
 vel præcipuam calumniādi materiam * exussit.
 loca in vrbe publica iuris ambigui possessoribus
 adiudicauit. diuturnorum reorum, & ex quorū
 nihil aliud quàm voluptas inimicis quæreretur,
 nomina aboleuit, cōditione proposita, vt si quē
 quis repetere vellet, par periculū pœnæ subiret.
 Ne quod autem maleficium negotiūmve impu-
 nitate vel mora elaberetur, triginta * amplius Al. am-
pliatos.
Actui res-
rum, pro
agendis
rebus.
 dies, qui honorarijs ludis occupabantur, actui
 rerum accommodauit. Ad tres iudicum decu-
 rias, quartam addixit ex inferiore censu, quæ du-
 cenariorum vocaretur, iudicaretque de leuiori-
 bus summis. Iudices à tricesimo ætatis anno, al-
 legit, id est, quinquennio maturius q̄ solebant.
 At plerisq; iudicandi munus detrectantibus, vix
 concessit vt singulis decurijs per vices annua

g. iij.

vacatio esset, & vt solitæ agi Nouembri & Decemb. mense res omitterentur.

Modus eius & mos in iure dicendo. Cap. XXXIII.

i Pse ius dixit assiduè, & in noctem nonnunquam: si parum corpore valeret, lectica pro tribunali collocata, vel etiam

domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa, sed & lenitate: siquidem manifesti parricidij reum, ne culeo infueretur, quòd nõ nisi confessi afficiebantur hac pœna, ita fertur interrogasse: Certe *patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamēto ageretur, omnesq; *signatores lege Cornelia tenerentur, non tantum duas tabellas damnatoriam & absolutoriã simul cognoscentibus dedit, sed tertiam quoq; qua ignosceretur ijs, quos fraude ad signãdum, vel errore inductos constitisset. Appellationes quotannis vrbanoꝝ quidem litigatorum prætori delegauit vrbano, at prouincialium consularibus viris, quos singulos cuiusque prouinciæ negotijs præposuisset.

De legibus per eum sancitis, & alijs retractatis.

Cap. XXXIII.

I Eges retractauit, & quasdam ex integro sanxit, vt sumptuariam, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, de maritandis

Perferre legem nõ potuit, pro ad finem, siue ad plenum ferre cõmcepisset. ordinibus. Hanc cum aliquanto quàm cæteras seuerius emendasset, præ tumultu recusantium perferre nõ potuit, nisi adempta demũ lenitãve parte pœnarum, & vacatione triennij data, auctisq; præmijs. Sic quoque abolitionem eius

publico spectaculo pertinaciter postulante equitate, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentavit, manu vultuque significans ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponsarum & matrimoniorum crebra mutatione vim legis eludi sentiret, tempus sponfas habendi coarctavit, diuortijs modum imposuit.

Reformatio senatus, & modus conueniendi eiusdem. Cap. XXXV.

Senatorum affluentem numerum deformis mi & incondita turba (erant enim super mille, & quidam indignissimi, & post necem Cæsaris per gratiam & præmium allekti, quos abortiuos vulgus vocabat) ad modum pristinum & splendorem redegit duabus lectionibus: Prima ipsorum arbitrata, quo vir virum legit: secunda suo & Agrippæ, quo tempore æstimator lorica sub veste munitus, ferròque cinctus præsedisse decem valentissimis senatorij ordinis amicis sellam suam circumstantibus. Cordus Cremutius scribit, ne admissum quidem tunc quenquam senatorum, nisi solum, & prætentato sinu. Quosdam ad excusandi se verecundiam compulit, seruauitque etiam excusantibus insignis vestis, & spectandi in orchestra, epulandique publicè ius. Quo autem lecti probatiusque & religiosius, & minore molestia senatoria munera fungerentur, sanxit, vt prius quam

Super siue supra, pro plusquam.

Al. oreinos. Abortiui, qui abortu nati sunt.

Valentissimi, robustissimi.

Fungi munera, pro muneribus.

g. iij.

Bis in mēse
pro bis sin-
gulis men-
sibus.

Al. atque.

cōsideret quisquam, thure ac mero supplicaret, apud aram eius dei in cuius tēplo coiretur, & ne plus quàm bis in mense legitimus senatus ageretur, calendis scilicet & idibus, néve Septembri Octobrive mēse vlllos adesse alios necesse esset, quàm forte ductos, per quorum numerum decreta confici possent, sibi que instituit consilia fortiri semestria, cum quibus de negotijs ad frequentem senatū referendis antè tractaret. Sententias de maiore negotio non more, * neq; ordine, sed prout libuisset, prærogabat: vt perinde quisque animum intenderet, ac si censendum magis quàm assentiendum esset.

De eodem. Cap. XXXVI.

Vthor & aliarum rerum fuit, in queis ne a acta senatus publicarentur: ne magistratus deposito honore statim in prouincias mitterentur: vt proconsulibus ad mulos & tabernacula, quæ publicè locari solebant, certa pecunia constitueretur: vt cura ærarij à Quæstoribus vrbanis ad Prætorios Prætoresve trāsiret: vt centumviralem hastam, quam Quæstura functi consueuerāt cogere, decemuii cogere.

Officia per eum excogitata.

Cap. XXXVII.

Recognoscere turmas, pro recentere.

Voque plures partem administrandæ Reipublicæ caperent, noua officia excogitauit. Curam operum publicorum, viarum, & aquarum, aluei Tyberis, frumenti populo diuidēdi, præfecturam vrbis, triumviratum legendi senatus, & alterū * recognoscendi tur-

mas equitum, quotiescunq; opus esset, censores creari desitos longo interuallo creauit, numerũ Prætorum auxit. Exegit etiam vt quoties consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet, nec obtinuit, reclamantibus cunctis factis maiestatem eius imminui, q̄ honorem eum non solus, sed cum altero gereret.

Bellica uirtus per eum honorata. Cap. XXXVIIII.

Ec parcior in bellica uirtute honorãda,
 n * super triginta ducibus iustos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit: liberis senatorum quo celerius Reipu. affluescerent, protinus virilem togam, latumclauum inducere, & curiæ interesse permisit: militiamq; auspiciantibus, nõ tribunatum modò legionum, sed & præfecturas alarum dedit. At ne quis expers castrorũ esset, binos plerunque laticlauios præposuit singulis alis. Equitum turmas frequẽter recognouit, post longam intercapedinem reducto more transuectio-
 ctionis: sed neq; detrahi quenquam in transuehendo ab accusatore passus est, quod fieri solebat: & senio vel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmissio in ordine equo ad respõdendum quoties citarẽtur, pedibus venire: mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinque & triginta retinere eum nollent.

Al. supra.
 Super siue supra, pro plusquam.

Laticlauij, lato clauo insignes.
 Recognouit turmas.
 Intercapedo, pro interuallo.

Gratiam fecit reddendi equi.

Ratio uitæ exacta per eum ab unoquoque equite Romano. Cap. XXXIX.

IMpetratĩsq; à senatoribus decem * adiutoribus vnumquenque equitum, rationem uitæ

Al. adiutoribus.

Al. tradito
coram pu-
gillari, quo

reddere coëgit, atque ex improbatis alios pœna, alios ignominia notauit, plures admonitione, sed varia. Leuissimum genus admonitionis fuit *traditio coram pugillariũ, quos taciti, & ibidẽ statim legerent. Notauitq; aliquos, quod pecunias leuioribus vsuris grauiore mutuati scœnore collocassent.

Quædam eius ordinationes circa Rempublicam.

Cap. XL.

Omitijs tribunitijs si deessent candida-
c ti, senatores ex equitibus Romanis crea-
uit, ita vt potestate transacta, in vtro
vellent ordine manerent. Cum autem plerique
equitũ attrito bellis ciuilibus matrimonio, spe-
ctare ludos è quatuordecim nõ auderent metu
pœnæ theatralis, pronunciauit non teneri ea,
quibus ipsis parentibusve equester census vnq̃
fuisset. Populi Romani censum vicatim egit: ac
ne plebs frumentationum causa frequentius à
negocijs auocaretur, ter in annum quaternũm
mensium tesseras dare destinauit, sed desideran-
ti consuetudinem veterem, concessit rursus, vt
sui cuiusq; mensis acciperet. Comitiorum quo-
que pristinum ius reduxit, ac multiplici pœna
coërcito ambitu, Fabianis & Scaptensibus tri-
bulibus suis die comitiorũ, ne quid à quoquam
candidato desiderarẽt, singula milia nummũm
à se diuidebat. Magni prætereà existimans, syn-
cerum atq; ab omni colluione peregrini ac fer-
uilis sanguinis incorruptum seruare populum,
& ciuitatem Romanam parcissimè dedit, & ma

numittendi modum terminavit . Tiberio pro cliente Græco petēti rescripsit, non aliter se daturum, q̄ si præsens sibi persuasisset q̄ iustas petendi causas haberet. Et Liuiæ pro quodam tributario Gallo roganti, ciuitatem negavit, immunitatem obtulit, affirmans se facilius passurū fisco detrahi aliquid, q̄ ciuitatis Romanæ vulgari honorem. Seruos non contentus multis difficultatibus à libertate iusta remouisse: cū & de numero & de cōditione ac differentia eorū qui manumitterentur, curiosè cauisset, hoc quoq; adiecit, ne vinctus vnq̄ tortusve quis vllō libertatis genere ciuitatem adipisceretur. Etiam habitum vestitūmq; pristinū reducere studuit. Ac vīsa quondam pro cōcione pullatorū turba, indignabundus & clamitās: En ait, Romanos rerū dominos, gentēmq; togatam. Negotiū ædilitatis dedit, ne quem posthac paterentur in foro circōve, nisi positis lacernis togatum consistere.

Liberalitas eiusdem. Cap. XLI.

Iberalitatem omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit . Nam & inuecta vrbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nummariaē rei effecit, vt fœnore diminuto, plurimum agrorum pretijs accesserit . Et postea quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, vsum eius gratuitum ijs qui cauere in duplum possent, ad certum tempus indulgit. Senatorū censum ampliauit, ac pro octingētorum milium summa duodecies HS taxauit, suppleuitq; non habentibus.

Congiaria populo frequenter dedit, sed diuersæ ferè summæ, modò quadringenos, modò tricesnos, nonnunquam ducenos, quinquagenósque nummos: ac ne minores quidē pueros præterijt, quanuis non nisi ab vndecimo ætatis anno accipere consueissent. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo pretio viritim admensus est, tesserásque nummarias duplicauit.

Admensus est, pro dedit.

Seueritas eius in reprimendis populi uoluptatibus indiscretis.

Cap. XLII.

Ed vt salubrem magis quàm ambitiosum principē scires, querentē de inopia & caritate vini populum, seuerissima

Al. oratiōe.

coërcuit * voce, satis prouisum à genero suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines sitirent. Eidem populo promissum quidem congiarium reposcenti, bonæ fidei se esse respōdit. Non promissum autem flagitanti, turpitudinem & impudētiam edicto exprobrauit, affirmauitq; non daturū se, quanuis dare destinarat. Nec minore grauitate atq; constantia, cum proposito cōgiario multos manumissos, insertósque ciuium numero cōperisset, negauit accepturos quibus promissum non esset. Cæterisq; minus q̄ promiserat, dedit, vt destinata summa sufficeret. Magna verò quondam sterilitate, ac difficili remedio, cum venalitias & lanistarum familias, peregrinósque omnes, exceptis medicis & præceptoribus, partémque seruitiorum vrbe expulisset, vt tandem annona cōualuit, impetum se cepis-

se scribit frumētationes publicas in perpetuum abolendi, quòd earum fiducia cultura agrorum cessarat: neque tamen perseuerasse, quia certum haberet posse per ambitionem quandoq; restitui. Atq; ita post hanc rem temperavit, vt non minorem **aratorū* ac negotiantium, quàm *populi* rationem deduceret. Al. arātū,

spectacula uarij generis per eum edita.

Cap. XLIII.

Spectaculorum & assiduitate & varietate atq; magnificentia omnes antecessit. fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro magistratibus qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & vicies. Fecitque nonnunquam vicatim, ac pluribus scenis, per omnium linguarū histriones, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed in circo & in septis, & aliquando nihil præter venationem **edidit*. Athletas extructis Al. dedit. in campo Martio sedilibus ligneis, item nauale prælium circa Tyberim cauato solo, in quo nūc Cæsarium nemus est. Quibus diebus custodes in vrbe disposuit, ne raritate remanentium graffatoribus obnoxia esset. In circo aurigas cursoresq; & cōfectores ferarum, & nonnunquam ex nobilissima iuuentute produxit. Sed & Troiæ ludum edidit frequentissime magnorum minorumve puerorum delectu, prisca decoriq; moris existimans claræ stirpis indolē sic notescere. In hoc ludicro Caium Nonium asprenatem lapsu Torques aureus, genere masculi no. debilitatum, aureo torque donauit, passusq; est ipsum posterósque Torquati ferre cognomen.

Beroald⁹ le
git Eferini

Al. supra.

Mox finē fecit talia edēdi, Asinio Pollione ora-
tore grauit̄ inuidiosēq; ī curia questo* Affer-
nini nepotis sui casum, qui & ip̄e crus effrege-
rat. Ad īcenicas quoq; & gladiatorias operas &
equitibus Romanis aliquando vsus est: verum
prius quā senatuscōsulto interdiceretur, post-
ea nihil sanē pr̄terquā adolescentulū Lucium
honeste natum exhibuit, tantum vt ostenderet,
quòd erat bipedali minor librarum septemdes-
cim, ac vocis immensē. Quodam autem mune-
ris die, Parthorum obsides tūc primum missos,
per arenam mediā ad spectaculū induxit,* sus-
p̄rque se subsellio secundo collocauit. Solebat
etiam citra spectaculorum dies, siquando quid
inuisitatum dignūmq; cognitu aduectum esset,
id extra ordinē quolibet loco publicare, vt rhi-
nocerotem apud septa, tigrim in scena, anguem
quingenta cubitorum pro comitio. Accidit
votiuis Circensibus, vt correptus valetudine, le-
ticia cubans, then̄sas deduceret. Rursus com-
missione ludorum, quibus theatrū Marcelli de-
dicabat, euenit vt laxatis sellæ curulis compa-
gibus caderet supinus. Nepotum quoque suorū
munere, cum consternatum ruinæ metu popu-
lum retinere & confirmare nullo modo posset,
transijt è loco suo atq; in ea parte confedit, quæ
suspecta maxime erat. Spectandi cōfusissimum
ac solutissimum morem correxit ordinauitque,
motus iniuria senatoris, quem Puteolis per cele-
berrimos ludos confessu frequenti nemo rece-
perat.

ordo subselliorum in spectaculis. Cap. XLIII.

Acto igitur decreto patrum, vt quoties
 f quid* spectandi vsquã publice ædere- Al. f. c. c.
 tur, primus subselliorum ordo vacaret culi.
 senatoribus, Romæ legatos liberarum socia-
 rumque gentium vetuit in orchestra confide-
 re, cum quosdam etiam libertini generis mitti
 deprehendisset. Militem secrevit à populo, ma-
 ritis è plebe proprios ordines assignauit, præ-
 textatis cuneum suum, & proximum pædago-
 gis. sanxitque, ne quis pullatorum media ca-
 uea federet. Fœminis ne gladiatores quidem
 quos promiscue spectari solenne olim erat, nisi Solene, pro
 ex superiore loco spectare concessit. Solis vir- solitum.
 ginibus Vestalibus locum in theatro separatim,
 & contra Prætoris tribunal dedit. Athletarum Cõtra tribu
 vero spectaculo muliebrem sexum omnem a- nal, pro ère
 deo submouit, vt pontificalibus ludis pugilum gione tribu
 par postulatum, distulerit in sequentis diei ma- nalis,
 tutinum tempus, edixeritque mulieres ante
 horam quintam venire in theatrum non pla-
 cere.

Loca & tempus unde ipse spectacula cernebat.

Cap. XLV.

ipse Circenses ex amicorum ferè libera-
 i torumque cœnaculis spectabat, inter-
 dum è puluinari. Et quidem cum con-
 iuge ac liberis sedens, spectaculo* plurimas ho- Aliàs per
 ras, aliquando*totos dies aderat, petita venia, plurimas.
 commendatisque, qui suam vicem præsidendo Al. p. totos.
 fungerentur. Verum quoties adesset, nihil præ-

terea agebat, seu vitandi rumoris causa, quo pa-
 trem Cæsarem vulgo reprehensum commemo-
 rabat, quòd inter spectandum epistolis libellisq;
 legēdis, * ac rescribēdis vacaret, seu studio spe-
 ctandi, ac voluptate, qua teneri se neq; dissimu-
 lauit vnquā, & sæpe ingenue professus est. Itaq;
 corollaria & præmia alienis quoq; munerib⁹ ac
 ludis & crebra & grandia de suo offerebat. Nul-
 liq; Græco certamini interfuit, quo nō pro me-
 rito certantium quenq; honorauerit. Spectauit
 autē studiosissime pugiles, & maxime Latinos,
 non legitimos atq; ordinarios modo, quos etiā
 cōmittere cū Græcis solebat, sed & cateruarios
 oppidanos inter angustias vicorū pugnantes te-
 mere ac sine arte. Vniuersum deniq; genus ope-
 ras aliquas publico spectaculo præbentiū, etiam
 cura sua dignatus est. Athletis & cōseruauit pri-
 uilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione
 edi phibuit. Coerctionē in histriones, magistra-
 tibus in omni tempore, & longo, * lege vetere
 permissam ademit, præterq̄ ludos & scenā: nec
 tamen eo minus aut xyfticorū certationes, aut
 gladiatorum pugnas seuerissime semper exegit.
 Nam histrionum licētiam adeo compescuit, vt
 Stephanionem * togatariū, cum in puerilem ha-
 bitum circuntonsam matronā ministrasse com-
 pererat, per trina theatra virgis cæsum relegaue-
 rit, Hylam pantamimum querente prætore in
 atrio domus suæ nemine excluso flagellis verbe-
 rauerit, & Pyladē vrbe atq; Italia submouerit,
 quòd spectatorem, à quo exhibebatur, demon-

Aliàs, aut.

Loco.

Aliàs, toga-
tarum, cui.

strasset digito, conspicuūque fecisset.

Ordinatio Italiæ facta per eum. Cap. XLVI.

D hunc modum vrbe, vrbaniſq; rebus
a administratis, Italiã duodetriginta co-
loniarum numero deductarū ab se fre-
quentavit, operibūſque ac vectigalibus publicis
plurifariam instruxit, etiam iure ac dignatione
vrbi quodammodo pro parte aliqua adæquavit,
excogitato genere ſuffragiorum, quæ de magi-
ſtratibus vrbicis decuriones colonici in ſua quiſ
que colonia ferrent, & ſub diem comitorū ob-
ſignata Romam mitterent: ac necubi aut hone-
ſtorū deficeret copia, aut multitudinis ſoboles
equeſtrem militiam petentis, etiam ex commē-
datione publica cuiuſque oppidi ordinabat. At
ijs qui è plebe regiones ſibi reuifenti, filios ſi-
liãſve approbarent, ſingula nummorum milia
per ſingulos diuidebat.

Plurifariã,
pro multis
modis.

Colonici de
curiões, qui
decuriarū
ſunt.

Ordinatio aliarū prouinciarū. Cap. XLVII.

Prouincias validiores, & quas annuis
p magistratum imperijs regi nec facile
nec tutū erat, ipſe ſuſcepit, cæteras pro-
conſulibus ſortitò permifit, & tamen nonnullas
commutavit interdum, atque ex vtroq; genere
pleraſque ſæpius adiit. Vrbium quaſdam fœde-
ratas, ſed ad exitium licentia præcipites, liberta-
te priuauit. Alias aut ære alieno laborãtes leua-
uit, aut terremotu ſubuerſas denuo cōdidit, aut
merita erga populum Romanum allegantes,
latinitate vel ciuitate donauit. Non eſt (vt opi-
nor) prouincia, excepta duntaxat Africa &

Latinitas,
ius Latij, vt
ciuitas ius
vrbis.

h.j.

Mox pro
deinde.

Sardinia, quam nō adierit. In has, fugato Sexto Pompeio, trajcere ex Sicilia apparantem, continua & immodicæ tēpestates inhibuerūt. Nec mox occasio aut causa trajciendi fuit.

Ordinatio regnorum. Cap. XLVIII.

Mēte lapsi,
mēte capti

Egna quibus belli iure potit⁹ est, præter pauca, aut iisdem quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. Reges socios etiam inter semetipsos necessitudinibus mutuis iunxit, promptissimus affinitatis cuiusque atque amicitiaē cōciliator & fautor, nec aliter vniuersos, quàm membra partēsque imperij curæ habuit, rectorem quoque solitus apponere ætate paruis, ac mente lapsis, donec adolescerent, aut resipiscerent: ac plurimorum liberos & educauit simul cum suis, & instituit.

Ordinatio legionum & militū. Cap. XLIX.

Armigeri,
satellites.

X militaribus copijs legiones & auxilia prouinciatim distribuit. Classē Miseni, & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocavit. Certū numerum partim in vrbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam vsque ad deuictum Antonium, item Germanorum, quam vsq; ad cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. Neq; tamen vnquā plures q̄ tres cohortes in vrbe esse passus est, easq; sine castris, reliquas in hyberna & æstiuā circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem vbique militum esset, ad certam

stipendiorū præmiorūq; formulā astrinxit, definitis pro gradu cuiusq; & tēporibus militiæ, & cōmodis missionū, ne aut ætate, aut inopia post missionē sollicitari ad res novas possēt. Vtq; perpetuo ac sine difficultate sumptus ad tuendos eos profequendosq; suppeteret, ærariū militare cū vectigalibus novis constituit. Et quo celerius ac sub manū annunciari cognoscīq; possēt quid in prouincia quaq; gererēt, iuuenes primo modicis interuallis per militares vias, dehinc vehicula disposuit. cōmodi⁹ id visum est, vt qui à loco ijdem perferunt literas, interrogari quoq; si quid res exigat, possint.

Sub maximum, pro prompte.

sigilla eius & datæ quibus in epistolis utebatur. Cap. L.

In diplomatibus libellisq; & epistolis signandis, initio sphinge vsus est, mox imagine Magni Alexandri, nouissime sua, Dioscoridis manu sculpta, qua signare insecti quoq; principes perseuerauerunt. Ad epistolas omnes, horarum quoque momenta, nec diei modo, sed & noctis, quibus datæ significarētur, addebat.

Clementia & ciuilitas eiusdem. Cap. LI.

Clementiæ ciuilitatisq; eius multa & magna documenta sunt. Ne enumerē quot & quos diuersarū partiū venia & incolumitate donatos, principē etiā in ciuitate locū tenere passus sit: Iuniū Nauatū, & Cassiū Patavinum è plebe homines, alterū pecunia, alterū leui exilio punire satis habuit, cū ille Agrippæ

h. ij.

Aliàs co. ituenis nomine asperrimam de * se epistolã in vulgus edidisset, hic conuiuio pleno proclamasset, neque votum sibi, neque animum deesse cõfodiendi eum. Quadam vero cognitione, cum Aemilio Eliano Cordubẽsi inter cetera crimina vel maxime obijceretur, quòd male opinari de Cæsare soleret, conuersus ad accusatorem, commotóq; similis: Velim, inquit, hoc mihi probes: faciam, sciat Elianus & me linguam habere. plura enim de eo loquar. Nec quicquam vltra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tiberio quoque de eadem re sedulo violentius apud se per epistolam cõquirenti, ita rescripsit: Aetati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere, & nimium indignari quenquam esse, qui de me male loquatur. Satis est enim si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

Honores ei collati, & sprete per eum.

Cap. LII.

Aliàs, quis. Empla quanuis sciret etiam proconfus-
 t libus decerni solere, in nulla tamen provincia nisi communi suo Romæque nomine recepit. Nam in vrbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore, atque etiam argenteas statuas olim sibi positas conflauit omnes, ex * quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam magna vi offerente populo genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

De eodem & civilibus gestis eiusdem.

Cap. LIII.

Omini appellationem, vt maledictum
 & opprobrium semper *exhorruit. Cū Al. abhorruit.
 spectante eo ludos, pronunciatum esset
 à mimo, ô dominum æquum & bonum, & vni-
 uersi quasi de ipso dictum exultantes compro-
 bassent, statim manu vultuque indecoras adula-
 tiones repressit, & insequēti die grauissimè cor-
 ripuit edicto: dominumq; se posthac appellari,
 ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel serio,
 vel ioco passus est, atque huiusmodi blanditias
 etiam inter ipsos prohibuit. Non temerè vrbe
 oppidove vlllo egressus, aut quoquam ingressus
 est, nisi *vespere, aut noctu, ne quē officij causa Al. vespera.
Ingetare,
pro mole-
stum esse.
Al. adas
perta.
 inquietaret. In cōsulatu pedibus ferè, extra con-
 sulatum sæpe *adoperta sella per publicum
 incessit. Promiscuis salutationibus admittebat
 & plebem, tanta comitate adeuntium desideria
 excipiens, vt quendam ioco corripuerit, quòd
 sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi ele-
 phanto stipem. Die senatus nunq̃ patres nisi in
 curia salutauit, & quidem sedentes, ac nomina-
 tim singulos, nullo submonente: & discedens eo
 modo sedentibus singulis, vale dicebat. Officia
 cum multis mutuò exercuit, nec prius dies cu- Frequentare
re dies.
 iusq; solennes frequētare desijt, quàm grandior
 iam natu, & in turba quodam sponsaliorum die Sponsalio-
rum die,
vt Satur-
nialiorum.
 vexatus. Gallum Terrinium senatorem minus
 sibi familiarem, sed captum repēte oculis, & ob
 id inedia mori destinantem, præsens cōsolando
 h. iij.

reuocauit ad vitam.

Patientia eius in contradictores. Cap. LIIII.

In senatu verba facienti, dictum est, non intellexi: & ab alio, contradicerem tibi, si locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes disceptantium è curia per iram se proripienti, quidam ingesserunt, licere oportere senatoribus de republica loqui. Antistius Labeo senatus lectione, cum triumuirum legeret Marcum Lepidum, hostem olim eius, & tunc exulantem legit, interrogatusque ab eo, an essent alij digniores, suum quenque iudicium habere respondit. Nec ideo libertas aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

Libelli famosi contra eum facti. Cap. LV.

Etiam sparsos de se in curia famosos libellos nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requisitis quidem authoribus, id modo cæsuit, cognoscendum posthac de ijs, qui libellos aut carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno nomine edant.

Moderatio & ciuilitas eiusdem in agendo.

Cap. LVI.

Iocis quoque quorundam inuidiosis aut petulantibus laceffitus, contradixit edicto. Et tamen de inhibenda testamentorum licentia, ne senatus quisquam constitueret, intercessit. Quoties magistratum comitijs interesset, tribus cum candidatis suis circumibat, supplicabatque more solenni. Ferebat & ipse suffragium in tribu, vt vnus è populo. Testem se

Requirere
auctores,
pro exigere,
sive possere.

in iudicijs & interrogari, & refelli, æquissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit, non ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam filios suos populo commendavit, vt non adijceret, si merebuntur. Eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab vniuersis in theatro, & astantibus plausum, grauissime questus est. Amicos ita magnos & potentes in ciuitate esse voluit, vt tamen pari iure essent quo cæteri, legibusque iudiciarijs æquè tenerentur. Cum Asprenas Nonius arctius ei iunctus, causam veneficij accusante Cassio Seuero diceret, consuluit senatum quid officij sui putaret: cunctari enim se, ne si superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, destituere, ac prædemnare amicum existimaretur. Et consentientibus vniuersis, sedit in subsellijs per aliquot horas, verùm tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Afuit & clientibus, sicut & scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omnino è reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castricium, per quem de cõiuratione Murenæ cognouerat.

Vt non, pro nisi. Assurrectum, imò personaliter.

Superesse, pro adesse, hoc est, patrocinari.

Dilectio Romanorum ad eum. Cap. LVII.

Ro quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est æstimare. Omitto senatusconsulta, quæ possunt videri vel necessitate expressa, vel verecundia. Equites Romani natalem eius sponte atque cõsensu biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum

h.iiij.

C. SVETONII TRANQVILLI.

Curtij quotannis ex voto pro salute eius stipem iaciebant. Item Calendis Ianuarijs strenam in Capitolio etiam absenti, ex qua summa pretiosissima deorum simulacra mercatus, vicatim dedicabat, vt Apollinem sandaliarium, & Iouem tragoedum, aliáque in restitutionem Palatinæ domus incendio absumptæ. Veterani, decuriæ, tribus, atque etiam singulatim è cætero genere hominum libentes, ac pro facultate quisque pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo summarum aceruos, neq; ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex prouincia, nõ solum faustis ominibus, sed & modulatis carminibus prosequiebantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam fumeretur.

Honor eidem collatus per senatum, populúmque

Romanum. Cap. LVIII.

Atris patriæ cognomen vniuersi repente
 p tino maximóq; consensu detulerunt ei.
 Prima plebs legatione Antium missa, dein quia non recipiebat, ineunti Romę spectacula, frequens, & laureata, mox in curia senatus, neque decreto, neque acclamatione, sed per Valerium Messalã id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ, Cæsar Auguste (sic enim nos perpetuam felicitatem Reipublicæ, & læta huic precari existimamus) senatus te cõsentiens cum populo Romano, consalutat patriæ patrem. Cui lachrymans respondit Augustus his verbis (ipsa enim sicut

Messalæ posui) Compos factus votorū meorū,
 patres Con. quid habeo aliud deos immortales
 precari, quàm vt hunc consensum vestrum ad
 vltimum vitæ finem mihi perferre liceat? Habeo pre
 cari, pro ha
 beo quid
 precer.

*Honores eidem collati per singulares ciues
 Romanos. Cap. LIX.*

Edico Antonio Musæ, cuius opera ex
 m ancipiti morbo conualuerat, statuam,
 ære collato, iuxta signum Aesculapij sta
 tuerunt. Nōnulli patrumfamilia-
 rum testamen-
 to cauerunt, vt ab heredibus suis prælato victi-
 mæ titulo in Capitolium ducerentur, votūmq;
 pro se solueretur, quòd superstitem Augustum
 reliquissent. Quædam Italię ciuitates diem quo
 primum ad se venisset, initium anni fecerunt.
 Prouinciarum pleræque super templa & aras,
 ludos quoque quinquennales penè oppidatim
 constituerunt.

Honor ei collatus. Cap. LX.

Eges amici atque socij, & singuli in suo
 r quisque regno Cæsareas vrbes condi-
 derunt. Et cuncti simul ædem Iouis
 Olympici Athenis antiquitus inchoatam, perficere
 communi sumptu destinauerunt, genióque
 eius dedicare: ac sæpe regnis relictis, non Romę
 modò, sed prouincias peragranti, quotidiana of-
 ficia togati, ac sine regio insigni, more cliētium
 præstiterunt.

Interior & familiaris uita eiusdem.

Cap. LXI.

q Voniam qualis in imperijs ac magistratibus, regendâque per terrarum orbem pace bellôque Republica fuerit, exposui: referam nûc interiorem ac familiarem eius vitam, quibus moribus atque fortuna, domi & inter suos egerit à iuuenta vsque ad supremum vitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu, sororem Octauiam quinquagesimum & quartum agens ætatis annum. Vtriq; cum præcipua officia viuæ præstitisset, etiam defunctæ honores maximos tribuit.

sponsæ & uxores eius. Cap. LXII.

s Ponsam habuerat adolescens Publij Seruilij Isaurici filiam, sed reconciliatus post primam discordiam Antonio, ex postulantibus vtriusque militibus, vt ex necessitudine aliqua iungeretur, priuignam eius Claudiam Fuluiæ ex Publico Clodio filiam duxit vxorem vixdum nubilem. Ac similtate cum Fulua focru exorta, dimisit intactam adhuc, & virginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam antè duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, pertæsus, vt scribit, morum peruersitatem eius: ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tiberij Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitque ac probauit vnicè, ac perseueranter.

De filia Iulia, & matrimonijs eius.

Cap. LXIII.

X Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maximè cuperet. Infans qui conceptus erat, immaturus est editus. Iuliam primum Marcello Octaviae sororis suae filio, tantùmque pueritiam egresso, deinde ut is obijt, Marco Agrippae * nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis ac diu etiam ex equestri ordine circumspectis conditionibus, Tiberium priuignum suum elegit, coegitque praegnantem uxorem, & ex qua iam pater erat, dimittere. Marcus Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam, dein Constantioni Getarum Regi, quo tempore sibi quoque inuicem filiam regis in matrimonium petijisset. Al. nuptum.

De nepotibus eius ex Iulia. Cap. LXIII.

n Epotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, Caium, Lucium, & Agrippam: neptes duas, Iuliam, & Agrippinam. Iuliam Lucio Paulo Censoris filio, Agrippinam Germanico sororis suae nepoti collocavit. Caium & Lucium adoptavit domi per assem & libram emptos à patre Agrippa, tenerosque adhuc ad curam Reipublicae admouit, & consules designatos circum prouincias exercitusque dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuefaceret, vetaretque loqui aut agere quicquam nisi propalam, & quod in diurnos commentarios

Natare, &
literæ.
Aequè q̄,
pro æquè
atque.

Circa, pro
circiter.

referretur. Extraneorū quidē cœtu adeo prohi-
buit, vt Lucio Tucinio claro decoróque iuueni
scripserit, quondam parum modestè fecisse eum
quòd filiam suam Baias salutatum venisset. Ne-
potes & literas, & natare, aliá que rudimenta per
se plerumq; docuit, ac nihil equè laboravit, q̄ vt
imitarētur chirographū suū. Neq; cœnauit vnà,
nisi vt in imo lecto assiderent: neq; iter fecit, nisi
vt vehiculo anteirent, aut circa adequitarent.

*Infortunium eius circa sobolem descenden-
tium.* Cap. LXV.

Ed lætum eum atq; fidentem & sobole
& disciplina domus, fortuna destituit.

Iulias filiam & neptem omnibus pro-
bris contaminatas relegauit. Caium & Lucium
in duodeuiginti mensium spatio amisit ambos,
Caio in Lycia, Lucio Massilię defunctis. Tertiū
nepotem Agrippam, simúlq; priuignum Tibe-
rium adoptauit in foro, lege curiata. Ex quibus
Agrippam breui ob ingenium fordidum ac fe-
rox abdicauit, seposuítque Surrentum. Aliquã-
to autem patientius mortem, quàm dedecora
suorū tulit. Nam Caij Luciíq; casu nō adeo fra-
ctus, de filia absens, ac libello per quæstorem
recitato, notum senatui fecit, abstinuítq; cōgres-
su hominum diu præ pudore: etiam de necanda
deliberauit. Certè cum sub idem tempus vna ex
conscijs liberta Fœdæ nomine, suspendio vitam
finisset, maluisse se ait Fœdes patrem fuisse. Re-
legatæ vsum vini, omnémque delicaciorem cul-
tum ademit, neq; adiri à quoquam libero seruo

Notum fe-
cit, pro si-
gnificauit,
ἐδίσλωσε,
siue ἐγνώ-
ρισι.
Sub idem
tēpus, pro
circa hæc
temporis.

*que, nisi se consulto, permisit, & ita, vt certior Aliàs ve. fieret, qua is ætate, qua statura, quo colore esset, etiã quibus corporis notis vel cicatricibus. Post quinquennium demũ ex insula in cõtinentem lenioribũsq; paulo conditionibus trãstulit eam. Nam vt omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit. Deprecanti sæpe populo Romano, & pertinacius instanti, tales filias talẽsq; coniuges pro cõcione imprecatus est. Ex nepte Iulia post damnationem editum infantem agnosci aliq;

vetuit. Agrippam nihilo tractabiliorem, imò in Trãsporta-
uit in insu-
lã, pro deo
portauit.
Aliàs loci. dies amentiorẽ in insulam trãsportauit, sepelitq; insuper custodia militum. Cavit etiam senatus consulto, vt eodem *loco in perpetuũ contine-

retur: atq; ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiscẽs, proclamare etiam solebat:

Αΐθ ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμμεναι ἄγονός τ'
ἀπολείδαι.

Nec aliter eas appellare, quàm tres vomicas, aut tria carcinomata sua.

Receptio & cultus amicitiarum eius.

Cap.

LXVI.

Micitias neque facile admisit, & constantissime retinuit. Et non tantum virtutes ac merita cuiusque digne profecutus, sed vitia quoque & delicta duntaxat modica perpessus. Neque enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperirentur, præter Saluidenium Rufum, quem ad consulatum vsque, & Cornelium Gallum, quem ad præfecturam Aegypti, ex infima vtrunque fortu-

na prouexerat. Quorum alterum res nouas molientem, damnandum senatui tradidit. Alteri ob ingratum & maleuolum animum, domo & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoque & accusatorum denunciationibus & senatuscōsultis ad necem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantium, cæterum & illachrymauit, & vicem suã conquestus est, quòd sibi soli non liceret amicis quatenus vellet irasci. Reliqui potentia atque opibus ad finem uitæ suæ cuiusque ordinis principes floruerunt, quanquam & offensus interuenientibus. Desiderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & Marci Agrippæ patientiam, & Mecænatiss taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspicione, & quòd Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se relictis omnibus contulisset, & hic secretum de comperta Murenæ coniuratione, uxori Terentiæ prodidisset. Exegit & ipse inuicem ab amicis beneuolentiam mutuam, tam à defunctis, quàm à uiuis. Nam quanuis minime appeteret hæreditates, vt qui nunquam ex ignoti testamento capere quicquam sustinuerit, amicorum tamen suprema iudicia morosissime pēsitaui: neque dolore dissimulato, si parcius aut citra honorem verborum: neque gaudio, si grate piéque quis se profecutus fuisset. Legata, vel partes hæreditatum, & à quibuscunque parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere, aut si pupillari ætate essent, die virilis togæ, vel nuptiarum, cum incremento restituere

Sustinuerit
capere, pro
uoluerit.

confueuerat.

Seueritas & clementia eius erga libertos.

Cap.

LXVII

P Atronus dominusque non minus seue-
rus, quàm facilis & clemens. Multos li-
bertorum in honore & vsu maximo ha-
buit: vt Licinium Enceladum, aliósque. Cofi-
nium seruum grauissime de se opinantem, non
vltra quàm compedibus coercuit. Diomedem
dispensatorem, à quo simul ambulante, incurre-
ti repente fero apro per metum obiectus est,
maluit timiditatis arguere, quàm noxæ, rém-
que non minimi periculi, quia tamen fraus ab-
erat, in iocum vertit. Idem Proculum ex acce-
ptissimis libertis mori coegit, compertum adul-
terare matronas. Thallo à manu, quòd pro epi-
stola prodita denarios quingētos accepisset, cru-
ra effregit. Pædagogum ministrósque Caij filij
per occasionem valetudinis mortísque eius su-
perbe auaræque in prouincia* grassantes, one-
ratos graui pondere ceruicibus, præcipitauit in
flumen.

Nō vltra, q̄
pro tantū.

Al. grassan-
tos, onera-
tis.

Infamia dedecorum primæ iuuentutis eius.

Cap.

LXVIII.

P Rima iuuenta variorum dedecorum
infamiam subijt. Sextus Pompeius
eum vt effœminatum insectatus est.
Marcus Antonius adoptionem auunculi stupro
meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudic-
itiam delibatam à Cæsare, Aulo etiam Hircio
in Hispania c c c millibus nummum substra-

uerit, solitúsque sit crura suburere nuce ardenti,
quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quon-
dam vniuersus ludorũ die & accepit in contumeliam eius, & assensu maximo comprobauit

Aliàs versu
scena pro-
nunciato.

*versum in scena pronunciatum de Gallo ma-
tris deũm tympanizante,

Vidésne vt cinædus orbem digito temperat?

Adulterium & libido eiusdem. Cap. LXXIX.

Dulteria quidem exercuisse, ne amici
a quidem negāt, excusantes sanè, non li-
bidine, sed ratione commissa, quo faci-
lius consilia aduersariorum per cuiusque mulie-
res exquireret. Marcus Antonius super festina-
tas Liuię nuptias obiecit & foeminam consula-
rem è triclinio *viri coram in cubiculum abdu-
ctam, rursus in conuiuium rubentibus auriculis,
incomptiore capillo reductã: & dimissam Scri-
boniam, quia liberius doluisset nimiã potentiã
pellicis, & conditione quæsitã per amicos, qui
matres familiãs, & adultas ætate virgines denu-
darent, atq; perspicerent, tanquã Thoranio mã-
gone vendente. Scribit etiam ad ipsum hoc fa-
miliariter adhuc, necdum plenè inimicus, aut
hostis: Quid te mutauit? quòd reginã in eo? vxor
mea est. Nunc cœpi, an abhinc annos nouẽ? tu
deinde solam Drusillam inis? Ita valeas, vti tu
hanc epistolam cum leges, nõ inieris Tertullã,
aut Terētillam, aut Ruffillam, aut Saluiam Ci-
tisceniam, aut omnes. Anne refert vbi, & *in
Al. in quã qua arrigas?

Superfesti-
natas, pro-
præter.
Aliàs, viro.

De cœna eius, & discumbentibus in apparatu
deorum. Cap. LXX.

Oena quoque eius secretior in fabulis In fabulis
esse, produ
ci sermone
hominum.
c fuit, quæ vulgo *δωδεκάθετος* vocabatur,
in qua deorum decarumque habitu discu-
buisse cœuiuas, & ipsum pro Apolline ornatum,
nō Antonij modo epistolæ singulorum nomina
amarissime* annumerantis exprobrant, sed & Alias, enue
merantis.
sine authore notissimi versus:

Cum primū istorū conduxit mensa choragum,
Sexque deos vidit Mallia, sexque deas.

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludit,

Dum noua diuorum cœnat adulteria,

Omnia se à terris tunc numina declinarunt,

Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit cœnæ rumiorem summa tunc in ciuitate
penuria ac fames. Acclamarumque est postridie,
frumentum omne deos comedisse, & Cæsarem
planè esse Apollinē, sed & tortorē, quo cognos-
mine eis deus quadā in parte vrbs colebatur.

Nota preciosæ supellectilis eius, & aleæ lusus
per eum dilectus. Cap. LXXI.

Otatus est & vt pretiosæ supellectilis,
n Corinthiorumque præcupidus, & aleæ
indulgens. Nam & proscriptionis tem-
pore ad statuam eius adscriptum est:

Pater argentarius, ego Corintharius.

Cum existimaretur quosdam propter vasa Co-
rinthia inter prosriptos curasse referendos. Et
deinde bello Siciliensi epigramma vulgatū est:

i. j.

Versus se-
narius tria
meter.

Postquam bis classe victus naues perdidit,
Aliquando vt vincat, ludit assidue alea.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam impudicitia⁹ facillime refutauit, & praesentis, & posteræ vitæ castitate. Item lautitiarū inuidiam, cū & Alexādia capta nihil sibi praeter vnum myrrhinum calicem ex instrumento regio retinuerit, & mox vasa aurea assiduissimi vltus conflauerit omnia. Circa libidines hæsit. Postea quoque (vt ferunt) ad vitiandas virgines promptior, quæ sibi vndiq; etiam ab vxore cōquirerentur. Alexæ rumorem nullo modo expauit, lusitque simpliciter & palàm oblectamenti causa etiam senex, ac præterq̄ Decembri mense alijs quoque festis, profestisq; diebus: nec id dubium est autographa quadam epistola: Cœnauit (ait) mi Tyberi cum ijsdem. Accesserūt cōuiuæ Vinitius, & Siluius pater. Inter cœnam lusimus *περοντικῶς* & heri & hodie. Talis enim iactatis vt quisque canē aut senionē miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat vniuersos, qui Venerē iecerat. Et rursus alijs literis: Nos mi Tyberi Quinquatrijs satis iucunde egimus, Lusimus enim per omnes dies, forūmq; aleatorium calfecim⁹. Frater tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summā tamē perdidit non multū, sed ex magnis detrimentis præter spem paulatim retractus est. Ego perdididi viginti millia nummū meo nomine, sed cum effuse in lusu liberalis fuisset, vt soleo plerūq;. Nam si quas manus remisit cuiq;, exegisset, aut

retinuiffem quod cuique donavi, viciffem vel l. millia. Sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cæleſtem gloriam efferet. Scribit ad filiam: Miſi tibi denarios c c l, quos ſingulis conuiuis dederam, ſi vellent inter ſe inter cœnam vel talis, vel par impar ludere.

Continentia & habitationes eiusdem.

Cap.

LXXII.

N cæteris partibus vitæ cõtinentiffimũ i fuiſſe cõſtat, ac ſine ſuſpicionẽ ullius vitij. Habitauit primo iuxta Romanũ forũ ſupra ſcalas annularias, in domo quæ Calui oratoris fuerat: poſtea in palatio, ſed nihilominus ædibus modicis Hortenſianis, & neq; laxitate, neque cultu conſpicuis: vt in quibus porticus breues eſſent Albanarũ columnarum, & ſine marmore vllõ, aut inſigni pauimento conſclauia. Ac per annos amplius x l eodem cubiculo hyeme & æſtate manſit, quanuis parum ſalubrem valetudini ſuæ urbem hyeme experi-
retur, affidueq; in vrbe hyemaret. Siquãdo quid ſecretò, aut ſine interpellatione agere propoſuiſſet, erat illi locus in edito ſingularis, quẽ Syracuſas & τεχνόφυρον vocabat. Huc tranſibat, aut in alicuius libertinorum ſuburbanum. Aeger autem in domo Mecœnatis cubabat. Ex ſecefſibus præcipue frequentauit maritima, inſulãſque Campaniæ, aut proxima vrbi oppida, * Lenuuium, Præneste, Tybur, vbi etiam in porticibus Herculis templi perſæpe ius dixit. Ampla & operoſa prætoria grauabatur: & neptis qui-

Hyemare, pro affligi incõmodo hyemis: quẽ perperã interpretatus eſt Beroaldus. Hanc vocẽ in Saſtulo notaſcit Seneca.

Aliãs, Lauuium.

Grauabatur pro faſtidiebat.

i.ij.

Notabiles
res dixit in
bonam par-
tem, pro in-
signes.

dem suæ Iuliæ profuse ab ea extructa etiam di-
ruit ad solum. Sua vero, quanuis modica, nō tā
statuarum tabularúmque pictarū ornatu, quàm
xyftis & nemoribus excoluit, rebúsq; vetustate
ac raritate notabilibus, qualia sunt Capreis im-
manium beluarum ferarúmque membra præ-
grandia, quæ dicuntur gigantum ossa, & arma
heroum.

De parsimonia, supellectili, & uestimentis eius.

Cap. LXXIIII.

Residuos le-
ctos dixit,
p relictos.

Instrumenti eius & supellectilis parsi-
monia apparet etiã nunc residuis lectis
atq; mēsis, quorum pleraq; vix priuatæ
elegantiæ sint. Ne thoro quidem cubuisse aiunt,
nisi humili, & modice instrato. Veste non teme-
re alia quàm domestica vsus est, ab vxore & so-
rore & filia neptibúsq; confecta. Togis neq;
restrictis neq; fufis. Clauo nec lato, nec angusto.
Calceamentis altiufculis, vt procerior q̄ erat vi-
deretur. Et forensia autem & calceos nunquam
non intra cubiculum habuit ad subitos repen-
tinósq; casus parata.

Conuiuia cœnæ eiusdem. Cap. LXXV.

Onuiuabatur assidue, nec vnquam nisi
recta, non sine magno ordinum homi-
nūmque delectu. Valerius Messala tra-
dit neminem vnquam libertinorum adhibi-
tum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed asserto
in ingenuitatem. Post * proditam Sexti Pom-
peij classem, ipse scribit inuitasse se quēdam, in
cuius villa maneret, qui * speculator suus olim

Al. perditā.

Al. spicula-
tor.

fuiſſet. Conuiuia nonnunquam & ſerius inibat, & maturius relinquebat, cum conuiuæ & cœnare inciperent priuſquam ille diſcumberet, & permanerent digreſſo eo. Cœnã ternis ferculis, aut, cum abundantiffimè, ſenis præbebat, vt non nimio ſumptu, ita ſumma comitate. Nam & ad communionem ſermonis tacētes, *vel ſubmiſſim fabulātes prouocabat, & aut acroamata & hiſtriones, aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequentiffimè aretalogos.

Cōmunio ſermonis, pro cōmuni conſabulatione. Al. etiam.

Celebratio feſtorum & ſolemnium dierum.

Cap. LXXV.

Estos & ſolennes dies profuſiffimè, nonnunquam ioculariter tantum celebrabat. Saturnalibus, & ſiquando alias libuiſſet, modo munera diuidebat, veſtem, & aurum, & argentum: modò nummos omnis notæ, etiam veteres regios ac peregrinos, interdum nihil præter cilicia & ſpongias, & rutabula, & forpices, atque alia id genus titulis obſcuris & ambiguis. Solebat & inæqualiffimarum rerum fortes, & auerſas tabularum picturas in conuiuio venditare, inſertóque caſu ſpem mercantiũ vel fruſtrari, vel explere, ita vt per ſingulos lectos licitatio fieret, & ſeu iactura, ſeu lucrum communicaretur.

Communicare lucrũ, pro cōmuni ne facere.

Cibi eius, & comedendi horæ. Cap. LXXXVI.

Ibi (nam ne hoc quidem omiſerim) minimi erat, atq; vulgaris ferè. Secũdariũ panem, & piſcicũlos minutos, & caſeum bubulum manu preſſum, & ficos virides biferas

Ficos biferas noue dixit, pro fructu arboris bifere.

i. iij.

maximè appetebat. Vescebatúrque & ante coenā quocunq; tēpore & loco quo stomachus desiderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt: Nos in esedo panē & palmulas gustauimus. Et iterū: Dum lectica ex regia domum redeo, panis vnciam: cū paucis acinis vuae duracinæ comedi. Et rursus: Ne Iudæus quidē, mi Tyberi, tam diligēter Sabbatis ieiunium seruat, q̄ ego hodie seruavi, qui in balneo demum post horam primam noctis

Al. buccas.

duas * buccas manducaui prius q̄ vngi inciperem. Et hac obseruantia nonnunquā vel ante initium, vel post dimissum conuiuium solus cœnitabat, cum pleno conuiuio nihil tangeret.

Parsimonia eius in potu. Cap. LXXVII.

In quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam, Cornelius nepos tradit. Postea quoties largissimè se inuitaret, senos sextantes non excessit: aut si excessisset, reiciebat. Et maximè delectatus est Rhetico: neque temerè interdiu bibit. Pro potione sumebat perfusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, vel lactuculæ thyrsus, aut recens * acidumve pomum succi vinosioris.

Inuitauit se largissimè, pro multum bibit.

Al. aridum

Quid post cibum agebat. Cap. LXXVIII.

Ost cibum meridianum, ita vt vestitus calceatusque erat, reiectis pedibus paulisper cōquiescebat, apposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulā lucubratoriam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte conficeret, ad multam

noctem permanebat. In lectū inde transgressus, non amplius cum plurimū quā septē horas dormiebat, ac ne eas quidem continuas, sed vt Cum plurimū pro ad summum. illo temporis spatio ter aut quater expergisceretur. Si interruptum somnum recuperare (vt euenit) non posset, lectoribus aut fabulatoribus Fabulator, pro collosutore. accersitis, resumebat, producebatq; vltra primā Prima lux, pro summum diluculum. sæpe lucem. Nec in tenebris vigilauit vnq̄, nisi assidēte aliquo. Matutina vigilia offendebatur: ac si vel officij vel sacri causa maturius vigilandum esset, ne id contra commodum faceret, in proximo cuiuscunq; domesticorum coenaculo manebat. Sic quoq; sæpe indigēs somni, & dum per vicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

statura corporis & membrorum eius.

Cap. LXXIX.

Orma fuit eximia, & per omnes ætatis **f** gradus venustissima, quanquā & omnis lenocinij negligens, & in capite comendo tam incuriosus, vt raptim cōpluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet barbam: eoque ipso tempore aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat vel in sermone, vel tacitus, adeo tranquillo serenoque, vt quidam è primoribus Galliarum cōfessus sit inter suos, eo se inhibitum ac remolli- Remolitus, aut remolitus, ex vetusto exemplari, pro placatus. tum, quo minus, vt destinarat, in transitu Alpiū per simulationem colloquij propius admissus, in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros ac nitidos, quibus etiam existimari volebat

i.iiij.

inesse quiddam diuini vigoris. Gaudebátque si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem solis vultum submitteret. Sed in senectá sinistro minus vidit. Dentes raros & exiguos & scabros, capillum leuiter inflexum, & sufflauum, supercilia coniuncta, mediocres aures, nasum & à summo eminentiorem, & ab imo deductiorem. Colorem inter aquilum cãdidúmque, staturam breuem, quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriam eius quinque pedum & do drantis fuisse tradit, sed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur, vt non nisi ex comparatione astantis alicuius procerioris intelligi posset.

Aquilus
color.

*Maculæ & membra inualida corporis
eius. Cap. LXXX.*

Orpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque aluum genitiuis notis in modum & ordinem ac numerum stellarum cælestis vrsæ. Sed & callis quibusdam ex prurigine corporis, assiduóq; & vehementi strigilis vsu plurifariam * cõtractis, ad impetiginis formam. Coxendice & femore & crure sinistro non perinde valebat, vt sæpe etiam inde claudicaret: sed remedio arenarum atque arundinũ confirmabatur. Dextræ quoq; manus digitum salutarem, tam imbecillum interdum sentiebat, vt torpentem contractúmque frigore, vix cornei circuli supplemento scripturæ admoueret. Questus est & de vesica, cuius dolore, calculis demũ per vrinam eiectis leuabatur.

Genitiuæ
notæ.

Al. cõcretis

Infirmities eiusdem. Cap. LXXXI.

g Raues & periculosas valetudines per omnem vitam aliquot expertus est, præcipue Cantabria domita, cum etiam distillationibus iecinore viciato, ad desperationem redactus, contrariam & ancipitem rationem medendi necessario subiit: quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, authore Antonio Musa. Quasdam & anniuersarias, ac tempore certo recurrentes experiebatur. Nam sub natalem suum plerunque languebat, & initio veris præcordiorum inflatione tentabatur, austrinis autem tempestatibus grauedine. Quare ^{Grauedo capitis.} quassato corpore, neque frigora neque æstus facile tolerabat.

*Cultus corporis eius in uia & itinere.**Cap. LXXXII.*

h Yeme quaternis cum pingui toga tunicis, & subuculæ thorace laneo, & fœminalibus, & tibialibus muniebatur: Aestate apertis cubiculi foribus, ac sæpe in peristylo saliente aqua, atque etiam ventilante aliquo cubabat. Solis verò ne hyberni quidem patiens. Domi quoque non nisi petasatus sub dio spatibatur. Itinera lectica, & noctibus ferè, eaque lenta ac minuta faciebat, vt Præneste, vel Tibur biduo procederet. Ac si quò peruenire mari posset, potius nauigabat. Verùm tantam infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi raritate. Ungebatur etiam sæpius: sudabat ad flammam: deinde perfundebatur egelida aqua, vel

Al. tepesca
ca.

sole multo * calefacta. At quoties nervorum causa, marinis, Albulisque calidis utendum esset, contentus hoc erat, ut infidēs ligneo folio, quod ipse Hispanico verbo duretam vocabat, manus ac pedes alternis iactaret.

Exercitia eiusdem. Cap. LXXXIII.

Exercitationes campestres equorum & armorum statim post ciuilia bella omisit, & ad pilam primo, folliculūmq; trāsiit:

Nihil aliud
quā, pro
tantum.
Al. Sestis
cula, aut
xyffo.

mox nihil aliud q̄ vectabatur, & deambulabat: ita ut in extremis spatijs subsultim decurreret, * festertio vel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa modò piscabatur hamo, modo talis, aut * oscillatis, nucibusq; ludebat cū pueris minutis, quos * facie & garrulitate amabiles vndique conquirebat, præcipuè Mauros & Syros. Nam pumilos, atq; distortos, & omnis generis eiusdē, ut ludibria naturæ, maliq; ominis abhorrebat.

Al. ocella
tis.

Al. facilitas
te.

Eloquentia eius, & ars oratoria.

Cap. LXXXIII.

Loquentiam studiāq; liberalia ab ætate prima cupidè & laboriosissimè exercuit. Mutinensi bello in tanta mole rerum, & legisse & scripsisse, & declamasse quotidie traditur. Nam deinceps, neq; in senatu, neq; apud populū, neq; apud milites locutus est vnq̄, nisi meditata & composita oratione: quanuis non deficeret ad subita extemporalis facultate. Ac ne periculū memoriæ adiret, aut in ediscendo tempus absumeret, instituit recitare omnia. Sermones quoq; cum singulis, atque etiam cum

Liuvia sua grauiores, non nisi in scriptis, & è libello habebat, ne plus minúſve loqueretur. Ex tempore pronunciabat dulci & proprio quodã oris ſono, dabátq; aſſiduè phonaſco operam: ſed nonnunquam infirmatis faucibus, præconis voce ad populum concionatus eſt.

Libri & opuscula per eum edita.

Cap. LXXXV.

Utra varij generis proſa oratione com-
 m poſuit, ex quibus nonnulla in coetu familiarium velut in auditorio recitauit: ſicut reſcripta Bruto de Catone. Quæ volumina cum iam ſenior ex magna parte legiſſet, fatigatus, Tyberio tradidit perlegenda. Item horationes ad philoſophiam, & aliqua de vita ſua, quam tredecim libris Cantabricó tenus bello, nec vltra expoſuit. Poëticam ſummatim attigit. Vnus liber extat ſcriptus ab eo hexametris verſibus: cuius & argumētum & titulus eſt, Sicilia. Extat alter æquè modicus epigrammatum, quæ ferè tempore balnei meditabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorſus non ſuccedēte ſtylo aboleuit: quærentibúſque amicis quídnam Ajax ageret, reſpondit Aiacem ſuum in ſpongiam incubuiſſe.

ſtylus & genus loquendi eiúſdem.

Cap. LXXXVI.

Enus eloquendi ſecutus eſt elegans
 g & temperatum, vitatis ſententiarum ineptijs, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum, vt ipſe dicit, foëtoribus.

Præcipuamq; curam duxit, sensum animi quàm apertissimè exprimere. Quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorem vel auditorem obturbaret ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque coniunctiones sæpius iterare dubitavit, quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis, etsi gratiam augent. Cacozelos & antiquarios, vt diuerso genere vitiosos, pari fastidio spreuit. Exagitabat nonnunq̃ in primis Mecœnatē suū, cuius myrobrechis (vt ait) cincinnos vsquequaq; persequitur, & imitando per iocū irridet. Sed nec Tiberio parcat, & exoletas interdum & reconditas voces aucupanti. Marcum quidem Antoniū vt insanū increpat, quasi ea scribentē, quæ mirentur potius homines, quàm intelligāt. Deinde ludens malum & inconstans in eligēdo genere dicēdi ingenium eius, addidit hæc: Tūq; dubitas Cimbérne Annius, an * Verrius Flaccus imitandi sint tibi? ita vt verbis quæ Crispus Salustius excerpfit ex originibus Catonis, vt aris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententijs, verborū volubilitas in nostrū sermonem transferēda? Et quadā epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, sed opus est, inquit, dare te operam ne molestè scribas, aut loquaris.

vsurpatio quorundam sermonum eiusdem.

Cap. LXXXVII.

Votidiano sermone quædam frequentius & notabiliter frequentasse eum, literæ ipsius autographæ ostentant.

Ostentant,
pro passim
ostendunt.

In quibus identidem cum aliquos nunquam

soluturos significare vult, ad calēdas Græcas soluturos ait. Et cū hortatur ferenda esse præsentia qualiacunq; sint, cōtenti simus hoc Catone. Et ad exprimendam festinatæ rei velocitatem, velocius quàm asparagi coquant. Pōnit assidue & pro stulto * blaceolum, & pro pullo pulleiacum, & pro cerito vacerosum, & vapide sese habere, pro male, & betizare pro languere, quod vulgo lachanizare dicitur. Itē simus pro sumus, & domos genitiuo casu singulari pro domus. Nec vnquam aliter hæc duo, ne quis mendam magis quàm cōsuetudinem putet. Notavi & in chirographo eius illa præcipue nō diuidere verba, nec ab extrema parte versuum abundātes literas in alterū transfert, sed ibidem statim subiicit, circunducitq;

Vide nū sit
baceolum
legēdum,
nam Græci
βάκιλον
vocant itus
pidū ac ris
diculum.

Orthographia & modus scribendi eiusdem.

Cap. LXXXVIII.

Orthographiam, id est, formulam rationis nemque scribendi à grammaticis institutam, non adeo custodijt. ac videtur eorum sequi potius opinionē, qui perinde scribendum ac loquendū existiment. Nam quòd sæpe non literas modo, sed syllabas aut permutat, aut præterit, communis hominum error est. Nec ego id notarem, nisi mihi mirum videretur, tradidisse aliquos, legato eum consulari successorem dedisse vt rudi & indocto, cui⁹ manu ixi pro ipsi scriptum animaduernerit. Quoties autem per notam scribit, b pro a, c pro b, ac deinceps eadem ratione sequētes literas ponit.

Al. loquimur.

Pro x autem, duplex aa.

peritia eius & usus græcarū literarū, cum benigna audientia aliorum. Cap. LXXXIX.

E græcarum quidem disciplinarum leni-
 n uiore studio tenebat, in quibus & ipsis
 præstabat largiter, magistro dicendi vsus
 Apollodoro Pergameno, quem iam grandē
 natu Apolloniam quoque secum ab vrbe iuue-
 nis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione
 varia repletus, Sperarei philosophi, filiorū
 que eius Dionysij & Nicanoris contubernium
 iniit: non tamen vt aut loqueretur expedite, aut
 componere aliquid auderet. Nam & si quid res
 exigeret latine, formabat, vertendūmque alij
 dabat. Sed planē poematum quoq; non imperi-
 tus. Delectabatur etiam comœdia veteri, & sæ-
 pe eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluē-
 dis vtriusque linguæ authoribus nihil æquæ se-
 ctabatur, q̄ præcepta & exempla publice vel pri-
 uatim salubria. Eaq; ad verbū excerpta, aut ad
 domesticos, aut ad * exercituū prouinciarūmq;
 rectores, aut ad vrbis magistratus plerunq; mit-
 tebat, prout quiq; monitione indigerent. Etiam
 libros totos & senatui recitauit, & populo no-
 tos per edictum sæpe fecit: vt orationes Q. Me-
 telli de prole augenda, & Rutilij de modo ædi-
 ficiarū, quo magis persuaderet vtranq; rem nō
 à se primo animaduersam, sed antiquis iam tūc
 curæ fuisse. Ingenia seculi sui omnib; modis fo-
 uit. Recitantes & benigne & patienter audiuit:
 nec tantum carmina & historias, sed & oratio-

Repletus
 eruditione,
 vt Græci
 ἀναπλοῦς.
 Formare,
 p̄ ministra-
 re thema &
 argumētū.

Alias, exer-
 citum.

nes & dialogos. Componi tamen aliquid de se, nisi & serio, & à præstantissimis, offendebatur. Admonebátq; prætores, ne paterentur nomen suum commissionibus obsolescere.

Offende-
tur cõponi,
grauiter fe-
rebat, cum
infinituo.

Observatio religionum eius. Cap. XC.

Irca religiones talem accepimus: Toni-
c trua & fulgura paulo infirmius * expa-
uescebat, vt semper & vbique pellem vi-
tuli marini circumferret pro remedio: atque ad
omnem maioris tempestatis suspicionem in ab-
ditum & concameratum locũ se reciperet, cons-
ternatus olim per nocturnũ iter transcurso ful-
guris, vt * supra diximus.

Al. extime-
scebat.

Observatio somniorum eius. Cap. XCI.

Omnia neq; sua, neque aliena de se ne-
s gligebat. Philippensi acie quanuis sta-
tuisset non egredi tabernacula propter
valetudinem, egressus est tamen * medici som-
nio monitus, cessitque res prospere, quando ca-
ptis castris, lectica eius, quasi ibi cubans reman-
sisset, concursu hostium, cõfossa atque lacerata
est. Ipse per omne ver plurima & formidolos-
sissima & vana & irrita videbat, reliquo tem-
pore rariora, & minus vana. Cum dedicatam in
Capitolio ædem tonanti Ioui assidue frequẽtas-
ret, somniauit queri Capitolinum Iouem cul-
tores sibi abduci, seque respondisse, Tonantem
pro ianitore ei appositum. ideóq; mox tintinna-
bulis fastigiũ ædis redimiuit, quòd ea ferè ianuis
dependebant. Ex nocturno visu etiam stipem
quotãnis die certo emendicabat à populo, cauã

Al. prædixi-
mus.

Al. amici-

manum affes porrigentibus præbens.

Observatio auspicioꝝ eius. Cap. XCII.

Al. quædã.

a Vspicia, & omnia * quidem pro certis
simis obseruabat. Si mane sibi calceus
perperam, ac sinister pro dextero indu-
ceretur, vt dirum. Si terra marive, ingrediente
se longinquam profectionem, fortẽ rorasset, vt
lætum, maturique & prosperi reditus. Sed &
ostentis præcipue mouebatur. Enatam inter iũ-
cturas lapidum ante domum suam palmam, in
compluuium deorum Penatium transtulit, vt
que coalesceret, magnopere curauit. Apud insu-
lam Capreas, veterrimæ ilicis dimissos iam ad
terram languentẽsque ramos cõualuisse aduen-
tu suo, adeo lætatus est, vt eas cum republica
Neapolitanorum permutauerit, Aenaria data.
Al. nonas. * Obseruabat & dies quosdam, ne aut postridie
nundinas quoquam proficisceretur, aut nonis
quicquam rei feriæ inchoaret: nihil in hoc quis-
dem aliud deuitans, vt ad Tiberiũ scribit, quàm
δυσφημίαι ominis.

Observatio peregrinarum ceremoniarum ei.

Cap. XCIII.

p Eregrinarum ceremoniarum, sicut ve-
teres ac præceptas reuerentissime col-
luit, ita cæteras contemptui habuit.
Nanque Athenis initiatus, cum postea Romæ
pro tribunali de priuilegio sacerdotum Atti-
cæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora
proponerentur, dimisso consilio & corona cir-
cunstantium, solus audiit disceptantes. At con-

tra non modo in peragrandā Aegypto paulo deflectere ad visendum Apin superiēdit, sed & Caium nepotem, quòd Iudæam præteruehens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudavit.

Hierosoly
ma, genere
fœminino.

*septemdecim præfagia per quæ eius felicitas præ-
nosci potuit. Cap. XCIII.*

T quoniam ad hoc ventum est, non ab
e re fuerit subtexere, quæ ei prius quàm
nascereſt, & ipſo natali die, ac deinceps
euenerint, quib⁹ futura magnitudo eius, & per-
petua felicitas sperari animaduertique poſſet.
Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, re-
ſponſum eſt, eius oppidi ciuem quandoq; rerū
potiturum: qua fiducia Velitri ni & tūc ſtatim,
& poſtea ſæpius penè ad exitium ſui cum po-
pulo Romano belligerauerant: ſero tandem do-
cumentis apparuit, oſtentum illud Auguſti po-
tentiã portendiſſe. Author eſt Iulius Marathus,
ante paucos q̄ naſceretur menſes, prodigiū Ro-
mæ factum publice, quo denunciabatur regem
Populo Ro. naturã parturire. Senatū exterritū
cenſuiſſe, ne quis illo anno genitus educaretur.
Eos qui grauidas vxores haberēt, quò ad ſe quiſ-
que ſpem traheret, curaiſſe, ne ſenatuscōſultū ad
ærarium deferretur. In Aſclepiadis Mendetis
θεολογουμένωρ libris lego, Acciã, cū ad ſolenne
Apollinis ſacrum media nocte veniſſet, poſita in
tēplo lectica, dum cæteræ matronæ dormirent,
obdormiſſe, draconemq; repēte irrepſiſſe ad eã,
paulòq; poſt egreſſum, illamq; expergefactam

Authoreſt,
nō pro ſua
det, ſed ꝑ
narrat.

k.j.

Al. exigi.

quasi à concubitu mariti purificasse se, & statim in corpore eius extitisse maculam velut depicti draconis, nec potuisse vnquam* eximi, adeo vt mox publicis balneis perpetuo abstinuerit. Augustum natum mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatum. Eadem Accia prius q̄ pareret, somniauit intestina sua ferri ad sydera, explicariq; per omnem terrarum & cæli ambitum. Somniauit & pater Octavius, vtero Acciæ iubar solis exortum. Quo natus est die, cum de Catilinæ cõiuratione ageretur in curia, & Octavius ob vxoris puerperiũ serius adfuisset, nota ac vulgata res est, P. Nigidium comperta morę causa, vt horã quoq; partus acceperit, affirmasse se, dominum terrarũ orbi natum. Octauio postea cũ per secreta Thraciæ exercitũ duceret, in Liberi patris luco barbara ceremonia de filio cõsulenti, idem affirmatũ est à sacerdotibus, quòd infuso super altaria mero, tantũ flãmę emicuisset, vt supergressa fastigiũ templi, ad cælũ vsque ferretur, vnique olim omnino Magno Alexandro apud easdem aras sacrificanti, simile prouenisset ostentum. Atque etiam sequenti nocte statim videre visus est filium mortali specie ampliore, cum fulmine & sceptro, exuuiisq; Iouis Opt. Max. ac radiata corona super laureatũ currum, bisseis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, vt scriptum apud Caium Drusum extat, repositus vespere in cunas à nutricula loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæsitus, tãdem in altissima turri reper-

Vespere, p
vesperi. Lu
ce, pro luci

tus est, iacens contra solis exortum. Cum primū fari cœpisset, in auito suburbano obstrepentes fortè ranas silere iussit, atq; ex eo negantur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidem Campanæ viæ, in nemore prandenti, ex improvise aquila panem ei è manu rapuit: & cum altissime volasset, rursus ex improvise leniter delapsa reddidit. Quintus Catulus post dedicatum Capitolium duabus cōtinuis noctibus somniauit: Prima, Iouem Optimum maximum prætextatis compluribus circum aram ludētibus, vnum secreuisse, atque in eius sinum signum Reipublicæ, quod manu gestaret, reposuisse: atque in sequenti animadvertisse se in gremio Capitolini Iouis eundem puerum: Quem cum detrahi iussisset, prohibitum monitu dei, tāquam is ad tutelam Reipublicæ educaretur. Ac die proximo obuium sibi Augustum, cum incognitum aliàs haberet, non sine admiratione contuitus, simillimum dixit puero de quo somniaffet. Quidam prius somnium Catuli aliter exponūt, quasi Iupiter compluribus prætextatis tutorem à se poscentibus, vnum ex eis demonstraffet ad quem omnia desideria sua referrēt, eiúsq; osculum delibatum digitis ad os suū retulisset. Marcus Cicerō Caium Cæsarē in Capitolium profecutus, somnium pristinae noctis familiaribus fortè narrabat: Puerum facie liberali demissum cælo castena aurea ad fores Capitolij cōstitisse, eiq; Iouem flagellum tradidisse: deinde repente Au-

k.ij.

C. SVETONII TRANQVILLI

Secundum
quietē, pro
per quietē.

Matrix, ar-
bor primū
confita, vn-
de syluescūt
cæteræ.

gusto viso, quem ignotum adhuc plerisque auū-
culus Cæsar ad sacrificādum acciuerat, affirma-
uit ipsum esse, cuius imago secundum quietem
sibi obuersata sit. Sumentī virilem togam, tuni-
ca lati clauī refuta ex vtraq; parte, ad pedes de-
cidit. Fuerunt qui interpretarentur, non aliud
significare, quā vt is ordo, cuius insigne id es-
set, quandoque ei subijceretur. Apud Mūdam
D. Julius castris locum capiens, cum syluam cæ-
deret, arborem palmæ repertam, conseruari, vt
omen victoriæ, iussit. Ex ea continuo enata so-
boles, adeo in paucis diebus adoleuit, vt non æ-
quipararet modo matricem, verumetiam ob-
tegeret, frequentareturque columbarum nidis:
quanuis id auium genus duram & asperā fron-
dem maxime vitet. Illo & præcipue ostento
motum Cæsarem ferunt, ne quem alium sibi
succedere, quā sororis nepotē vellet. In seces-
su Apolloniæ, Theogenis mathematici pergu-
lam comite Agrippa ascenderat: cūmq; A-
grippæ, qui prior consulebat, magna & penè
incredibilia prædicerentur, retinere ipse geni-
turam suam, nec velle edere perseuerabat, me-
tu ac pudore, ne minor inueniretur. Qua ta-
men post multas adhortationes vix & cunctan-
ter edita exiliuit Theogenes, adorauitque eum.
Tātam mox fiduciam fati Augustus habuit, vt
thema suum vulgauerit, nummūmq; argen-
teum nota sideris Capricorni, quo natus est,
percussit.

*Prodigia quæ post necem Iulij ipsi Augusto
euenerunt. Cap. XC V.*

Ost necem Cæsaris reuerso ab Apollonia, & ingrediente eo urbem, repente liquido ac puro sereno circulus ad speciẽ cælestis arcus orbem Solis ambiit, ac subinde Iulia Cæsaris filia monumentum fulmine ictum est. Primo autem cõsulatu ei augurium capiendi, duodecim se vultures, vt Romulo, ostẽderũt, & immolãti omnium victimarum iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra patuerunt, nemine peritorum aliter coniectante, quàm læta per hæc & magna portendi.

*Prodigia per quæ præsensit euentum bellorum
suorum. Cap. XC VI.*

Vin & bellorum omnium euentus antè præsensit. Cõtractis ad Bononiã trium uirorum copijs, aquila tentorio eius super sedens, duos coruos hinc & inde infestantes, afflixit, & ad terram dedit, notante omni exercitu, futuram quandoque inter collegas discordiam talem, qualis secuta est, ac exitum præsa-
giente. In Philippis Thessalus quidam de futura victoria nunciauit, authore D. Cæsare, cuius sibi species itinere auio occurrisset. Circa Perusiam, sacrificio non litante, cum augeri hostias imperasset, ac subita eruptione hostes omnem rei diuinæ apparatus abstulissent, constitit inter aruspices, quæ periculosa & aduersa sacrificanti denunciata essent, cuncta in ipsos recasura, qui exta haberent. Neq; aliter euenit. Pridie quàm
k. iij.

Ad terram
dedit, pro
abiecit.

Asinarius,
pro agasio
ne.
Nicon græcè,
vincens:
νικῶν.

Siciliensem pugnam classe committeret, de am-
bulanti in littore, piscis è mari exiit, & ad pes-
des iacuit. Apud Actium descendenti in aciem,
asellus cum asinario occurrit. Eutyclus homi-
ni, bestia Nicon erat nomen. Vtriusque simula-
crum æneum victor posuit in templo, in quod
castrorum suorum locum vertit.

Ostenta prænunciantia mortem eius.

Cap. XC VII.

Ors quoque eius, de qua dehinc dicam,
m diuinitasq; post mortem, euidentissimis
ostentis præcognita est. Cum lustrum in
campo Martio magna populi frequentia con-
deret, aquila eum sæpius circūuolauit, transgres-
sæque in vicinam ædem, super nomen Agrippæ
ad primam literam sedit. Quo animaduerso, vo-
ta quæ in proximum lustrum suscipi mos est,
collegam suum Tyberium nuncupare iussit.
Nam se, quanquam conscriptis paratisque iam
tabulis, negauit suscepturum, quæ non esset
soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex in-
scriptione statuæ eius prima nominis litera ef-
fluxit. Responsum est, centum solos dies post-
hac victurum, quem numerum C litera nota-
ret: futurumque vt inter deos referretur, quod
æsar, id est reliqua pars è Cæsaris nomine, He-
trusca lingua deus vocaretur. Tyberium igitur
in Illyricum dimissurus, & Beneuentum vsq; pro-
secuturus, cum interpellatores alij atque alij
causis in iure dicendo detinerent, exclamauit,
quod & ipsum mox inter omnia relatū est, non,

si omnia morarentur, amplius se posthac Romę futurum. Atq; itinere inchoato, Asturam perrexit: & inde præter consuetudinem de nocte ad occasionem aurę euectus est.

Causæ infirmitatis eius, & gesta in eadem.

Cap. XCVIII.

Aufam valetudinis contraxit è profluvio alui. Tunc Căpanię ora, proximisq; insulis circuitis, caprearum quoq; feces sui quatrimum impedit, remississimo ad otium & ad omnem comitatem animo. Fortè Puteolanum sinũ præteruehenti, vectores nautęq; de nauı Alexandrina, quę tunc quidem appulerat, candidati, coronatıque, & thura libantes, fausta omnia, & eximias laudes cõgesserant: Per illũ Al. omina. se viuere, per illũ nauigare, libertate atq; fortunis, per illum frui. Qua re admodũ exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit, iusq; iuradũ & cautionẽ exegit à singulis, nõ aliõ datã summã, q̃ in emptionẽ Alexãdrinarum merciũ absumpturos. Sed & cęteros cõtinuos dies inter varia munuscula togas insuper ac pallia distribuit, lege proposita, vt Romani Græco, Græci Romano habitu & sermone vterentur. Spectauit assiduẽ & exercentes ephobos, quorũ aliqua adhuc copia ex vetere instituto Capreis erat. Iis dẽ etiã epulũ in cõspectu suo præbuit, permıssa, imò exacta iocãdi licẽtia, diripiendıq; pomorũ & obsoniorũ, rerũq; missiliũ. Nullo deniq; genere hilaritatis abstinuit. Vicinã Capreis insulã ἀπραγόπολις appellabat, à desidia secedetium

k.iiij.

illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis vnum Masgabam nomine quasi conditorem infulę κτίσην vocare consueuerat. Huius Masgabę ante annũ defũcti tumultũ cũ ex triclinio animaduertisset magna turba multísque luminibus frequentari, verũm cõpositũ ex tẽpore clarè pronunciauit:

versus est
senarius.

ΚΤΙΣΟΥ Δὲ Τύμβου ἰσορῶ πυροῦ μῦθον.

Conuersusque ad Thrasillum Tyberij comitem contrà accubantem, & ignarum rei, interrogauit cuiusnam poëtæ putaret esse. Quo hæsitante, subiecit alium,

Senarius.

ὄρᾳς φάεσι μασγάβην τιμῶ μῦθον.

Sustulit ca-
chinnum,
pro clarè
risit.

De hoc quoq; cõsuluit. Cũ ille nihil aliud respõderet, q̃ cuiuscunq; essent, optimos esse, cachinnum sustulit, atq; in iocos effusus, mox Neapolim traiecit, quanq̃ & tũ infirmis intestinis morbo variante, tamen & quinquennale certamen gymnicum honori suo institutum perspectauit, & cum Tiberio ad destinatum locum contendit. Sed in redeundo, aggrauata valetudine, tandem Nolæ succubuit: reuocatũmq; ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit, neq; post vlli maiori negotio animum accommodauit.

Mors eius, & gesta per eundem.

Cap. XCIX.

Al. labãtes.

Vpremo die identidem exquirens an-
s iã de se tumultus foris esset, petito speculo, capillum sibi comi, ac malas * labentes sibi corrigi præcepit, & amicos admissos percontatus, ecquid his videretur minimum vitæ commodè transegisse: adiecit & clausulam:

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς
 * ΗΤΥΩΨΑΤΕ.

Aliàs, τὴ
 πρῶτῃ.

Verſum
 hunc tro-
 chalcū te-
 trametrum
 ex vetuſtiſ-
 ſimi codi-
 cis quali-
 buſcunq̄
 veſtigijs, ita
 vt eſt, reſti-
 tuim⁹, cui⁹
 ſenſus eſt.

Date plau-
 ſum, & oēs
 vos cū gau-
 dio plau-
 dite. Præ-
 ceſſerunt
 hunc ver-
 ſum ali-
 quot verba
 græca, ſed
 non quiui-
 mus è ve-
 ſtigijs quic-
 quam certi
 diuinare.

Omnibus deinde dimiſſis, dūm aduenientes ab
 vrbe de Druſi filia ægra interrogabat, repēte in
 oſculis Liuiæ, & in hac voce defecit: Liuia no-
 ſtri coniugij memor viue, ac vale. fortitus exitū
 facilem, & qualem ſemper optauerat. Nam ferè
 quoties audiffet cito ac nullo cruciatu defun-
 ctum quempiam, ſibi & ſuis εὐθανασίᾳ ſimilem
 (hoc enim & verbo vti ſolebat) precabatur. V-
 num omnino ante efflatam animam ſignum a-
 lienatæ mentis oſtēdit: quòd ſubito pauēfactus,
 à quadraginta ſe iuuenibus abripi queſtus eſt. Id
 quoq; magis præſagium, quàm mentis diminu-
 tio fuit: ſiquidem totidem milites prætoriani
 extulerunt eum in publicum.

Dies mortis eius, & ætas, & exequiæ eiusdem.

Cap. C.

bijt in cubiculo eodē, quo pater Octa-
 uius, duobus Sextis, Pōpeio, & Apuleio
 c o s s. decimoquarto calend. Septem-
 bris, hora diei nona, l x x & v i. ætatis anno,
 diebus v & x x x. minus. Corpus decuriones mu-
 nicipiorum, & coloniarum, à Nola Bouillas vſq;
 deportarunt, noctibus propter anni tempus, cū
 interdium in basilica cuiuſq; oppidi, vel in æde ſa-
 crarum maxima reponeretur. A bouillis eque-
 ſter ordo ſuſcepit, vrbīq; intulit, atq; in veſtibu-
 lo domus collocauit. Senatus & in funere ornā-
 do, & in memoria honorando, eo ſtudio certa-
 tim progreſſus eſt, vt inter alia complura cen-

fuerint quidam funus triumphali porta ducendū, præcedēte Victoria, quæ est in curia canētibus næniam principum liberis vtriusq; sexus. Alij exequiarum die ponendos anulos aureos, ferreosq; sumendos: nōnulli legenda ossa per sacerdotes summorū collegiorū. Fuit & qui suaderet appellationē mēsis Augusti in Septembrem *transferendam: q̄ hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, vt omne tempus à primo die natalis vsq; ad exitum eius, seculum Augustum appellaretur, & ita in fastos referretur. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est: Pro æde diui Iulij à Tyberio, & pro rostris sub veteribus à Druso Tyberij filio: ac fenestorum humeris delatus in campū, crematusq;. Nec defuit vir prætorius, qui se effigiē cremati euntē in cælū vidisse iuraret. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati & discincti, pedibusq; nudis, ac in Mausoleo cōdiderunt. Id opus inter Flaminia viā, ripāmq; Tyberis, sexto suo cōsulatu extruxerat: circuniecťasq; sylvas & ambulationes in vsum populi tūc iā publicarat.

Testamentum & suprema voluntas eiusdem.

Cap. C I.

Estamentum L. Planco, C. Silio confus-
t libus, I I I Nonas Aprilis ante annū &
I I I I menses quàm decederet, factū ab
eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim
libertorum Polybij & Hilarionis manu scri-
ptum, depositūmq; apud sex virgines Vesta-
les, cum tribus signatis æquē voluminibus pro-

Al trāsfer-
rent.

tulerunt. Quę omnia in senatu aperta atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos, Tyberium ex parte dimidia & sextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomen suū iussit. Secundos, Drusum Tyberij filiū ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberósq; eius tres sexus virilis. Tertio gradu propinquos amicósq; complures. Legauit populo Rom. quadringenties, tribubus tricies quinquies HS. prætorianis militibus singula millia nummorū. Cohortibus vrbanis quingenos, Legionarijs trecenos nūmos, quam summam repræsentari iussit. Nam & cōfiscatam semper repositámq; habuerat. Reliqua legata variè dedit. Produxitq; quædam ad vicesena sestertia, quibus soluendis annuū diem finijt, excusata rei familiaris mediocritate, nec plus peruēturum ad hæredes suos, q̄ millies & quingenties professus, quanuis xx proximis annis quaterdecies millies ex testamentis amicorum percepisset. Quod penè omne cum duobus paternis patrimonijs cæterisque hæreditatibus in Rempub. absumpsisset. Iulias filiam, neptémq; si quid his accidisset, vetuit sepulchro suo inferri.

* De tribus voluminibus vno mādāta de funere Al. Tribus. suo complexus est: Altero indicem rerum à se gestarum, quē vellet incidi in æneis tabulis, quæ ante Mausoleū statuerētur: Tertio breuiarium Breuiariū, cōpendiū. totius imperij, quantū militum sub signis vbiq;

* essent, quantum pecuniæ in ærario & fiscis, & Al. esset. vectigaliorum residuis. Adiecit & libertorum seruorúmque nomina, à quibus ratio exigí posset.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI TIBERIVS
CAESAR.

Recēs, pro
nuper.

Al. Tatio.

ATRICIA GENS
Claudia (fuit enim & ae-
lia plebeia, nec potentia
minor, nec dignitate) cre-
ta est ex Regillis oppido
Sabinorū. Inde Romam
recens conditā cum ma-
gna clientum manu cō-
migravit, authore Tito Tatio consorte Romu-
li: vel quod magis constat, * Appio Claudio gen-
tis principe, post reges exactos sexto ferè anno,
à patribus in patricios cooptata. Agrū insuper
trans Anienem clientibus, lucūmq; sibi ad sepul-
turam sub capitolio publicè accepit. Deinceps
procedēte tempore, duodetriginta consulatus,
dictaturas quinque, censuras septem, triumphos
sex, duas ouationes adeptus est. Cum prænominibus,
cognominibūsq; varijs distingueretur, Lucij
prænomen consensu repudiauit, postquam è
duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij,
cædis alter conuictus est. Inter cognomina au-
tem, & Neronis assumpsit, quo significatur lin-
gua Sabina fortis ac strenuus.

Gens Claudiorum, & eorum gesta. Cap. I I.

Multa multorum Claudiorum egregia me-
rita, multa etiam secūs admissa in Rempus

blicam extāt. Sed vt præcipua commemorem, Appius Cæcus societatem cum rege Pyrrho, vt parū salubrem, iniri dissuasit. Claudius Caudex primus freto classe trāsiecto, Pœnos Sicilia expulit. * Claudius Nero aduenientem ex Hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem, prius q̄ Annibali fratri coniungeretur, oppressit. *Al. Tiberi⁹* Contrà Claudius Appius Regillanus decemvir legibus scribēdis virginem ingenuam per vim libidinis gratia in seruitutē asserere conatus, causa fuit plebi secedendi rursus à patribus. *Al. Tiberi⁹* Claudius Drusus statua sibi cum diademate ad Appij forum posita, Italiam per clientelas occupare tentauit. Claudius Pulcher apud Siciliam non passentibus in auspicando pullis, ac per cōtemptū religionis mari demersis, vt biberent quando esse nolent, præliū nauale iniit, superatúsq; cum dictatorem dicere à senatu iuberetur, velut iterum illudens * crimini publico, Iliciā viatorem suum dixit. *Al. discrimini.* Extant & foëminarum exempla diuersa. Aeq; siquidem gentis eiusdē vtraq; Claudia fuit, & quæ nauem cum sacris matris deūm Ideæ adherentem Tyberino vado extraxit, precata propalàm, vt ita demū se sequeretur, si sibi pudicitia constaret: & quæ nouo more iudicium maiestatis apud populum mulier subiit, quòd in conferta multitudine ægre procedente carpento, palàm optauerit vt frater suus Pulcher reuiuisceret, atq; iterum classem amitteret, quo minor turba Romæ foret. Præterea notissimū est Claudios omnes, excepto duntaxat P. Clodio,

qui ob expellendum vrbe Ciceronem, plebeio homini atq; etiam natu minori in adoptionem se dedit, optimates, assertoresque vnicos dignitatis ac potētiae patriciorum semper fuisse, atq; aduersus plebem adeo violentos ac cōtumaces, vt ne capitis quidem quisquā reus, apud populum mutare vestē, aut deprecari sustinuerit: nō nulli in altercatiōe & iurgio tribunos pleb. pulsauerint. Etiā virgo Vestalis fratrem iniussu populi triumphantem, ascenso simul curru, vsque in Capitolium profecuta est, ne vetare, aut ~~in~~ terdicere fas cuiquam tribunorum esset.

Al. intercedere.

De qua stirpe Tiberius genus traxit.

Cap. III.

X hac stirpe Tiberius Cæsar genus traxit, & quidem vtrunque: paternum à Tiberio Nerone, maternum ab Appio Pulchro, qui ambo Appij Cæci filij fuerunt. Insertus est & Liuiorum familiæ, adoptato in eā materno auo. Quæ familia, quanquam plebeia, tamen & ipsa admodum floruit octo consulatibus, censuris duabus, triumphis tribus: dictatura etiam, ac magisterio equitum honorata: clara & insignibus viris, ac maxime Salinatore, Drusisq; Salinator vniuersas tribus in censura notaui leuitatis nomine, quòd cum se post priorem cōsulatum multa irrogata cōdemnassent, c o s. iterum cenforemque fecissent. Drusus hostium duce Drauso cōminus trucidato, sibi posterisq; suis cognomen inuenit. Traditur etiam pro prætore ex prouincia Gallia retulisse aurū

Traberegenus pro duce.

Senonibus olim in obsidione Capitolij datum, nec (vt fama est) extortum à Camillo. Eius abnepos ob eximiam aduersus Gracchos operam patronus senatus dictus, filium reliquit, quem in simili dissensione multa varie molientem, diuersa factio per fraudem interemit.

Diuersa factio, p aduersis partibus.

De patre Tiberij.

Cap. IIII.

Ater vero Tiberij questor Caij Cæsaris, p Alexandrino bello classi præpositus, plurimum ad victoriam cõtulit. Quare & pontifex in locum Publij Scipionis substitutus, & ad deducendas in Galliam colonias, in queis Narbona, & Arelate erant, missus est. Tamen Cæsare occiso cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus, etiã de præmijs tyrannidarum referendum censuit. Prætura deinde functus, cum exitu anni discordia inter triumuiros exorta esset, retentis vltra iustũ tempus insignibus, Lucium Antonium cõsulem triumuirĩ fratrem ad Perusiam secutus, deditioe à cæteris facta, solus permãsit in partibus, ac primo Præneste, inde Neapolim euasit. Seruisq; ad pileum frustra vocatis, in Siciliã profugit. Sed indigne ferens nec statim se in cõspectũ Sexti Pompeij admissum, & fasciũ vsũ prohibitum, ad Marcũ Antoniũ traiecit in Achaiã. Cum quo breui reconciliata inter omnes pace, Romam redijt, vxoremq; Liuiam Drusillam, & tũc grauidã, & antè iam apud se * Tiberiũ enixam, petèti Augu- Al. filium. sto concessit. Nec multo post diem obiit, vtroq; liberorũ superstite, Tiberio Drusóq; Neronib⁹.

Locus & tempus natiuitatis Tiberij.

Cap. V.

Iberium quidam Fundis natum existis-
 t mauerunt, secuti leuem coniecturam,
 quòd materna eius auia Fūdāna fuerit,
 & quòd mox simulachrū. Felicitatis ex senatus-
 cōsulto publicatum ibi sit. Sed vt plures certio-
 resque tradunt, natus est Romæ in palatio de-
 cimosexto calendas Decembris, M. Aemilio Le-
 pido iterum, & Munatio Planco c o s s. * post
 bellū Philippense. Sic enim in fastos actaq; pu-
 blica relatum est. Nec tamen desunt, qui partim
 antecedente anno, Hircij ac Panfæ, partim
 insequente, Seruilij Isaurici, Antonijq; consula-
 tu genitum eum scribant.

Infantia & pueritia Tiberij. Cap. VI.

Infantiā puertiāmq; habuit, luxuriosam
 i & exercitatam, comes vsquequaq; pa-
 rentum fugæ, quos quidem apud Nea-
 polim sub irruptionem hostis nauigium clām-
 petentes, vagitu suo penè bis prodidit: semel,
 cum à nutricis vberē, item cū à sinu matris ra-
 ptim auferretur ab ijs qui pro necessitate tem-
 poris mulierculas leuare onere tentabant. Per
 Siciliam quoq; & Achaiam circumductus, ac La-
 cedæmonijs publice, qui in tutela Claudiorum
 erant, demandatus, digrediens inde itinere no-
 cturno, discrimen vitæ adiit, flamma repente è
 syluis vndiq; exorta, adeóq; omnē comitatum
 circumplexa, vt Liuiæ pars vestis, & capilli am-
 burerentur. Munera, quibus à Pompeia Sexti

Pompeij forore in Sicilia donatus est, chlamys & fibula, item bullæ aureæ durāt, ostendunturque adhuc Baijs. Post reditum in urbem à Marco Gallio senatore testamento adoptatus, hæreditate adita, mox nomine abstinuit: quòd Gallius aduersarum Augusto partium fuerat. Nouē natus annos, defunctum patrem pro rostris laudauit. Dehinc pubescens, Actiaco triūpho currū Augusti comitat⁹ est, sinistro funali equo, cum Marcellus Octauiaæ filius dexteriore uehatur. Præfedit & Actiacis ludis, & Troianis Circusibus, ductor turmæ puerorum maiorum.

Funalis equus, q̄ fune trahitur

Adolescentia & uxores eius. Cap. VII.

v Irili toga sumpta, adolescentiam omnē spatiaq; insequētis ætatis vsque ad principatus initia, per hæc ferè trāsegit. Munus gladiatorium in memoriam patris, & alterum in aui Drusi dedit, diuersis temporibus ac locis. Primum in foro, secundum in amphitheatro, rudiarijs quoque quibusdam reuocatis, authoramento centum millium. Dedit & ludos, sed absens. Cūcta magnifice, impensa matris, ac vitrici. Agrippinam Marco Agrippa genitam, neptem Pomponij Attici equitis Romani, ad quem sunt Ciceronis epistolæ, duxit vxorem, sublatóque ex ea filio Druso, quanquam bene conuenientem, rursúmque grauidam, dimittere, ac Iuliam Augusti filiã cōfestim coactus est ducere, nō sine magno angore animi: cū & Agrippinæ cōsuetudine teneretur, & Iuliaæ mores improbaret, vt quam sensisset sui quoq; sub priore

Primū propri⁹: cū de duob⁹ agat

l.j.

C. SVETONII TRANQVILLI

marito appetētem, quod sanè vulgo etiam existimabatur. Sed Agrippinam & abegisse post diuortium doluit, & semel omnino ex occurſu viſam, adeo contentis & * tumentibus oculis proſecutus eſt, vt cuſtoditum ſit, ne vnquam in conſpectum eius poſthac veniret. Cum Iulia primo concorditer & amore mutuo vixit, mox * diſſedit, & aliquanto grauius, vt etiam perpetuo ſecubaret intercepto communis filij pignore, qui Aquileiæ natus, infans extinctus eſt. Druſum fratrem in Germania amiſit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens, Romam vſque peruexit.

Al. cōtūmētib⁹. Fortè legendū cōtinentibus, pro fixis. Vide nū ſit legendum cōniuetib⁹. Diſſedit, pro diuortium fecit.

Ciuilia officia eius

Cap. VIII.

Iulium officiorum rudimentis, regem Archelaum, Trallianos & Theſſalos, varia quoſq; de cauſa Auguſto cognoſcente defendit. Pro Laodicenis, Thyatirenis, Chijs terræmotu afflictis, opemque implorantibus, ſenatum deprecatus eſt. Fannium Ceſpionem, qui cum Varrone Murena in Auguſtum conſpirauerat, reum maiestatis apud iudices fecit, & condemnauit. Intérq; hæc duplicem curam adminiſtrauit annonæ, quæ arctior inciderat, & repurgandorum tota Italia ergaſtulorum, quorum domini in inuidiam venerāt, quaſi exceptos ſupprimerent non ſolum viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad huiuſmodi latebras compuliſſet.

Cōdēnauit pro vicit, ſi ue cōdēnari fecit.

Militia eius, & bella per eum gesta, & honores administrati.

Cap. IX.

Tipendia prima expeditione Cantabrisca tribunus militum fecit : deinde ducto ad orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit. Recepit & signa quae Marco Crasso ademerant Parthi. Post haec comatam Galliam anno ferè rexit, & barbarorum incursionibus, & principum discordia inquietam. Exhinc Rheticum Vindelicumq; bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhetico atq; Vindelico gètes Alpinas, Pannonico Breucos & Dalmatas subegit. Germanico XL millia deditiorum traiecit in Galliam, iuxtaq; ripam Rheni sedibus assignatis collocavit: quas ob res & ouans, & curru urbem ingressus est primus, vt quidam putat, triumphalibus ornamenti honoratus, nouo nec antea cuiquam tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoavit, & penè iunctim percucurrit questuram, praetoram, consulatam: interpositoque tempore C o s. iterum, etiã tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

Breuci, populi inferioris Pannoniae sed alij Brenos legunt.

secessus eius ab urbe, & causa.

Cap. X.

Ot prosperis confluentibus, integra aetate, ac veletudine prospera, statuit repente secedere, seque è medio quamlongissime amouere. Dubium, vxorisne taedio, quam neque criminari aut dimittere auderet, neque vltra perferre posset: an vt vitato assiduitate

Dimittere, pro repudiare.

l.ij.

tis fastidio, authoritatem absentia tueretur, atq;
 etiam auget, si quando indignisset sui Respu-
 blica. Quidam existimant, adultis iam Augusti
 liberis, loco, & quasi possessione vsurpati à se diu
 secundi gradus, spõte cessisse, exēplo M. Agrip-
 pæ, qui M. Marcello ad munera publica admo-
 to, Mitylenas abierit, ne aut obstare, aut obtre-
 ctare aliquid præsens videretur. Quã causam &
 ipse, sed postea, reddidit. Tunc autē honorum sa-
 tietatē, ac requiē laborū prætendēs, cōmeatum
 petijt. Neque aut matri suppliciter precāti, aut
 vitrico, deserri se etiam in senatu cōquerenti, ve-
 niam dedit. Quin & pertinacius retinentibus,
 cibo per quatrimum abstinuit. Facta tandem
 abeundi potestate, relictis Romæ vxore & filio,
 confestim Hostiam descendit: ne verbo quidem
 cuiquam prosequentium reddito, paucosq; ad-
 modum in digressu osculatus.

Mora eius apud Rhodum, & gesta ibidem.

Cap. XI.

B Hostia horam Campaniæ legens, im-
 becillitate Augusti nunciata, paulum
 substitit. Sed & increbescente rumore,

Tantū nō, quasi ad occasionem maioris spei commorare-
 tur, tantum non aduersis tempestatibus Rhodū
 enauigauit, amœnitate & salubritate insulæ iã
 inde captus, cum ad eam ab Armenia rediens
 appulisset. Hic modicis contentus ædibus, nec
 multo laxiore suburbano, genus vitæ ciuile ad-
 modum instituit, sine lictore aut viatore gym-
 nasio interdū obambulans, mutuáq; cū græculis

Tantū nō,
pro prope-
modum.

Laxum su-
mit & spa-
ciosum, &
capax.

officia vsurpās propè ex æquo. Fortè quondam in disponendo die, mane prædixerat, quicquid agrorum in ciuitate esset, visitare se velle. Id à proximis aliter exceptū iussiq; sunt omnes ægri in publicā porticum deferri, ac per valetudinū genera disponi. Percussus ergo inopinata re, diu quid ageret incertus, tandem singulos circuit, excusans factū etiā tenuissimo cuiq; & ignoto. Vnum hoc tantummodo, neq; prætereā quicq; notatum est, in quo exercuisse ius tribunitiæ potestatis visus sit. Cum circa scholas & auditoria professorū assiduus esset, moto inter antisophistas grauiore iurgio, nō defuit qui eum interuenientem, & quasi studiosiorem partis alterius cōuitio incesset. Sensim itaq; regressus domum, repente cum apparitoribus prodijt, citatūmque pro tribunali voce præconis conuitoriorem rapi iussit in carcerem. Comperit deinde Iuliam vxorem ob libidines atq; adulteria damnatam, repudiūmque ei suo nomine ex authoritate Augusti remissum: & quanquam lætus nuncio, tamen officij duxit, quantum in se esset, exorare filiaē patrem frequentibus literis, & vel vtcunq; meritæ quicquid vnquam dono dedisset, cōcedere. Transacto autem tribunitiæ potestatis tēpore, confessus tandem nihil aliud secessu deuistasse se, q̄ æmulationis cum Caio Lucioq; suspicionem, petijt, vt sibi securo iam ab hac parte, corroboratis his, & secundū locū facilè tutantibus, permitteretur reuifere necessitudines, quarum desiderio teneretur. Sed neque impetrauit,

Officij duxit, propus-
rauit officium absol-
lutè.

L. iij.

C. SVETONII TRANQVILLI

vltróq; etiam admonitus est, dimitteret omnē curam suorum, quos tam cupidè reliquisset.

Item gesta apud Rhodum. Cap. XII.

Emanfit ergo Rhodi contra voluntatem, vix per matrem consecutus, vt ad velādam ignominiam quasi legatus ab Augusto abesset. Enimuero tunc non priuatum modò, sed etiam obnoxium * & trepidum egit mediterraneis agris abditus, vitānsq; præternauigantiū officia, quibus frequentabatur assiduè, nemine cum imperio aut magistratu tendente quoquā, quin diuerteret Rhodum. Et accesserūt maioris sollicitudinis causæ. Nanq; priuignum Caium orienti præpositum, cum visendi gratia traiecisset Samum, alieniorem sibi sensit ex criminationibus M. Lolij comitis & rectoris eius. Venit etiam in suspicionē per quosdā beneficij sui centuriones à comneatu castra repetentes, mandata ad complures dedisse ambigua, & quę tentare singulorū animos ad nouas res viderentur. De qua suspitione certior ab Augusto factus, non cessauit efflagitare aliquem cuiuslibet ordinis custodem factis atque dictis suis.

De eodem, eiusque in urbem reditu. Cap. XIII.

Qui quoq; & armorum solitas exercitationes omisit, redegitq; se deposito patrio habitu ad pallium & crepidas: atq; in tali statu biennio ferè permansit, cōtemptior in dies & inuisior, adeò vt imagines eius & statuas Nemausenses subuerterint: ac familiari quodam conuiuio mentione eius orta, extiterit

qui Caio polliceretur, confestim se, si iuberet, Rhodum nauigaturum, caputq; exulis (sic enim appellabatur) relaturum. Quo praecipue non iam metu, sed discrimine coactus est, tam suis, quam matris impensissimis precibus reditum exoptulare: impetrauitque, adiutus aliquantum etiam casu. Destinatum Augusto erat, nihil super ea re nisi ex voluntate maioris filij statuere. Is forte tunc M. Lolio offensior, facilis exorabilisq; in vitricum fuit. Permittente ergo Caio reuocatus est, verum sub conditione, ne quam partem curamve Reipub. attingeret.

Offensior,
pro iratus

Præfagia futuri principatus eius.

Cap. XIII.

Edijt octauo post secessum anno, magna nec incerta spe futurorum, quam & ostentis & prædictionibus ab initio ætatis conceperat. Prægnans enim Liuia, cum an marem editura esset, varijs captaret ominibus, ouum incubanti gallinæ subductū, nunc sua, nunc ministrarum manu per vices vsq; eò fouit, quoad pullus insigniter cristatus exclusus est. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara spondit, etiam regnaturum quandoq; sed sine regio insigni, ignota scilicet tunc adhuc Cæsariū potestate. & ingresso primam expeditionem, ac per Macedoniam ducente exercitum in Syriā, accidit vt per Philippos sacratæ olim victriciū legionum aræ, sponte subitis collucerent ignibus: & mox cum Illyricum petens, iuxta Patavium adisset Geryonis oraculum, sorte tracta,

Sortem tra
here, pro
ducere.

l. iij.

qua monebatur, vt de consultationibus in Apolini fontē talos aureos iáceret, euénit, vt summū numerū iacti ab eo ostēderent, hodiéq; sub aqua visuntur hi tali. Ante paucos verò q̄ reuocaretur, dies, aquila nunquam antea Rhodi conspecta, in culmine domus eius affedit. Et pridie q̄ de reditu certior fieret, vestimēta mutanti, tunica ardere visa est. Thrasylum quoque mathematicum, quem vt sapientiē professorē contubernio admouerat, tunc maximè expertus est, affirmātem naue prouisa gaudium afferri, cum quidem illum durius, & contra prædicta cadentibus rebus, vt falsum, & secretorum temerè conscium, eo ipso momento dum spatiatur vnā, præcipitare in mare destinasset.

Adoptio de eo facta ab Augusto. Cap. XV.

Omam reuersus, deducto in forum filio r Druso, statim è Carinis ac Pompeiana domo, Esquilias in hortos Meccenatianos transmigravit, totūmq; se ad quietem contulit, priuata modo officia obiens, ac publicorū munerum expers. Caio & Lucio intra trienniū defunctis, adoptatur ab Augusto simul cum fratre eorum M. Agrippa, coactus prius ipse Germanicum fratris sui filium adoptare: nec quicquam postea pro patrefamiliās egit, aut ius quod adoptione amiserat, ex vlla parte retinuit. Nam neque donauit, neque manumisit: ne hæreditatem quidem, aut legata percepit vlla aliter, quàm vt peculio referret accepta. Nihil ex eo tempore prætermissum est ad maiestatem

eius augendam, ac multo magis postquam Agrippa abdicato atque seposito, certum erat vni spem successionis incumbere.

Illyricum per eum domitum. Cap. XV I.

Ata rursus potestas tribunitia in quin-
d quennium, delegatus pacandæ Germa-
 niæ status, Parthorum legati mandatis Augusto Romæ redditis, eū quoq; adire in pro-
 uinciam iussi. Sed nunciata Illyrici defectione, transijt ad curam noui belli, quod grauissimum omnium externorum bellorū post Punica, per xv legiones, parēmq; auxiliorum copiam triennio gessit, in magnis omnium rerum difficultatibus, summāq; frugum inopia. Et quanquam sepius reuocaretur, tamen perseuerauit, metuēs ne vicinus & præualens hostis instaret vltro cedentibus. Ac perseuerantiæ grande pretium tulit, toto Illyrico (quod intra Italiam regnūmq; Noricum & Thraciam & Macedoniam, intērq; Danubium flūmen, & sinum maris Adriatici patet) per domito, & in ditionem redactō.

Honores eidem à senatu decreti.

Cap. XVII.

c Vi gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus accessit. Nam sub id ferē tempus Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania perijt, nemine dubitante, quin victores Germani iuncturi se Pannonijs fuerint, nisi debellatum prius Illyricum esset. Quas ob res triumphus ei decretus est, multi & magni honores. Censuerūt etiā quidā,

Incumbit illi spes, pro eo qđ imminet, aut manet illum.

Repromittere, pro
promittere

vt Pannonicus, alij vt Inuictus, nonnulli vt Pius cognominaretur: sed de cognomine intercessit Augustus, eo contentum repromittens, quod se defuncto suscepturus esset. Triumphum ipse distulit, mœsta ciuitate clade Variana. Nihilominus urbem prætextatus & laurea coronatus intrauit: positumq; in septis tribunal senatu adstante conscendit, ac medius inter duos *C O S S.* cum Augusto simul sedit: vnde, populo consalutato, circum templa deductus est.

Gesta eius in Germania. Cap. XVIII.

Cōcilium,
pro consiliarijs ipsis.

Roximo anno repetita Germania, cum animaduerneret Varianam Cladem temeritate & negligentia ducis accidisse, nihil non de cōcilij sententia egit. Semper aliàs sui arbitrij, contentusq; se vno, tunc præter consuetudinem cum pluribus de ratione belli communicauit. Curam quoq; solito exactiorem præstitit. Traiecturus Rhenum, commeatum omnem ad certam formulam adstrictum non antè transmisit, quàm consistens apud ripam, explorasset vehiculorum onera, ne qua deportarètur, nisi concessa aut necessaria. Trans Rhenum verò eum vitæ ordinem tenuit, vt sedens in cespitate nudo cibum caperet, sæpe sine tentorio pernoctaret: præcepta sequentis diei omnia: & si quid subiti muneris iniungendum esset, per libellos daret, addita monitione, vt de quo quisq; dubitaret, se nec alio interprete quacunque vel noctis hora vteretur.

Iniungere, pro mandare,
ἰνιῦν & ἰνῆν.

Disciplina eius in re militari. Cap. XIX.

Disciplinam acerrimè exegit, animaduersionum & ignominiarum generibus ex antiquitate repetitis, atq; etiam legato legionis, quòd paucos milites cum liberto suo trans ripam venatum misisset, ignominia notato. Prælia quanuis minimum fortunæ casibusque permitteret, aliquanto constantius inibat, quoties lucubrante se subito, ac nullo propellente, decideret lumen, & extingueretur, confidens (vt aiebat) ostento, sibi ac maioribus suis in omni ducatu expertissimo. Sed re prosperè gesta, non multū abfuit, quin ab Rhuteno quodam occideretur: cui inter proximos versanti, & trepidatione detecto, tormentis expressa confessio est cogitati facinoris.

*Triumphus Illyricus, & alia gesta eius.**Cap. XX.*

Germania in urbem post biennium regressus, triumphum quem distulerat, egit, prosequentibus etiam legatis, quibus triumphalia ornamenta impetrarat: ac prius quàm in Capitolium flecteret, descendit è curru, seque præsidenti patri ad genua submisit. Bastionem Pannonium ducem ingentibus donatū præmijs, Rauennam transtulit, gratiam referēs, quòd se quondam cum exercitu iniquitate loci circumclusum, passus est euadere. Prandium dein populo mille mensis, & congiarium tricesimos nummos viritim dedit. Dedicauit & Concordiæ ædem. Item Pollucis & Castoris suo

fratrisq; nomine de manubijs.

Gesta eius, ac testimonia Augusti: & principatus eiusdem. Cap. XXI.

C non multo post lege per c o s s. lata, a vt prouincias cum Augusto cōmuniter administraret, simulque censum ageret, condito lustro, in Illyricum profectus est. Et statim ex itinere reuocatus, iam quidem affectum, sed tamen spirantem adhuc Augustum reperit, fuitq; vnā secretò per totum diem. Scio vulgò persuasum, quasi egresso post secretum sermonem Tiberio, vox Augusti per cubicularios excepta sit, miserum populum Romanum, qui sub tam lentis maxillis * erit. Nec illud quidē ignoro aliquos tradidisse, Augustum palàm nec dissimulanter morum eius diritatem adeò improbasse, vt nonnunq̄ remissiores hilarioresque sermones superueniente eo abrumperet: sed expugnatū precibus vxoris adoptionē non abnuisse, sed etiam ambitione tractum, vt tali successore desiderabilior ipse quandoque fieret. Adduci tamen nequeo quin existimem, circumspectissimū & prudentissimum principē in tanto presertim negotio nihil temerè fecisse, sed vitijs virtutibusq; Tiberij perpensis, potiores duxisse virtutes, presertim cum & Reip. causa adoptare se eū pro concione iurauerit, & epistolis aliquot vt peritissimum rei militaris, vtq; vnicum po. Ro. presidium prosequatur. Ex quibus in exemplum pauca hinc inde subieci: Vale iucundissime Tiberi, & rem gere feliciter, ἐμοὶ καὶ ταῖς μούσαις

Al. edit,
aut ederet.

Id est mihi
& musis
ducē agēs.

στρατηγῶν. Iucundissime, & ita sim felix, vir fortissime, & dux νομιμώτατε. Vale, & ordinem æstiuorū tuorum. Ego vero mi Tiberi, & inter tot rerum difficultates, καὶ τοσούτην ἔραθυμίαν τῶν στρατευομένων non potuisse quenquā prudentius gerere se, quàm tu gesseris, existimo. Hi quoque qui tecum fuerunt omnes, confitentur versum illum in te posse dici,

Id est & tā tā socordiā militum.

Vnus homo nobis vigilando restituit rem.

Siue, inquit, quid incidit de quo sit cogitandum diligentius, siue quid stomachor valde, mediufidius Tiberium meum desidero : succurrítque

versus ille Homericus,

Τούτου δ' ἐπισημένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθρομένοιο ἄμφω νοσίσσαι μεν, ἐπεὶ περὶ οἴδε νοήσαι.

Attenuatum te esse continuatione laborum, cū audio & lego, dii me perdant, nisi cohorrescit corpus meum: téque rogo, vt parcas tibi, ne si te languere audierimus, & ego & mater tua exspiremus, & de summa imperij sui po. Ro. periclitetur. Nihil interest valeam ipse, nec ne, si tu non valebis. Deos obsecro, vt te nobis conseruent, & valere nunc & semper patiantur, si non populum Romanum perosi sunt.

Cohorrescere, pro tot⁹ horrescere

De Agrippa iuvene occiso, & alijs gestis eius.

Cap.

XXII.

Xcessum Augusti non prius palàm fecit, quàm Agrippa iuvene interempto.

Hunc tribunus militū custos appositus occidit, lectis codicillis, quibus vt id faceret, iubebatur. Quos codicillos dubium fuit, Augu-

Et ea, pro
idq; græce
magis q̄ la
tine,
καταύτη,

stusne moriens reliquisset, quo materiã tumultus post se subduceret, an nomine Augusti Liuia, & ea conscio Tiberio, an ignaro dictasset. Tiberius renũciantis Tribuno factum esse quod imperasset, neq; imperasse se, & redditurum eum senatus tui rationem respõdit, inuidiã scilicet in presentia vitans. Nam mox silentio rem obliteravit.

Gemitus eius testamentum Augusti in senatu recitatum. Cap. XXIII.

Vre autem tribunitiæ potestatis coactio in senatu, inchoatãq; allocutione de republica, velut impar dolori congemuit, utque non solum vox, sed ut & spiritus deficeret, optavit, ac prælegendum librum Druso filio tradidit. Illatum deinde Augusti testamentum, nõ admissis signatoribus nisi senatorij ordinis, cæteris extra curiam signa agnoscentibus recitavit per libertum. Testamēti initium fuit: Quoniam sinistra fortuna Caium & Luciũ filios mihi eripuit, Tiberius Cæsar mihi ex parte dimidia & sextante hæres esto. Quo & ipso aucta est suspicio opinatium, successorem adscitum eum necessitate magis quàm iudicio, quãdo ita præfari non abstinuerit.

Abstinuit præfari, cū infinito,

Acceptio principatus ad preces quasi coacta.

Cap. XXIII.

Principatum quãnuis neque occupare confestim, neque agere dubitasset, & statione militum, hoc est vi & specie dominationis assumpta, diu tamen recusavit. Impudentissimo animo nunc adhortãtes

amicos increpans vt ignaros quanta belua esset imperium: nunc precātem senatum, & procumbentem sibi ad genua, ambiguis responsis, & calida cunctatione suspendens, vt quidam patientiam rumperent, atque vnus in tumultu proclamaret, aut agat, aut desistat: alter coram exprobraret, ceteros quod polliciti sint, tarde praestare: seipsum quod praestet, tarde polliceri. Tandem quasi coactus, & querens miseram & onerosam iniungi sibi seruitutē, recepit imperium, nec tamen aliter quā vt depositurum se quādoq; spem faceret. Ipsius verba sunt hęc: Dum veniam ad id tempus, quo vobis æquum possit videri dare vos aliquam senectuti meæ requiē.

Causæ propter quas principatum recusauerat, & alia gesta eius. Cap. XXV.

Vinctandi causa erat metus vndique imminuentium discriminū, vt sæpe lupum se auribus tenere diceret. Nam & seruus Agrippæ Clemens nomine, non contemnendam manum in vltionem domini compararat, & L. Scribonius Libo vir nobilis res nouas clam moliebatur, & duplex seditio militum in Illyrico & in Germania exorta est. Flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante omnia, vt æquarētur stipendio prætoriani Germanicianis. Quidam etiam principem detrectabant, nō à se datum, summāq; vi Germanicum, qui tum his præerat, ad capeffendam Rempub. perurgebant, quanquam obfirmate resistentem. Quem maxime casum timens, partes sibi, quas

Suspēdere,
p ducere,
& suspēfos
habere.

Rūpere pa
tentiā, hic
patientiam
sumit pro

μακροθυο
μικ.

Prouerbiū
quod in re
dubia & pe
riculosa di
citur.

Detrectare
principem,
p recusare
& nō ferre
Obfirmate
pro pertina
citer.

senatui libéret, tuendas in Rep. depoposcit: quãdo vniuersæ sufficere solus nemo posset, nisi cū altero, vel etiam cum pluribus. Simulauit & valetudinem, quo æquiore animo Germanicus celerem successionē, vel certe societatem principatus opperiretur. Cōpositis seditionibus, Clementem quoq; fraude deceptum, redegit in potestatem. Libonē, ne quid in nouitate acerbius fieret, secūdo demum anno in senatu coarguit, medio temporis spatio tantum cauere contentus. Nam & inter pontifices sacrificanti, simul pro secespita plumbeū cultrū subijciendū curauit: & secretum petenti, non nisi adhibito Druso filio dedit, dextrámq; obambulātis veluti incumbens quoad perageretur sermo continuit.

Ciuiilia gesta eius in initio principatus.

Cap.

XXVII.

Paulominus
quod, pro pro
pemodū,
noue dixit.

V Erum liberatus metu, ciuilem se admodum inter initia, ac paulominus quàm priuatum egit. Ex plurimis maximisque honoribus, præter paucos & modicos non recepit. Natalem suum plebeis incurrentem Circusibus, vix vnius bigæ adiectione honorari passus est. Tempia, flamines, sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiam statuas atque imagines, nisi permittente se poni: permisitq; ea sola conditione, ne inter simulachra deorū, sed inter ornamenta ædium ponerentur. Intercessit & quominus in acta sua iuraretur, & ne mensis September Tiberius, October Liuius vocarentur. Prænomen quoque imperatoris, cognoménque

patris patriæ, & ciuicam in vestibulo coronam recusauit: ac ne Augusti quidem nomen, quam hæreditarium, vllis nisi ad reges ac dynastis epistolis addidit. Nec amplius q̄ * omnino tres cōsulatus, vnum paucis diebus, alterum tribus mensibus, tertium absens vsque in Idus Martias gessit.

Al. mox.

Adulationes per eum spretæ, & prohibitæ.

Cap. XXVII.

Dulationes adeo auersatus est, vt neminem senatorum, aut officij, aut negotij causa ad lecticam suã admiserit: Cōsularem vero fatifficientem sibi, ac per genua orare conantem, ita suffugerit, vt caderet supinus: atque etiam si quid in sermone vel continua oratione blandius de se diceretur, nō dubitaret interpellare, ac reprehendere, & cōmutare continuo. Dominus appellatus à quodã, denunciauit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Aliũ dicentẽ sacras eius occupationes, & rursus aliũ authore eo senatũ se adijisse, verba mutare, & pro authore suasorẽ, pro sacris laboriosas dicere coegit.

Patientia eius aduersus conuitia & maledicta.

Cap. XXVII.

Ed aduersus conuitia, malósq; rumores, & famosa de se ac suis carmina, firmus ac patiens subinde iactabat, in ciuitate libera linguam mentemq; liberam esse debere. Et quõdã senatu cegnationẽ de eiusmodi criminibus ac reis flagitate, nō tantũ, inquit, otij ha-

m. j.

bemus, vt implicare nos plurib⁹ negotijs debeamus. Si hęc fenestrā aperueritis, nihil aliud agi finetis, omnium inimicitie hoc p̄textu ad vos deferent̄. Extat & sermo eius in senatu perciuilis: Si quidem locutus aliter fuerit, dabo operā vt rationem factorū meorū dictorumq; reddā: si perseuerauerit, inuicem eum odero.

Veneratio eius ad senatum. Cap. xxxix.

Tque hęc eo notabiliora erant, quòd ipse in appellandis venerandisque singulis, & vniuersis, propè excesserat humanitatis modum. Dissentiens in curia à Q. Haterio, Ignoscas, inquit, rogo, si quid aduersus te liberius sicut senator dixerō. Et inde omnes alloquens dixit, & nunc & sæpe aliàs P. C. bonum & salutarem principem, quem vos tāta & tam libera potestate instruxistis, senatui, seruire debere, & vniuersis ciuibus, sæpe & plerumque etiam singulis, neq; id dixisse me pœnitet, & bonos & equos, & fauentes vos habui dominos, & adhuc habeo.

Pristina authoritas senatus per eum seruata.

Cap. xxx.

Vinetiam speciem libertatis quandam induxit, conseruatis senatui ac magistratibus & maiestate pristina, & potestate: neque tam paruum quicquam, neque tam magnum publici priuatique negotij fuit, de quo non ad P. C. referretur. De vectigalibus, ac monopolijs, de extruendis reficiendisve operibus, etiam de legendo vel exautorando milite

ac legionum & auxiliorū descriptione. Deniq; quibus imperiū prorogari, aut extraordinaria bella mādari, quid & quā formā * legū literis re scribi placeret. Præfectum alæ, de vi & rapinis reum, causam in senatu dicere coegit. Nunq̄ curiam nisi solus intrauit: lectica quondā introlatus æger, comites à se remouit.

Patientia eius contra obtrectatores.

Cap. XXXI.

Vædam aduersus sententiam suam discerni, ne questus quidē est. Negante eo, destinatos magistratus abesse oportere, vt præsentēs honori acquiescerent. Prætor designatus liberam legationem impetrauit. Iterum * censente, vt Trebianis legatam in opus noui theatri pecuniam ad munitiōē vię transferre concederetur, obtinere nō potuit, quin rata voluntas legatoris esset. Cum senat. con. per discessionem forte fieret, transeuntē eū in alteram partem, in qua pauciores erant, secutus est nemo. Cætera quoq; non nisi per magistratus, & iure ordinario agebātur, tanta c o s s. auctoritate, vt legati ex Africa adierint eos, querētes trahi se à Cæsare, ad quem missi forent. Nec mirum, cum palàm esset, ipsum quoq; eisdem assurgere, & decedere via.

Censente,
pro cēlens,
græce pos
sunt, nō la
tine, vt sub
audias eo,
nā in emē
dationibus
& peruetu
stis exēpla
ribus non
additur.

Ciuilia urbana, & gesta eius. Cap. XXXII.

Orripuit consulares exercitibus præpositos, quòd non de rebus gestis senatui scriberent, quòdque de tribuēdis quibusdā militaribus donis ad se referrent, qua

m. ij.

si non omnium tribuendorum ipsi ius haberēt. Prætorem collaudauit, quòd honore inuito, cōsuetudinem antiquam retulisset de maioribus suis pro concione memorandi. Quorundā illustrium exequias vsque ad rogam frequentauit. Paremoderationem minoribus quoq; personis & rebus exhibuit. Cum Rhodiorum magistratus, quòd literas publicas sine subscriptione ad se dederant, euocasset, ne verbo quidē infectatos, ac tantummodo iussos subscribere remisit. Diogenes grammaticus disputare sabbatis Rhodi solitus, venientem vt se extra ordinē audiret, nō admiserat, ac per seruulū suum in septimū diem distulerat. hunc Romæ salutandi sui causa pro foribus astantē, nihil amplius q̄ vt post septimū annū rediret, admonuit. Præsidiibus onerandas tributo prouincias suadentibus, rescripsit, Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere.

De eodem & alijs gestis eius. Cap. XXXIII.

Aulatim principem exercuit, præstititque

que etsi varium diu, commodiorem tamen sapius, & ad utilitates publicas

proniorem: ac primo eatenus interueniebat, ne quid perperam fieret. Itaque & constitutiones

quasdam senatus rescidit, & magistratibus pro tribunali cognoscentibus, plerunq; se offerebat

consiliarium, assidebatq; mixtim, vel ex aduerso in parte primori. Et si quē reorum elabi gratia, rumor esset, subitus aderat, iudicēsque aut è plano, aut è quæstoris tribunali legū, & religio-

Moderatio absolute, p lenitate siue modestia.

Eatenus, p hætenus.

Al. iuxtim.

nis, & noxæ de qua cognoscerent, admonebat: atq; etiam si qua in publicis moribus desidia aut mala cõsuetudine labarent, corrigēda suscepit.

Impensæ ludorum ac munerum taxatæ, & alia gesta eius. Cap. XXXIII.

I Udorum ac mūnerum impensas corripuit, mercedibus scenicorum rescissis, paribúsq; gladiatorum ad certum numerum redactis. Corinthiorum vasorum pretia in immensum exarsisse, trésq; milia xxx millibus nummūm vænisse grauitè cõquestus, adhibēdum supellectili modum censuit. Anno namque macelli, senatus arbitratu quotannis temperandam, dato ædilibus negotio, popinas ganeásq; vsq; eò inhibendi, vt ne opera quidem pistoria proponi venalia sinerēt. Et vt parsimoniam publicam exemplo quoq; iuuaret, solennibus ipse cœnis pridiana sæpe ac semesa obsonia apposuit, dimidiatúmque aprum, affirmās omnia eadem habere, quæ totum. Quotidiana oscula prohibuit edicto: item strenarū commercium, ne vltra Cal. Ianuarias exerceretur. Cõsueuerat quadruplam strenam & de manu reddere, sed offensus interpellari se toto mense ab ijs qui potestatem sui die festo non habuissent, vltra non reddidit.

Quædam bene gesta per eum. Cap. XXXV.

m Atronas prostratę pudicitia, quibus accusator publicus deesset, vt propinqui maiorum more de communi sententia coërcerēt, author fuit. Equiti Rom. iurisiurandi
m. iij.

- Al. vt. gratiam fecit * vxorem in stupro generi com-
 pertam dimitteret, quam se nunquam repudia-
 turum antè iurauerat. Fœminæ famosæ, vt ad
 euitandas legū pœnas, iure ac dignitate matro-
 nali exoluerentur, lenocinium profiteri cœpe-
 rant: & ex iuuentute vtriusq; ordinis profligatis-
 simus quisq;, quo minus in opera scenæ arenæq;
 edenda sena. cons. tenerentur, famosi iudicij no-
 tam sponte subibant. Eos eâsq; omnes ne quod
 refugium in tali fraude cuiquam esset, exilio af-
 fecit. Senatori latumclauum ademit, quem cog-
 nouisset sub Caléd. Iulij demigrasse in hortos,
 quo vilius post diem ædes in vrbe conduceret.
- Al. è. Alium * & quæstura remouit, quòd vxorē pri-
 die sortitione ductam, postridie repudiasset.

Externæ ceremoniæ, & ritus per eum prohibiti.

Cap. XXXI.

Externas ceremonias, Aegyptios, Iudais
 e cōsq; ritus compescuit, coactis qui sus-
 perstitione ea tenebantur, religiosas ves-
 tes cum instrumēto omni comburere. Iudæorū
 iuuentutē, per speciem sacramēti, in prouincias
 grauioris cæli distribuit: reliquos gētis eiusdem,
 vel similia sectātes vrbe submouit sub pœna
 perpetuæ seruitutis nisi obtemperassent. Expul-
 sit & mathematicos. Sed deprecantibus, ac se ar-
 tem desituros promittentibus veniam dedit.

Desinere
 artē transi-
 tiuē.

*Quædam bene gesta per eum, tam Romæ, quàm
 extra. Cap. XXXVII.*

IN primis tuendæ pacis à grassaturis ac latro-
 cinijs, seditionūmq; licentia curā habuit. Sta-

tiones militum per Italiam solito frequētiore
 disposuit. Romæ castra constituit, quibus præ-
 torianæ cohortes vagæ ante id tempus, & per
 hospitia dispersæ continerentur. Populares tu-
 multus exortos grauissimè coërcuit: & ne orirē-
 tur, sedulò cauit. Cæde in theatro per discordiã
 admiffa, capita factionum, & histriones propter
 quos dissidebatur, relegauit: nec vt reuocaret,
 vnquam vllis populi precibus potuit euinci. Cũ
 Polentina plebs funus cuiusdam primipilaris
 non prius ex foro misisset, quàm extorta pecu-
 nia per vim hæredibus ad gladiatorium mu-
 nus, cohortem ab vrbe, & aliam à Cotij regno,
 dissimulata itineris causa, detectis repēte armis,
 concinentibusque signis, per diuersas portas in
 oppidum immisit, ac partem maiorem plebis
 ac decurionum in perpetua vincula coniecit.
 Aboleuit & ius morémq; asylorum, quæ vsquam
 erant. Cyzicenis in ciues Rom. violentius quæ-
 dam ausis, publicè libertatem ademit, quam Mi-
 thridatico bello meruerūt. Hostiles motus, nul-
 la postea expeditione suscepta, per legatos com-
 pescuit: nec per eos quidem, nisi cunctanter &
 necessario. Reges infestos suspectosque commi-
 nationibus magis & querelis, quàm vi repressit.
 Quosdam per blanditias atque promissa extra-
 ctos ad se, non remisit, vt * Marabodum Ger-
 manum, * Thrasypolim Thracem, Archelaum
 Cappadocem, cuius etiam regnum in formam
 prouinciæ redegit.

Al. Maraboduum.
 Ali. Rhascupolim.

m.iiij.

*Mora eius in urbe, & quòd provincias non uisita-
tauerit. Cap. XXXVIII.*

Al. nunq̄.

Iennio continuo post adeptum impe-
b rium pedem porta non extulit: sequenti
tempore præterquam in propinqua op-
pida, & cum lōgissimè, Antió tenus * nusquam
abfuit, idq; perraro, & paucos dies: quanuis pro-
uincias quoque & exercitus reuisurum se sæpe
pronunciaffet, & propè quotannis profectiōē
præpararet, vehiculis comprehensis, comitati-
bus per municipia & colonias dispositis, ad ex-
tremum vota pro itu & reditu suo suscipi pas-
sus, vt vulgò iam per iocum Callipides vocare-
tur: quem cursitare, at ne cubiti quidem mensu-
ram progredi, prouerbio græco notatum est.

*Mors filiorum eius, & secessus suus in Campa-
niam. Cap. XXXIX.*

Paulomis-
nus, pro
propemo-
dum.

Ed orbatus utroque filio, quorum Ger-
s manicus in Syria, Drusus Romæ obie-
rat, secessum Campaniæ petijt, constan-
ti & opinione & fermone penè omnium, quasi
neq; rediturus vnquam, & cito mortem etiam
obiturus, quod paulominus vtrunq; euēnit. Nā
neq; Romam amplius redijt: sed & paucos post
dies iuxta Terracinam in prætorio, cui Spelun-
cæ nomen erat, incœnante eo, complura & in-
gentia saxa fortuito supernè delapsa sunt, mul-
tisque conuiuiarum & ministrorum elisis, præter
spem euasit.

secessus Caprensis, & alia gesta eius. Cap. XL.

Eragrata Campania, cum Capuæ Capitulum, Nolæ templum Augusti, quam causam profectiois prætenderat, dedicasset, Capreas se contulit, præcipuè delectatus insula, quòd vno paruoq; littore adiretur, septa vndiq; præruptis immensæ altitudinis rupibus, & profundo maris. Statimq; reuocante assidua obtestatione populo propter cladem qua apud Fidenas supra xx hominum millia, gladiatorio munere, amphitheatri ruina perierant, transijt in cõtinentem, potestatemq; omnibus adeundi sui fecit, tanto magis, quòd ab vrbe egrediens, ne quis se interpellaret edixerat, ac toto itinere adeuntes submouerat.

Reipublicæ cura per eum abiecta. Cap. XL I.

Egressus in insulam, Reipublicæ quidẽ curam vsque adeo abiicit, vt postea non decurias equitũ vnquam supplerit: non tribunos militum præfectosq; non prouinciarũ præfides vllos mutauerit: Hispaniam & Syriam per aliquot annos sine consularibus legatis habuerit: Armeniam à Parthis occupari, Mœsiam à Dacis, Sarmatisque, Gallias à Germanis vastari neglexerit, magno dedecore imperij, nec minori discrimine.

Vitia eius, potus, ac comeffationes. Cap. XL II.

Aeterum secreti licentiam nactus, & quasi ciuitatis oculis remotus, cuncta simul vitia malè dissimulata, tandem profudit: de quibus singulatim ab exordio refe-

ram. In castris tyro etiam tum, propter nimiam vini auiditatem, pro Tiberio, Biberius: pro Claudio, Cadius: pro Nerone, Mero vocabatur. Postea princeps in ipsa publicorum morum correptione cum Pomponio Flacco & L. Pisone noctem continuūmq; biduū epulando potandóq; consumpsit: quorum alteri Syriam prouinciam, alteri præfecturam vrbis confestim detulit, coedicillis quoque iucundissimos, & omnium horarum amicos professus. Sextio Claudio libidinoso ac prodigo seni, olim ab Augusto ignominia notato, & à se ante paucos dies apud senatū increpito, cœnam ea lege condixit, ne quid ex consuetudine immutaret aut demeret, vtq; nudis puellis ministrantibus cœnaretur. Ignotissimum quæsturæ candidatum nobilissimis anteposuit, ob epotam in conuiuio propinante se vini amphoram. Asellio Sabino HS ducenta donauit pro dialogo in quo boleti, & ficedulæ, & ostræ, & turdi certamen induxerat. Nouum denique officium instituit à voluptatibus, præposito equite Rom. * & Censorio Prisco.

Cōdixit cœnam, pro promisit.

Ignotissimus, pro obscurissimus.

Al. T. Censorio.

Luxuria eius ac libido. Cap. XLIII.

Ecessu verò Capreensī, etiam fellariam excogitauit sedem arcanarū libidinum in quam vndiq; conquisiti puellarum & exoletorum greges, monstrosiq; concubitus reptores, quos Spintrias appellabat, triplici serie connexi, inuicem incestarent se coram ipso, vt aspectu deficientes libidines excitaret. Cubicula plurifariam disposita tabellis ac sigillis lasciuis

simarum picturarum & figurarum adornauit, librísq; elephantidis instruxit, ne cui in opera eadēda exemplar imparatę scenę deesset. In syluis quoq; ac nemoribus passim venereos locos cōmentus est, prostantēque per antra & cauas rupes vtriusq; sexus puberes, Paniscorum & Nympharum habitu, palámq; iam & vulgato nomine insulę abutentes, Caprineum dictitabant.

Ineffabiles abusus luxurię eius. Cap. XLIII.

Aiore adhuc & turpiore infamia flagrauit, vix vt referri audirive, nedum credi fas sit: Quasi pueros primę teneritudinis, quos pisciculos vocabat, institueret, vt natāti sibi inter fœmina versarentur ac luderent, lingua morsúq; sensim appetētes, atq; etiam quasi infantes firmiores, necdum tamen lacte depulsos, inguini ceu papillę admoueret, pronior sanē ad id genus libidinis & natura, & ætate. Quare Parrhasij quoq; tabulam, in qua Meleagro Atlanta ore morigeratur, legatā sibi sub condicione, vt si argumento offenderetur, decies pro ea HS acciperet, non modò prætulit, sed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiā in sacrificādo quondam captus facie ministri acerram præferentis, nequissē abstinere, quin penē vixdum re diuina peracta, ibidem statim seductum cōstupraret, simulq; fratrem eius tibicinem: atq; vtriq; mox, q̄ mutuo flagitium exprobrabant, crura fregisse.

Illusiones eius ad fœminas. Cap. XLV.

FOeminarum quoq; & quidē illustrium capitibus quantopere solitus sit illudere, euiden-

Illudere capitibus i. e. τρυφᾶν.

tissimè apparuit Malloniæ cuiusdã exitu:quam perductam, nec quicquam amplius pati cõstantissimè recusantem, delatoribus obiecit, ac ne ream quidem interpellare desijt ecquid pœniteret:donec ea, relicto iudicio, domũ se arripuit, ferróq; transegit, obscœnitate oris hirsuto atq; olido seni clarè exprobrata. Vnde nota in Atellanico exordio proximis ludis assensu maximo excepta percrebuit, hircum vetulum capreis naturam ligurire.

Auaritia & tenacitas eius. Cap. XLVI.

Ecuniæ parcus, ac tenax, comites peregrinationum expeditionũmq; nunquã salario, cibarijs tantũ sustētauit. Vnam modò liberalitatem ex indulgentia vitrici consecutus, cũ tribus classibus factis pro dignitate cuiusq;, primæ sexcenta sestertia, secundæ quadringenta distribuit, ducenta tertiæ, quam non amicorum, sed Græcorum appellabat.

Opera publica per eum & spectacula non facta, & parcitas alimoniarum. Cap. XLVI.

Rinceps neque opera vlla magnifica fecit:nam & quæ sola susceperat, Augusti templum, restitutionemque Pompeiani theatri, imperfecta post tot annos reliquit: neq; spectacula omnino edidit:& ijs quæ ab aliquo ederentur, rarissimè interfuit, ne quid exposceretur, vtique postquam comœdum Actium coactus est manumittere. Paucorum senatorũ inopia sustētata, ne pluribus opem ferret, negavit se alijs subuenturũ, nisi senatui iustas neces-

fitatum causas probassent. Quo peracto, plerofque modestia & pudore deterruit, in quibus Oratum Q. Hortensij oratoris nepotem, qui permodica re familiari, authore Augusto, quatuor liberos tulerat.

Auaritia & parcitas & alia gesta eius.

Cap. XLVIII.

Publice munificentiam bis omnino exhibuit, proposito millies HS gratuito in triennij tempus, & rursus quibusdam dominis insularum quæ in monte Cœlio deflagrant, pretio restituto. Quorum alterum magna difficultate nummaria populo auxiliũ flagitante coactus est facere, cum per senatusconsultum sanxisset, vt fœneratores duas patrimoniij partes in solo collocarēt, debitores totidem æris alieni statim soluerēt, nec res expediretur: alterum ad mitigandam temporum atrocitatem. Quod tamen beneficium tanti æstimauit, vt montem Cœlium appellatione mutata vocari Augustum iusserit. Militi post duplicata ex Augusti testamento legata nihil vnquam largitus est, præter quàm singula millia denariorum prætorianis, quòd Seiano se non accommodassent: & quædam munera Syriacis legionibus, quæ solæ nullã Seiani imaginem inter signa coluissent: atq; etiam missiones veteranorum rarissimas fecit, ex senio mortem, ex morte compendium captans. Neque prouincias quidem vlla liberalitate subleuauit, excepta Asia, disiectis terrarum motu ciuitatibus.

Rapinæ & concussiones eius. Cap. XLIX.

Rocedente mox tempore etiam ad rapinas cōuertit animum. Sat cōstat Cn. Lentulum augurem, cui census maximus fuerit, metu & angore ad fastidiū vitæ ab eo actum, & vt ne quo nisi ipso hærede moreretur. Condemnatam & generosissimam fœminā Lepidam, in gratiā Quirini consularis prædiuitis, & orbi, qui dimissam eā è matrimonio post vigesimum annū veneni olim in se cōparati arguebat. Præterea Galliarū, & Hispaniarum, Syriæq; & Græciæ principes cōfiscatos ob tam leue ac tam impudēs calumniarum genus, vt quibusdam non aliud sit obiectum, q̄ quòd partem rei familiaris in pecunia haberēt. Plurimis etiā ciuitatibus & priuatis veteres immunitates, & ius metallorum ac vectigalium adempta. Sed & Vononem regem Parthorum, qui pulsus à suis quasi in fidē Po. Ro. cū ingenti gaza Antiochiā se receperat, spoliatum perfidia, & occisum.

Odiū eius contra consanguineos & cōiunctos.

Cap. L.

Dium aduersus necessitudines in Druso primo fratre detexit, prodita eius epistola, qua secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat, deinde & in reliquis. Iuliæ vxori tantum abfuit vt re legata, quod minimum est, officij aut humanitatis aliquid impertiret, vt ex constitutione patris vno oppido clausam, domo quoq; egredi, & commercio hominum frui vetuerit: sed & pecu

Dimissa è matrimonio, pro re pudata.

Confiscatus ad hominē relatū, non solū ad rē, vt confiscata bona.

lio concesso à patre, præbitisq; annuis fraudauit, per speciem publici iuris, quòd nihil de his Augustus testamento cauisset. Matrem Liuiam grauatus, velut partes sibi æquas potentia vindicantem, & congressum eius assiduũ vitauit, & longiores secretioresq; sermones, ne eius consilij, quibus tamen interdum * & ægre vti solebat, regi videretur. Tulit etiã perindigne actum à senatu, vt titulis suis quasi Augusti, ita & Liuiæ filius adijceretur. Quare non parentem patriæ appellari, non vllum insignem honorem recipere publice passus est. Sed & frequenter admonuit, maioribus, nec fœminæ cõuenientibus negotijs abstineret: præcipue vt animaduertit incendio iuxta ædem Vestæ & ipsam interuenisse, populũmq; & milites, quo enixius opem ferrent, adhortatam, sicut sub marito solita esset.

Ali. & egero & vti.

Item odium & crudelitas eius in matrem.

Cap.

L I.

Ehinc ad simultatem vsque processit, hac (vt ferunt) de causa: Instanti sæpius vt ciuitate donatũ in decurias alio legeret, negauit alia se conditione allecturum, quàm si pateretur ascribi albo, extortum id sibi à matre. At illa commota, veteres quosdã ad se Augusti codicillos de acerbitate & intolerantia morũ eius, è sacratio protulit, atque recitauit. Hos & custoditos tandiu, & exprobratos tam infeste, adeo grauiter tulit, vt quidam putet inter causas secessus hanc ei vel præcipuam fuisse. Toto quidẽ triennio, quo viuente matre abfuit,

semel omnino eam, nec amplius quàm vno die paucissimis vidit horis. Ac mox, neq; ægre abesse curavit: defunctamq; & dū aduētus sui spem facit, cōplurium dierū mora, correpto demum & tabido corpore funeratam prohibuit cōsecrari, quasi id ipsa mandasset. Testamentumq; eius pro irrito habuit: omnesq; amicitias & familiaritates, etiam quibus ea funeris sui curam moriens demandarat, intra breue tempus afflixit, vno ex his equestris ordinis viro & in * Latomiam condemnato.

Afflixit pro vexauit.
Al. Antiliā.
Alij Antyciram,
Est autem Latomia locus i carcere Romæ.

Crudelitas & odium eius contra filios.

Cap. LII.

Iliorum neq; naturalem Drusum, neq; adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit, alterius vitijs infensus. Nā Drusus animi fluxioris, remissiorisq; vitæ erat. Itaque ne mortuo quidem perinde affectus est, sed tantum non statim post à funere ad negotiorum consuetudinem redijt, iustitio longiore inhibito. Quin & Iliensium legatis paulo serius consulentibus, quasi oblitterata iam doloris memoria irridens, se quoque respondit vicem eorum dolere, quòd egregium ciuem Hectorem amisissent. Germanico vsque adeo obtrectauit, vt & præclara facta eius pro superuacuis eleua- ret, & gloriosissimas victorias, ceu dānosas Reipub. increparet. Quòd vero Alexādriā propter immensam & repentinam famem inconsulto se adisset, questus est in senatu. Etiam causa mortis fuisse ei per Cn. Pisonē legatū Syriæ creditur.

Affectus est illi p erga illum.

Quē mox huius criminis reū putāt quidā man data prolaturū, nisi ea secreta obstarent, per quę multifariā increpitū, & per noctes creberrime acclamatū est: Redde Germanicū. Quam suspic ionem cōfirmavit ipse postea, cōiuge etiā ac li beris Germanici crudelem in modum afflictis.

Crudelitas & odium eius contra nurum.

Cap. LIII.

Vrum Agrippinam post mortem marii
n ti liberius quiddam questam, manu ap prehendit, græcōque versu, si non do minaris, inquit, filiola, iniuriam te accipere exi stimas? Nec vlllo mox sermone dignatus est. Quondam vero inter cœnam porrecta à se po ma gustare non ausam, etiam vocare desijt, si mulans se veneni crimine accersitū, cū præstru ctū utrūq; cōsulto esset, vt & ipse tentandi gra tia offerret, & illa quasi certissimū exitiū caue ret. Nouissime calumniatus, modo ad statuam Augusti, modo ad exercitus cōfugere velle, Pan datariam relegauit: conuitiantiq; oculū per cen turionē verberibus excussit. Rursus mori inedia destinanti, per vim ore diducto, infulciri cibum iussit. Sed & perseuerantem, atq; ita absumptā, criminosisime infectatus est, cum diem quoq; natalem eius inter nefastos referēdum suasisset. Imputauit etiā, quòd non laqueo strangulatam in Gemonias abiecerit: próq; tali clementia in terponi decretum passus est, quo sibi gratiæ age rentur, & Capitolino Ioui donum ex auro sa craretur.

Præstructū
arte præpa
ratū, & cō
positofactū

n.j.

Vm ex Germanico tres nepotes, Nero-
 nem, & Drusum, & Caium, ex Druso
 vnum Tiberiũ haberet, destitutus mor-
 te liberorum, maximos natu de Germanici fi-
 lijs Neronem & Drusum P. C. commendauit,
 diẽmque vtriusque tyrociniij congiario plebi da-
 to celebrauit. Sed vt comperit ineunte anno
 pro eorum quoq; salute publice vota suscepta:
 egit cum senatu, non debere talia præmia tribui
 nisi expertis, & ætate prouectis: atque ex eo
 patefacta interiore animi sui nota, omnium cri-
 minationibus obnoxios reddidit: variãque frau-
 de inductos, vt & concitarentur ad conuitia, &
 cõcitati perderentur, accusauit per literas, ama-
 rissime* congestis etiam probris. Et iudicatos
 hostes fame necauit, Neronem in insula Põtia,
 Drusum in ima parte palatij. Putant Neronem
 ad volũtariam mortem coactum, cum ei carnis
 fex, quasi ex senatus authoritate missus, laqueos
 & vncos ostentaret. Druso autem adeo alimẽta
 subducta, vt tomentũ è culcitra tentauerit mã-
 dere. Amborũ sic reliquijs dispersis, vt vix quan-
 doq; colligi possent.

Crudelitas eius contra amicos. Cap. LV.

Vper veteres amicos ac familiares, x x
 sibi è numero principum ciuitatis des-
 poposcerat, velut consiliarios in nego-
 tijs publicis. Horum omnium vix duos aut tres
 incolumes præstitit, cæteros alium alia de causa

perculit, inter quos cum plurimorum clade E-
lium Seianum, quem ad summam potentiam
non tam benevolentia prouexerat, quàm vt es-
set cuius ministerio ac fraudibus liberos Ger-
manici circunueniret, nepotémque suum ex
Druso filium naturalem ad successionem im-
perij confirmaret.

*Crudelitas & sæuitia eius in grammaticos & mas-
gistros.* Cap. LVI.

Inhilo lenior in conuictores græculos
n quibus vel maxime acquiescebat. Zeno-
nem quendam exquisitius fermocinan-
tem, cum interrogasset quænam illa tam mole-
sta dialectos esset, & ille respondisset Doridem,
relegauit * Cynaram, existimans exprobratum
sibi veterem secessum, quòd Dorice Rhodij lo-
quantur. Item cum soleret ex lectione quotidia-
na quæstiones super cœnam proponere, compe-
rissétque Seleucum grammaticum à ministris
suis perquirere, quos quoque tempore tractaret
authores, atque ita preparatum venire, primum
à contubernio remouit, deinde etiam ad mor-
tem compulit.

Sermocina-
ri.
διδακτικῶν

Al. Aena-
riam.

Crudelitas eius in iuuentute. Cap. LVII.

Aeua ac lenta natura ne in puero quisi-
dem latuit: quã Theodorus Gadareus
rhetoricæ præceptor, & prospexisse pri-
mus sagaciter, & assimilasse aptissime visus est,
subinde in obiurgando appellans eum, πηλόμ
ἄιματι συμπεφυρμένον, id est, lutum fan-
n.ij.

Affimulari
pro simili
exprimere

guine maceratum. Sed aliquāto magis in prin-
 cipe eluxit etiam inter initia, cum adhuc fauo-
 rem *moderationis simulatione captaret. Scur-
 ram, qui prætereunte funere, clare mortuo man-
 datat, vt nunciaret Augusto, nondum reddi le-
 gata quæ plebi reliquisset, attractum ad se, reci-
 pere debitum, duciq; ad supplicium imperavit,
 & patri suo verū referre. Nec multo post in se-
 natu Pompeio cuidam equiti Romano quiddā
 pernegāti, dū vincula minatur, affirmavit fore
 vt ex Pompeio Pompeianus fieret, acerba cauil-
 latione simul hominis nomen incessens, veterē
 que partium fortunam.

Alias, ho-
 minum.

Crimen læsæ maiestatis atrociter actum.

Cap.

LVIII.

Vb idem tempus consulente prætore, an
 iudicia maiestatis cogi iuberet, exercen-
 das esse leges respondit, & atrocissime
 exercuit. Statuæ quidam Augusti caput dem-
 pserat, vt alteri⁹ imponeret. Acta res in senatu.
 Et quia ambigebatur, per tormēta quæsita est.
 Damnato reo, *paulatim hoc genus calumniæ
 eò processit, vt hæc quoque capitalia essent, Cir-
 ca Augusti simulachrū seruum cecidisse, vestem
 mutasse, nummo vel anulo effigiem impressam
 latrinæ aut lupanari intulisse, dictum vllum fa-
 ctūve eius existimatione aliqua læsisse. Perijt
 denique & is qui honores in colonia sua eodem
 die decerni sibi passus est, quo decreti & Augu-
 sto olim erant.

Al. confes-
 sim.

Atrociter gesta per eum sub specie grauitatis.

Cap. LIX.

Ultra prætereà specie grauitatis, ac mo-
m rum corrigendorum, sed & magis na-
turæ obtemperans, ita seque & atrociter

factitauit, vt nonnulli versiculis quoq; & præsen-
tia exprobrarent, & futura denunciarent mala:

Asper & immitis, breuiter vis omnia dicam:

Dispeream, si te mater amare potest.

Non es eques. quare? non sunt tibi millia centū:

Omnia si quæras, & Rhodos exilium est.

Aurea mutasti Saturni sæcula Cæsar.

Incolumi nam te ferrea semper erunt.

Fastidit vinum, quia iam sitit iste cruorem:

Tam bibit hunc auidè, q̄ bibit antè merum.

Aspice felicem sibi, non tibi Romule, Syllam:

Et Marium, si vis, aspice, sed reducem.

Necnon Antoni ciuilia bella mouentis,

Nec semel infectas aspice cæde manus.

Et dic, Roma perit: regnabit sanguine multo,

Ad regnum quisquis venit ab exilio.

Quæ primò quasi ab impatientibus Romæ * do: Al. domini

minij, ac non tam ex animi sententia, quàm bile

& stomacho fingerentur, volebat accipi. Dice-

bátq; identidem, Oderint, dum probent. Deinde

vera planè, certaque esse ipse fecit fidem.

Pœnæ grauissimæ immeritis propter modica

commissa irrogatæ. Cap. LX.

N paucis diebus quàm Capreas attigit,

i piscatori qui sibi secretum agenti, gran-

dem mullum inopinanter obtulerat,

n. iij.

perfricari eodem pisce faciem iussit, territus q̄
 is à tergo insulæ per aspera & deuia erepsisset ad
 se. Gratulãti autẽ inter pœnã, q̄ non & locustã,
 quã prægrandẽ ceperat, obtulisset, locusta quoq;
 lacerari os imperavit. Militem prætorianum ob
 surreptũ è viridario pavonem, capite punijt. In
 quodam itinere lectica qua vehebatur, vepribus
 impedita, exploratorẽ vię primarũ cohortiũ cẽ
 turionẽ stratũ humi penè ad necẽ verberavit.

Sæuitiæ, & omnia genera crudelitatis eiusdem.

Cap. LXI.

Ox in omne genus crudelitatis erupit,
 m nunq̄ deficiente materia, cũ primo ma
 tris, deinde nepotũ & nurũ, postremò

Seiani familiares, atq; etiã notos persequeretur.
 Post cuius interitum vel sæuissimus extitit: quò
 maximè apparuit non tam ipsum à Seiano con
 citari solitum, q̄ *Seiano quærenti occasiones
 subministrasse, etsi commentario quem de vita
 sua summam breviterq; composuit, ausus est
 scribere, Seianũ se punisse, q̄ comperisset furere
 aduersus Germanici liberos filij sui, quorũ ipse
 alterum suspecto iam, alterum oppresso demum
 Seiano interemit. Singulatim crudeliter facta

Al. Seianũ.

Al. Genera.

eius exequi, longum est. *Generatim velut exẽ
 plaria sæuitiæ enumerare sat erit. Null⁹ à pœna
 hominum cessavit dies, ne religiosus quidẽ ac sa
 cer. Animaduersum in quosdã ineunte anno no
 uo. Accusati dãnatiq; multi cũ liberis atq; etiã
 vxoribus suis. Interdictum ne capite damnatos
 propinqui lugerẽt: decreta; accusatoribus præci

pua præmia, nonnunq̃ & testibus. Nemini delatorũ fides abrogata. Omne crimen pro capitali receptũ, etiã paucorũ & simplicium verborum. Obiectũ est poëtæ q̃ in tragœdia Agamēnonē probris laceffisset. Obiectũ & historico, q̃ Brutũ Cassiũq; vltimos Romanorũ dixisset. Animaduersum statĩ in authores, scriptaq; abolita, q̃uis probarẽtur aliquot ante annos etiam Augusto audiente recitata. Quibusdã custodiæ traditis, non modò studēdi solatiũ ademptũ, sed etiã sermonis & colloquij vsus. Citati ad causam dicēdã, partim se domi vulnerauerũt, certi dānationis, sed ad vexationē ignominiãmq; vitãdã partim in media curia venenũ hauserũt, & tamen colligatis vulneribus, ac semianimes, palpitan-tesq; in carcerē rapti. Nemo punitorũ nõ & in Gemonias abiectus, vncóq; tractus. Viginti vno die abiecti tractiq; : inter eos pueri & foemina. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas esset virgines strāgulari, vitiatę prius à carnifice, dein strāgulatæ: mori volētibus, vis adhibita viuēdi. Nam mortē adeò leue suppliciũ putabat, vt cū audisset vnum ex reis Carnuliũ nomine anticĩpasse eam, exclamauerit: Carnulius me euasit. Et in recognoscēdis custodijs, precãti cuidã poenæ maturitatē, respondit, Nondũ tecũ in gratiam redij. Annalibus suis vir consularis inseruit frequenti quodã cõuiuio, cui & ipse affuerit, interrogatũ eũ, subito & clarè à quodã nano astante mēse inter Capreas, cur Paconi⁹ maiestatis reus tandiu viueret, statim quidē petulãtiam linguæ

n. iiii.

obiurgasse, cæterū post paucos dies scripsisse senatui, vt de pœna Paconij quā primū statueret.

Crudelitas & sæuitia eiusdē aucta. Cap. LXII.

Vxit intēditq; sæuitiam, exacerbatus in
 a dicio de morte filij sui Drusi: quem cum morbo & intemperantia perijsse existimaret, vt tandem veneno interemptum fraude Liuille vxoris atq; Seiani cognouit, neq; tormētis, neq; supplicio cuiusquā pepercit, soli huic cognitioni adeò per totos dies deditus & intētus, vt Rhodiensem hospitem, quē familiaribus literis Romā euocarat, aduenisse sibi nunciatū, torqueri sine mora iusserit, quasi aliquis ex necessarijs quæstioni adesset: deinde errore detecto, & occidi, ne diuulgaret iniuriam. Carnificinæ eius ostenditur locus Capreis, vnde damnatos post longa & exquisita tormenta, præcipitari coram se in mare iubebat, excipiente classiariorū manu, & contis atq; remis elidente cadauera, ne cui residui spiritus quicquam inesset. Excogitauerat autē inter genera cruciatus, etiam vt larga meri portione per fallaciam oneratos, repēte veretris deligatis, fidicularum simul vrinæque tormento distenderet. Quod & nisi eum mors præuenisset, & Thrasylus consulto (vt aiunt) differre quædā spe longioris vitæ compulisset, plures aliquanto necaturus, ac ne reliquis quidem nepotibus parsurus creditur, cū & Caium suspectum haberet, & Tiberium vt ex adulterio conceptū aspernaretur. Nec abhorret à vero. Nanq; identidem felicem Priamum vocabat, quòd su-

perstes omnium suorum extitisset.

suspicio qua uixit inter facinora. Cap. LXIII.

Vàm verò inter hæc non modò inuifus
 q ac detestabilis, sed prætrepidus quoque,
 atq; etiam contumelijs obnoxius vixe-
 rit, multa indicia sunt. Aruspices secreto ac sine
 testibus cõfulti vetuit. Vicina verò vrbi oracula
 etiam disijcere conatus est, sed maiestate Prene-
 stinarum sortium territus destitit, cum obsis
 gnatas deuectâsq; Romam non reperisset in ar-
 ca, nisi relatas rursus ad templum. Vnum & al-
 terum consulares oblatis prouincijs, non ausus
 à se dimittere vsque adeo detinuit, donec succes-
 sores post aliquot annos præsentibus daret, cum
 interim manente officij titulo, etiam delegaret
 plurima, assiduèque illi per legatos & adiutores
 suos exequenda curarent.

suspicio nurus & nepotum damnatorum.

Cap. LXIII.

Vrum ac nepotes nunquam aliter post
 n damnationem, quàm catenatos, obsus-
 tâque lectica loco mouit, prohibitis per
 militem obuijs ac viatoribus respicere vsquam,
 vel consistere.

Diffidentia & suspicio eiusdem. Cap. LXV.

Eianum res novas molientem, quanuis
 s iam & natalem eius publicè celebrari,
 & imagines aureas coli passim videret,
 vix tandem, & astu magis ac dolo, quàm prin-
 cipali authoritate subuertit. Nam primo, vt à se
 per speciem honoris dimitteret, collegam sibi

assumpsit in quinto consulatu, quem longo intervallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac tribunitiæ potestatis deceptum, inopinantem criminatus est pudenda miserandaque oratione, cum inter alia P. C. precaretur, mitterent alterum e consulibus, qui senem se, & solum in conspectum eorum cum aliquo militari præsidio perduceret. Sic quoque diffidens tum multumque metuens, Drusum nepotem, quem vinculis adhuc Romæ cõtinebat, solui, si res posceret, ducemque constitui præceperat. Apertatis etiã nauibus ad quascunq; legiones, meditabatur fugam, speculabundus ex altissima rupe identidem: signaque ne nuncij morarentur, tolli procul, ut quidque foret factum, mandauerat. Verum & oppressa cõiuratione Seiani, nihilo securior, aut constantior per i x proximos menses non egressus est villa quæ vocatur Iouis.

Speculabundus, pro subinde speculans.

Conuitia & libelli contra eum editi.

Cap. LXVI.

Rebant insuper anxiam mentem varia v undiq; conuitia, nullo non damnatorum omne probri genus coram vel per libellos in orchestra positos ingerente. Quibus quidem diuersissimè afficiebatur: modò ut præ pudore ignota & celata cuncta cuperet, nonnunquam eadem contemneret, & proferret vltro, atque vulgaret. Quin & Artabani Parthorum regis laceratus est literis, parricidia & cædes, & ignauiam & luxuriam obijcientis, monentisque, ut voluntaria morte, maximo iustissimoque civium

odio quãprimum fatiffaceret . Postremò semet ipse pertæsus talis epistolæ principio , tantum non summam malorum suorum professus est. Tantũ nõ,
pro penẽ.

Epistola & oratio eius ad senatum, factum suum pronunciantes. Cap. LXVII.

Vid scribam vobis P. C: aut quomodo scribam? aut quid omnino non scribam hoc tẽpore? Dij me deæq; * pœnis perdat, quem quotidie perire sentio, si scio. Existimant quidam, præscisse hæc eum peritia futurorum, ac multo antè quanta se quandoque acerbitas & infamia maneret prospexisse . Ideoq; vt imperium iniret , & patris patriæ appellationẽ, & ne in acta sua iuraretur, obstinatissimè recusasse, ne mox maiore dedecore impar tantis honoribus inueniretur. Quod sanè & ex oratione eius, quam de vtraque re habuit , colligi potest, vel cum ait similem se semper sui futurum, nec vnquam mutaturum mores suos, quandiu mentis sanæ fuisset, sed exempli causa cauendum, ne se senatus in acta cuiusquam obligaret, qui aliquo casu mutari posset. Et rursus: Si quando autem, inquit, de moribus meis , deuotóque vobis animo dubitaueritis, quod prius quàm eueniat, opto vt me supremus dies huic mutatæ vestræ de me opinioni eripiat : nihil honoris adijciet mihi patris appellatio, vobis autem exprobatum aut temeritatem delati mihi eius cognominis, aut inconstantiam contrarij de me iudicij. Al. peiusquam.
Deuotus vobis, pro deditus, in bonam partem.

C. SVETONII TRANQVILLI

statura, & membra, & valetudo, & incessus eiusdem. Cap. LXVIII.

Orpore fuit amplo atq; robusto, statura
c que iustā excederet. Latus ab humeris
& pectore, cæteris quoq; membris vsq;
ad imos pedes æqualis & cōgruens. Sinistra ma-
nu agiliore ac validiore. Articulis ita firmis, vt
recēs & integrum membrum digito terebraret:
caput pueri vel etiā adolescentis talitro vulnes-
raret. Colore erat candido, capillo ponè occipis-
tium submissiore, vt ceruicem etiam obtegeret,
quod gentile in illo videbatur. Facie honesta, in
Al. subiti. qua tamen crebri, & * subtiles tumores: cum
prægrandibus oculis: & qui (quod mirum esset)
noctu etiam & in tenebris viderent, sed ad bre-
ue, & cum primū à somno patuissent, demum
rursum hebescebant. Incedebat ceruice rigida
& obstipa, adducto ferè vultu, plerunq; tacitus,
nullo aut rarissimo etiā cū proximis sermone,
eóq; tardissimo, nec sine molli quadam digitorū
gesticulatione. Quæ omnia ingrata, atque arro-
gantia plena, & animaduertit Augustus in eo,
& excusare tentauit sæpe apud senatum ac po-
pulum, professus naturæ vitia esse, non animi.
Valetudine prosperrima vsus est, tēpore quidem
principatus penè toto propè illæsa, quanuis à
trigesimo ætatis anno arbitrato eam suo rexerit
sine adiumento consilióve medicorum.

Observatio religionum. LXIX.

Circa deos ac religiones negligentior: quippe
addictus mathematicæ, persuasionisq; ple-

nus cuncta fato agi. Tonitrua tamē præter modum expauescebat: & turbatiore cælo nūquam non coronam lauream * ceruice gestauit, quòd Al. capite. fulmine afflari negetur id genus frondis.

Artes & disciplina eius. Cap. LXX.

Artes liberales vtriusq; generis studiosissime coluit. In oratione latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolescens obseruauerat. Sed affectatione & morositate nimia obscurabat stylum, vt aliquanto ex tempore, quàm à cura præstantior haberetur. Composuit & carmen lyricum, cuius est titulus, * Conquestio de Iulij Cæsaris morte. Al. conquista. Fecit & Græca poemata, imitatus Euphorionē, ficio. & Arrianum, & Partheniū. Quibus poëtis admodum delectatus, scripta eorum & imagines publicis bibliothecis inter veteres & præcipuos authores dedicauit. Et ob hoc plerique eruditum certatim ad eum multa de his ediderūt. Maxime tamen curauit notitiam historiæ fabularis, vsque ad ineptias, atque derisum. Nam & grammaticos, quod genus hominum præcipue, vt diximus, appetebat, eiusmodi ferè questionibus experiebatur. Quæ mater Hecubæ, quod Achilli nomen inter virgines fuisset, quid Sirenes cantare sint solitæ. Et quo primum die post excessum Augusti curiã intrauit, quasi pietati simul ac religioni satisfactorius, Minois exēplo, thure quidem ac vino, verum sine tibicine supplicauit, vt ille olim in morte filij.

C. SVETONII TRANQVILLI

*Peritia sermonis græci, & abstinentia pronuncia-
tus eius. Cap. LXXI.*

Al. alioqui.

Sermone græco quanquã * aliàs prom-
ptus & facilis, non tamen vsquequaque
vsus est, abstinuitq; maxime in senatu:
adeo quidẽ, vt monopolium nominatur⁹, prius
veniam postularit, quòd sibi verbo peregrino
vtẽdum esset: atque etiam in quodam decreto
patrum, cum ἔμβλημα recitaretur, commutan-
dam censuerit vocem, & pro peregrina nostras
tem requirendam: aut si non reperiretur, vel plu-
ribus & per ambitum verborum rem enuncian-
dam. Militem quoq; græce testimoniũ interro-
gatum, nisi latine respondere vetuit.

*Infirmetas eius, & quòd ad urbem rediens retros-
cessit. Cap. LXXII.*

Cibo illum,
pro cibum
do illi.

Is omnino toto secessus tempore Ro-
mam redire conatus, semel triremi vs-
q; ad proximos Naumachiaẽ hortos sub-
uectus est, disposita statione per ripas Tyberis,
quæ obuiam prodeuntis submoueret. Iterum
Appia vsque ad septimum lapidem, sed prospe-
ctis modo, nec aditis vrbis moenibus redijt. Pri-
mo incertum qua de causa, postea ostento terri-
tus. Erat ei in oblectamentis serpens draco, quẽ
ex consuetudine manu sua cibaturus, cum con-
sumptum à formicis inuenisset, monitus est, vt
vim multitudinis caueret. Rediens ergo pro-
pe Campaniam Asturæ in languorem incidit.
Quo paulum leuatus, Cerceios pertendit. Ac
ne quam suspicionem infirmitatis daret, castrẽ

sibus ludis non interfuit solū, sed etiam missum in arenam aprū, iaculis desuper petijt: statimq; latere cōuulso, & vt exæstuarat, afflatus aura, in grauiorem recidit morbum. Sustentauit autem aliquandiu, quanuis Misenum vsq; deuectus nihil ex ordine quotidiano prætermitteret, ne cōuiuia quidem, ac cæteras voluptates, partim in temperantia, partim dissimulatione. Nam Chariclem medicum, quòd com meatu abfuturus, è conuiuio egrediens, manum sibi osculādi causa apprehēdisset, existimans tentatas ab eo venas, remanere, ac recumbere hortatus est, cœnāmq; protraxit. Nec abstinuit consuetudine, quin tūc quoq; instās in medio triclinio, astante lictore, singulos valere dicentes appellaret.

Locus & tempus mortis eius. Cap. LXXIII.

Interim cum in actis senatus legisset, dimissos, ac ne auditos quidem quosdam reos de quibus strictim, & nihil aliud quā nominatos ab indice scripserat, pro contempto se habitum fremens, repetere Capreas quoquo modo destinauit, non temere quicquam, nisi ex tuto ausurus. Sed & tempestatibus, & ingrauescente vi morbi retentus, paulo post obiit in villa Lucilliana, octauo & septuagesimo ætatis anno, tertio & vigesimo imperij, decimosextimo Calen. Apriles, C. Acerronio Procuro, C. Porcio Nigro c o s s. Sunt qui putent venenū ei à Caio datum, lentum atq; tabificum. Alij in remissione fortuitæ febris cibum desiderāti negatū: nonnulli puluinum iniectū, cum extractū

sibi deficienti anulum mox resipiscens requisisset. Seneca eū scribit, intellecta defectiōne, exēptum anulum quasi alicui traditurum parumper tenuisse, dein rursus aptasse digito, & compressa sinistra manu iacuisse diu immobilē, subito vocatis ministris: ac nemine respondente, confurrexisse, nec procul à lectulo deficientibus viribus concidisse.

Signa præcedentia mortē eius. Cap. LXXIIII.

Vpremo natali suo Apollinem Temesnitē, & amplitudinis, & artis eximiæ aduectum Syracusis, vt in bibliotheca noui tēpli poneretur, viderat per quietem affirmantem sibi, nō posse se ab ipso dedicari. Et ante paucos, quàm obiret, dies, turris Phari terræmotu Capreis concidit. Ac Miseni cinis è fauilla & carbonibus ad calefaciendum tricliniū illatus, extinctus, & iamdiu frigidus exarsit repente prima vespera, atque in multā noctem pertinaciter luxit.

Prima vespera, sicut prima luce

Lætitia Romanorum in morte eius, & gesta per eum. Cap. LXXV.

Orte eius ita lætatus est populus, vt ad primum nuncium discurrentes, pars Tiberium in Tyberim clamarent, pars Terram matrem, deosque Manes orarent, ne mortuo sedem vllam nisi inter impios darent: alij vncum, & Gemonias cadaueri miserarentur, exacerbati super memoriam pristinae crudelitatis, etiam recēti atrocitate. Nam cum Senat. Cō. actum esset, vt pœna damnatorum

in decimum semper diem differretur, forte accidit, vt quorundam supplicij dies is esset, quo nunciatum de Tiberio erat. Hos implorantes hominum fidem, quia absente adhuc Caio nemo extabat qui adiri interpellarique posset, custodes, ne quid aduersus constitutum facerent, strangulauerunt, abieceruntque in Gemonias. Creuit igitur inuidia, quasi etiam post mortem tyranni, sæuitia permanente. Corpus vt moueri à Miseno cœpit, conclamantibus plerisque Atellam potius deferendum, & in amphitheatro semiustulandum, Romam per milites deportatum est, crematumque publico funere.

Testamentum & ultima dispositio eiusdem.

Cap.

LXXVI.

Estamentum duplex ante biennium fecerat: alterum sua, alterum liberti manu, sed eodem exemplo: obsignaueratque etiam humillimorum signis. Eo testamento hæredes æquis partibus reliquit, Caium ex Germanico, & Tiberium ex Druso nepotes, substituítque inuicem. Dedit & legata plerisque, inter quos virginibus Vestalibus, ac militibus vniuersis plebique Romanæ viritim, atque etiam separatim vicorum magistris.

o.j.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI, C. CAESAR
CALIGVLA.

De Germanico patre Caligulæ.

GERMANICVS C.
Cæſaris pater, Drufi, & iu-
nioris Antoniaë filius, à
Tiberio patruo adopta-
tus, quæſturam quinquẽ-
nio ante, quàm per leges
liceret, & poſt eam, con-
ſulatũ ſtatim geſſit. Miſ-
ſuſq; ad exercitũ in Ger-

Exceſſus,
pro obitu.

maniam, exceſſu Auguſti nũciato, legiones vni-
uerſas imperatorem Tiberium pertinaciſſime
recuſantes, & ſibi ſummam Reip. deferentes, in-
certum cõſtãtia an pietate maiore, compeſcuit:
atq; hoſte mox deuictõ, triumphauit, Cõſul de-
inde iterum creatus, ac prius q̃ honorem iniret,
ad componẽdũ Orientis ſtatum expulſus. Cum
Armeniaë regem deuiciſſet, Cappadocia in pro-
uincia formam redegiffet, annum ætatis agens
quartũ & trigeſimũ, diutino morbo Antiochia
obiit, non ſine veneni ſuſpicionẽ. Nam præter li-
uores, qui toto corpore erãt, & ſpumas, quæ per
os fluebant, cremati quoq; cor inter oſſa incor-
ruptum repertum eſt: cuius ea natura exiſtima-
tur, vt tinctum veneno, igne confici nequeat.

Germanici mors.

Cap.

II.

Bijt autem (vt opinio fuit) fraude Tiberij, ministerio & opera Cn. Pisonis: qui sub idem tempus Syriae praepositus, nec dissimulans offendendum sibi aut patrem, aut filium, quasi planè ita necesse esset, etiam ægrum Germanicum grauiissimis verborum ac rerum acerbitatibus, nullo adhibito modo, affecit: propter quæ vt Romam redijt, penè discerptus à populo, à senatu capitis damnatus est.

Sub idè tēpus pro circa.

Virtutes tam corporis quàm animi ipsius Germanici.

Cap.

III.

Mnes Germanico corporis animiq; virtutes, & quantas nemini cuiquam, cōtingisse satis constat. Formam, & fortitudinem egregiam, ingenium in vtroq; eloquentiæ doctrinæq; genere præcellens: beneuolentiã singularem, cōciliandæq; hominum gratiæ, ac promerendi amoris mirum & efficax studium. Formæ minus cōgruebat gracilitas crurum, sed ea quoq; paulatim repleta assidua equi vectatione post cibū. Hostem cōminus sæpe percussit. Orauit causas etiam triumphaleis, atq; inter cætera studiorum monumenta reliquit & comoedias græcas. Domi forisq; ciuilis. Libera, ac foederata oppida sine licitoribus adibat. Sicubi clarorum virorū sepulchra cognosceret, inferias Manibus dabat. Cæforū clade Variana, veteres ac dispersas reliquias vno tumulto humaturus, colligere sua manu, & comportare primus aggressus est.

Foederata, pro foederate iuncta.

O. ij.

Induxit in
animū, pro
voluit, cum
verbo finito
Deuotio, p
execratiōe
Renūciare,
pro denun
ciare.

Obtrectatoribus etiam, qualescunq; & quantacunq; de causa nactus esset, lenis adeo, & innoxius, vt Pisoni decreta sua rescindentem, clientelas diu vexanti, non prius succensere in animū induxerit, quā veneficijs quoq; & deuotionibus impugnari se comperisset: ac ne tunc quidē ultra progressus, quā vt & amicitiam ei more maiorum renunciaret, mandarētque domesticis vltionem, si quid sibi accideret.

omnium fauor ad eū & dilectio. Cap. IIII.

Fauorabilis, pro gratiosus.

Varum virtutum fructum vberrimum tulit, sic probatus & dilectus à suis, vt Augustus (omitto enim necessitudines reliquas) diu cunctatus an sibi successorem destinaret, adoptandum Tiberio dederit. Sic vulgo fauorabilis, vt plurimi tradant, quoties aliquò adueniret, vel sicūde discederet, præ turba occurrentium prosequentiūmve nonnunquam eū discrimen vitæ adisse. E Germania vero post compressam seditionem reuertēti, prætorianas cohortes vniuersas prodisse obuiā, quanuis pronunciatum esset, vt duæ tantummodo exirent: Populi autem Romani, sexum, ætatem, ordinē omnem vsq; ad vicesimum lapidem effudisse se.

Præfagia quæ diem mortis Germanici præuenerūt, & luctus barbaricus. Cap. V.

Amen longe maiora & firmiora de eo indicia in morte, ac post mortem extitere. Quo defunctus est die, lapidata sunt templa, subuersæ deūm aræ, Lares à quibusdam familiares in publicum abiecti, partus

coniugum expositi. Quin & Barbaros ferunt, quibus intestinum, quibusque aduersum nos bellum esset, velut in domestico communiq; mœrore consensisse ad inducias. Regulos quosdam barbam posuisse, & vxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione venandi & cōuictu Megistanum abstinuisse, quod apud Parthos iustitij instar est.

Radit cas
put, pro ra
dendum
curat.

Mœstitia & luctus in urbe de morte eius.

Cap. VI.

Omne equidem, cum ad primam famam
r valetudinis attonita & mœsta ciuitas
sequentes nuncios opperiretur, & repen-
te iam vesperi incertis authoribus conualuisse
tandem percrebuisse, passim cum luminibus &
victimis in capitolium concursum est, ac penè
reuulsæ templi fores, ne quid gestientes vota
reddere morarentur. Expergefactus è somno
Tiberius est gratulantium vocibus, atq; vndiq;
concontinentium, Salua Roma, salua patria, saluus
est Germanicus. Et vt demum fato functum pa-
lâm factum est, non solatijs vllis, non edictis in-
hiberi luctus publicus potuit: durauitque etiam
per festos Decembris mēsis dies. Auxit gloriam
desideriūmq; defuncti, & atrocitas insequentium
temporum, cunctis nec temerè opinantibus, re-
uerentia eius ac metu repressam Tiberij sæui-
tiam quæ mox eruperit.

o. iij.

C. SVETONII TRANQVILLI

Vxores & filij Germanici. Cap. VII.

Abuit in matrimonio Agrippinam M.
h Agrippæ & Iuliæ filiam, & ex ea nouem
liberos tulit: quorū duo infantes adhuc
rapti, vnus iam puerafcens insigni festiuitate, cu
ius effigiem habitu Cupidinis in æde capitolinæ
Veneris Liuiã dedicauit. Augustus in cubiculo
suo positam, quotiescunq; introiret, exosculaba
tur. Cæteri superstites patri fuerunt, tres sexus
fœminini, Agrippina, Drusilla, Liuilla, cōtinuo
triennio natæ, totidem mares, Nero, & Drusus,
& C. Cæsar. Neronem & Drusum senatus Tibe
rio criminante hostes iudicauit.

Locus & tempus natiuitatis C. Cæsaris.

Cap. VIII.

Aius Cæsar natus est pridie Cal. Septem
c bres, patre suo, & C. Fonteio Capitone
c o s s. Vbi natus sit, incertū diuersitas
tradentium facit. Cn. Lentulus Getulicus Ti
buri genitum scribit. Plinius secundus in Tre
ueris vico Ambiatino supra Confluentes: addit
etiam pro argumēto aras ibi ostendi inscriptas
ob Agrippinæ puerperium. Versiculi imperan
te mox eo diulgati, apud hybernas legiones
procreatum indicant:

In castris natus, patrijs nutritus in armis,

Iam designati principis omen erat.

Ego in actis Antij ipsum inuenio editum. Ge
tulicum refellit Plinius, quasi mētutum per adu
lationē, vt ad laudes iuuenis gloriosiq; principis
aliquid etiã ex vrbe Herculi sacra sumeret, abu

sūmq; audentius mendacio, q̄ ante annum ferè
 natus Germanico filius Tiburi fuerat appella-
 tus & ipse C. Cæsar: de cuius amabili pueritia,
 immaturóq; obitu suprà diximus. Pliniū arguit
 ratio temporum. Nam qui res Augusti memo-
 riæ mandarunt, Germanicum exacto consulatu
 in Galliam missum cōsentiunt, iam nato Caio.
 Nec Plinij opinionem inscriptio aræ quicquam
 adiuuerit, cum Agrippina bis in ea regione filias
 enixa sit: & qualiscunq; partus, sine vlllo sexus
 discrimine, puerperiū vocetur: q̄ antiqui etiam
 puellas pueros, sicut & pueros puellos dictitarēt.
 Extat & Augusti epistola ante paucos q̄ obiret
 menses, ad Agrippinā neptē ita scripta de Caio
 *hoc (Neq; enim quisquam iam amplius infans Al. hæc.
 nomine pari tunc supererat) Puerū Caium xv.
 Cal. Iunij (si dij volent) vt ducerent Talarius &
 Afellius, heri cum his constitui. Mitto prætereà
 cū eo ex seruis meis medicū, quē scripsi Germa-
 nico, si vellet, vt retineret. Valebis mea Agrip-
 pina, & dabis operā, vt valens peruenias ad Ger-
 manicū tuum. Abundè arbitror patere, non po-
 tuisse ibi nasci Caiū, quò propè bimulus demū
 perductus ab vrbe sit. Versiculorum quoque fi-
 dem eadem hæc eleuant, & eò facilius, q̄ hi sine
 authore sunt. Sequēda igitur est, quæ sola acto-
 rum restat, & publici instrumēti authoritas: præ-
 sertim cum Caius Antium omnibus semper, lo-
 cis atq; secessibus prælatum, non aliter q̄ natale
 solum dilexerit: tradatúrq; etiam sedē ac domi-
 ciliū imperij tædio vrbis trásserre eò destinasse.

o. iiii.

C. SVETONII TRANQVILLI

Cognomen Caij, & ubi primò educatus fuerit.

Cap. IX.

Beroaldus
legit ioco.

Al. obligari

C Aligulæ cognomen castrensi * loco tra-
xit, quia manipulario habitu inter mi-
lites educabatur. Apud quos quantum
prætereà per hanc nutrimentorum consuetudi-
nem amore & gratia valuerit, maximè cognitū
est, cum post excessum Augusti, tumultuantes,
& in furorem vsq; præcipites, solus haud dubiè
conspectu suo flexit. Non enim prius destite-
runt, quàm * ablegari eum ob seditionis pericu-
lum, & in proximã ciuitatē demandari animad-
uertissent. Tunc demum ad pœnitentiam versi,
represso ac retento vehiculo, inuidiam, quæ sibi
fieret, deprecati sunt.

Locus & apud quos secundò fuerit educatus.

Cap. X.

C Omitatus est patrem & in Syriaca ex-
peditione. Vnde reuersus, primùm in
matris, deinde ea relegata, in Liuiæ Au-
gustæ proauix suæ contubernio mansit. Quam
defunctam prætextatus etiam tum pro Rostris
laudauit. Transiitque ad Antoniam auiam, &
vnde uigesimo ætatis anno accitus Capreas, à
Tiberio vno atque eodem die togam sumpsit,
barbãque posuit, sine vllò honore, qualis con-
tigerat tyrocinio fratrum eius. Hic omnibus
insidijs tentatus elicientium cogentiũque se
ad querelas, nullam vnquam occasionem dedit,
perinde oblitterato suorum casu, ac si nihil cui-
quam accidisset. Quæ verò ipse pateretur, in-

credibili dissimulatione transmittens, tantique in auum, & qui iuxta erant, obsequij, vt non im merito sit dictum, Nec seruum meliorem vllū, nec deteriore dominum fuisse.

signa sæuitiæ eius in iuuentute. Cap. XI.

Aturam tamen sæuam, atq; probrosam, ne tunc quidem inhibere poterat, quin & animaduersionibus, poenîsq; ad supplicium datorum cupidissimè interesset: & ganeas, atque adulteria capillamento celatus & veste longa noctibus ambiret, ac scenicas saltandi canēdiq; artes studiosissimè appeteret. Facile id sanè Tiberio patiente, si per has mansuefieri posset ferum eius ingeniū. Quod sagacissimus senex ita prorsus perspexerat, vt aliquoties prædicaret exitio suo omniūmq; Caium viuere, & se Natricem (serpentis id genus) populo Romano, Phaëtonem orbi terrarum educare.

Vxor eius, & suspicio ueneficij in Tiberium.

Cap. XII.

Non ita multo post Iuniam Claudillam M. Syllani nobilissimi viri filiam duxit vxorem. Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus, prius quàm inaugureretur, ad pontificatum traductus est, insigni testimonio pietatis atque indolis, cum deserta desolatâque reliquis subsidijs aula, Seiano* vero tunc Al. hoste. suspecto, mox & oppresso, ad spem successionis paulatim admoueretur. Quam quo magis confirmaret, amissa Iunia ex partu, Enniam Næviam Macronis vxorem, qui tum prætorianis

cohortibus præerat, sollicitavit ad stuprum, pollicitus & matrimonium suum, si potitus imperio fuisset. Deq; ea re & iureiurando, & chirographo cavuit. Per hanc insinuatus Macroni, veneno Tiberium aggressus est, ut quidam opinantur, spirantiq; adhuc detrahi anulū: & quoniā suspicionem retinētis dabat, pulvinum iussit iniici, atq; etiam fauces manu sua oppressit, liberto qui ob atrocitatem facinoris exclamauerat, confestim in crucem acto. Nec abhorret à veritate, cum sint quidam authores, ipsum postea, etsi non de perfecto, at certe de cogitato quondam parricidio professum. Gloriatum enim esse assidue in commemoranda sua pietate, ad vlciscendam necem matris & fratrum introiisse se cum pugione cubiculum Tiberij dormientis, & misericordia correptū, abiecto ferro recessisse, nec illum, quāquam sensisset, aut inquirere quicquam, aut exequi ausum.

Imperium Caij Caligulae Caesaris.

Cap. XIII.

Is imperium adeptus, populū Romanū, vel (ut ita dicam) hominū genus, voti cōpotem fecit exoptatissimus princeps maximæ parti prouincialium, ac militum, q̄ infantem pleriq; cognouerant: sed & vniuersæ plebi urbanæ ob memoriam Germanici patris, miserationemq; propè afflictę domus. Itaq; ut à Miseno mouit, quāuis lugentis habitu, & funus Tiberij prosequēs, tamē inter altaria, & victimas, ardentesq; tēdas, dēsissimo & lætissimo obuiorū

Authores sunt q̄ narant, non solum qui suadent.

agmine incessit, super fausta nomina, sidus & pullum, & puppum, & alumnium appellantium.

Gesta eius in initio principatus. Cap. XIII.

Ingressusque urbem, statim consensu senatus, & irrumpentis in curiam turbæ, irrita Tiberij voluntate, qui testamento alterum nepotem suum prætextatum adhuc coheredem ei dederat, ius arbitrii quoque omnium rerum illi permissum est, tanta publica lætitia, ut tribus proximis mensibus (ac ne totis quidem) supra centum millia victimarum cæsa tradantur. Cum deinde paucos post dies in proximas Campaniæ insulas traiecisset, vota pro reditu suscepta sunt, ne minimam quidem occasionem quoquam omittente in testificanda sollicitudine & cura de incolumitate eius. Ut verò in adversam valetudinē incidit, pernoctantibus cunctis circa palatium, non defuerunt qui depugnatos se armis pro salute ægri, quique capita sua titulo proposito vouerent. Accessit ad immensum civium amorem, notabilis etiam externorum favor. Nanque Artabanus Parthorum rex, odium semper contemptumque Tiberij præ se ferens, amicitiam eius ultrò petijt: venitque ad colloquium legati consularis, & transgressus Euphratem, aquilas & signa Romana, Cæsariumque imagines adoravit.

Notabilis favor, pro insigni, in bonam partem.

Pia & civilia gesta per eum in initio principatus.

Cap. XV.

Incendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis. Tiberio cum plurimis læ-

Pontie me-
minit &
Hierony-
mus.

Beroal. le-
git, forulis.

chrymis pro concione laudato, funeratoq; amplissimè, confestim Pandateriam, & Pontias, ad transferendos matris fratrisq; cineres festinauit, tempestate turbida, quo magis pietas emereret. Adiitq; venerabundus, ac per semet in urnas condidit. Nec minore scena Hostiam, præfixo in birem puppe vexillo, & inde Romã Tyberi subuectos, per splendidissimum quenq; equestris ordinis, medio ac frequenti die duobus * ferculis Mausoleo intulit. Inferiasq; his annua religione publicè instituit, & eo amplius matri Circenses, carpentumq; quo in pompa traduceretur. At in memoriam patris, Septembrẽ mensẽ Germanicum appellauit. Post hæc, Antonia auia quicquid vnquam Liua Augusta honorũ cepisset, vno senat. cons. congeffit. Patrum Claudium equitem Ro. ad id tempus collegam sibi in consulatu assumpsit. Fratrem Tiberium die virilis togæ adoptauit, appellauitq; principem iuuentutis. De sororibus author fuit, vt omnibus sacramentis afficerentur. Neq; me, liberosque meos chariores habeo, quàm Caium, & sorores eius. Item relationibus consulum, quod bonũ, felixq; sit C. Cæsari, sororibusq; eius. Pari popularitate damnatos relegatosq; restituit. Criminumque, siqua residua ex priore tempore manebant, omnium gratiã fecit. Commentarios ad matris fratrumq; suorum causas pertinentes, ne cui postmodum delatori aut testi maneret vllus metus, conuectos in forũ, & antè clarè obtestatus deos, neque legisse, neq; attigisse quicquam, concre-

mauit. Libellum de salute sua oblatū non recepit, cōtendens nihil sibi admissum, cur cuiq̄ inuisus esset, negauitq; se delatorib⁹ aures habere.

Ciuitia eius gesta, ac ipsius moderatio.

Cap. XVI.

Pintrias monstruosarū libidinum ægrè
 s ne profundo mergeret exoratus, vrbe
 submouit. Titi Labieni, Cordi Cremu-
 tij, Cassij Seueri scripta senatuscōsultis abolita,
 requiri, & esse in manibus, lectitarique permis-
 sit: quando maxime sua interesse, vt facta quæ-
 que posteris tradātur. Rationes imperij ab Au-
 gusto proponi solitas, sed à Tiberio intermissas
 publicauit. Magistratibus liberam iurisdictionem,
 & sine sui appellatione concessit. Equites
 Romanos seuerè curiosèque, nec sine modera-
 tione recognouit, palàm adempto equo quibus
 aut probri aliquid, aut ignominia inesset: eo-
 rum, qui minore culpa tenerentur, nominibus
 modo in recitatione præteritis, vt leuior labor
 iudicātibus foret. Ad quatuor priores, quintam
 decuriam addidit. Tentauit & comitorum mo-
 re reuocato, suffragia populo reddere. Legata
 ex testamento Tiberij, quanquam abolito, sed
 & Liuiæ Augustæ, quod Tiberius suppresserat,
 cum fide, ac sine calumnia representata persol-
 uit. Ducentessimam auctiōnum Italiae remisit.
 Multis incendiōrum damna suppleuit: ac si qui-
 bus regna restituit, * adiecit & fructum omnē
 vectigaliorum, & redituum medij temporis, vt
 Antiocho Comageno HS millies confiscatum.

Representata, pro
 exhibita.

Ali. affecto

Alias, octo
ginta.

Quoque magis nullius non boni exempli fau-
tor videretur, mulieri libertinae * octingenta
donauit, quod excruciatam grauissimis tormen-
tis de scelere patroni reticuisset. Quas ob res
inter reliquos honores decretus est ei clypeus
aureus: quem quotannis certo die collegia sa-
cerdotum in Capitolium ferrent, senatu prose-
quente, nobilibusque pueris ac puellis carmine
modulato laudes virtutum eius canentibus. De-
cretum autem, ut dies quo cepisset imperium,
Palilia vocaretur, velut argumentum rursus
conditae urbis.

*Consulatus per eum gesti, et liberalitas eius ad
populum. Cad. XVII.*

Consulatus quatuor gessit: Primum ex
Calen. Ianuarijs per duos menses: Secun-
dum Ex Calen. Ianuarij per triginta
dies: Tertium vsque in Idus Ianuarijs: Quartum
vsque in v i i Idus easdem. Ex omnibus duos
nouissimos coniunxit: tertium autem Lugduni
inijt solus: non ut quidam opinantur, superbia
negligentiaue, sed quod defunctum sub Calen-
darum diem collegam rescisse absens non potue-
rat. Congiarium populo bis dedit: trecenos HS.
toties abundantissimum epulum senatui, eque-
strique ordini, etiam coniugibus, ac liberis utro-
rumque. Posteriore epulo, forensia insuper vi-
ris, pueris ac foeminis fascias purpurae ac cochy-
lij distribuit. Et ut laetitiam publicam in perpe-
tuum quoque augeret, adiecit diem Saturnalibus,
appellauitque Iuuenalem.

Forense ve-
stis genus.

spectacula per eum edita. Cap XVII.

Vnera gladiatoria partim in amphitheatro Tauri, partim in septis aliquot edidit, quibus inseruit cateruas Afrorum Campanorumq; pugilum ex vtraq; regione electissimorum. Neq; spectaculis semper ipse praesedit, sed interdum aut magistratibus, aut amicis praesidendi munus iniunxit. Scenicos ludos & assidue, & varij generis, multifariam fecit: * quon-
dam etiam & nocturnos accensis tota vrbe luminibus. Sparfit & missilia variarum rerum, & parricidia cum obsonio viritim diuisit. Qua epulatione, equiti Ro. contra se hilarius auidiusque veniscenti, partes suas misit: Sed & senatori ob eandem causam codicillos, quibus praetorem eum extra ordinem designabat. Edidit & Circenses plurimos a mane usque ad vesperam, interiecta modo Africanarum venatione, modo Troiae descursione: quosdam autem praecipuos, minio & chryfocolla constrato circo: nec ullis nisi ex senatorio ordine aurigantibus. Commisit & subitos, * cum lege * Luciana apparatus Circi prospiciendum pauci ex proximis menianis postulassent.

Al. quosdam.

Missilia variarum rerum pro variis res.

Al. cum electa apparatus circi prospicere pauci ex. Beroal. Luciana legit

*Novum genus spectaculi per eum editum.**Cap. XIX.*

Novum praeterea, atque inauditum genus spectaculi excogitavit. Nam Baianarum medium intervallum, & Puteolanam moles, trium millium & sexcentorum fere passuum ponte coniunxit, contractis undique onerariis navibus, & ordine duplici ad

Vltro citro
sine cōiun-
ctiōe.
Biduū cōti-
nens, pro
perpetuū
biduum.
Famosi in
bonā partē

Cōtabulare
ponte con-
sternere.

ancoras collocatis, superiectóq; aggere terreno, ac directo in Appiæ viæ formam. Per hunc pōtem vltro citro commeauit biduo continenti. Primo die phalerato equo, insignisq; quercica corona, & securi, & cetra, & gladio, aureaq; chlamyde. Postridie quadrigario habitū, curriculóq; biugi famosorum equorum, præ se ferens Dariusium puerum ex Parthorum obsidibus, comitāte prætorianorum agmine, & in essedis cohorte amicorum. Scio plerosque existimasse, talem à Caio pōtem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiorē Hellepontum contabulauerit. Alios, vt Germaniam, & Britāniam, quibus imminebat, alicuius immensi operis fama territaret. Sed auū meum narrantem puer audiebam, causam operis ab interioribus aulicis proditam, q̄ Thrasyllus mathematicus, anxio de successore Tiberio, & in verum nepotem proniori, affirmasset, non magis Caium imperaturum, quàm per Baianum sinum equis discursurum.

spectacula per eum peregre facta. Cap. XX.

Al. Atticos

Didit & peregre spectacula in Sicilia: e Syracusis *hasticos ludos, & in Gallia Lugduni miscellos. Sed & certamen quoq; græcæ latinæq; facundiæ. Quo certamine ferunt victoribus præmia victos contulisse, eorūdem & laudes componere coactos. Eos autem qui maxime displicuissent, scripta sua spongia linguæve delere iussos, nisi ferulis obiurgari, aut flumine proximo mergi maluissent.

Opera publica per eum edita & perfecta.

Cap. XXI.

Pera sub Tiberio semiperfecta, templū
 o Augusti theatrumq; Pompeij absoluit.
 Inchoavit autem aquæductum regione
 Tyburti, & amphitheatrū iuxta septa: quorum
 operum à successore eius Claudio alterum per-
 actum, omissum alterum est. Syracusis collapsa
 vetustate mœnia, deorumq; ædes refectę. Desti-
 nauerat & Sami Polycratis regiam restituere,
 Miletī Didymeū peragere, in iugo Alpium vr-
 bem condere, sed ante omnia Isthmū in Achaia
 perfodere. Miseratq; iam ad dimetiēdum opus
 primipilarem Caium.

Peragere;
 P. reficere.

Vana gloria & elatio eiusdem. Cap. XXII.

Actenus quasi de principe, reliqua vt
 h de monstro narranda sunt. Compluri-
 bus cognominibus assumptis (nam &
 Pius, & Castrorum filius, & pater exercituum,
 & Opt. Max. Cæsar vocabatur) cum audiret for-
 te reges, qui officij causa in urbem aduenerant,
 concertantes apud se super cœnam de nobilita-
 te generis, exclamauit: εἷς κοίραν & ἕσω, εἷς βα-
 σιλεύς. Nec multum abfuit, quin statim diade-
 ma sumeret, speciēmq; principatus in regni for-
 mam conuerteret. Verum admonitus, & prin-
 cipum & regum se excessisse fastigiū, diuinam
 ex eo maiestatem asserere sibi cœpit. Datóque
 negotio, vt simulachra numinū, religione & ar-
 te præclara, inter quæ Olympici Iouis * appor-
 tarentur * egregia: quibus capite dempto, suū

Id est, Vn-
 domin⁹ sit,
 vnus rex.

Al. adopta-
 rentur.

Al. è Græcia

P. J.

imponeretur, partem palatij ad forum vsq; pro-
 mouit, atq; æde Castoris & Pollucis in vestibulo
 lum transfigurata, consistens sæpe inter fratres
 deos medium se adorandum aduentibus exhibe-
 bat: & quidem eum Latialem Iouem consalu-
 tauerunt. Templum etiam numini suo proprium,
 & sacerdotes, & excogitatissimas hostias insti-
 tuit. In templo simulachrum stabat aureum ico-
 nium: amiciebaturque quotidie veste, quali ipse
 vteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisq;
 & ambitione & licitatione maxima vicibus com-
 parabant. Hostiæ erant phœnicopteri, pauones,
 * tetraones, Numidicæ, Meleagrides, phasianæ,
 quæ generatim per singulos dies immolarerentur:
 & noctibus quidem plenam fulgentemq; lunam
 inuitabat assidue in amplexus atq; concubitum.
 Interdiu vero cum Capitolino Ioue secretò fa-
 bulabatur, modo insufurrans, ac præbens inui-
 cem aures, modo clarius, nec sine iurgijs. Nam
 vox comminantis audita est:

Al. erithro-
 raones,

Id est ad
 terram Græ-
 corum trans-
 feram te.
 Hemisti-
 chium he-
 roicum.

εἰς γαῖαν δ' ἀναῶν παραῶσε,

donec exoratus, ut referebat, & in contubernium
 ultro inuitatus, super templum diui Augusti
 ponte transmissio, palatium capitoliumq; coniun-
 xit. Mox quo propior esset, in area capitolina
 nouæ domus fundamenta iecit.

Detraçtio & sæuitia eius contra propinquos.

Cap. XXIII.

Grippe se nepotem neq; credi, neq; dici
 a ob ignobilitatem eius volebat. Succen-
 sebatq; siqui vel oratione, vel carmine,

imaginibus eum Cæsarum infererent. Prædica-
 bat autem matrem suam ex incesto quod Au-
 gustus cum Iulia filia commisisset, procreatam.
 Ac non contentus hac Augusti insectatione,
 Actiacas, singulâsq; victorias, vt funestas P. R.
 & calamitosas vetuit solēnibus ferijs celebrari.
 Liuiam Augustam proauiam Vlyssēm stolatū
 identidem appellans, etiam ignobilitatis qua-
 dam ad senatum epistola arguere ausus est, qua-
 si materno auo decurione Fūdano ortam, cum
 publicis monumentis certum sit Aufidium Lin-
 gonem Romæ honoribus functum. Auix Anto-
 niæ secretum petenti denegauit, nisi vt interue-
 niret Macro præfectus. Ac per istiusmodi indi-
 gnitates, & tædia, causa extitit mortis: dato ta-
 men, vt quidam putant, & veneno. Nec defun-
 ctæ vllum honorem habuit: prospexitq; è trichi-
 nio ardentem rogam. Fratrem Tiberium inopi-
 nantem repēte immisso tribuno militum, inter-
 emit. Syllanum item focerum ad necem, secan-
 dâsq; nouacula fauces cōpulit: causatus in vtro-
 que, quòd hic ingressum se turbatius mare non
 esset * secutus, ac spe occupandi vrbem, siquid
 sibi per tempestates accideret, remansisset: ille
 antidotum aboluisset, quasi ad præcauēda vene-
 na sua sumptum: cum & Syllanus impatiētiam
 nausæ vitasset, & molestiam nauigandi, & Ti-
 berius propter assiduam & ingrauescentem tuf-
 sim medicamento vsus esset. Nam successorem
 imperij Claudium patrum non nisi in ludi-
 brium reseruauit.

Al. cōtinuo

Libido eius cum omnibus sororibus.

Cap. XXIII.

Vm omnibus sororibus suis stupri con-
 c fuetudinem fecit . Plenóque conuiuio
 singulas infra se vicissim collocabat, v-
 xore supra cubante . Ex his Drusillam vitiasse
 virginem prætextatus adhuc creditur , atque
 etiam in concubitu eius quondam deprehensus
 ab auia Antonia, apud quam simul educaban-
 tur. Mox Lucio Cassio Longino consulari col-
 locatam abduxit , & in modum iustæ vxoris
 propalàm habuit. Hæredem quoque bonorum
 atq; imperij æger instituit. Eadem defuncta, ius-
 titium indixit: in quo risisse, lauuisse, cœnasse cū
 parentibus, aut coniuge, liberisve, capitale fuit.
 Ac mœroris impatiens, cum repente, noctúque
 profugisset ab vrbe , transcurrissetque Campa-
 niam, Syracusas petijt. Rursúsque inde prope-
 re redijt , barba capillóque promisso. Nec vn-
 quam postea (quantiscunque de rebus) ne pro-
 concione quidem populi, aut apud milites, nisi
 per nomen Drusillæ deieravit . Reliquas soror-
 res, nec cupiditate tanta , nec dignatione dile-
 xit, vt quas sæpe exoletis suis prostrauerit: Quo
 facilius eas in causa Aemilij Lepidi condemna-
 uit , quasi adulteras , & insidiarum aduersus se
 conscias. Nec solum chirographa omnium re-
 quisita fraude ac stupro diuulgauit, sed & tres
 gladios in necem suam præparatos, Marti vltor-
 ri, addito elogio, consecrauit.

Dignatio,
 pro reuerē-
 tia.

Matrimonia & uxores eius. Cap. XXV.

Matrimonia contraxerit turpius, an dimiserit, an tenuerit, nō est facile discernere. Liuiam Horestillam C. Pisoni nubentem, cum ad officium ipse venisset, ad se deduci imperauit, intrāq; paucos dies repudiatam, biennio post relegauit, q̄ repetisse vsum prioris mariti tempore medio videbatur. Alij tradunt, adhibitum cœnæ nuptiali, mādasse ad Pisonem contrā accumbentem, Noli vxorem meam premere, statimq; è conuiuio abduxisse eam secum, & proximo die edixisse, matrimonium sibi repertum exemplo Romuli, & Augusti. Loliam Paulinam C. Memmio consulari exercitus regenti nuptam, facta mentione auicę eius, vt quōdam pulcherrimæ, subito è prouincia euocauit, ac perductam à marito coniunxit sibi, breuique missam fecit, interdicto cuiusquam in perpetuū coitu. Cesoniam neq; facie insigni, neque ætate integra, matrēque iam ex alio viro trium filiarum, sed luxuriæ ac lasciuia perditæ, & ardētius & constantius amauit: vt sæpe chlamyde, peltaque & galea *comatam, & iuxtā ad equitantem, militibus ostenderit, amicis verò etiam nudam. Quam enixam vxorio nomine dignatus est, vno atq; eodem die professus & maritum se eius, & patrem infantis ex ea natæ. Infantem autem Iuliam Drusillam appellatā, per omnium Dearum templa circumferens, Mineruæ gremio imposuit, alendamque & instituendā commendauit. Nec vllō firmiore indicio sui feminis esse

Perductā,
pro traductam.
Missam facere, pro repudiare.
Cuiusquā, cum verbo prohibēdi.
Al. armatā siue ornatā

credebat, quàm feritatis: quæ illi quoque tanta iam tunc erat, vt infestis digitis ora & oculos simul ludentium infantium incesserit.

Crudelitas eius contra propinquos & cæteros.

Cap. XXVI.

Eue ac frigidum sit his addere, quo propinquos amicósq; pacto tractauerit. Ptolemæum regis Iubæ filium, cõsobrinum suum (erat enim & is M. Antonij ex Helenæ filia nepos) & in primis ipsum Macronem, ipsam Enniam adiutores imperij, quibus omnibus pro necessitudinis iure, próque meritorum gratia cruenta mors persoluta est. Nihilo reuerentior leniõrve erga senatum. Quosdã summis honoribus functos, ad essedum sibi occurrere togatos per aliquot passuum millia, & cœnãti, modò ad pluteum, modò ad pedes stare succinctos linteo, passus est. Alios cum clàm interemisset, citare nihilominus vt viuos perseueravit, paucos post dies voluntaria morte perijisse mētitus. c o s s. oblitis de natali suo edicere, abrogauit magistratũ, fuitq; per triduum sine summa potestate Resp. Quæstorem suum in coniuratione nominatum flagellauit veste detracta, subiectaq; militum pedibus, quo firmè verberaturi insisterēt. Simili superbia violentiãque cæteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media nocte occupantium, omnes fustibus abegit. Elisi que per eum tumultum viginti amplius equites Rom. totidem matronæ, super innumeram turbam cæteram. Scenicis ludis,

Amplius p
plusquam.
Super, pro
præter.

inter plebem & equitem causam discordiarum ferens, decimas maturius dabat, vt equestria ab infimo quoq; occuparentur. Gladiatorio munere reductis interdum flagrantissimo sole velis, emitti quenquam vetabat: remotóq; ordinario apparatu, rabidis feris vilissimos senio cōfectos, gladiatores quoq; pegmares, patres familiarum notos, sed insignes debilitate aliqua corporis, subijciebat. Ac nonnunquam horreis præclusis, populo famem indixit.

Eiusdem sæuitia atq; crudelitas. Cap. XXVII.

Aeuitiā *ingenij per hæc maximè ostēdit : Cum ad saginam ferarum muneri preparatarum carius pecudes compararentur, ex noxijs laniandos adnotauit: & custodiarū seriem recognoscens, nullius inspecto elogio, stans tātummodo intra porticum mediam à caluo ad caluum duci imperauit. Votum exegit ab eo, qui pro salute sua gladiatoriam operā promiserat: spectauitque ferro dimicantem, nec dimisit nisi victorem, & post multas preces: alterum, qui se periturum ea de causa vouerat, cunctatē, pueris tradidit verberatum, infulatūque, qui votum reposcentes per vicos agerent, quoad præcipitaretur ex aggere. Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla, & munitiones viarum, aut ad bestias condemnauit, aut bestiarum more quadrupedes cauea coërcuit, aut medios ferra dissecuit. Nec omnes grauibus ex causis, verū malè de munere suo opinatos, vel quòd nunq̄ per genium suum

Al. ingenitā

Deformatos, pro foedatos, cum aliàs sit formare de formare.

deierassent. Parētes supplicio filiorum interesse cogebat. Quorum vni valetudinem excusanti, lecticam misit: alium è spectaculo pœnæ, epulis statim adhibuit: atq; omni comitate ad hilaritatem & iocos prouocauit. Curatorem munerum ac venationum per continuos dies in cōspectu suo catenis verberatum, non prius occidit, q̄ offensus putrefacti cerebri odore. Atellanę poētā, ob ambigui loci * versiculū, media amphitheatri arena igni cremauit. Equitem Romanum obiectum feris, cum se innocentē proclamasset, reduxit, abscissāque lingua rursus induxit.

ioci

Sæuitia eius contra suos exules, & senatorem.

Cap. XXVIII.

Euocatum quendam à vetere exilio sciscitatus, quidnam ibi facere consuesset, respondente eo per adulationem: Deos semper orauit, vt (quod euenit) periret Tiberius, & tu imperares: opinans sibi quoque exules suos mortem imprecari, misit circū insulas qui vniuersos cōtrucidarent. Cum discerpi senatorem concupisset, subornauit qui ingredientē curiam repente hostem publicum appellantes inuaderent, graphiisq; confossum lacerandum cæteris traderent. Nec antè satiatus est, quàm membra, & artus, & viscera hominis tracta per vicos, atque ante se congesta vidisset.

Atrocitas eius dicta. Cap. XXIX.

Immanissima facta augebat atrocitate i verborū. Nihil magis in natura sua laudare se, ac probare dicebat, q̄ (vt ipsius

verbo vtar) ἀδίατρεψία, hoc est inuerecūdiā. Monenti Antoniaē auiaē, tanq̄ parum esset, non obedire, memento, ait, omnia mihi, & in omnes licere. Trucidaturus fratrem, quem metu venenorum præmuniri medicamentis suspicabatur, antidotum, inquit, aduersus Cæsarem? Relegatis sororibus, nō solum in insulas habere se, sed etiam gladios minabatur. Prætorium virum ex secessu Anticyræ, quam valetudinis causa petierat, pro-

Propagare, pro p̄ ducere, si ue p̄ferre.

Al, p̄fuisse

pagari sibi comitatū sæpius desiderātem, cum mandasset interimi, adiecit necessariam esse sanguinis missionē, cui tandiu nō *prodesset helle-

borum. Decimo quoq; die, numerū puniendorū ex custodia subscribens, rationem se purgare dicebat. Gallis, Græcisq; aliquot vno tempore cōdemnatis, gloriabatur Gallogræciā se subegisse.

Atrocitas ac dira eius facta. Cap. XXX.

Non temerè in quenquam nisi crebris & minutis ictibus animaduerti passus est, perpetuo notóq; iam præcepto ita fieri, vt se mori sentiat. Punito per errorem nominis alio q̄ quem destinauerat, ipsum quoq; paria meruisse dixit. Tragicum illud subinde iactabat,

Oderint, dum metuant.

Sæpe in cūctos pariter senatores, vt Seiani cliētes, aut matris, ac fratrum suorū delatores inuectus est, prolatis libellis, quos crematos simulauerat, defensaq; Tiberij sæuitia, quasi necessaria, cum tot criminantibus credendum esset. Equestrum ordinem, vt scenæ arenæq; deuotum assidue proscidit. Infensus turbæ fauenti, aduersus

studium suum exclamavit, Vtinam populus Romanus vnam cervicē haberet. Cūmq; Tetrinius latro postularetur, & qui postularent, Tetrinios esse ait. Retiarij tunicati quinq; numero gregatim dimicātes, sine certamine vllō totidē secutoribus succubuerāt: cū occidi iuberentur, vnus resumpta fuscina, omnes victores interemit. Hanc vt crudelissimā cædem & defleuit edicto: & eos qui spectare sustinuisent, execratus est.

Execratus,
pro male
precatus
sive deuor-
uit.

*Eiusdem querela contra suorum temporum
felicitatem. Cap. XXXI.*

Veri etiam palàm de conditione temporum suorum solebat, quòd nullis calamitatibus publicis insignirentur. Augusti principatum clade Variana, Tiberij ruina spectaculorum apud Fidenas memorabile factum, sui obliuionem imminere prosperitate rerum. Atque identidem exercituum cædes, famem, pestilentiam, incendia, hiatus aliquem terræ optabat.

Prosperitas rerum
non solum
hominis,

*Crudelitas eius in cœnis, ludis, spectaculis, &
sacrificijs. Cap. XXXII.*

Nimum quoq; remittenti, ludōq; & epulis dedito, eadem dictorum factorūmq; sauitia aderat. Sæpe in conspectu prandentis, vel comessantis, seriæ quæstiones per tormenta habebantur. Miles decollādi artifex, quibuscunq; è custodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis, quem excogitatum ab eo significauimus, cum multos è littore inuitasset ad se, repente omnes præcipitavit: quosdam gu-

Decollare
etiā apud
Senecam.

bernacula apprehendētes, cōtis remisq; detrussit in mare. Romæ publico epulo seruum, ob detra- ctam lectis argenteam laminam, carnifici con- festim tradidit, vt manibus abscissis, atque ante pectus à collo pendentibus, præcedente titulo qui causam pœnæ indicaret, per cœtus epulan- tium circunduceretur. Mirmilonem è ludo ru- dibus secū batuentē, & sponte prostratū cōfodit ferrea sica, ac more victorū cū palma discurrit.

Admota altaribus victima, succinctus * pōparū Poparum mauult Be- roaldus. habitu, elato altè malleo, cultrarium maētavit.

Lautiore conuiuio effusus subito in cachinnos, c o s s. qui iuxtà cubabant, quīdnam rideret, blandè quærentibus, quid, inquit, nisi vno meo nutu iugulari vtrunque vestrum statim posse?

Apelles per eum flagellatus, & alia eius gesta.

Cap. XXXIII.

INter varios iocos, cum assistens simula- cro Iouis Apellem tragœdum cōsuluis- set, vter illi maior videretur, cūctantem flagellis discidit, collaudans subinde vocem de- precantis, quasi etiam in gemitu prædulcem. Quoties vxoris, vel amiculæ collum exoscula- retur, addebat, tam bona ceruix, simul ac iusse- ro, demetur. Quin & subinde iactabat, exquisi- turum * semel fidiculis de Cesonia sua, cur tan- Al. se vel toperere diligeret.

Malignitas & superbia eius contra omnes.

Cap. XXXIII.

NEc minore liuore ac malignitate, quàm su- perbia sæuitiâque penè aduersus omnis æui

Al. potuerunt.

Al. cum

homines grassatus est. Statuas virorū illustrium ab Augusto ex Capitolina area propter angustias in Martium campum collatas, ita subuertit atq; disiecit, vt restitui saluis titulis non * valuerint. Vetiuitq; posthac viuentium cuiquam vsquam statuam aut imaginem, nisi consulto se & authore poni. Cogitauit etiā de Homeri carminibus abolendis. Cur enim sibi non liceret, dicens, quod Platoni licuisset, qui eum è ciuitate, quam constituebat, eiecerit? Sed & Virgilij, & Titi Liuij scripta & imagines, paulū abfuit quin ex omnibus bibliothecis amouerit. Quorum alterum, vt nullius ingenij, minimæq; doctrinæ: alterum vt verbosum in historia, negligētēq; carpebat. De iuris quoq; consultis, quasi scientiæ eorum, omnem vsum aboliturus, sæpe iactauit, se (mehercule) effecturum ne quid respondere possint præter * æquum.

Item inuidia eius contra omnes.

Cap. xxxv.

Etera familiarum insignia nobilissimo cuiq; ademit: Torquato torquem, Cinnato crinem, Cn. Pompeio stirpis antiquæ Magni cognomen: Ptolemæum, de quo retuli, & accersitum è regno, & exceptum honorificè, non alia de causa repente percussit, quàm quòd edente se munus, ingressum spectacula, conuertisse hominum oculos fulgore purpureæ abollæ animaduertit. Pulchros & comatos, quoties sibi occurrerent, occipitio raso deturpabat. Erat Esius Proculus patre primipila

ri, ob egregiam corporis amplitudinem, & speciem * colossos dictus. Huc è spectaculis de- Fortè colos-
saos.
tractum, repete & in arenam deductum, Thraci,
& mox hoplomacho comparavit: bisq; victorem
constringi sine mora iussit: & pannis oblitum vic-
catim circumduci, ac mulieribus ostendi, deinde
iugulari. Nullus denique tam abiectæ conditio-
nis, tamq; extremæ fortis fuit, cuius non com-
modis obtrectaret. Nemorensi regi, quod mul-
tos iam annos potiretur sacerdotio, validiorem
adversarium subornavit. Cum quodam die mu-
neris, esedario Porio ob prosperam pugnam ser-
uum suum manumittenti, studiosius plausum es-
set, ita se proripuit è spectaculis, ut calcata laci-
nia togæ, præceps per gradus iret, indignabun-
dus, & clamitans, dominum gentium populum ex
re leuissima plus honoris gladiatori tribuentem,
quam consecratis principibus, aut presenti sibi.

Luxuria & libido eiusdem. Cap. XXXVI.

Vdicitia neque suæ, neq; alienæ peper-
cit. Marcum Lepidum, M. Nestorem Pan-
tomimum, quosdam obsides dilexisse fer-
tur commercio mutui stupri. Valerius Catus
lus consulari familia iuuenis, stupratum à se, ac
latera sibi contubernio eius defessa, etiam voci-
feratus est. Super fororum incesta, & notissimum Super, pro
præter.
Temere, p.
ferè.
prostitutæ Pyralidis amorem, non temere vlla
illustriore foemina abstinuit, quas plerunq; cum
maritis ad cœnam vocatis, præterq; pedes suos
transeuntes, diligenter ac lente mercantium mo-
re considerabat, etiam faciem manu alleuans, si

quæ pudore submitteret. Quoties deinde libuisset, egressus triclinio, cū maxime placitam seuo casset, paulo post recētibus adhuc lasciuiaē notis reuersus vel laudabat palā, vel vituperabat, singula numerans bona, malāve corporis, atq; concubitus. Quibusdam absentium maritorum nomine repudiū ipse misit, iussitq; in acta referri.

Luxuria eiusdem in cœnis, balneis, ædificijs, & alijs operibus. Cap. XXXVII.

Al. nepotatus.

Epotinis * sumptibus omnium prodigiorum ingenia superauit, commentus nouum balnearum vsū, portentosissima genera ciborum, atque cœnarum, vt calidis frigidisq; vnguentis lauaretur: pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet: conuiujs ex auro panes & obsonia apponeret, aut frugi hominem esse oportere dictitans, aut Cæsarem. Quin & nummos nō mediocris summæ è fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot dies sparsit in plebem. Fabricauit & de cedris liburnicas gemmatas puppibus, versicoloribus velis, magna thesaurum, & porticum, & tricliniorum laxitate, magnaque etiam vitium & pomiferarum arborum varietate, quibus discumbens de die inter choros ac symphonias litora Cāpaniæ peragraret. In extruccionibus prætoriorum atque villarum, omni ratione posthabita, nihil tā efficere concupiscebat, quàm quod posse effici negaretur. Et iactæ itaque moles infesto ac profundo mari, excisæ rupes durissimi silicis, & cāpi montibus aggere equati, & complanata fossuris mō-

tium iuga incredibili quidē celeritate, cum moræ culpa capite lueretur. Ac ne singula enumerem, immensas opes, totūmq; illud Tiberij Cæsaris vicies ac septies millies HS non toto vertente anno absumpsit.

Vertēte anno, pro finito, sicut incunte.

Rapinæ & extorsiones eiusdem.

Cap. XXXVIII.

Xhaustus igitur, atq; egens, ad rapinas conuertit animum, vario & exquisitissimo calumniarum, & auctiōnum, & venalium genere. Negabat iure ciuitatem Romanam vsurpare eos, quorum maiores sibi posterisque eam impetrassent, nisi filij essent. Neq; enim intelligi debere posteros vltra hūc gradum. Prolatāq; diuorum Iulij & Augusti diplomata, vt vetera & obsoleta debebat. Arguebat & perperam editos cēsus, & quibus postea quacunq; de causa quicquam incrementi accessisset. Testamenta primipilariū, qui ab initio principatus Tiberij, neq; illū, neq; se hæredē reliquissent, vt ingrata rescidit. Item ceterorū, vt irrita, & vana, quoscunque quis diceret hærede Cæsare mori destinasse. Quo metu iniecto, cū iam & ab ignotis inter familiares, & à parētibus inter liberos palàm hæres nuncuparetur, derisores vocabat, & post nuncupationē viuere perseuerarent, & multis venenatas macetas misit. Cognoscebat autē de talibus causis, taxato prius modo summæ, ad quem conficiendum consideret, cōfecto demum excitabatur. Ac ne paululum quidē moræ patiens, super XL reos quondam ex diuersis

criminibus vna sententia condemnauit, gloria-
túsq; est expergefactæ somno Cesoniæ, quantū
egisset, dum ea meridiaret. Auctione proposita,
reliquias omniū spectaculorum subiecit, & ven-
ditauit, exquirens per se pretia, & vsq; eò exten-
dens, vt quidam immenso coacti quædam eme-
re, ac bonis exuti, venas sibi inciderēt. Nota res
est, Aponio Saturnino inter subsellia dormitan-
te, monitum à Caio præconem, ne prætoriū vi-
rum crebro capitis motu nutantem sibi præter-
iret: nec licendi finē factū, quoad x i i i gladias-
tores HS nonagies ignorantia addicerentur.

Turpia eius lucra. Cap. xxxix.

N Gallia quoq;, cum damnatarū foro-
rum ornamenta, & supellectilem, & ser-
uos, atq; etiam liberos, immensis pretijs
vendidisset, inuitatus lucro, quicquid instrumē-
ti veteris aulæ erat, ab vrbe repetijt, cōprehen-
sis ad deportandum meritorijs quoque vehicu-
lis, & pistrinensibus iumentis, adeo, vt & panis
Romæ sæpe deficeret, & litigatorum pleriq;, q̄
occurrere absentes ad vadimonium nō possent,
causa caderent. Cui instrumento distrahendo ni-
hil non fraudis ac lenocinij adhibuit: modo aua-
ritiæ singulos increpans, & quòd non puderet
eos locupletiores esse, q̄ se: modo pœnitentiam
simulans, quòd principalium rerum priuatis co-
piam faceret. Compererat prouincialem locu-
pletem ducenta HS numerasse vocatoribus, vt
per fallaciam conuiuio interponeretur: nec tulerat
moleste tam magno æstimari honorē cœnæ

suæ. Huic postero die sedenti in auctione misit, qui nescio quid friuoli ducentis millibus traderet, diceretque cœnaturum apud Cæsarem vocatu ipsius.

Noua uectigalia, tribuni & sordidi quæstus.

Cap. XL.

V Ectigalia noua atque inaudita primum per publicanos, deinde, quia lucrum exuberabat, per centuriones, tribunósque prætorianos exercuit, nullo rerum aut hominum genere omisso, cui non tributi aliquid imponeret. Pro edulijs quæ tota vrbe uenirent, certum statúmque exigebatur: pro litibus atq; iudicijs vbicunque conceptis quadragesima summa, de qua litigaretur: nec sine pœna, si quis cõposuisse vel donasse negotium cõuinceretur. Ex gerulorum diurnis quæstibus pars octaua, ex capturis prostitutarum quantum quæque vno cõcubitu mereret. Additúmque ad caput legis, vt tenerentur publico, & quæ meretricium, *quæ uel lenocinium fecissent: nec non & matrimonia obnoxia essent.

Vbicunq; sive ne verbo, sive ubiuis.

Quadragesima, scilicet pars.

Captura, sive quæstu.

Meretricium pro quæstu meretricio

Alias, qui

Idem de eodem. Cap. XLI.

H Viusmodi uectigalibus indictis, neque propositis, cum per ignorantiam scripturæ multa commissa fierent, tandem flagitante Popu. Ro. proposuit quidem legem, sed & minutissimis literis, & angustissimo loco, uti ne cui describere liceret. Ac ne quod nõ manubiarum genus experiretur, lupanar in palatio cõstituit, destructisq; & instructis pro lo-

q. j.

ci dignitate compluribus cellis, in quibus matronæ ingenuiq; starēt. Misit circū fora & basilicas nomēclatores ad inuitandos in libidinem iuuenes senesq; præbita aduenientibus pecunia fœnebris, appositiq; qui nomina palàm subnotarent, quasi adiuuantium Cæsaris reditus. Ac ne ex lusu quidem aleæ compendium spernens, plus mēdacio atque etiam periurio lucrabatur. Et quondam proximo collusori demandata vice sua progressus in atrium domus, cum prætereuntes duos equites Ro. locupletes sine mora corripere cōfiscariq; iussisset, exultans redijt, gloriāq; nunquam se prosperiore alea vsum.

Dos pro nata filia, & strenæ per eum petitæ ac receptæ. Cap. LII.

Ilia vero nata, paupertatē, nec iam imperatoria modo, sed & patria conquirens onera, collationes in alimoniam atque dotem puellæ recepit. Edixit & strenas in eunte anno se recepturum, stetitq; in vestibulo ædium Cal. Ianuarijs ad captandas stipes, quas plenis ante eū manibus, ac sinu, omnis generis turba fundebat. Nouissime contrectandæ pecuniæ cupidine incensus, sæpe super immensos aureorum aceruos patētissimo diffusos loco, & nudis pedibus spatiat, & toto corpore aliquandiu volutatus est.

Expeditio eius Germanica. Cap. XLIII.

ilitiam, resq; bellicas semel attigit, neque ex destinato, sed cum ad vitendum nemus flumēq; Clitumni Meuaniam

Ante eum,
p corā eo.

Ex destinato,
ex proposito, non
casu.

Postea per sorores ab exilio reuersas erutum, crematum, sepultumque. Satis constat prius quam id fieret, hortorum custodes umbris inquietatos: in ea quoque domo in qua occubuerit, nullam noctem sine aliquo terrore transactam, donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perijt una & vxor Cesonia, gladio a centurione confossa, & filia parieti illisa.

Gesta per senatum post mortem eius.

Cap.

LX.

Conditionem temporum illorum etiam per haec aestimare quiuis possit. Nam neque caede vulgata statim creditum est, fuitque suspicio, ab ipso Caio famam caedis simulatam & emissam, vt eo pacto erga se hominum mentes deprehenderet. Neque coniurati cuiquam imperium destinauerunt. Et senatus in asserenda libertate adeo consensit, vt c o s s. primo non in curiam, quia Iulia vocabatur, sed in Capitolium conuocarent. Quidam vero sententiae loco abolendam Caesarum memoriam, ac diruenda templa censuerunt. Obseruatum autem notatumque est in primis, Caesares omnes quibus Caij praenomen fuit, ferro perisse, iam inde ab eo qui Cinnanis temporibus sit occisus.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI, D. CLAV-
DIVS CAESAR.

De patre Claudij, & eius gestis.

DA T R E M C L A V D I I
Cæsaris Drusum, olim
Decimum, mox Nero-
nem prænomine, Liuia
cū Augusto grauida nu-
psisset, intra mensem ter-
tium peperit. Fuitque su-
spicio ex vitrico per ad-
ulterij cōsuetudinem procreatum. Statim cer-
te vulgatus est versus:

Senarius
Iambicus.

Τοῖς ἐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία.
Is Drusus in quæsturæ præturæq; honore dux
Rhetici, deinde Germanici belli, oceanū septen-
trionalem primus Romanorū ducum nauiga-
uit: trānsq; Rhenum fossas noui & immensi ope-
ris effecit, quæ nunc adhuc Drusinae vocantur.
Hostem etiam frequenter cæsum, ac penitus in
intimas solitudines actum, non prius destitit in-
sequi, q̄ species barbaræ mulieris humana am-
plior, victorē tendere vltra sermone latino pro-
hibuisset. Quas ob res ouandi ius, & triumphas-
lia ornamenta percepit. Ac post præturam con-
festim inito consulatu, atq; expeditione repeti-
ta, supremū diem morbo obiit in æstiuis castris,

quæ ex eo scelerata sunt appellata. Corpus eius per municipiorū coloniarūmq; primores, suscipientibus obuijs scribarū decurijs, ad urbem deuectū, sepultūmq; est in Martio campo. Cæterū exercitus honorarium ei tumulū excitauit: circa quem deinceps statō die quotānis miles decurreret, Galliarūq; ciuitates publice supplicarēt. Præterea senatus inter alia cōplura, marmoreum arcum cū trophæis via Appia decreuit, & Germanici cognomen ipsi, posterisq; eius. Fuisse autē creditur nō minus gloriosi, q̄ ciuilis animi. Nam ex hoste super victorias opima quoq; spolia captasse, summóq; sæpius discrimine duces Germanorum tota acie insectatus, nec dissimulasse vnq̄ pristinum se Reip. statum * quādocunq; posset, restitutorū. Vnde existimo nonnullos tradere ausos, suspectum eum Augusto, reuocatūmq; ex prouincia: & quia cunctaretur, interceptum veneno. Quod equidem magis ne prætermittere retuli, quā quia verum aut verisimile putem: cum Augustus tantopere & viuū dilexerit, vt coheredē semper filijs instituerit, sicut quondam in senatu professus est: & defunctum ita pro concione laudauerit, vt deos precatus sit, similes ei Cæsares suos facerent: sibiq; tam honestum quandoq; exitum darent, q̄ illi dedissent. Nec contētus elogiū tumulo eius versibus compositis à se insculpsisse, etiam vitæ memoriā prosa oratione cōposuit. Ex Antonia minore cōplures quidē liberos tulit, verum tres omnino reliquit, Germanicū, Liuillā, Claudiū.

r. j.

C. SVETONII TRANQVILLI

Natiuitas Claudij, & eius infantia.

Cap. II.

Laudius natus est Iulio Antonio, Fabio Africano c o s s. calend. Augustis, Lugduni, eo ipso die, quo primum ara sibi Augusto dedicata est, appellatusq; Tiberius Claudius Drusus. Mox fratre maiore in Iuliam familiã adoptato, Germanici cognomẽ assumpsit. Infans autem relictus à patre, ac per omne ferè pueritiæ atq; adolescẽtiæ tempus varijs & tenacibus morbis conflictatus est, adeo vt animo simul & corpore hebetato, ne progressa quidem ætate, vlli publico priuatóq; muneri habilis existimaretur. Diu etiam atq; post tutelã receptã, alieni arbitrij, & sub pædagogo fuit: quẽ barbarũ, & olim superiumẽtariũ ex industria sibi appositũ, vt se quibuscunq; de causis q̄sæuissimè coërceret, ipse quodã libello cõqueritur. Ob hanc eandẽ valetudinẽ, & gladiatorio munere, quod simul cum fratre memoriæ patris edebat, palliolatus nouo more præsedit: & togæ virilis die, circa mediam noctem, sine solẽni officio læticia in Capitolium latus est.

Opera eius circa liberales disciplinas.

Cap. III.

Disciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit, ac sæpe experimenta cuiusque etiam publicauit. Verum ne sic quidem quicquam dignitatis assequi, aut spem de se commodiorem in posterum facere potuit. Mater Antonia por

tentum eū hominis dictitabat, nec absolutum à natura, sed tātum inchoatum: ac si quem socordia argueret, stultiorē aiebat filio suo Claudio. Auia Augusta ꝑ despectissimo semper habuit: non affari, nisi rarissime: nō monere nisi acerbo & breui scripto aut per internuncios solita. Soror Liuilla cum audisset quandoq; imperaturū, tam iniquam, & tam indignam sortem populi Romani palàm & clare detestata est. Nam & auunculus maior Augustus quid de eo in vtrāq; partem opinatus sit, quo certius cognoscatur, capita ex ipsius epistolis posui.

Epistolæ Augusti ad Liuiam de testimonio Claudij.

Cap. IIII.

Ollocutus sum cum Tiberio, vt māda-
 sti mea Liuia, quid nepoti tuo Tiberio
 faciendum esset ludis Martialibus. Con-
 sentit autem vterque nostrum, semel esse nobis
 statuendum, quod consilium in illo sequamur.
 Nam si est ἀρτιος (vt ita dicam) ὀλόκληρος,
 quid est quòd dubitemus, quin per eosdem arti-
 culos & gradus perducendus sit, per quos frater
 eius perductus fuit? Sin autem ἡλαττώδεια sen-
 timus eum, κὶ βεβλάφθαι, κὶ εἰς τὴν τοῦ σώμα-
 τος, κὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἀρτιότητα, præben-
 da materia deridendi & illum & nos nō est ho-
 minibus: τὰ τοιαῦτα σκώπτειν καὶ μυκτιρίζειν
 εἰωθόσιμ. Nam semper æstuabimus, si de singulis
 articulis tēporū deliberabim⁹, μὴ προυποκέμε-
 νομ ἡμῖν, posse arbitremur eū gerere honores,
 nec ne. In præsentia tamē quib⁹ de rebus cōsulis

r.ij.

curare eum ludis Martialibus tricliniū sacerdos
 Al. Syluani tum, nō displicet nobis, si est passurus se ab * Sila
 ni filio homine sibi affini admoneri, ne quid fa
 ciat, quod conspici & derideri possit. Spectare
 eum Circenses ex puluinari, non placet nobis.
 Expositus enim in prima frōte spectaculorū cō
 spicietur. In Albanū montē ire eū nō placet no
 bis, aut esse Romæ Latinarū diebus. Cur enim
 nō præficitur vrbi, si potest fratrem suū sequi in
 montem? Habes nostras mea Liuia sententias,
 quibus placet semel de tota re aliquid cōstitui,
 ne semper inter spem & metum fluctuemus. Li
 cebit autem, si voles. Antonia quoq; nostræ des
 Alias, Itē. hanc partē epistolæ huius legēdā *. Rursus alte
 ris literis : Tiberium adolescentem ego vero,
 dum tu aberis, quotidie inuitabo ad cœnam,
 ne solus cœnet cum suo Sulpitio, & Athenodo
 ro: qui vellem diligentius, & minus μετεώρως
 deligeret sibi aliquem, cuius motum & habitū
 & incessum imitaretur misellus:

Senari⁹ Iā,
 bicus.

ἀσαφῶς
 obscure,
 σαφῶς
 vero perspi
 cue.

Ατυχεῖ πάνυ ἐν τοῖσι πρῶτοις αἰοῖσι λίαν.
 vbi non aberrauit eius animus, satis apparet
 ἢ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐυγένεια. Item tertijs lite
 ris: Tiberium nepotem tuum placere mihi de
 clamantem potuisse, peream nisi mea Liuia ad
 miror. Nam qui tam ἀσαφῶς loquatur, qui possit
 sit, cum declamat, σαφῶς dicere, quæ dicenda
 sunt, non video. Nec dubium est, quid post hæc
 Augustus constituerit, & reliquerit eum nullo
 præter auguralis sacerdotij honore impertitū:
 ac ne hæredem quidem nisi inter tertios, ac pe

nè extraneos*ne parte sexta nuncuparet, lega: Al.&. tóque non amplius quàm octingentorum sestertiorum profecutus.

*Honor consulatus eidem per Tiberium negatus,
& secessus eius. Cap. V.*

Iberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit. Sed instantius legitimos flagitanti, id solum codicillis rescripsit, quadraginta aureos in Saturnalia & sigillaria misisse ei. Tunc demum abiecta spe dignitatis, ad otium concessit, modò in hortis & suburbano, modò in Campania secessu delitescens: atque ex contubernio fordidissimorum hominum super veterem segnitie notam, ebrietatis & aleæ quoque infamiam subiit.

Gratia & fauor eius apud homines. Cap. VI.

Um interim (quanquã hoc modo agentis) nunquam aut officium hominum, aut reuerentia publica defuit. Equester ordo bis patronum eum perferendæ pro se legationis elegit: semel cum deportandum Romam corpus Augusti humeris suis à c o s s. exposcerent: iterum cum oppressum Seianum apud eosdem gratularentur. Quin & spectaculis aduenienti assurgere, & lacernas deponere solebant. Senatus quoq; vt ad numerum sodalium augustalium forte ductorum extra ordinem addiceretur, censuit, & mox vt domus ei, quam incendio amiserat, publica impensa restitueretur, dicendæque inter consulares sententiæ ius esset. Quod decretum abolitũ est, excusante Tiberio

r. iij.

Circa, pro
circiter.

imbecillitatem eius, ac damnum liberalitate sua refarturum pollicēte. Qui tamen moriens & in tertijs hæredibus eū ex parte tertia nuncupatū, legato etiā circa festertia vicies profecutus, cōmendauit insuper exercitibus, senatui, populóq; Ro. inter cæteras necessitudines nominatim.

Consulatus eius, & gesta per eum.

Cap. VII.

Secūda exi
stimatio, p
fama pro
spera.

Ubi Caio demum fratris filio secundam existimationē circa initia imperij omnibus lenocinijs colligente, honores auspiciatus, consulatū gessit vnā per duos menses. Euenitq; vt primitus ingredienti cum fascibus forum, præteruolans aquila dexteriore humero consideret. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annum. Præfeditq; nonnunquam spectaculis in Caij vicem, acclamante populo feliciter, partim patruo Imperatoris, partim Germanici fratri.

Contumeliæ eidem per ludum illatæ.

Cap. VIII.

Al. addor
misceret.

Et eo minus contumelijs obnoxius vixit. Nam & si paulò ferius ad prædictā cœnæ horam occurrisset, non nisi ægrè, & circuito demum triclinio recipiebatur. Et quoties post cibum *obdormisceret (quod ei ferè accidebat) olearum, ac palmularum ossibus incessabatur: interdum ferula flagròve velut per ludum excitabatur à tropeis. Solebant & manibus stertentis focci induci, vt repente expergefactus, faciem sibi confricaret.

Discrimina quæ passus est. Cap. IX.

Ed ne discriminibus quidem caruit. Pri-
 s mùm in ipso consulatu, quòd Neronis
 & Drusi fratrũ Cæsaris statuas segnius
 locandas ponendâsque curasset, penè honore
 submotus est: deinde extraneo, vel etiam dome-
 sticorum aliquo deferente assiduè varièque in-
 quietatus. Cum verò detecta esset Lepidi & Ge-
 tulici coniuratio, missus in Germaniam inter le-
 gatos ad gratulandum, etiam vitæ periculum
 adiit, indignante ac fremente Caio, patrum po-
 tissimum, ad se missum, quasi ad puerum regen-
 dum: adeò vt non defuerint qui traderent præ-
 cipitatum quoque in flumen, sicut vestitus ad-
 uenerat. Atque ex eo nunquam non in senatu
 nouissimus consularium sententiam dixit, igno-
 minia causa post omnes interrogatus. Etiam
 cognitio falsi testamenti recepta est, in quo &
 ipse signauerat. Postremò etiam sestertia octo-
 gies pro introitu noui sacerdotij coactus impẽ-
 dere, ad eas rei familiaris angustias decidit, vt
 cum obligatam ærario fidem liberare non pos-
 set, in vacuum lege prædiatoria venalis pepen-
 derit sub edicto præfectorum.

Initium imperij Claudij. Cap. X.

Er hæc ac talia maxima ætatis parte
 p transacta; quinquagesimo anno impe-
 rium cepit, quantumuis mirabili casu.
 Exclusus inter cæteros ab insidiatoribus Caij,
 cum quasi secretum eo desiderante, turbam sub-
 mouerent, in diætam, cui nomen est Hermeum,
 r. iiii.

recesserat. Neq; multo post rumore cædis exterritus, prorepfit ad solarium proximum, intèrque prætenta foribus vela se abdidit: latentè discurrens fortè gregarius miles animaduersis pedibus è studio sciscitandi quísnam esset, agnouit: extrætúmque, & præ metu ad genua sibi accidentem, imperatorem salutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes, nec quicquã adhuc quæ frementes perduxit. Ab his lecticæ impositus, & quia *serui diffugerant, vicissim succollâtibus in castra delatus est, tristis ac trepidus, miserante obuia turba, quasi ad pœnam raperetur insons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctauit, aliquanto minore spe quæ fiducia. Nam consules cum senatu & cohortibus vrbanis fori capitoliumque occuparunt, asserturi communem libertatem: accitúsque & ipse per trib. pleb. in curiam ad suadenda quæ viderentur, vi se & necessitate teneri respondit. Postero verò die, senatu segnior in exequendis conatibus per tædium ac dissensionem diuersa censentium, & multitudine quæ circumstabat, vnum rectorem iam & nominatim exposcente, armatos pro concione iurare in nomen suum passus est, promisitque singulis *quinadena HS. primus Cæsarum fidem militis etiam præmio pigneratus.

Gesta per eum in initio principatus. Cap. VI.

Imperio stabilito, nihil amplius duxit, quæ
i id biduum, quo de mutando Reipublice statu hæsitatum erat, memoriæ eximere.

Omniū itaque factorum dictorumque in eo veniam

Nec quicquam, pro tantum.
Al. sui.
Succollâre, collo supposito fulcire.

Al. quindenaria.
Pigneratus pro stipulatus, siue pactus.

& obliuionem in perpetuum sanxit ac prestitit, tribunis modò ac ceturionibus paucis è cõiuratorum in Caium numero interemptis, exempli simul causa, & q̃ suam quoq; cædẽ depoposcisse cognouerat. Conuersus hinc ad officia pietatis, iusiurandum neq; sanctius sibi, neq; crebrius instituit, q̃ per Augustum. Auiæ Liuiæ diuinos honores, & Circësi pompa currum elephantorum *Augustæo similẽ decernẽdum curauit: Parentibus inferias publicas, & hoc amplius patri Circenses annuos natalis die: matri carpẽtum, quo per circum duceretur, & cognomen Augustæ, ab auia recusatũ, ad fratris memoriam per omnem occasionẽ celebratam. Comœdiam quoq; græcam Neapolitano certamine *dedit, ac de sententia iudicum coronauit. Ne Marcum quidẽ Antonium inhonoratũ, ac sine grata mentione transmisit, testatus quondam per edictũ, tanto impẽsius petere se, vt natalẽ patris Drusi celebrarent, quòd idem esset & aui sui Antonij. Tiberio marmoreum arcũ iuxta Pompeij theatrum decretum quidem olim à senatu, verũ omissum peregit. Caij quoq; etsi acta omnia rescidit, diem tamẽ necis, quanuis exordium principatus sui, vetuit inter *fastos referri.

Al. Augustino.

Al. docuit.

Al. festos, siue faustos

Honores per eum sprete, & alia ciuilia gesta eius.

Cap. XII.

C in semet augendo parcus, atq; ciuilis, a prænomine imperatoris abstinuit, nimios honores recusauit: sponsalia filia; natalẽmque geniti nepotis silentio, ac tantum

domestica religione transegit. Neminē exulum nisi ex senatus auctoritate restituit. Vt sibi in curiam præfectum prætorij, tribunósq; militum secū inducere liceret, vtq; rata essent quæ procuratores sui in iudicando statuerent, precario exegit. Ius nundinarū in priuata prædia à cōsulis petijt. Cognitionibus magistratum, vt vnus è * consiliarijs frequēter interfuit. Eisdem spectacula edentes, surgens & ipse cum cetera turba, voce ac manu veneratus est. Tri. pl. ad eū tibus se pro tribunali, excusauit, q̄ propter angustias non posset audire eos nisi stantes. Quare in breui spatio tantum amoris fauorísq; collegit, vt cum profectum eum Hostiam perijisse ex insidijs nunciatum esset, magna cōsternatione populus & militem quasi proditorem, & senatum quasi parricidam diris execrationibus incessere nō antè destiterit, quàm vnus atq; alter, & mox plures à magistratibus in rostra producti, saluū, & appropinquare confirmarent.

Insidiæ & coniurationes contra eum factæ.

Cap. XIII.

Ec tamen expers insidiarum vsquequaq; permansit, sed & à singulis, & per factionem, & deniq; ciuili bello infestatus est. E plebe homo nocte media iuxta cubiculū eius cum pugione deprehensus est. Reperti & equestris ordinis duo in publico cum dolone, ac venatorio cultro, præstolantes, alter vt egressum theatro, alter vt sacrificantē apud Martis ædem adoriretur. Conspirauerant autem ad res nouas

Al. consularibus.

Dolon, gladiolus.

Gallus Asinius, & Statilius Coruinus Pollionis ac Messalæ oratorum nepotes, assumptis compluribus libertis ipsius, atq; seruis. Bellum ciuile mouit Furius Camillus Scribonianus Dalmatię legatus: verum intra quintum diem oppressus est, legionibus quæ sacramentum mutauerant, in poenitentiam religione conuersis, postq̄ denunciato ad nouum imperatorem itinere, casu quodam, ac diuinitus neq; aquila ornari, neque signa conuelli mouerique potuerunt.

Consulatus eius, & gesta in eis. Cap. XIII.

Consulatus super pristinum quatuor ges-
 c sit, ex quibus duos primos iunctim, se-
 quentes per interuallum, quarto quenq;
 anno, semestrē nouissimum, bimestres cæteros, tertium autem nouo circa principem exemplo in locum demortui suffectus. Ius & consul & extra honorem laboriosissimè dixit etiam suis, suorumque diebus solennibus, nonnunquam festis quoque antiquitus & religiosis. Nec semper prescriptã legum secutus duritiam lenitatẽve mulctarum ex bono & æquo perinde vt afficeretur, moderatus est. Nam & ijs qui apud priuatos iudices plus petendo formula excidissent, restituit actiones: & in maiore fraude conuictos, legitimam poenam supergressus, ad bestias condemnauit.

Varietas eius in cognoscendo & sententiando.

Cap. XV.

IN cognoscendo autẽ ac decernendo mira varietate animi fuit, modò circumspectus & sa-

gax, modò inconsultus ac præceps, nōnunquam friuolus, amentique similis. Cum decurias rerū actu expungeret, eum qui dissimulata vacatione, quam beneficio liberorum habebat, responderat, vt cupidum iudicandi dimisit. Alium interpellatum ab aduersarijs de propria lite, negā tēmq; cognitionis rem, sed ordinarij iuris esse, agere causam confestim apud se coëgit, proprio negotio documentum daturum, quàm æquus iudex in alieno negotio futurus esset. Fœminā non agnoscentem filium suum, dubia vtrunque argumentorum fide, ad confessionem compulit indicto matrimonio iuuenis: absentibus secundum præsentēs facillimè dabat, nullo delectu culpæ, nisi quis in aliqua necessitate cessasset. Proclamante quodam præcidendas falsario manus, carnificē statim acciri cum machæra mensāq; lanionia flagitauit. Peregrinitatis reum orta inter aduocatos leui cōtentione, togatūmne, an palliatum dicere causam oporteret, quasi æquitatem integram ostentans, mutare habitum sæpius, & prout accusaretur, defendereturve, iussit. De quodam etiam negotio ita ex tabella pronunciaffe creditur, secundum eos se sentire, qui vera proposuissent. Propter quæ vsq; eò euiluit, vt passim ac propalām contemptui esset. Excusans quidam testem è prouincia ab eo vocatum, negauit præstò esse posse. Dissimulata diu causa, ac post longas demum interrogaciones, mortuus est, inquit, puto, licuit. Alius gratias agens, quòd reum defendi pateretur, adies

cit, & tamen fieri solet. Illud quoque à maioribus natu audiebã, adeo caufidicos patiëntia eius solitos abuti, vt descendentem è tribunali non solum voce reuocarent, sed & lacinia togæ retēta, interdum pede apprehenso retinerent. Ac ne cui hæc mira sint, litigatori græculo voxin alteratione excidit, *ὤσὺ γέρωρ εἶ, καὶ μωρός*, id est, & tu senex es, & stultus. Equitem quidem Ro. obscœnitatis in fœminas reum, sed falso & ab impotentibus inimicis conficito crimine, satis constat, cum scorta meritoria citari aduersus se & audiri pro testimonio videret, graphium & libellos quos tenebat in manu, ita cū magna stultitiæ & sæuitiæ exprobratione iecisse in faciem eius, vt genam non leuiter perstrinxerit.

Officium censuræ, & gesta per eum. Cap. xvi.

Essit & censuram intermissam diu post
 g Paulum Plancumq; censores. Sed hanc quoque inæqualiter, varióque & animo, & euentu. Recognitione equitum iuuenem plenum probri, sed quem pater probatissimum sibi affirmabat, sine ignominia dimisit, habere dicens censorem suum. Alium corruptelis adulterijq; famosum, nihil amplius quàm monuit, vt aut parcius ætatulę indulgeret, aut certe cautius. Addiditq; quare enim ego scio quam amicam habeas? Et cū orantibus familiaribus dempsisset cuidam appositam notam, litura tamen, inquit, extet. Splendidum virum, Græciæq; prouinciæ principem, verum latini sermonis ignarum, non modo albo iudicum erasit, sed etiã in

Nihil splē
 q̄ pro tan
 tum,

peregrinitatē redegit. Nec quenquā nisi sua voce, vtcūq; quis posset, ac sine patrono rationē vitæ passus est reddere. Notauitq; multos, & quosdam inopinātes, & ex causa noui generis, quòd se inscio, ac sine cōmeatu Italia excessissent: quēdā vero & quòd comes regis in prouincia fuisset, referens maiorū temporibus Rabirio Posthumo Ptolemæum Alexandriam crediti seruandi causa secuto, maiestatis crimen apud iudices motum. Plures notare conat⁹, magna inquisitorū negligentia, sed suo maiore dedecore, innoxios ferè reperit, quibuscunque cœlibatum, aut orbitatem, aut egestatē obijceret, maritos, patres, opulentos se probātibus: eo quidem, qui sibimet vim ferro intulisse arguebatur, illæsum corpus veste deposita ostentāte. Fuerunt & illa in censura eius notabilia, quòd essedum argenteum sumptuose fabricatū, ac venale ad sigillaria, redimi, conciditq; corā imperauit, quòdque vno die xx edicta proposuit: inter quę duo, quorum altero admonebat, vt vberi vinearum prouentu bene dolia picarentur: altero, nihil æque facere ad viperæ morsum, q̄ taxi arboris succū.

Expediō eius Britannica, & triumphus.

Cap. XVII.

Xpeditionem vnā omnino suscepit, eāque modicā. Cum decretis sibi à senatu ornāmētis triumphalibus, leuiorem maiestati principali titulum arbitraretur, vellētque iusti triumphus decus, vnde acquireret Britāniam potissimum elegit, neque tentatam

vlli post D. Iulium, & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cum ab Hostia nauigaret, vehementi Circio bis penè demersus est propè Liguriam, iuxtáque Stœchadas insulas. Quare à Massilia Gessoriacum vsque pedestri itinere confecto, inde trãsmisit: ac sine vlllo prælio aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditiõẽ recepta, sexto quàm profectus erat mense, Romam redijt, triumphauitque maximo apparatu. Ad cuius spectaculum commeare in vrbem nõ solum præsidibus provinciãrum permisit, verumetiam exulibus quibusdam: atque inter hastilia spolia naualem coronam fastigio Palatinæ domus iuxta ciuicã fixit, traiecti & quasi domiti oceani insigne. Cursum eius Messalina vxor carpento secuta est. Secuti & triũphalia ornamenta eodem bello adepti, sed cæteri pedibus, & in prætexta, Crassus Frugi equo phalerato, & in veste palmata, quòd eum honorem iterauerat.

Cura urbis & annonæ. Cap. XVIII.

Rbis, annonæque curam sollicitissime v semper egit. Cum Aemiliana pertinacius arderent, in diribitorio duabus noctibus mansit: ac deficiente militum ac familiarium turba, auxilio plebem per magistratus ex omnibus vicis conuocauit, ac positis ante se cum pecunia fiscis, ad subueniendum hortatus est, * repræsentaturus pro opera dignam cuiusque mercedem. Arctiore autem annonã ob assiduas sterilitates detentus quondam medio foro

Al. repræsentans.

C. SVETONII TRANQVILLI

Al. infesta
tus.

à turba, conuitijsq; ac simul fragminibus panis
ita * instratus, vt ægre, nec nisi postico euadere
in palatium valuerit. Nihil non ex eo cogitauit
ad inuehendos etiam in tempore hyberno cõ-
meatus. Nã & negotiatoribus certa lucra pro-
posuit, suscepto in se damno, si cui quid per tem-
pestates accidisset, & naues mercaturæ causa fa-
bricantibus magna commoda.

Vacationes per eum concessæ. Cap. XIX.

Beroald. le
git Põpeię.
Al. quãdog;

C Onstituit pro conditione cuiusq; ciuis
vacationem legi papiæ popeæ, Latinis
ius Quiritum, fœminis ius quatuor li-
berorum: quæ constituta hodie seruantur.

Opera publica per eum facta. Cap. XX.

O Pera magna potius quàm necessaria
quammulta perfecit. Sed vel pæcipua,
aquæductum à Caio inchoatum. Item
emissarium Fucini lacus, portúmque Hostien-
sem. Quãquam sciret ex his alterum ab Augu-
sto precantibus assidue Marsis negatũ, alterum
à D. Iulio sæpius destinatum, ac propter diffi-
cultatem omissum. Claudio aquæ gelidos &
vberes fontes, quorum alteri Coeruleo, alteri
Curtio, & Albudino nomen est, simúlq; riuum
Anienis nouo lapideo opere in vrbem perdu-
xit, diuisitque in plurimos & ornatissimos la-
cus. Fucinum aggressus est, non minus compen-
dij spe, quàm gloriæ, cum quidam priuato sum-
ptu emissuros se repromitterent, si sibi siccati
agri concederentur. Per tria autẽ passuũ millia,

partim effosso monte, partim exciso canalē absoluit. Aegre, & post vndecim annos, quibus continuis xxx hominum millibus sine intermissione operantibus, portum Hostiæ extruxit, circumducto dextra sinistrâq; brachio, & ad introitū profundo iam solo mole obiecta. Quā quo stabili fundaret, nauē antè demersit, qua magnus obeliscus ex Aegypto fuerat aduectus, congestisq; pilis superposuit altissimā turrim in exemplum Alexandrini Phari, vt ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent. Congiaria populo sæpius distribuit.

spectacula per eum edita. Cap. XXI.

spectacula quoq; complura magnificâq; edidit, nō vsitata modo, ac solitis locis, sed & commentitia, & ex antiquitate repetita, & vbi præterea nemo ante eū. Ludos dedicationis Pompeiani theatri, quod ambustū restituerat, è tribunali posito in orchestra commisit, cum prius apud superiores ædes supplicasset, perq; mediā caueā sedentibus ac silētibus cūctis descēdisset. Fecit & Seculares, quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempore reseruatos: quāuis ipse in historijs suis prodat intermissos eos, Augustum multo post, diligentissime annorum ratione subducta, in ordinem redegeisse. Quare vox præconis irrita est inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset: cum superessent adhuc qui spectauerant, & quidam hi

s. j.

strionū producti olim, tunc quoq; producerentur. Circenses frequenter etiā in Vaticano commisit, nōnunq̄ interiecta p̄ quinos missus venatione. Circovero maximo marmoreis carcerib⁹ auratīsq; metis, quæ vtraq; & tophina, ac lignea antea fuerant, exculto, propria senatoribus constituit loca promiscue spectare solitis. Ac super quadrigarū certamina, Troiæ lusum exhibuit, & Africanas cōficiēte turma equitū prætorianorū, ducibus tribunis, ipsōq; præfecto. Præterea Thessalos equites, qui feros tauros per spatia circi agunt, infiliuntq; defessos, & ad terrā cornibus detrahūt. Gladiatoria munera plurifariā ac multiplicia exhibuit. Anniuersariū in castris prætorianis, sine venatione apparatusq; iustum atq; legitimū in septis, ibidē per extraordinariū & breue, dierūmq; paucorum, quōdq; appellare cœpit sportulā: quia primum daturū se dixerat, velut ad subitā * condictāmq; cœnulā inuitare se populum. Nec vllō spectaculi genere cōmunior aut remissior erat, adeo vt oblatos victoribus aureos, prolatāq; sinistra pariter cū vulgo, voce, digitīsq; numeraret: ac sæpe hortando rogandoq; ad hilaritatē homines prouocaret, dominos idētidem appellans, immixtis interdum frigidis & accersitis iocis: qualis est, vt cū palumbum postulantibus daturum se promisit, si captus esset. Illud quoq; planē quātumuis salubriter, & in tempore, cū esedario, pro quo quatuor filij deprecabantur, magno omnium fauore indulisset, rudem tabulā illico misit, admonens

Al. cōditā.

Cōmunis,
pro nō singularis, aut
nō exquisitus.

Indulisset,
pro annuisset.

populum, quantopere liberos suscipere deberet, quos videret & gladiatori praesidio gratiaque esse. Edidit & in Martio campo expugnationem direptionemque oppidi ad imaginem bellicam, & deditioem Britanniae regum praeseditque paludatus. Quin & emissurus Fucinum lacum, naumachiam ante commisit. Sed cum proclamantibus naumachiarijs, Ave imperator, morituri te salutant, respondisset, Auete vos: neque post hanc vocem quasi venia data quisquam dimicare vellet, diu cunctatus an omnes igni ferroque absumeret, tandem a sede sua profiluit, ac per ambitum lacus non sine foeda vacillatione discurrens, partim minando, partim adhortando ad pugnam compulit. Hoc spectaculo classis Sicula & Rhodia concurrerunt, duodenarum triremium singulae, exciente buccina Tritone argenteo, qui a medio lacu per machinam emerferat.

Institutio, correctio, & ordinatio quorundam morum & actuum. Cap. XXII.

Quaedam circa ceremonias, civilemque & militarem morem, item circa omnium ordinum statum domi forisque aut coartavit, aut exoleta reuocavit, aut etiam noua instituit. In cooptandis per collegia sacerdotibus, neminem nisi iuratus nominavit, obseruauitque sedulo, ut quoties terra in vrbe mouisset, ferias aduocata concione praetor indiceret: utque ob dira aut in vrbe aut in Capitolio visa, obsecratio haberetur, eamque ipse iure Max. Pont.

Reuocare,
pro in statu
rare.

s. ij.

Actus rerū
pro actione
causarum.

cōmonito pro rostris populo, præiret. Submo-
tāque operariorum feruorūmque turba, rerum
actum diuisum antea in hybernos æstiuosque
menses coniunxit.

Instituta & sanctiones eius. Cap. XXIII.

Potestates,
pro magi-
stratus.

Urisdictionem de fideicōmissis quotan-
i nis, & tantū in vrbe delegari magistras-
tibus solitā, in perpetuum, atque etiam
per prouincias potestatibus demandauit. Capiti
papiæ popeiæ legis à Tiberio Cæsare, quasi ses-
xagenarij generare non possent, edito abrogas-
uit. Sanxit vt pupillis extra ordinem tutores à
C O S S. darētur, vtq; hi quibus à magistratibus
prouinciæ interdicerentur, vrbe quoq; & Italia
submouerētur. Ipse quosdam nouo exemplo res
legauit, vt ultra lapidē tertiū vetaret egredi ab
vrbe. De maiore negotio acturus in curia me-
dius inter consulum fellas tribunitio subsellio
sedebat. Commeatus à senatu peti solitos bene-
ficij sui fecit.

Indulgentia & liberalitas eius. Cap. XXIIII.

Ornamenta cōsularia etiam procurator
o ribus ducenarijs indulxit. Senatoriā di-
gnitatem recusantibus, equestrem quo-
que ademit. Latum clauum quāuis initio affir-
masset nō lecturum senatorem, nisi ciuis Rom.
abnepotem, etiam libertini filio tribuit: sed sub-
conditione, si prius ab equite Rom. adoptatus
esset. Ac sic quoq; reprehensionem verens, etiam
Appium Cæcū censorē, generis sui proauthorē
libertinorū filios in senatū allegisse docuit,

ignarus temporibus Appij, & deinceps aliquan-
 diu libertinos dictos, non ipsos qui manumitte-
 rentur, sed ingenuos ex his procreatos. Collegio
 quæstorū pro stratura viarū gladiatorium mu-
 nus iniunxit. Detractāq; Hostiēsi & Gallica pro-
 uincia, curam ærarij Saturni reddidit, quam me-
 dio tempore prætores, aut vtique tunc prætura
 functi sustinuerant, triumphalia ornāmēta Syl-
 lano filix suæ sponso nondum puberi dedit. Ma-
 ioribus verò natu, tam multis, tāmque facile, vt
 epistola communis legionum nomine extiterit
 petentium, vt legatis consularibus simul cum
 exercitu & triumphalia darētur, ne causam bel-
 li quoquo modo quærerent. Aulo * Plautio etiā Al. Plancio
 ouationem decreuit, ingressōq; urbem obuiam
 progressus, & in capitolium eunti, & inde reuer-
 tenti latus texit. Gabinio secundo, Caucis gen-
 te Germanica superatis, Cautius cognomē vsur-
 pare concessit.

Quædam ciuilia gesta & ordinationes eius.

Cap. XXV.

Questres militias ita ordinauit, vt post
 e cohortem, alam: post alam, tribunatum
 legionis daret: stipendiāque instituit, &
 imaginariæ militiæ genus, quod vocatur super-
 numerū, quo absentes, & tituló tenus fungeren-
 tur. Milites domos senatorias salutandi causa
 ingredi, etiam patrum decreto prohibuit. Li-
 bertinos, qui se pro equitibus Romanis agerent,
 publicauit. Ingratos, & de quibus patroni quere-
 rentur, reuocauit in seruitutem, aduocatísque

s. iij.

eorum negavit se aduersus libertos ipsorum ius dicturum. Cum quidam ægra & affecta mancipia in insulam Aesculapij tædio medendi exponerent, omnes qui exponerentur, liberos esse sanxit, nec redire in ditionem domini, si conualuissent: quòd si quis necare mallet quẽ, quẽ exponere, cædis crimine teneri. Viatores ne per Italiae oppida, nisi aut pedibus, aut sella, aut lectica transirent, monuit edicto. Puteolis, & Hostiæ singulas cohortes ad arcendos incendiolorum casus collocavit. Peregrinæ conditionis homines vetuit vsurpare Romana nomina duntaxat gẽtilitia. Ciuitatem Romanã vsurpantes, in campo Aesquilino securi percussit. Prouincias Achaiã & Macedoniã, quas Tiberius ad curã suã transtulerat, senatui reddidit. Lycijs ob exitiabiles inter se discordias libertatem ademit: Rhodijs ob poenitentiam veterũ delictorum reddidit. Iliensibus, quasi Romanę gẽtis authoribus tributa in perpetuum remisit, recitata vetere epistola græca Senatus populiq; Ro. Seleuco regi amicitiam & societate ita demũ pollicentis, si consanguineos suos Ilienses ab omni onere immunes prestitisset.

Al. Christo. Iudæos impulsore * Chresto assidue tumultuantes, Roma expulit. Germanorum legatis in orchestra sedere permisit, simplicitate eorum & fiducia motus, quòd in popularia deducti, cum animaduertissent Parthos & Armenios sedentes in senatu ad eadem loca sponte transierant, nihilo deteriore virtutem aut conditionem suã prædicantes. * Dryudarum religionum apud

Al. Druidarum.

Gallos diræ immanitatis, & tantum ciuibus sub Augusto interdictam penitus aboleuit. Contrà, sacra Eleufina etiam transferre ex Attica Romam conatus est. Templum quoque in Sicilia Veneris Erycinæ vetustate collapsum, vt ex ærario Pop. Rom. reficeretur, author fuit. Cum regibus fœdus in foro icit, porca cæsa, ac vetere fecialium præfatione adhibita. Sed & hæc & cetera, totumque adeo ex parte magna principatum nõ tam suo, q̄ vxorũ libertorumq; arbitrio administrauit, talis vbiq; plerunq; qualem esse eum aut expediret illis, aut liberet.

sponsæ & uxores eius. Cap. XXVI.

Ponfas admodum adolescens duas habuit, Aemiliam Lepidam Augusti pro-neptem, item Liuiam Medullinam, cui cognomen & Camillæ erat, è genere antiquo dictatoris Camilli. Priorem, quòd parentes eius Augustum offenderant, virginem adhuc repudiavit. Posteriores ipso die qui erat nuptijs destinatus, ex valetudine amisit. Uxores deinde duxit Plautiam Herculaniam triumphali, & mox Aeliam Petinam consulari patre. Cum vtraque diuortium fecit, sed cum Petina ex leuibus offensis, cum Herculaniilla ob libidinum probra, & homicidij suspicionem. Post has Valeriam Messalinam Barbati Messalæ consobrini sui filiam in matrimonium accepit. Quam cum comperisset super cætera flagitia atque decora, C. Silio etiam nupsisse, dote inter aus-

s.iiij.

Al. quod.

spices consignata, supplicio affecit, cōfirmavitq; pro concione apud prætorianos * quatenus sibi matrimonia malè cederent, permansurum se in cœlibatu: ac nisi permansisset, non recusaturum confodi manibus ipsorum. Nec durare valuit, quin de conditionibus cōtinuò tractaret, etiam de Petinæ, quã olim exegerat, deq; Lolix Paulinæ, quæ C. Cæsari nupta fuerat. Verum illecebris Agrippinæ Germanici fratris sui filix per ius osculi, & blanditiarũ occasiones pellectus in amorem, subornavit proximo senatu, qui censerent cogendum se ad ducendum eam vxorem, quasi Reipublicæ maximè interesset, dandãmq; cæteris veniam talium coniugiorum, quæ ad id tempus incesta habebantur: ac vix vno interposito die, confecit nuptias, nō repertis qui sequerentur exemplum, excepto libertino quodam, & altero primipilari, cuius officium nuptiarum & ipse cum Agrippina celebrauit.

Liberi & generi eius. Cap. XXVII.

Iberos ex tribus vxoribus tulit: ex Herculanilla Drusum & Claudiam: ex Petina Antonia: ex Messalina Octauiam, & quem primo Germanicum, mox Britannicũ cognominavit. Drusum Pompeium puberem amisit, pyro per lusum in sublime iactato, & hiatu oris excepto strangulatum, cui & ante paucos dies filiam Seiani despondisset: quo magis miror fuisse qui traderent, fraude à Seiano necatum. Claudiam ex liberto suo Botere conceptam, quanuis ante quintum mensem diuortij

natam, alíq; cœptam, exponi tamen ad matris ianuam, & nudam iussit abijci. Antoniam Cn. Pompeio magno, deinde Fausto Syllæ nobilissimis iuuenibus: Octauiam Neroni priuigno suo collocavit, Syllano antè despōsatam. Britannicum vigesimo imperij die, ínq; secundo consulatu natum sibi, paruulum etiam tum, & militibus pro concione manibus suis gestans, & plebi per spectacula gremio, aut ante se retinens, assiduè commēdabat, faustisque omnibus eum acclamantium turba prosequēbatur. E generis Neronem adoptauit. Pompeium atq; Syllanum non recusauit modò, sed & interemit.

Liberti ab eo prædilecti. Cap. XXVIII.

Libertorum præcipuè suspexit Posidem I spadonem, quem etiam Britannico triumpho inter militares viros hasta pura donauit. Nec minus Felicem, quem cohortibus & alis, prouinciæq; Iudææ præposuit, trium reginarum maritum. Harpocram, cui lectica per urbem vehendi, spectaculáq; publicè edendi ius tribuit. Ac super hos Polybium à studijs, qui sæpe inter duos c o s s. ambulabat. Sed ante omnes Narcissum ab epistolis, & Palantem à rationibus, quos decreto quoq; senatus non præmijs modò ingentibus, sed & quæstorij prætoriisque ornamentis ornari libenter passus est: tantum prætereà acquirere, & rapere, vt querente eo quondam de fisci exiguitate, non absurdè sit dictum, Abundaturum si à duobus libertis in consortium reciperetur.

*Maleficia opera libertorum & uxorum ab eo
perpetrata. Cap. xxxix.*

h Is (vt dixi) vxoribusq; addictus, nō prin-
 cipem se, sed ministrum egit. Compensatio
 dio cuiusq; horum, vel etiam studio ac
 libidine, honores, exercitus, impunitates, suppli-
 cia largitus est, & quidem insciens plerunq; &
 Al. *minora* ignarus. Ac ne singulatim * minima quæque e-
 numerem, reuocatas libertates, eius iudicia res-
 scissa, suppositos aut etiam palàm immutatos
 Al. *Iulias* datorum officiorum codicillos: Appium Sylla-
 num confocerum suum, * Liuiasque, alteram
 Drusi, alteram Germanici filiam crimine incer-
 to, nec defensione vlla data, occidit: item Cn.
 Pompeium maioris filia virum, & L. Syllanum
 minoris sponsum. Ex quibus Pompeius in con-
 cubitu dilecti adolescentuli confossus est, Sylla-
 nus abdicare se prætura ante quartum Calend.
 Ianuarias, morique initio anni coactus. Die ipso
 Claudij & Agrippinae nuptiarum, in quinque &
 triginta senatores trecentosq; amplius equites
 Rom. tanta facilitate animaduertit, vt de nece
 consularis viri renunciante centurione factum
 esse quod imperasset, negaret quicquam se im-
 perasse, nihilominus rem comprobaret, affirman-
 tibus libertis, officio milites functos, quòd ad vl-
 tionem imperatoris vltro procurrissent. Nam il-
 lud omnem fidem excesserit, quòd nuptijs quas
 Messalina cum adultero Silio fecerat, tabellas
 dotis & ipse consignauerit, inductus quasi de in-
 dustria simularentur ad auertendum trãfferens

dúmque periculum, quod imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur.

Forma & statura eius. Cap. xxx.

Vthoritas dignitasq; formæ non defuit
 a vel stanti, vel sedenti, ac præcipuè quiescenti. Nam & prolixo, nec exili corpore erat, & specie canicièq; pulchra, opimis ceruicibus. Cæterum & ingredientem destituebant poplites minus firmi, & remissè quid vel serio agētem multa dehonestabant. Risus indecens, ira turpior, spumante rictu, humentibus naribus: plectra linguæ titubantia, caputque cum semper, tum in quantulocunque actu vel maximè tremulum.

Valetudo eius. Cap. xxxi.

Aletudine sicut olim graui, ita princeps
 v perprospera vsus est, excepto stomachi dolore, quo se correptum etiam de consciscenda morte cogitasse dixit.

Conuiuia, & alia gesta eius.

Cap. xxxii.

Onuiuia agitauit & ampla, & assidua,
 c ac ferè patentissimis locis, vt plerunq; sexcenteni simul discumberent. Conuiuatus & super emissarium Fucini lacus, ac penè submersus, cum emissâ impetu aqua redundasset. Adhibebat omni cœnæ & liberos suos cum pueris puellisq; nobilibus, qui more veteri ad fulcra lectorum sedentes vescerentur. Conuiuæ, qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur, reuocato in diem posterum,

calicem fictilem apposuit. Dicitur etiam medius edictum, quo veniam daret efflatum crepitumque ventris in conuiuio emittendi, cum periclitatum quendam præ pudore ex continentia reperisset.

Cibus, potus, somnus, & luxuria eius. liber quoque eiusdem de alæ lusu. Cap. XXXIII.

Ibi viniq; quocunq; & tempore & loco appetentissimus. Cognoscens quondam in Augusti foro, *ictusq; nidore prædij quod in maxima Martis ede Salijs apparabatur, deserto tribunali, *ascēdit ad sacerdotes, vnāq; discubuit. Nec temerè vnquam triclinio abscessit, nisi distentus ac madens, & vt statim supino, ac per somnum hianti pinna in os inderetur, ad exonerandum stomachum. Somni breuissimi erat. Nam ante mediam noctem plerunq; vigilabat, vt tamen interdium nonnunquam in iure dicendo obdormisceret, vixque ab aduocatis de industria vocem augentibus excitaretur. Libidinis in fœminas profusissimæ, marium omnino expers. *Alea studiosissimè lusit, de cuius arte librum quoque emisit. Solitus etiam in *gestatorio ludere, ita effedo alueoque adaptatis, ne lusus confunderetur.

sæuitia & crudelitas eius. Cap. XXXIII.

Aeuum, & sanguinarium natura fuisse magnis minimisque apparuit rebus.

Tormenta quæstionum, pœnâsque paricidarum repræsentabat exigebátque coram. Cum spectare antiqui moris supplicium Ti-

buri cōcupisset, & deligatis ad palum noxijs car-
nifex deesset, accitum ab vrbe vesperam vsq; op-
periri perseueravit. Quocunq; gladiatorio mu-
nere, vel suo, vel alieno, etiam forte prolapsos iu-
gulari iubebat, maxime retiarios, vt expirantiū
faciem videret. Cum par quoddam mutuis icti-
bus concidisset, cultellos sibi paruulos ex vtroq;
ferro in vsum fieri sine mora iussit. Bestiarijs me-
ridianisq; adeo delectabatur, vt etiam prima lu-
ce ad spectaculum descēderet, & meridie dimis-
so ad prandiū populo perfederet, præterq; de-
stinatos, etiā leui subitāq; de causa quosdā com-
mitteret: de fabrorū quoq; ac ministrorum, atq;
id genus numero, si aut *αὐτόματα*, vel *πάγμα*,
vel quid tale aliquid parum cessisset. Induxit &
vnū ex nomēclatoribus suis, sicut erat togatus.

Timiditas ac diffidentia eius. Cap. XXXV.

Ed nihil æque quàm timidus, ac diffi-
s dens fuit. Primis imperij diebus, quan-
quam (vt diximus) iactator ciuilitatis
neque conuiuia inire ausus est, nisi vt spiculato-
res cum lanceis circumstarent, militesque vice
ministrorum fungerentur: neque ægrum quen-
quā visitauit, nisi explorato prius cubiculo, cul-
citrīsque & stragulis prætentatis & excussis: reli-
quo autem tempore saluatoribus scrutatores
semper apposuit, & quidem omnibus, & acerbis-
simos. Serò enim ac vix remisit ne foeminę præ-
textatīq; pueri & puellæ contrectarentur, & ne
cuius comiti, aut librario calamariæ, aut gra-
phariæ thecæ adimerētur. Motu ciuili, cū eum

Camillus non dubitans etiam circa bellum posse terreri, contumeliosa & minaci & contumaci epistola cedere imperio iuberet, vitamque otiosam in priuata re agere dubitauit, adhibitis principibus viris, an obtemperaret.

Timor insidiarum, & alia gesta eius.

Cap. XXXVI.

Vasdam insidias temere delatas adeo exspavit, ut deponere imperium tentaerit. Quodam (ut supra retuli) cum ferro circa sacrificantem se deprenso, senatum per pracones propere conuocauit, lachrymisque & vociferatione miseratus est conditionem suam, cui nihil tuti usquam esset: ac diu publico abstinent. Messalinæ quoque amorem flagrantissimum, non tam indignitate contumeliarum, quam periculi metu abiicit, cum adultero Silio acquiri imperium credidisset. Quo tempore foedum in modum trepidus ad castra confugit, nihil tota via, quam esset ne sibi saluum imperium, requirens.

Pœnæ ob leues suspiciones innocentibus illatæ.

Cap. XXXVII.

Vlla adeo suspicio, nullus author tam leuis extitit, à quo non mediocri scrupulo iniecto ad cauendum vlciscendumque compelleretur. Vnus ex litigatoribus, seducto in salutatione affirmavit se vidisse per quietem occidi eum à quodam. Deinde paulo post quasi percussorem agnosceret, libellum tradentem aduersarium suum demonstrauit. Confestimque is pro deprehenso ad pœnam

raptus est. Pari modo oppressum ferunt Appiū Syllanum: quē cum Messalina & Narcissus conspirassent perdere, diuisis partibus, alter ante lucem similis attonito patroni cubiculū irrupit, affirmās somniasse se, vim ei ab Appio illatam: altera in admirationem formata, sibi quoq; eandem speciem aliquot iam noctibus obuersari retulit. Nec multo post ex composito irrumperet Appius nunciatus, cui pridie ad id temporis ut adesset preceptū erat, quasi plenē repræsentaretur somnij fides, accersi statim ac mori iussus est. Nec dubitauit postero die Claudius ordinē rei gestæ perferre ad senatū, ac liberto gratias agere, quòd pro salute sua etiā dormiēs excubaret.

Formata in admiratione, pro simulans.

Iracundia & stultitia eius. Cap. XXXVIII.

Ræ atq; iracundiæ conscius sibi, utrūq; i excusauit edicto: distinxitq; pollicit⁹ alteram quidem breuem & innoxiam, alteram non iniustam fore. Hostiensibus, quia sibi subeunti Tyberim scaphas obuiam non miserint, grauius correptis, eaque cum inuidia, ut in ordinem se coactum conscriberet, repente tantum* num satisficientibus veniam modo dedit.

Alias, non.

Quosdam in publico parum tempestiue aduertes, manu sua repulit. Idem scribam quaestoriū, itémq; prætura functum senatorem, inauditos & innoxios relegauit: quòd ille aduersus priuatum se intemperantius affuisset: hic in ædilitate inquilinos prædiorum suorum contra vetitum coacta vendentes multasset, villicumq; interuenientem flagellasset. Qua de causa etiā

Al. coerci-
tionem.Al. ἰσχυρὰ
ἐκείνη.

*coerctiōnem popinarum ædiliū ademit. At
ne stultitiā quidem suā reticuit, simulatāque
que à se ex industria sub Caio, quòd aliter eua-
surus peruenturūque ad susceptam stationem
non fuerit, quibusdam oratiunculis testatus est.
Nec ante persuasit, quàm intra breue tempus li-
ber edit⁹ sit, cui index erat *μωρῶν * ἀνάστασις*.
Argumentum autem, stultitiā neminem fin-
gere.

Oblivio, & alia gesta eius. Cap. XXXIX.

Nter cætera in eo mirati sunt homines
i & obliuionem, & inconsiderantiam, vel
vt græce dicā, *μετεωρία καὶ ἀβλεψία*.
Occisa Messalina, paulo post q̄ in triclinio decu-
buit, cur domina nō veniret, requisivit. Multos
ex ijs quos capite damnauerat, postero statim
die & in consilium, & ad alex lufum admoueri
iussit, & quasi morarentur, vt somniculosos per-
nuncium increpuit. Ducturus cōtra fas Agrippi-
nam vxorem, non cessauit omni oratione fi-
liam & alumnam, & in gremio suo natam, atq;
educatam prædicare. Asciturus in nomen fami-
liæ Neronem, quasi parum reprehenderetur q̄
adulto iam filio priuignum adoptaret, identidē
diuulgauit neminem vnquam per adoptionem
familiæ Claudiae insertum.

Sermones & orationes eius. Cap. XL.

Sermonis vero, rerūque tantam sæpe
s negligentiam ostendit, vt nec quis, nec
inter quos, quòve tempore, ac loco ver-
ba faceret, scire ac cogitare existimare

tur. Cū de lanijis, aut vinarijs ageretur, exclamavit in curia: Rogo vos, quis potest sine offula vivere? Descripsit abundantiam veterum tabernarum, vnde solitus esset vinum olim & ipse petere. De quæstore quodam candidato inter causas suffragationis suæ posuit, quòd pater eius frigidam ægro sibi tempestive dedisset. Inducta teste, in senatu, hæc, inquit, matris meæ liberta, & ornatrix fuit: sed me patronum semper existimavit. Hoc ideo dixi, quòd quidam sunt adhuc in domo mea, qui me patronum non putant. Sed & pro tribunali, Hostiensibus quiddam publice orantibus, cum excanduisset, nihil habere se vociferatus est, qua re eos demereatur: si quem alium, & se liberum esse. Nam illa eius quotidiana, & planè omnium horarum, & momentorum erant, quid ego tibi Theogonius videor, & λογιότατος: multaque talia etiam privatis deformia, nedum principi neque in facundo, neque indocto, imò etiam pertinaciter liberalibus studijs dedito.

Libri & opuscula per eum edita. Cap XL I.

Istoriæ in adolescentia hortante Tihito Liuiio, Sulpitio vero Flauo etiam adiuuante, scribere aggressus est. Et cum primum frequenti auditorio commisisset, ægre perlegit, refrigeratus sæpe à semetipso. Nam cum initio recitationis defractis compluribus subsellijs, obesitate cuiusdam risus exortus esset, ne sedato quidem tumultu temperare potuit, quin ex interuallo subinde facti reminiscer

t.j.

retur, cachinnosque reuocaret. In principatu quoque & scripsit plurimum, & assidue recitauit per lectorem. Initium autem sumpsit historiae post caedem Caesaris dictatoris. Sed & transiit ad inferiora tempora, coepitque a pace ciuili. Cum sentiret neque libere neque vere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam, correptus saepe & a matre, & ab auia: prioris materiae duo volumina, posterioris unum & XL reliquit. Composuit & de vita sua octo volumina, magis inepte, quam ineleganter. Item Ciceronis defensionem aduersus Asinij Galli libros, satis eruditam. Nouas etiam commentus est literas tres, ac numero veterum quasi maxime necessarias addidit. De quarum ratione cum priuatus adhuc volumen edidisset, mox princeps non difficulter obtinuit, ut in usu quoque promiscuo essent. Extat talis scriptura in plerisque libris, ac diurnis titulisque operum.

studium eius in literis graecis. Cap. XLII.

Et minore cura graeca studia secutus est, in amorem praestantiamque linguae occasione omni professus. Cuidam barbaro graece & latine differenti, cum utroque, inquit, sermone nostro sis * peritus. Et in commendanda patribus conscriptis Achaia, gratam sibi provinciam ait communium studiorum commercio. Ac saepe in senatu legatis perpetua oratione respondit. Multum vero pro tribunali etiam Alheroicis * Homericis locutus est versibus. Quoties quis

dem hostem vel insidiatorem vltus esset, excu-
bitori tribuno signum de more poscenti non
remere aliud dedit, quàm,

ἀνδρα ἐπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπὴ
πάϊνῃ.

Denique & græcas scripsit historias Cyrenia-
con x x. Carchedoniacon v i i i. Quarum cau-
sa veteri Alexandria Musæo additum ex ip-
sius nomine institutumque, vt quotannis in al-
tero Tyrrhenicon libri, altero Carchedoniaco
diebus statutis, velut in auditorio recitarentur
toti à singulis per vices.

*Pœnitentia de matrimonio Agrippinæ, & adoptio-
ne Neronis. Cap. XLIII.*

Vb exitu vitæ signa quædam nec obs-
scura pœnitētis de matrimonio Agrippi-
pinæ, deque Neronis adoptione dede-
rat. Siquidem commemorātibus libertis ac lau-
dantibus cognitionem, qua pridie quandam ad-
ulterij ream condemnauerat, sibi quoque in fa-
tis esse iactavit omnia impudica, sed non impu-
nita matrimonia. Et subinde obuium sibi Bri-
tannicum arctius complexus, hortatus est vt
cresceret, rationemque à se omnium factorum
acciperet, græca insuper voce profecutus, ὁ ἔργος
δ' ἐπέγεται. Cúmque impubi teneroque adhuc,
quando statura permitteret, togam dare desti-
nasset, adiecit, Vt tandem Popu. Romanus ve-
rum Cæsarem habeat.

t.ij.

Testamentum eius & mors. Cap. XLIII.

On multóque pòst testamentum etiam
 n conscripsit, ac signis omnium magistratuum
 tuum obsignauit. Prius igitur quàm vltra
 tra progredereetur, præuentus est ab Agrippina.
 quam præter hæc consciam quoque, nec minus
 delatores multorum criminum arguebant. Et
 veneno quidem occisum conuenit: vbi autè,
 & per quem dato, discrepat. Quidam tradunt,
 epulãti in arce cum sacerdotibus, per Halotum
 spadonem prægustatorem: alij domestico conuiui-
 uio, per ipsam Agrippinam, quæ boletum me-
 dicatum auidissimo ciborum talium obtulerat.
 Etiam de subsequenti diuersa fama est. Multi
 statim hausto veneno obmutuisse aiunt, excru-
 ciatumq; doloribus nocte tota, defecisse prope
 lucem. Nonnulli inter initia consopitum, deinceps
 de cibo affluente euomuisse omnia, repetitumq;
 toxico, incertum pultine addito, cum velut ex-
 haustum refici cibo oporteret, an immisso per
 clysterem, vt quasi abundantia laboranti etiam
 hoc genere egestionis subueniretur.

Mors eius celata, tempus mortis, & funus.

Cap. XLV.

Ors eius celata est, donec circa successorem
 m omnia ordinarentur. Itaque & quasi pro ægro
 adhuc vota suscepta sunt, & inducti per simulationem
 comedere, qui velut desiderantem oblectarent. Ex-
 cessit III Idus Octobris, Asinio Marcello, Acilio
 Auiola COS S. LXXIIII ætatis, imperij XIII

anno. Funeratusque est solenni principum pompa, & in numerum deorum relatus. Quem honorem à Nerone destitutum abolitumque, recepit mox per Vespasianum.

Præfagia de morte eius. Cap. XLVI.

Ræfagia mortis eius præcipua fuerunt, p exortus crinitæ stellæ, quam cometam vocant, tactumque de cælo monumētum Drusi patris, & quòd eodem anno ex omnium magistratum genere plerique mortem obierant. Sed ipse nec ignorasse aut dissimulasse vltima vitæ suæ tempora videtur, aliquot quidem argumentis. Nam & cum c o s s. designaret, neminem ultra mensem, quo obiit, designavit: & in senatu, cui nouissimè interfuit, multum ad concordiam liberos suos cohortatus, vtriusque ætatē suppliciter patribus commendavit. Et in vltima cognitione pro tribunali accessisse se ad finem mortalitatis, quanquam abominantibus qui audiebant, semel atque iterum pronunciauit.

t. iij.

20 C. SVETONII TRAN-
QVILLI, NERO CLAV-
DIVS CAESAR.

X GENTE DOMI-
tia duæ familiæ clarue-
rūt: Caluinorū, & Aeno-
barborum. Aenobarbi au-
thorem originis, itémq;
cognominis habent L.
Domitium: cui rure quō-
dam reuertenti, iuuenes
gemini augustiore forma ex occurſu imperaſſe
traduntur, nunciaret ſenatui ac populo victo-
riam, de qua incertum adhuc erat: atque in fi-
dē maiestatis adeò permulſiſſe malas, vt è nigro
rutilum, æriq; aſſimilem capillum redderent.
Quod inſigne manſit & in poſteris eius, ac ma-
gna pars rutila barba fuerunt. Functi autem cō-
ſulatibus v i i, triumpho cenſuráq; duplici, &
inter patricios allecti perſeuerarunt omnes in
eodem cognomine. Ac ne prænomina quidem
vlla, præterquam Cnei & Lucij vſurparunt, eaq;
ipſa notabili varietate, modò continuantes v-
numquodq; per ternas perſonas, modò alternã-
tes per ſingulas. Nam primum ſecundúmque ac
tertium Aenobarborū Lucios, rurfus ſequentes
tres ex ordine Cneos accepimus: reliquos non
niſi viciffim, tum Lucios, tum Cneos. Plures è
familia cognoſci referre arbitror, quo facilius

appareat ita degenerasse à suorum virtutibus Neronem, vt tamen vitia cuiusq; quasi tradita & ingenita retulerit.

Cneus Domitius, Neronis attauus.

Cap. I I.

T igitur paulò altius repetam , ataus
 v eius Cn. Domitius in tribunatu pontifici-
 cibus offensior, quòd alium quàm se in
 patris sui locum cooptassent, ius sacerdotũ sub-
 rogandorũ à collegijs ad populum transtulit, ac
 in consulatu Allobrogibus, Aruernisque supera-
 tis, elephanto per prouinciam inuectus est, tur-
 ba militum, quasi inter solennia triumphi pro-
 sequente. In hũc dicit Licinius Crassus orator,
 non esse mirandum , quòd æneam barbam ha-
 beret, cui esset os ferreum, cor plũbeum . Huius
 filius prætor Cæsarem abeuntẽ cõsulatu, quem
 aduersus auspicia legesque gessisse existimaba-
 tur , ad disquisitionem senatus vocauit . Mox
 c o s. imperatorem ab exercitibus Gallicis re-
 trahere tentauit. Successorq; ei per factionem
 nominatus, principio ciuilis belli ad Corfinium
 captus est. Vnde dimissus, Massilienses obsidio-
 ne laborantes cum aduentu suo cõfirmasset, re-
 pente destituit: Aciẽque demum Pharsalica oc-
 cubuit, vir neque satis constans, & ingenio tru-
 ci. In desperatione rerum mortem timore appe-
 titam , ita expauit , vt haustum venenum pœ-
 nitentia euomuerit , medicũmque manumise-
 rit, qui idem sibi prudens ac sciens minus no-
 xium temperasset. Cõsultante autem Cn. Pom-

t. iiii.

peio de medijs, ac neutram partem sequētibus, solus censuit hostium numero habendos.

Item Neronis proavus. Cap. III.

r Eliquit filium omnibus gentis suæ proculdubio præferendum. Is inter cōscios Cæsarianæ necis (quanquam insons) damnatus lege pedia, cū ad Cassium Brutūmq; se propinqua sibi cognatione coniunctos contulisset, post vtriusque interitum classem olim commissam retinuit: auxit etiam, nec nisi partibus vbiq; profligatis, M. Antonio sponte, & ingentis meriti loco tradidit, solūsq; omnium ex ijs qui pari lege damnati erant, restitutus in patriam, amplissimos honores percurrit: ac subinde redintegrata dissensione ciuili, eidem Antonio legatus, delatam sibi summam imperij ab ijs quos Cleopatrarū pudebat, neq; suscipere neq; recusare fidenter, propter subitam valetudinem, ausus, transijt ad Augustum: & in diebus paucis obiit, nonnulla & ipse infamia aspersus. Nam Antonius eum desiderio amicæ Seruiliæ Naidis transfugisse iactauit.

Domitius, avus Neronis. Cap. IIII.

e X hoc Domitius nascitur, quē emptorem familiæ pecuniæque in testamento Augusti fuisse, mox vulgò notatum est.

Al.in. Non minus aurigandi arte in adolescentia clarus, quàm deinde ornamentis triumphalibus *ex Germanico bello. Verūm arrogans, profusus, immitis c e n s. L. Plancum via sibi decedere ædilis coëgit: præturæ, consulatūsq; ho-

nore equites Rom. matronasque ad agendum mimum produxit in scenam: venationesque & in circo, & in omnibus urbis regionibus dedit. Munus etiam gladiatorium, sed tanta saevitia, ut necesse fuerit Augusto clam frustra monitum edicto coercere.

De patre Neronis. Cap. V.

X Antonia maiore patrem Neronis procreavit, omni parte vitae detestabilem.

Siquidem comes ad orientem C. Caesaris iuuenis occiso liberto suo, quod potare quantum iubebatur, recusarat, dimissus est cohorte amicorum nihilo modestius vixit. Sed & in via Appiae vico repente puerum citatis iumentis haud ignarus obtrivit. Et Romae medio foro cuidam equiti Rom. liberius iurganti oculum eruit. Perfidiae vero tantae, ut non modo argentarios pretijs rerum coemptarum, sed & in praetura mercede palmarum aurigarios fraudauerit. Notatus ob haec & sororis ioco, querentibus dominis factionum, repraesentanda praemia in posterum sanxit. Maiestatis quoque, & adulteriorum, incestique cum sorore Lepida sub excessu Tiberij reus, mutatione temporum evasit. Decessitque Pyrgis morbo aquae intercutis, sublato filio Nerone ex Agrippina Germanico genita.

Ortus et infantia Neronis, et praesagia quaedam.

Cap. VI.

Ero natus est ante IX menses quam Tiberius excessit, XVI I. Cal. Ianuarias, iam tum quidem exoriēte sole, penē ut

radijs prius,quàm terra contingeretur,de genitura eius statim multa & formidolosa multis coniectantibus. Præfagio fuit etiam Domitij patris vox,inter gratulationes amicorum negãtis quicquam ex se & Agrippina,nisi detestabile & malo publico nasci potuisse. Eiusdem futuræ infelicitatis signum evidens die lustrico extitit. Nam C. Cæsar rogante sorore, vt infanti ei, quod vellet nomen daret, intuens Claudium patrum suum, à quo mox principe Nero adoptatus est,eius se dixit dare:neque ipse serio, sed per iocum, & aspernante Agrippina, quòd tum Claudius inter ludibria aulæ erat. Trimulus patrem amisit:cuius ex parte tertia hæres,ne hanc quidem integram cepit, correptis per cohæredem Caium vniuersis bonis: & subinde matre etiam relegata, penè inops atque egens apud amatam Lepidam nutritus est,sub duobus pædagogis,saltatore,atque tonsore. Verum Claudio imperium adepto,non solum paternas opes recuperavit, sed & Crispi Passieni vitrici sui hæreditate ditatus est. Gratia quidem & potentia reuocatæ restitutæque matris vsque eò floruit, vt emanaret in vulgus,missos à Messalina vxore Claudij, qui eum meridianam quasi Britannici æmulum strangularent. Additum fabulæ,& eosdem dracone è puluino se proferente cõterritos refugisse. Quæ fabula exorta est,deprehenfis in lecto eius circum cervicalia serpentis exuuijs: quas tamen aureæ armillæ ex voluntate matris inclusas dextro brachio gestauit aliquã

diu, ac tædio tãdem maternæ memoriæ abiecit, rursûsque extremis suis rebus frustra requisivit.

Pueritia eius, & gesta in ea. Cap. VII.

Ener adhuc, necdum matura pueritia, t Circensibus ludis Troiam constantissimè fauorabilitérq; lusit. Vndecimo ætatis anno à Claudio adoptatus est, Annæóq; Senecæ iam tunc senatori in disciplinam traditus. Ferunt Senecam proxima nocte visum sibi per quietem, C. Cæsari præcipere, & fidem somnio Nero breui fecit, prodita immanitate naturæ, quibus primum potuit experimentis. Nanque Britannicum fratrem, quòd se post adoptionem Aenobarbum ex cõsuetudine salutasset, vt subdititium apud patrẽ arguere conatus est. Amittam etiam Lepidam ream testimonio coràm afflixit, gratificans matri, à qua rea premebatur. Deductus in forum tyro, populo congiarium, militi donatium proposuit. indicta decursione prætorianis, scutum sua manu prætulit, exinde patri gratias in senatu egit. Apud eundem consulem pro Bononiensibus latinè, & pro Rhodijs atq; Iliensibus græca verba fecit. Auspicatus est & iurisdictionem præfect. vrbis, *sacro Latina: Quidã, atq; latinarum. rum celeberrimis patronis, non translaticias (vt aslolet) & breues, sed maximas plurimásq; postulationes certatim ingerentibus, quanuis interdictũ à Claudio esset. Nec multo post duxit vxorem Octauiam, ediditque pro Claudij salute Circeses, & venationem.

Septemdecim natus annos, vt de Claudio
 s palàm factū est, inter horam sextam se-
 ptimámq; processit ad excubitores: cum
 ob totius diei diritatem non aliud auspicandi
 tempus accommodatius videretur, próq; palatij
 gradibus imperator consalutatus, lectica in ca-
 ftra, & inde raptim appellatis militibus in curiã
 delatus est. Discessit iam vesperi ex immensis,
 quibus cumulabatur, honoribus, tantum patris
 patriæ nomine recusato propter ætatem.

Gesta per eum in initio principatus.

Cap. IX.

o Rfús hinc à pietatis ostentatione, Clau-
 dium apparatissimo funere elatum lau-
 dauit, consecrauitq;. Memoria Domitij
 patris honores maximos habuit. Matri summã
 omnium rerum publicarum priuatarumq; per-
 misit. Primo etiam imperij die signum excubã-
 ti tribuno dedit optimam matrem, ac deinceps
 eiusdem sæpe lectica per publicum simul vectus
 est. Antium coloniam deduxit, ascriptis vete-
 ranis è prætorio, additisq; per domicilij transla-
 tionem ditissimis primipilariis, vbi & portum
 operis sumptuosissimi fecit.

Ciuiilia gesta eius. Cap. X.

a Ttque vt certiozem adhuc indolem
 ostenderet, ex Augusti præscripto im-
 peraturum se professus, neque libera-
 litatis, neque clementiæ, nec comitatis quĩ-
 dem exhibendæ vllam occasionem omisit. Gra-

uora vectigalia aut aboleuit, aut minuit. Præmia delatorum Papiæ legis ad quartas redegit, diuisis populo viritim quadragenis nūmis. Senatorum nobilissimo cuiq; sed à re familiari destituito, annua salaria, & quibusdā quingena constituit: item prætorianis cohortibus frumentū, menstruumq; gratuitum. Et cum de supplicio cuiusdam capite damnati, vt ex more subscribe- ret, admoneret, Quàm vellem, inquit, nescire li- teras. Omnes ordines subinde ac memoriter sa- lutauit. Agenti senatui gratias, respondit, cum meruero. Ad campestres exercitationes suas ad- misit & plebem: declamauitq; sæpius publice. Recitauit & carmina, non modo domi, sed in theatro, tanta vniuersorum lætitia, vt ob recita- tionem supplicatio decreta sit, atq; pars carmi- num aureis literis Ioui Capitolino dicata.

spectacula per eum edita, & liberalitas in po- pulum. Cap. XI.

Spectaculorum plurima & varia genera edidit: iuuenales, circenses, scenicos lu- dos, gladiatorium munus. Iuuenalibus senes quoque consulares, anúsque matronas re- cepit ad lusum. Circensibus loca equiti secreta à cæteris tribuit. Cōmisitq; etiam camelorū qua- drigas ludis, quos pro æternitate imperij susce- ptas appellari maximos voluit. Ex vtroq; ordine & sexu pleriq; ludicras partes sustinuerunt. No- tissimus eques Rom. elephanto supersedens per catadromū decucurrit. Inducta est Afranij to- gata, quæ incēdium inscribitur: concessumq; vt

scenici ardentis domus supellectilem diriperēt,
ac sibi haberēt. Sparsa & populo missilia omniū
rerum per omnes dies singula quotidie millia.
Auium cuiusq; generis multiplex genus, tessera
frumentaria, vestis, aurū, argentum, gēme, mar-
garitæ, tabulæ pictæ, mācipia, iumenta, atq; etiā
mansuetæ feræ, nouissime naues, insulæ, agri.

spectacula unde spectauerit, & alia eius gesta.

Cap. XII.

Os ludos spectauit è proscenij fastigio,
h munere quod in amphitheatro ligneo,
in regione Martij campi intra anni spa-
tium fabricato dedit. Neminem occidit, ne*no-
xium quidem. Exhibuit autem ad ferrum etiā
Al. noxiōrū quadringentos senatores, sexcentosque equites
Romanos, & quosdam fortunæ atque existima-
tionis integræ, ex iisdem ordinibus, confecto-
resque ferarum, & varia arenæ ministeria. Ex-
hibuit & naumachiam marina aqua innātibus
beluis. Item pyrrhicas quasdā è numero ephe-
borum, quibus post editam operam diplomata
Al. edidit. ciuitatis Romanæ singulis* obtulit. Inter pyr-
rhicarum argumenta, taurus Pasiphaën ligneo
iuuencæ simulachro abditam iniit, vt multi spe-
ctantium crediderunt. Icarus primo statim co-
natu iuxta cubiculū eius decidit, ipsūmq; cruo-
re resperfit. Nam perraro præsidere, cæterū ac-
cubans primū paruis foraminibus, deinde toto
podio adaperto spectare cōsueuerat. Instituit &
quinquennale certamen primus omnium Ro-
mæ more græco triplex, musicum, gymnicum,

equestre, quod appellavit Neronia. Dedicatisq; thermis atq; gymnasio, senatui quoq; & equiti oleum præbuit. Magistros toti certamini præposuit cōsulares sorte, sede prætorū, deinde in orchestram senatūmq; descendit, & orationis quidem carminisq; latini coronā, de qua honestissimus quisq; contenderat, ipsorum consensu concessam sibi recepit. Citharæ autem à iudicibus ad se delatā adoravit, ferrisq; ad Augusti statuā iussit. Gymnico, quod in septis edebat, inter buthysia apparatus, barbam primam posuit, conditam in auream pyxidem, & pretiosissimis margaritis adornatam. Capitolio consecrauit. Ad athletarum spectaculum inuitavit & virgines Vestales quia Olympiæ quoq; Cereris sacerdotibus spectare conceditur.

Magnificentia in excipiendo Tyridate Armenio.

Cap. XIII.

Non immerito inter spectacula ab eo edita & Tyridatis in urbem introitum retulerim. Quem Armeniæ regem magnis pollicitationibus sollicitatum, cum destinato per edictum die ostēsurus populo propter nubilum distulisset, produxit quò opportunissime potuit, dispositis circa fori templa armatis cohortibus, curuli residēs apud rostra triūphantis habitu, inter signa militaria, atq; vexilla: & primo per deuexum pulpitem subeuntem admisit ad genua, alleuatūmq; dextra exosculatus est: dein precāti, tiara deducta, diadema imposuit, verba supplicis interpretata prætorio viro mul-

titudini pronuntiãte. Perductum inde in theatrum, ac rursus supplicantẽ, iuxta se latere dextro collocavit. Ob quæ imperator consalutatus, laurea in Capitolium lata.

Ianum geminum clausit.

XIIII.

Anum geminũ clausit, tam nullo, quàm
i residuo bello. Consulatus quatuor gessit: primum bimestrem, secundum & novissimum semestres, tertium quadrimestrem, medios duos continuavit, reliquos inter annua spatia variauit.

Mos eius in iure dicendo, & sententiando.

Cap. XV.

N iurisdictione postulatoribus nisi sequenti die, ac per libellos non temere respondit. In cognoscendo, morem eum tenuit, vt cõtinuis actionibus omissis, singulatim quæque per vices ageret. Quoties autem ad consultandum *sederet, neque in cõmune quicquam, neque propalãm deliberabat, sed & conscriptas ab vnoquoq; sentẽtias tacitus ac secretò legēs, quid ipsi libuisset, perinde atque pluribus idem videretur, pronuntiabat. In curiam libertinorũ filios diu nõ admisit, admissisq; à prioribus principibus honores denegauit. Candidatos, qui supra numerum essent, in solatium dilationis ac moræ, legionibus præposuit. Consulatum in senos plerunque menses dedit. Defunctoq; circa Cal. Ianuarij altero è c o s s. neminẽ substituit, improbens exemplum vetus Caninij Rebuli vno die consulis. Triumphalia ornamenta etiã

Al. secede,
ret.

quæstoriæ dignitatis, & nōnullis ex equestri ordine tribuit, nec vtiq; de causa militari, sed & de quibusdam rebus. Orationes ad senatum missas, præterito quæstoris officio, per c o s s. plerun- que recitabat.

Afflictio Christianorum. Cap. XVI.

Ornam ædificiorū vr̄bis nouā excogitauit, & vt ante insulas ac domos porticus essent, de quarum solarijs incendia arcerentur, eāsq; sumptu suo extruxit. Destinabat etiā Hostiā tenus mœnia pmouere, atq; inde fossa mare veteri vr̄bi inducere. Multa sub eo & animaduersa seuerè, & coercita, nec minus instituta. Adhibitus sumptib⁹ modus, publicæ cœnæ ad sportulas redactæ. Interdictū, ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera veniret, cū antea nullū nō obsonij genus proponeretur. Afflicti supplicijs Christiani, genus hominū superstitionis nouæ ac maleficæ. Vetiti quadrigariorū lusus, quibus inueterata licentia passim vagātibus fallere ac furari per iocū ius erat. Pantomimorū factiones cum ipsis simul relegatæ.

Christiani
afflicti.

Cautum in falsarios pro testamentis.

Cap. XVII.

Duersus falsarios tunc primum reperi- tum, ne tabulæ nisi pertusæ, ac ter lino per foramina traiecto obsignarentur. Cautum, vt in testamentis primæ duæ ceræ testatorū modo nomine inscripto, vacuæ signaturis ostēderent, ac ne quis alieni testamenti scriptor legatū sibi ascriberet. Item vt litigatores

v. j.

pro patrocinijs certā iustāque mercedem, pro
subfellijs nullā omnino darēt, præbente ærario
gratuita: vtq; rerū actū ab ærario causæ ad forū
ac recuperatores trāsferrentur: & vt omnes ap-
pellationes à iudicibus ad senatum fierent.

Imperium sub Nerone non auctum.

Cap. XVIII.

Vgendi propagandiq; imperij neq; vo-
luntate vlla, neq; spe motus vnquā, etiā
ex Britannia deducere exercitum cogi-
tauit: nec nisi verecundia, ne obtrectare parētis
gloriæ videretur, destitit. Ponti modo regnum,
concedente Polemone, item Alpium, defuncto
Coctio, in prouinciæ formam redegit.

*Expeditiones Alexandriae & Achaiae per eum sus-
ceptæ.*

Cap. XIX.

Eregrinationes duas omnino suscepit,
Alexandrinam, & Achaicam: sed * Alex-
andrinam ipso profectionis die desti-
tit, turbatus simul religione ac periculo. Nam
cum circuitis templis in æde Vestæ resedisset,
consurgenti ei primum lacinia obhæsit: deinde
tanta caligo coorta est, vt dispicere non pos-
set. In Achaia Isthmum perfodere aggressus,
prætorianos pro cōcione ad inchoandum opus
cohortatus est, tubaque signo dato, primus ra-
stello humum effodit, & corbulo congestam
humeris extulit. Parabat & ad Caspias portas
expeditionem, conscripta ex Italicis senūm pe-
dum tyronibus noua legione, quam Magni Ale-
xandri phalangem appellabat. Hęc partim nul-

Alias, Alex-
andrina.

la reprehensione, partim etiã non mediocri laude digna, in vnũ contuli, vt fecernerẽ à probris ac sceleribus eius, de quibus dehinc dicam.

studium eius in cantu & musica. Cap. XX.

Inter cæteras disciplinas, pueritię imbutus tẽpore & musica, statim vt imperiũ adeptus est, Terpnũ citharœdũ vigentẽ tunc præter alios accersijt, diebũsque continuis post cœnã canenti in multã noctem assidens, paulatim & ipse meditari exerceriq; cœpit, nec eorũ quicquã omittere, quæ generis eius artifices vel conseruãdæ vocis causa, vel augendæ factitarent. Sed & plumbeã chartã supinus pectore* sustinere, & clystere vomitũq; purgari, & abstinere pomis cibĩsq; officientibus, donec blandiente profectu (quanquam exiguæ vocis & fuscæ) prodire in scenã concupiuit, subinde inter familiares græcũ prouerbiũ iactãs, Occultæ musicæ nullũ esse respectũ. Et prodijt Neapoli primum, ac ne concusso quidem repẽte motu terræ theatro, antè cantare destitit, q̃ inchoatum absolueret *νόμος*. Ibidẽ sæpius & per cõplures cantauit dies, sumpto etiã ad reficiendã vocem breui tẽpore. Impatiẽs secreti, à balneis in theatrum transijt, mediãq; in orchestra frequẽte populo epulatus, si paulum subbibisset, aliquid se *sufferri tinniturum græco sermone promisit. Captus autem modulatis Alexandrinorum laudationibus, qui de nouo com meatu Neapolim confluxerant, plures Alexandria euocauit. Neque eo segnius adolescentes equestris ordi-

Al. sustinuit.

Al. sufferre tim.

nis, & quinq; ampli⁹ millia è plebe robustissimæ iuuetutis vndiq; elegit. Qui diuisi in factiones, plausuum genera condiscerent (bombos, & imbrices, & testas vocabant) operamque nauarent cantanti sibi, insignes pinguissima coma, & excellentissimo cultu pueri, nec sine anulo leuis, quorum duces quadragena millia HS merebāt.

Tragœdias cantat. Cap. XXI.

Um magni æstimaret cantare, etiã Ro-
 c mæ Neroneũ agona ante præstitutam
 diem reuocauit. Flagitantibusque cun-
 ctis cælestem vocem, respondit quidem in hor-
 tis se copiam volentibus facturum: sed adiuuan-
 te vulgi preces etiam statione militum, quæ
 tunc excubabat, repræsentaturum se pollicitus
 est libens, ac sine mora nomē suum in albo pro-
 fitentium citharædorum iussit ascribi, sorticu-
 lãque in urnã cum ceteris demissa, intrauit ordi-
 ne suo, simulque præfecti prætorij citharã susti-
 nentes, post tribuni militum, iuxtaq; amicorum
 intimi. Vtq; cõstitit peracto principio, Nioben
 se cantaturum per Cliuium Rufum cõsularem
 pronunciauit, & in horã ferè decimam perseue-
 rauit, coronamque eam, & reliquam certaminis
 partem in annum sequentem distulit, vt sæpius
 canendi occasio esset. Quod cum tardum videretur,
 nõ cessauit identidem se publicare. Non
 dubitauit etiam in priuatis spectaculis operam
 inter scenicos dare. Quodam prætorum HS decies
 offerente, tragœdias quoq; cantauit perso-
 natus heroum deorumq;. Item heroidũ ac deas

rum personis effictis ad similitudinem oris sui, & foeminæ prout quanq; diligeret. Inter cætera cantauit Canacem parturientem, Orestem matricidam, Oedipodem * excæcatum, Herculem Al. obcæcatum. insanum. In qua fabula fama est tyrunculū militem positum ad custodiam aditus, cum eum ornari, ac vinciri catenis, sicut argumentum postulabat, videret, accurrisse ferendæ opis gratia.

studium eius aurigandi, & citharizandi.

Cap. XXII.

Quorū studio vel præcipuè ab ineunte ætate flagrauit, plurimúsq; illi sermo, quanquam vetaretur, de Circensibus erat: & quondam tractum * Prasinum agitatorē Al. Prasinus. inter condiscipulos querens, obiurgante magistro, de Hectore se loqui e mentitus est. Sed cum inter initia imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet, ad omnes etiam * minimos Al. mimos. Circenses secessu commeabat: primò clàm deinde propalàm, vt nemini dubium esset eo die vtique affuturum. Neque dissimulabat, velle se palmarum numerum ampliari: quare spectaculum multiplicatis missilibus in serum protrahatur, ne dominis quidem iam factionum dignantibus, nisi ad totius diei cursum greges ducere. Mox & ipse aurigare, atque etiam spectari sæpius voluit, positóq; in hortis inter seruitia & fordidam plebem rudimento, vniuersorum se oculis in circo maximo præbuit, aliquo liberto mittente mappam, vnde magistratus solēt. Nec contentus harum artium experimenta Romæ

dedisse, Achaiam (vt diximus) petit, hinc maxime motus: Instituerant ciuitates apud quas musici agones ædi solent, omnes citharædorum coronas ad ipsum mittere. Eas adeò gratè recipiebat, vt legatos qui pertulissent, non modò primos admitteret, sed etiam familiaribus epulis interponeret. A quibusdam ex his rogatus, vt cantaret super coenam, exceptusq; effusius, solos scire audire græcos, solósq; se & studijs suis dignos ait. Nec profectioe dilata, vt primum Cassiopen traiecit, statim ad aram Iouis Cassij cantare auspiciatus est.

Certamen exercituum, ac timor in eo genere.

Cap. XIII.

Certamina deinceps obijt omnia. Nam & quæ diuersissimorū temporum sunt, cogi in vnum annum quibusdã etiam iteratis iussit. Olympiæ quoque præter consuetudinem musicum agona commisit. Ac, ne quid circa hæc occupatū auocaret detinerétve, cum præsentia eius vrbicas res agere, à liberto Helio admoneretur, rescripsit his verbis: Quauis nūc tuum consilium sit, & votū, me celeriter reuertenti, tamen suadere & optare potius debes, vt Nerone dignus reuertar. Cantante eo, ne necessaria quidem causa excedere theatro licitū erat. Itaq; & enixæ quædam in spectaculis dicuntur, & multi tædio audiendi laudandique, clausis oppidorum portis, aut furtim desiluisse de muro, aut morte simulata funere elati. Quàm autem trepidè anxieq; certauerit, quãta aduersariorum

æmulatione, quo metu iudicū, vix credi potest. Aduersarios quasi planè cōditionis eiusdem obseruare, captare, infamare secretò nōnunquam, ex occurſu maledictis incessere: ac si qui arte præcellerent, corrumpere etiam solebat. Iudices autem prius quàm inciperet, reuerentissimè alloquebatur, omnia se facienda fecisse, sed euētum in manu esse fortunæ: illos vt sapiētes & doctos viros fortuita debere excludere: atque vt audeat hortantibus, æquiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine sollicitudine taciturnitatem pudorémque quorundam pro tristitia ac malignitate arguens, suspectósque sibi dicens.

Obedientia eius in dictis certaminibus.

Cap. XXI III.

N certando verò ita legi obediebat, vt nunq̄ excreare ausus, sudorē quoq; frontis brachio detergeret, atq; etiā in quodam tragico actū, cum elapsū baculum cito resumpsisset, pavidus & metuēs ne ob delictum certamine submoueretur, nō aliter confirmatus est, q̄ adiurante hypocrita non animaduersum id inter exultationes succlamationésq; populi. Victorem autem se ipse pronunciabat. Qua de causa & præconio vbiq; contendit. Ac ne cuius alterius hieronicarum memoria aut vestigium extaret vsq; subuerti, & vnco trahi, abijcīq; in latinas omnium statuas & imagines imperauit. Aurigauit quoq; plurifariā, Olympijs verò etiā decemiugē, quāuis id ipsum in rege Mithridate carmine quodam suo reprehendisset. Sed excus-

Aypocrita,
pro histr. os
ne.

v. iij.

sus curru, ac rursus repositus, cum perdurare nō
 posset, destitit ante decursum, nec eo seciūs co-
 ronatus est. Decedens deinde, prouinciam vni-
 uersam libertate donauit, simūlque iudices ci-
 uitate Romana, & pecunia grandi. Quæ benefi-
 cia è medio stadio Isthmiorum die sua ipse vo-
 ce pronunciauit.

Reditus eius è Græcia, ac eiusdem triumphi.

Cap. XXV.

Euerfus è Græcia Neapolim, q̄ in ea pri-
 mūm artē protulerat, albis equis introijt,
 disiecta parte muri, vt mos Hieronicarū
 est. Simili modo Antium, inde Albanum, inde
 Romam. Sed & Romā eo curru, quo Augustus
 olim triumphauerat, & in veste purpurea, distin-
 ctāque stellis aureis chlamyde, coronāque ca-
 pite gerens olympicam, dextra manu Pythiam,
 præeunte pompa cæterorum cum titulis, vbi, &
 quos, quo cantionum, quōve fabularum argu-
 mento vicisset, sequentibus currum ouantium
 ritu plausoribus, Augustianos, militēsq; se triū-
 phi eius, clamantibus. Dehinc diruto circi ma-
 ximi arcu, per velabrum forūmq; palatium, &
 Apollinem petijt. Incedenti passim victimæ cæ-
 sæ, sparso per vias identidem croco, ingestæque
 aues, & lemnisci, & bellaria. Sacras coronas in
 cubili circum lectos posuit. Item statuas suas ci-
 tharædico habitu: qua nota etiam nummum
 percussit. Ac post hæc tantū abfuit à remitten-
 do laxandōque studio, vt conseruādæ vocis gra-
 tia, neq; milites vnquam, nisi absens, aut alio ver

ba pronunciante appellaret: neq; quicquam serio iocóve egerit, nisi astante phonasco, qui mo-
 neret, parceret arterijs, ac sudarium ad os appli-
 caret, multísque vel amicitiam suam obtulerit, vel similitatem indixerit, prout quisq; se magis parciúsvē laudasset.

Phonasco
 magister vo-
 cis exer-
 cendæ.

Rapinæ eius, & alia scelera. Cap. XXVI.

Etulantiam, libidinem, luxuriam, auari-
 p tiam, crudelitatem sensim quidem pri-
 mo & occultè velut iuuenili errore exer-
 cuit: sed vt tunc quoq; dubium nemini foret, na-
 turæ illa vitia, non ætatis esse. Post crepusculum
 statim arrepto pileo vel galero popinas inibat,
 circúmque vicos vagabatur ludibundus, nec sine
 pernicie tamen. Siquidè redeuntes à cœna ver-
 berare, ac repugnâtes vulnerare cloacísque demer-
 gere assuerat. Tabernulas etiã effringere & ex-
 pilare, quintana domi cõstituta, vbi partæ, & ad
 licitationem diuidendæ prædæ pretium assume-
 retur. Ac sæpe in eiusmodi rixis, oculorũ & vitæ
 periculum adiit, à quodam laticlauo, cuius vxo-
 rem attrectauerat, prope ad necem cæsus. Qua-
 re nunquam postea se publico illud horæ sine
 tribunis commisit, procul & occultè subsequen-
 tibus. Interdiu quoq; clàm gestatoria sella dela-
 tus in theatrum, seditionibus pantomimorum
 ex parte proscenij superiori, signifer simul ac
 spectator aderat. Et cum ad manus ventum es-
 set, lapidibusque & subselliorum fragminibus de-
 cerneretur, multa & ipse iecit in populum, atq;
 etiam prætoris caput confauciauit.

Illud ho-
 ræ, pro eo
 tempore.

Comestiones eius & epulæ. Cap. XXVII.

Aulatim verò inualescentibus vitijs, iocularia & latebras omisit, nullaq; dissimulandi cura ad maiora palàm erupit. Epulas è medio die ad mediam noctem protrahabat, refotus sæpius calidis piscinis, ac tempore æstiuo niuatis. Coenitabátq; nonnunquam & in publico naumachia præclusa, vel Martio cãpo, vel circo maximo, inter scortorum totius vr̄bis, Ambubaiarúmque ministeria. Quoties Hostiam Tyberi deflueret, aut * Baianum finum præternauigaret, dispositæ per littora & ripas diuerforiæ tabernæ parabantur, insignes ganææ, & matronarum institorias operas imitantium, atque hinc inde orantium, vt appelleret. Indicebat, & familiaribus cœnas, quorum vni mellita quadragies HS constiterunt, alteri pluris aliquãto *ab syrtio* rosaria.

Matris nefarius concubitus. Cap. XXVIII.

Vper ingenuorum proagogia, & nuptiarum concubinatus, Vestali virgini Rubriæ vim intulit. Acten libertam paulum abfuit quin iusto matrimonio sibi coniungeret, submissis cõsularibus viris, qui regio genere ortam peierarent. Puerum Sporum exectis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus est: cum dote & flãmeo per solenni nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro vxore habuit. Extátque cuiusdam non in scitus iocus, bene agi potuisse cum rebus huma-

nis, si Domitius pater talem habuisset vxorem. Hunc Sporum Augustarum ornamentis excultum, lecticaque vectum, & circa conuentus mercatusque Græciæ, ac mox Romæ circa figillaria comitatus est, identidem exosculans. Nam matris concubitum appetisse, & ab obtrectatoribus eius (ne ferox atq; impotens mulier & hoc genere gratiæ præualeret) deterritum nemo dubitauit, vtique postquam meretricem, quam fama erat Agrippinæ simillimam, inter concubinas recepit. Olim etiam quoties lectica cum matre veheretur, libidinatum incestæ, ac maculis vestis proditum affirmant.

Pudicitia eius passim prostrata.

Cap. XXIX.

Vam quidē pudicitiam vsque adeo * prostravit, vt contaminatis penè omnibus membris, nouissimè quasi genus lusus excogitaret * quatenus ferè pelle contactus emitteretur è cauea, virorumque ac foeminarum ad stipitem deligatorum inguina inuaderet, & cum affatim desæuisset, conficeretur à Doryphoro liberto, cui etiã, sicut ipsi Sporus, ita ipse denupsit, voces quoque & eiulatus vim patientium virginum imitatus. Ex nonnullis comperi, persuasissimum habuisse eum, neminem hominem pudicum, aut vlla corporis parte purum esse: verum plerosq; dissimulare vitium, & calliditate obtegere: ideóq; professis apud se obscenitatem, cætera quoq; concessisse delicta.

Al. prostravit.

Al. quo.

Al. callidè.

Prodigalitas eius, ac diuitiarum profusio.

Cap. XXX.

De parci,
pro impen-
dio parci.

diuitiarum & pecuniæ fructū non alium
d putabat, q̄ profusionem: sordidos ac des-
parcos esse, quibus ratio impensarū con-
staret: prælaudos, verèq; magnificos, qui abute-
rentur ac perderēt. Laudabat mirabatúrq; auū-
culum Caium nullo magis nomine, q̄ q̄ ingens-
tes à Tiberio relictas opes, in breui spatio pro-
degisset. Quare nec largiēdi, nec absumēdi mo-
dum tenuit. In Tirydatem, quod vix credibile
videatur, octingenta nummūm millia diurna e-
rogauit, abeuntique super HS millies contulit.
Menecratem citharœdum, & * Specillum Mir-
millonem triumphalium virorum patrimonijs
ædibúsq; donauit. Cercopithecum Panærotem
fœneratorem, & vrbanis rusticisq; prædijs locus
pletatum, propè regio extulit funere. Nullā ve-
stem bis induit. Quadrigenis in punctū HS aleā
lusit. Piscatus est rete aurato, purpura coccóq;
funibus nexis. Nunquam carrucis minus mille
fecisse iter traditur, soleis mularum argenteis,
canusinatis mulionibus, armillata & phalerata
cum * amaxicorum turba, atque cursorum.

Al. Spe-
cillum.Al. hamas
xochorū,
sed fortè le-
gendū, ha-
maxocon,
sive amax-
acum.*Opera publica per eum facta.* Cap. XXXI.

On in alia re damnosior, quàm in ædi-
ficando. Domum à palatio Exquilias
n vsque fecit. Quam primo transitori-
am, mox incendio absumptam, restitutámque,
auream nominauit. De cuius spatio atque
cultu suffecerit hoc retulisse. Vestibulum eius

fuit, in quo colossus cxx pedum staret. Ipsius effigiei tanta laxitas, vt porticus triplices milliaras haberet. Item stagnum maris instar, circumseptum ædificijs ad vrbium speciem. Rura insuper aruis atque vinetis, & pascuis, syluisque varia cum multitudine omnis generis pecudū ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita. distincta gemmis vnionūmq; conchis erant. Cœnationes laqueatę tabulis eburneis versatilibus, vt flores ex fistulis, & vnguenta desuper spargerentur. Præcipua cœnationum rotūda, quę perpetuo diebus ac noctibus vice mundi circumageretur. Balineæ marinis & Albulis fluentes aquis. Eiusmodi domum cum absolutam dedicasset, hæctenus cōprobavit, vt * diceret quasi hominem tandem habitare cœpisse. Præterea inchoabat piscinam à Miseno ad Auernum lacū, cōtectā, porticibus cōclusam, quo quicquid totis Baijs calidarū aquarū esset, cōmitteret. Fossam ab Auerno Hostiam vsque vt nauibus, nec tamen mari iretūr, longitudinis per c l x milliaria, latitudinis, qua cōtrariæ quinqueremes cōmearēt. Quorum operum perficiendorum gratia, quod vbiq; esset custodiæ, in Italiam deportari, etiā scelere conuictos nō nisi ad opus damnari, præceperat. Ad hunc impendiorum furorem, super fiduciam imperij, etiam spe quadam repentina immensarum & recōditarum opum impulsus est, ex indicio equitis Ro. pro comperito pollicētis thesauros antiquissimæ gazæ, quos Dido regina fugiens Tyro secum extulisset, esse

Balineæ, p.
balneæ.
Alidæ, se.

in Africa vastissimis specubus abditos, ac posse erui paruula molientium opera.

Rapinæ eius, extorsiones, & sacrilegia.

Cap. XXXII.

Erum vt spes fefellit, destitutus, atque
 v ita iam exhaustus, & egens, vt stipendia
 quoque militum, & commoda vetera-
 norum protrahi ac differri necesse esset, calum-
 nijs rapinîsq; intendit animum. Ante omnia in-
 stituit, vt è libertorum defunctorum bonis pro-
 semisse dodrans cogeretur ei qui sine probabi-
 li causa eo nomine essent, quo fuissent illæ fami-
 liæ, quas ipse contingeret: deinde vt ingratorū
 in principem testamenta ad fiscum pertinerēt:
 ac ne impune esset studiosis viris, qui scripsis-
 sent vel dictassent ea, tum vt lege maiestatis fa-
 cta dictaque omnia, quibus modo delator non
 deesset, tenerentur. Reuocauit & præmia coro-
 narum, quæ vnquam sibi in certaminibus ciui-
 tates detulissent. Et cū interdixisset vsum ame-
 thystini ac tyrij coloris, submisissetq; qui nun-
 dinarum die pauculas vncias venderet, præclu-
 sit cunctos negotiatores. Quinetiã inter canen-
 dum animaduersam matronã è spectaculis ve-
 tita purpura cultam, demonstrasse procuratori-
 bus suis creditur, detractamque illicò non veste
 modo, sed & bonis exuit. Nulli delegauit offi-
 cium, vt non adijceret, scis quid mihi opus sit:
 & hoc agamus, ne quis quicquã habeat. Ultimò
 templis cōpluribus dona detraxit, simulacrâq;
 ex auro vel argento fabricata conflauit, in his

Reuocauit
 pro instaurauit.

Penatium deorum, quæ mox Galba restituit.

parricidium eius in Claudium & Britannicum.

Cap. XXXIII.

Arricidia & cedes à Claudio exorsus est.

P Cuius necis etsi non author, at conscius fuit: neque dissimulanter, vt qui boletos, in quo sibi genere venenum is acceperat, quasi deorum cibum posthac prouerbio græco collaudare sit solitus. Certe omnibus rerum verborumq; contumelijs mortuum infectatus est, modo stultitiæ, modo sæuitiæ arguens. Nam & morari eū inter homines desisse producta prima syllaba iocabatur, multaq; decreta & constituta, vt insipientis atq; deliri pro irritis habuit. Deniq; bustum eius cōsepiri nisi humili leuiq; materia neglexit. Britannicū non minus æmulatione vocis, quæ illi iuctandior suppetebat, q̄ metu, nequando apud hominum gratiā paternæ memoria præualeret, veneno aggressus est. Quod acceptum à quadam Locusta venenariorum indice, cū opinione tardius cederet, ventre modo Britannici moto, accersitam mulierē sua manu verberauit, arguens pro veneno remediū dedisse: excusantiq; minus datū, ad occultandā facinoris inuidiam, sanè, inquit, legem Iuliam timeo. coegitq; se corā in cubiculo quàm posset velocissimum ac præsentaneum coquere. Deinde in hœdo expertus, postquam is quinq; horas protraxit, iterum ac sæpius recoctum, porcello obiecit. Quo statim exanimato, inferri in triclinium, dariq; coenāti secū Britānico imperauit.

Præuerbiū
græcum.

Et cum ille ad primum gustum concidisset, comitali morbo ex consuetudine correptū apud conuiuas ementitus, postero die raptim inter maximos imbres translatitio extulit funere. Locustæ pro nauata opera, impunitatem, prædiâq; ampla, sed & discipulos dedit.

Parricidium eius in matrem & amitam.

Cap. XXXIII.

Atrem dicta factaque sua exquirentem acerbius & corrigentem, hætenus primo grauabatur, vt inuidia identidem oneraret, quasi cessurus imperio, Rhodumq; abiturus: mox & honore omni & potestate priuauit, abductaq; militum & Germanorum statione, contubernio quoque ac palatio expulit. Neque in diuexanda quicquam pensi habuit, submissis & qui Romæ morantem, litibus, & in secessu quiescentem, per conuitia & iocos, terramarîq; præteruehentes inquietarent. Verū minis eius ac violentia territus, perdere statuit. Et cum veneno ter tentasset, sentirétque antidotis præmunitâ, lacunaria, quæ noctu sup dormiētē *luxata machina deciderent, parauit. Hoc consilio per conscios parum celato, solutilem nauē, cuius vel naufragio, vel camerę ruina periret, cōmentus est. Atq; ita recōciliatione simulata, iucundissimis literis Baias euocauit ad solennia Quinquatriū simul celebranda, datóq; negotio trierarchis, qui liburnicā, qua aduecta erat, velut fortuito concursu confringerent, protraxit conuiuium. Repetentíq; Baulos in locum cor

Inquietare
p molest⁹
esse.

Al. laxata.

rupti nauigij machinosum illud obtulit, hilare profecutus, atq; in digressu papillas quoq; exoscultatus: reliquū temporis cum magna trepidatione vigilauit, opperiens coeptorū exitum. Sed vt diuersa omnia, nandóq; euasisse eam comperit, inops consilij L. Agerinum libertū eius saluam & incolumē cū gaudio nūciantem, * obiecto clām iuxta pugione, vt percussorem sibi subornatum arripi, cōstringiq; iussit, matrēmq; occidi, quasi deprehēsum crimen volūtaria morte vitasset. Adduntur his atrociora, nec incertis authorib⁹, ad visendū interfectę cadauer occurrisse, contrectasse membra, alia vituperasse, alia laudasse, sitiq; interim oborta bibisse. Neque tamen sceleris cōscientiā, quanquā & militum, & senatus, populiq; gratulationibus cōfirmaretur, aut statim, aut vnquā postea ferre potuit, sæpe confessus exagitari se materna specie, verberibus furiarum, ac tedīs ardētibus. Quin & facto per Magos sacro, euocare manes, & exorare tentauit. Peregrinatione quidem Gręciæ Eleusinijs sacris, quorū initiatione impij & scelerati voce præconis submouerētur, interesse non ausus est. Iunxitq; parricidio matris, amitæ necem. Quā cum ex duritia alui cubātem visitaret, & illa tractans lanuginem eius, vt assolet iam grādis natu, per blāditiā forte dixisset, simul hāc excepero, mori volo: cōuersus ad proximos, cōfestim se positurū velut irridēs ait, præcepitq; medicis, vt largius purgarēt egrā. Nā necdū defunctę bona inuasit, suppresso testamēto, ne quid abscederet.

x. j.

*Parricidium eius in uxores, ac sibi coniunctissi-**mos.**Cap.**XXXV.**Al. Popeiã.*

V

Xores præter Octauiam duas postea duxit, *Poppæam Sabinam, quæstorio patre natam, & equiti Romano antè nuptam: deinde Statiliam Messalinam, Tauri bis consulis, ac triumphalis abneptem. Qua vt postiretur, virum eius Atticum Vestinum c o s. in honore ipso trucidauit. Octauiaæ consuetudinẽ cito aspernatus, corripientibus amicis sufficere illi debere respondit vxoria ornamenta. Eandem mox sæpe frustra strangulare meditatus, dimisit vt sterilem, sed improbante diuortium populo, nec parcẽte conuitijs, etiam relegauit. Denique occidit sub crimine adulteriorum, adeo impudenti falsóq; vt in quæstione pernegantibus cunctis, Anicerum pædagogũ suum indicẽ subiecerit, qui dolo stupratã à se fateretur. Poppæã duodecimo die post diuortiũ Octauiaæ in matrimonium acceptã, dilexit vnice. Et tamen ipsam quoq; ictu calcis occidit, quòd se ex aurigatione serò reuersum, grauida & ægra conuitijs incesse rat. Ex hac filiã tulit Claudiã Augustã, amisitq; admodum infantẽ. Nullum adeo necessitudinis genus est, quod nõ scelere perculerit. Antoniam filiam Claudij recusantem post Poppææ mortẽ nuptias suas, quasi molitricẽ nouarũ rerũ interemit. Similiter interemit cæteros, aut affinitate aliqua sibi, aut propinquitate cõiunctos. In quibus Aulũ Plancũ iuuenẽ. Quem cũ ante mortem per vim * cõstuprasset, eat nũc, inquit, ma-

*Meditatus, p tentauit.**Al. conspurcasset.*

ter mea, & successorem meum osculetur. iactās dilectum ab ea, & ad spem imperij impulsū. Priuignū Ruffinum Crispinum Poppææ natum impuberem adhuc, quia ferebatur ducatus & imperia ludere, mergendum mari, dum piscaretur, seruis ipsius demandauit. Thuscum nutricis filium relegauit, quòd in procuratione Aegypti balneis in aduentum suum extructis lauisset. Senecam præceptorem ad necem cōpulit, quāuis sæpe commeatum petenti, bonisq; cedenti per sancte iurasset, suspectū se frustra periturūque potius q̄ nociturum ei. Burro præfecto remediū ad fauces pollicitus, toxicum misit. Libertos diuites & senes, olim adoptionis, mox dominationis suæ fautores, atq; rectores, veneno partim cibis, partim potionibus indito, interceptit.

*Sæuitia eius in exteros, & cædes illustrium uiro-
rum. Cap. XXXVI.*

Ec minore sæuitia foris, & in exteros
n grassatus est. Stella crinita, quæ summis
potestatibus exitium portendere vulgo
putatur, per cōtinuas noctes oriri cœperat. An-
xius ea re, vt ex Babilo astrologo didicit, solere
reges talia ostenta cæde aliqua illustri expiare,
atq; à semet in capita procerum depellere, nobi-
lissimo cuiq; exitium destinauit. Enimuero mul-
to magis & quasi per iustam causam duabus cō-
iurationibus * promulgatis: quarum prior ma-
iorq; Pisoniana Romæ, posterior Viniciana Be-
neuenti conflata atq; detecta est. Cōiurati è vin-
culis tripliciū catenarum dixere causam, cū qui-

Al. prouul-
gatis.

x.ij.

dam crimen vltro fateretur, nonnulli etiam imputarent, tanquam aliter illi non possent nisi morte succurrere, dedecorato flagitijs omnibus. Danatorum liberi vrbe pulsati, enectique veneno, aut fame. Constat quosdam cum paedagogis & caplarijs vno prandio pariter necatos, alios diurnum victum prohibitos quaerere.

Cædes multorum passim facta, & alia eius gesta.

Cap.

XXXVII.

Vllus posthac adhibitus delectus, aut in modus interimendi quoscunque libuisset quacunquam de causa. Sed ne de pluribus referam, Saluidieno Orphito obiectum est, quod tabernas tres de domo sua circa forum ciuitatibus ad stationem locasset, Cassio Longino, iuriscōsulto, ac luminibus orbato, quod in vetere gentili stemmate C. Cassij percussoris Cæsaris imagines* restituisset, Peto Thraseæ tristior & paedagogi vultus. Mori iussis non amplius quam horarium spatium dabat. At ne quid moræ interueniret, medicos admonebat, qui cunctantes continuo curarent. ita enim vocabat venas mortis gratia incidere. Creditur etiam Polyphago cuiusdam Aegyptij generis crudam carnem, & quicquid daretur, mandare asueto, concupisse viuos homines laniandos absumendosque obijcere. Elatus inflatusque tantis velut successibus, negauit quem principum scisse quid sibi liceret. Multasque nec dubias significationes saepe iecit, ne reliquis quidem se parsurum senatoribus, eumque ordinem sublaturum quandoque è Repub. ac prouincias

Al. retia
uisset.

& exercitus equitib. Ro. ac libertis permiffurū. Certe neq; adueniens, neq; proficifcēs quēquam osculo impertiuit, ac ne refalutatione quidem. Et in aufpicando opere ifthmi, magna frequētia clarè vt ſibi ac populo Ro. bene res verteret, optauit, diſſimulata ſenatus mentione.

Vrbis incendium per eum factum.

Cap. XXXVIIII.

Ed nec populo aut mœnibus patriæ pe-

s percit, dicēte quodā ī ſermone cōmuni,

ἔμοῦ θανόντος γαῖα μιχθύτω πυρὶ,

Trimeter
Iambicus.

imò inquit, ἔμοῦ ξῶντος. Planèq; ita fecit. Nam

quasi offensus deformitate veterū ædificiorum,

& anguſtijs flexurifq; vicorum, incendit urbem

tam palàm, vt pleriq; conſulares * cubicularèſq;

Al. cubicularios.

eius cum ſtupa tedáq; in prædijs ſuis deprehen-

ſos non attigerint, & quædam horrea circa do-

rum auream, quorum ſpatium maximè deſide-

rabat, vt bellicis machinis labefactata atq; inflā-

mata ſint, quòd ſaxeo muro conſtructa erant.

Per ſex dies, ſeptémq; noctes ea clade ſæuitum

eſt, ad monumentorum buſtorúmque diuerſoria

plebe compulſa. Tunc præter immēſum nume-

rum inſularum, domus priſcorum ducum arſe-

Inſulæ, domus ma-
gnatū ſe-
motæ.

runt, hoſtilibus adhuc ſpolijs adornatæ, deo-

rúmque ædes ab regibus, ac deinde Punicis &

Gallicis bellis votæ dedicatæque, & quicquid

viſendum, atq; memorabile ex antiquitate du-

rauerat. Hoc incendium è turri * Mecœnatica

Al. mecœ-
natiana.

proſpectans, lætúſque flammæ (vt aiebat) pul-

chritudine, ἄλωσιν illi decantauit in illo ſuo ſce

x. iij.

nico habitu. Ac ne non hinc quoque quantum posset prædæ & manubiarum inuaderet, pollicitus cadauerum & ruderum gratuitam egestionem, nemini ad reliquias rerum suarum adire permisit, collationibusque non receptis modò, verùm & efflagitatis, prouincias priuatorùmque census propè exhaustit.

Clades & probra in eum. Cap. XXXIX.

Ccesserunt tantis ex principe malis probra
brisque quædam & fortuita, pestilentia
vnius autumnus, qua xxx funerum milia in ratione Libitinæ venerunt. Clades Britanica, qua duo præcipua oppida, magna ciuium sociorumque cæde direpta sunt. Ignominia ad orientem legionibus in Armenia sub iugum missis, ægréque Syria retenta. Mirum & vel præcipue notabile inter hæc fuit, nihil eum patientius quam maledicta & conuitia hominum tulisse: neque in vltimos leniorem, quam qui se dictis aut carminibus lacerassent, extitisse. Multa græcè latinèque proscrip
pta aut vulgata sunt, sicut illa:

proscripta,
pro palam
scripta.

Νέρων, ὀρέσσης, ἀλιμαίωρ μητροκτόνοι.

Νεόνυμφον Νέρων ἰδίαν μητέρα ἀπέκτεινε.

Quis negat Aeneæ magna de stirpe Neronem?

Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Dum tendit citharâ noster, dum cornua Parthus,

Noster erit Pæan, ille Hecatebeletes.

Roma domus fiet, Veios migrate Quirites,

Si non & Veios occupat ista domus.

Sed neque authores requisit, & quosdam per indicem delatos ad senatum, affici grauiore poena

prohibuit. Transeuntem eum, Isidorus cynicus in publico clara voce corripuerat, quòd Naupli mala bene cātaret, sua bona malè disponderet. Et Datus Atellanarū histrio in cātico quodam, ὕγιαίνε πάτερ, ὕγιαίνε μήτηρ, ita demonstraerant, vt bibentem natantémq; faceret, exitum C. Claudij Agrippinæque significans: & in nouissima clausula,

Orcus vobis ducit pedes,

Senatum gestu notaret. Histrionem & philosophum Nero nihil amplius quàm vrbe Italiæque submouit, vel contemptu omnis infamiæ, vel ne fatendo dolorem irritaret ingenia.

Defectio Galliarum in eum. Cap. XL.

Alem principē paulominus per XIII t annos perpeffus terrarum orbis, tādē destituit, initium facientibus Gallis, duce Iulio Vindice, qui tum eam prouinciam pro prætoꝛe obtinebat. Prædictum à mathematicis Neroni olim erat, fore vt quandoq; destitueretur: vnde illa vox eius celeberrima, ὃ τέχνησιν πᾶσα γᾶία τρέφει. Quo maiore venia meditari citharœdicam artem principi sibi gratam, priuato necessariam. Sponderunt tamen quidam destituto ei ordinationem orientis, nonnulli nominatim regnum Hierosolymorum, plures omnis pristinae fortunæ restitutionem. Cui spei pronior, Britannia Armeniæque amissa, ac rursus vtraque recepta, defunctum se fatalibus malis existimabat. Vt verò consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium an-

Paulominus, pro pe
né.

x. iij.

num cauendum sibi audiuit, quasi eo demum obiturus, ac nihil coniectans de ætate Galbæ. tanta fiducia non modò senectam, sed etiam perpetuam singularémq; concepit felicitatem, vt amissis naufragio pretiosissimis rebus, non dubitauerit inter suos dicere, pisces eas sibi relatu- ros. Neapoli de motu Galliarum cognouit die ipso, quo matrem occiderat: adeóque lentè ac securè tulit, vt gaudentis etiam suspicionem præberet, tâquam occasione nata spoliandarum iure belli opulentissimarum prouinciarum. Statimq; in gymnasium progressus, certâtes athletas effusissimo studio spectauit. Cœnæ quoq; tẽpore interpellatus tumultuosioribus literis, hæc- tenus excanduit, vt malum ijs, qui descissent, minaretur. Deniq; per octo continuos dies non rescribere cuiquam, non mandare quid aut præcipere conatus, rem silentio obliterauit.

Reditus eius in urbem, & contumeliæ in eum dictæ. Cap. XLI.

Dictis tandem Vindicis contumeliosis & frequentibus permotus, senatum epistola in ultionem sui, Reique publicæ adhortatus est, excusato languore faucium, propter quem non adesset. Nihil autem æquè doluit, quàm vt citharædum malum se increpitum, ac pro Nerone Aenobarbum appellatum. Et nomen quidẽ gentile, quod sibi per contumeliam exprobraretur, resumpturum se professus est, deposito adoptiuo. Cætera conuitia vt falsa, non alio argumẽto refellebat, quàm quòd etiam in

scitia tantopere laboratæ perfectæque à se artis obijceretur: singulos subinde rogitās, nosſentne quenquam præstantiorem. Sed vrgentibus alijs super alios nuncijs, Romam prætrepidus redijt, leuitérq; modò in itinere friuolo auspicio mente recreata, cum annotasset inſculptum monumento, militem Gallum ab equite Ro. oppreſſum trahi crinibus, ad eam ſpeciem exiluit gaudio, cælúmque adoravit. Ac ne tunc quidem aut ſenatu, aut populo coràm *appellato, quosdam <sup>Al. adora-
to, ſeu ap-
pellatos.</sup> è primoribus viris demũ euocavit, tranſactaque raptim conſultatione, reliquam diei partem per organa hydraulica noui & ignoti generis circũduxit. Oſtendénsque ſingula, de ratione ac difficultate cuiusque differens, iámque etiam prolaturum omnia in theatrũ affirmavit, ſi per Vindicem liceat.

Defectio Hispaniarum & Galbæ contra eum.

Cap. XLII.

Oſtquam etiam deinde Galbam & Hispanias deſciuiſſe cognouit, collapsus, animóque malè fracto diu & ſine voce, & propè intermortuus iacuit: vtq; reſipuit, veſte deſciſſa, capite conuerberato, actũ de ſe pronunciauit. Cõſolantíq; nutriculæ, & alijs quoq; iam principibus ſimilia accidiffe memoranti, ſe verò præter ceteros inaudita & incognita pati reſpõdit, qui ſuum imperium viuus amitteret. Nec eo ſecius quicquam ex conſuetudine luxus atq; deſidiæ omiſit, vel imminuit. Quinimò, cũ proſperi quiddam ex prouincijs nunciatum eſſet,

super abundantissimã coenam iocularia in defectio-
 ctionis duces carmina, lasciuéq; modulata, quæ
 vulgò innotuerūt, etiã gesticulat⁹ est: ac specta-
 culis theatri clam illatus, cuidã scenico placenti
 nuncium misit, abuti eum occupationibus suis.

*Malum eius propositum, consulum priuatio, et
 consulatus assumptio. Cap. XLIII.*

Nitio statim tumultus, multa & imma-
 i nia, verùm non abhorrentia à sua na-
 tura creditur destinasse: successores, pere-
 cutoresq; submittere: exercitus & prouincias
 regentibus, quasi conspiratis idémq; & vnũ sen-
 tientibus, quicquid vbique exulum, quicquid in
 vrbe hominum Gallicanorum esset, cõtrucidare:
 illos, ne desciscentibus aggregarentur, hos vt
 conscios popularium suorum, atq; fautores. Gal-
 lias exercitibus diripiēdas permittere, senatum
 vniuersum veneno per conuiuia necare, urbem
 incendere, feris in populum immissis, quo dif-
 ficilius defenderetur. Sed absterritus non tam
 pœnitentia, quàm perficiendi desperatione, cre-
 densque expeditionem necessariam c o s s. ante
 tempus priuauit honore: atque in vtriusque lo-
 cum solus iniit consulatum, quasi fatale esset
 non posse Gallias debellari, nisi à c o s. ac susce-
 ptis fascibus. Cum post epulas triclinio digrede-
 retur, innixus humeris familiarium, affirmavit,
 simulac primum prouinciam attigisset, inermẽ
 se in conspectum exercituum proditurum, nec
 quicquam aliud, quàm fleturum. Reuocatisque
 ad pœnitentiam defectoribus, sequenti die lætũ

Nec quicquid
 aliud, pro
 tantum.

inter lætos, cantaturum epinicia, quæ iam nunc sibi componi oporteret.

Apparatus expeditionis in Gallos. Cap. XLIII.

N præparanda expeditione primam curam habuit deligendi vehicula portandis scenicis organis, cōcubinâsque, quas secum educeret, tondēdi ad virilem modum, & securibus peltisq; amafonicis instruēdi. Mox tribus vrbanas ad sacramentum citavit, ac nullo idoneo respondente, certum dominis seruorum numerum indixit: nec nisi ex tota cuiusque familia probatissimos, ne dispēsatoribus quidem, aut amanuensibus exceptis, recepit. Partē etiam census omnes ordines conferre iussit, & insuper inquilinos priuatarum ædium atque insularum pēsionem annuam repræsentare fisco. Exegitq; ingenti fastidio & acerbitate nummum asperū, argentum pustulatum, aurum obryzum, vt pleriq; omnem collationem palàm recusarent, consensu flagitantes à delatoribus potius reuocanda præmia quæcunq; cepissent.

probra in eum scripta. Cap. XLV.

X annonæ quoq; caritate *luctantium accreuit inuidia. Nam & fortè accidit, vt in publica fame Alexandrina nauis nunciaretur puluerem luctatoribus aulicis aduexisse. Quare omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum defuit, quin subiret. Statuæ eius à vertice currus appositus est cum inscriptione Græca: Nunc demùm agona esse, & traheret tandem. Alterius collo & ascopera

Al. Iucrantium.

deligata, simulque titulus, Ego quid potui? sed tu culeum meruisti. Ascriptum & columnis, iam Gallos eum cantando excitasse. Iam noctibus iurgia cum seruis plerique simulantes, crebro Vindicem poscebant.

portentis somniorum territus. Cap. XVI.

Errebatur ad hæc evidētibus portentis somniorum, & auspiciorum, & omnium tum veteribus, tum nouis, nunquam antea somniare solitus. Occisa demum matre, vidit per quietem nauem sibi regenti extortum gubernaculum, trahique se ab Octauia vxore in arctissimas tenebras, & modò pennatarum formicarum multitudine oppleri, modò à simulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarum circui, arcerique progressu. Asturconem, quo maxime lætabatur, posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum, ac tantum capite integro, hinnitus edere canoros. De Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita vox est nomine euentis. Calend. Ianuarij exornati Lares in ipso sacrificij apparatu conciderunt. Auspicanti Sporus anulum muneri obtulit, cuius gemmæ sculptura erat Proserpinæ raptus. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia vix respertæ Capitolij clauis. Cum ex oratione eius qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturus pœnas sceleratos, ac breui dignum exitum facturos, conclamatum est ab vniuersis, Tu facies Auguste. Obseruatum etiam fuerat nouissimam fabulam cantasse eum publicè Oedi-

podem exulem, atque in hoc decidisse versu,

θανείμ μ' ἄνωγε σύγγαμος, μητήρ, πατήρ.

Deseritur ab omnibus. Cap. XLVII.

Vnciata etiam interim cæterorum exercituum defectione, literas prandenti sibi redditas concerpfit, mēsam subuertit, duos scyphos gratissimi vsus, quos Homericos à cælatura carminū Homeri vocabat, solo illisit, ac sumpto à Locusta veneno, & in aureā pyxidem cōdito, transijt in hortos Seruilianos. Vbi præmissis libertorum fidissimis Hostiam ad classem præparandam, tribunos centurionés que prætorij de fugæ societate tētauit. Sed partim & tergiuersantibus, partim aperte detrectātibis, vno vero etiam proclamante,

Vsq̄e ad eone mori miserum est!

varia agitauit, Parthósnē an Galbā supplex peteret, an atratus prodiret in publicum, próq; rostris quāta posset maxima miseratione veniam præteritorū precaretur, ac ni flexisset animos, vel Aegypti præfecturam cōcedi sibi oraret. Inuentus est postea in scrinio eius hac de re sermo formatus. Sed deterritum putāt, ne prius quàm in forum perueniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata, ad mediam ferè noctem excitatus, vt comperit stationem militum recessisse, prosiluit è lecto, misitq; circum amicos. Et quia nihil à quoquam renūciabatur, ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verum clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculū redijt, vnde iam & custodes dif-

Al. spectil,
lum.

fugerant, direptis etiam stragulis, amota & pyxide veneni. Ac statim * Spicillum Mirmillonem, vel quemlibet alium percussorē, cuius manu periret, requisivit. Et nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum: procurritq; quasi precipitaturus se in Tyberim.

Fuga eius ab urbe.

Cap. XLVIII.

s. Ed reuocato rursus impetu, aliquid secretioris latebræ ad colligendū animū desideravit: & offerente Phaonte liberto suburbanum suum inter Salariam & Numētanam viam circa quartum milliarium, vt erat nudo pede, atq; tunicatus, penulam obsoleti coloris superinduit, adopertóq; capite, & ante faciem obtenso sudario, equum inscēdit, quatuor solis comitantibus, inter quos & Sporus erat. Statimque tremore terræ & fulgure aduerso pafactus, audiit ex proximis castris clamorem militum, & sibi aduersa, & Galbæ prospera omninantium: etiam ex obuijs viatoribus quendam dicentem, hi Neronem persequuntur. aliū sciscitantem, ecquid in vrbe noui de Nerone. Equo autem odore abiecti in via cadaueris cōsternato, detecta facie agnitus est à quodam Missitio pretoriano, & salutatus. Vt ad diuerticulum ventū est, dimissis equis inter fruticeta ac vepres, per arundineti semitam ægre, nec nisi strata sub pedibus veste, ad aduersum villæ parietem euasit. Ibi hortante eodem Phaonte, vt interim in specum egestæ arenæ * cōcederet, negavit se viuū sub terram iturum: ac parumper commoratus,

Al. condes
retur.

dum clandestinus ad villã introitus pararetur, aquam ex subiecta lacuna potaturus manu hausit. Et hæc est, inquit, Neronis decocta. Deinde diuulsa sentibus penula, traiectos furculos rasit: atque ita quadrupes per angustias effossæ cauernæ receptus in proximam cellam decubuit super lectũ * modicella culcitra, vetere pallio strato instructũ. Faméq; & iterũ siti interpellante, panem quidem sordidum oblatum aspernatus est, aquæ autem tepidæ aliquantum bibit.

Mors eius, & gesta in ea. Cap. XLIX.

Vnc vnoquoque hincinde instante, vt quamprimum se impendentibus contumelijs eriperet, scrobem coràm fieri imperauit, dimensus ad corporis sui modulũ, componique simul siqua inuenirentur frustra marmoris, & aquam simul ac ligna conferri curando mox cadaueri, flens ad singula, atq; identidem dictitãs, Qualis artifex pereo. Inter moras platos à cursore Phaontis codicillos præripuit, legítque se hostem à senatu iudicatum, & queri vt puniatur more maiorum. Interrogauítque quale esset id genus pœnæ. Et cũ cõperisset nudi hominis ceruicem inferi furcæ, corpus virgis ad necẽ cædi, conterritus, duos pugiones quos secum extulerat, arripuit, tētataq; vtriusq; acie, rursus condidit, causatus nõdum adesse fatalem horam. Ac modo Sporum hortabatur, vt lamētari ac plāgere inciperet: modo orabat, vt se aliquis ad mortẽ capeffendã exemplo iuaret: interdũ segnitiam suã his verbis increpabat, Viuo

deformiter ac turpiter, ὅν πρὲ πάντων, ὅν πρὲ
 πα. νήφειρ δ' εἰ ἐμποῖς τοιοῦτοῖς. ἄγε ἔγειρε σε
 αὐτὸν. Iamq; equites appropinquabant, quibus
 præceptum erat, vt viuum eum attraherent.

Quod vt sensit trepidanter effatus,
 ἰσπῶν ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος ἄνατα
 βάλλει,

ferrum iugulo adegit iuuantē Epaphrodito à
 libellis. Semianimisque adhuc irrumpenti cen-
 turioni, & penula ad vulnus apposita in auxi-
 lium se venisse simulanti, non aliud respondit,
 quàm Sero, & hæc est fides? Atq; in ea voce de-
 fecit, extantibus ridentibusque oculis vsque ad
 horrorem formidinemque visentium. Nihil
 prius ac magis à comitibus exegerat, quàm ne
 potestas cuiquam capitis sui fieret, sed vt quo-
 quo modo totus cremaretur. * Promisit hoc
 Seius Galbæ libertus non multo antè vinculis
 exolutus, in quæ primo tumultu coniectus
 fuerat.

Al. permis-
 sitq;.

Funus eius.

Cap. I.

Vneratus est impensa ducentorum mil-
 f lium, stragulis albis auro intextis, qui-
 bus vsus Cal. Ianuarij fuerat. Reliquias
 Aegloge & Alexandria nutrices cum Acte con-
 cubina gentili Domitiorum monumento con-
 diderunt, quod prospicitur è campo Martio im-
 positum * colle hortorum. In eo monumento
 solium Porphyretici marmoris superstanti Lu-
 nensi ara circunseptum est lapide Thasio.

Ali. collo.

Statura, & cultus corporis eius.

Cap. LI.

Tatura fuit penè iusta, corpore maculo
 s fo, & foedo, sufflauo capillo, vultu pul-
 chro magis quàm venusto, oculis cæsijs
 & hebetioribus, ceruice obesa, ventre proiecto,
 gracillimis cruribus, valetudine prospera. Nam
 qui luxuriæ immoderatissimè esset, ter omnino
 per x i i i annos languit: atque ita, vt neque
 vino, neq; consuetudine reliqua abstineret. Cir-
 ca cultum habitúmque adeo pudendus, vt co-
 mam semper in gradus formatã, peregrinatio-
 ne Achaica etiam pone verticem summiserit:
 ac plerunque synthesium indutus, ligato circum
 collum sudario prodierit in publicum, sine cin-
 ctu, & discalceatus.

studium eius artium liberalium.

Cap. LII.

Iberales disciplinas omnes ferè puer
 attigit. Sed à philosophia eum mater
 auertit, monēs imperaturo contrariam
 esse: à cognitione veterum oratorũ Seneca præ-
 ceptor, quo diutius in admiratione sui detine-
 ret. Itaque ad poëticam pronus, carmina liben-
 ter, ac sine labore composuit: nec (vt quidam
 putant) aliena pro suis edidit. Venêre in ma-
 nus meas pugillares, libellique cum quibusdam
 notissimis versibus ipsius chirographo scriptis,
 vt facilè appareret non translatos, aut dictan-

y.j.

te aliquo exceptos, sed planè quasi à cogitante, atque generante exaratos : ita multa & deleta & inducta, & superscripta inerant.

studium eius pingendi ac fingendi.

Cap. LIII.

Alids, olym
pian.

Abuit & pingendi, fingendique maxima h me, non mediocre studium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum vulgi mouerent. Exijt post scenicas coronas opinio, proximo lustro descensurum eum ad olympia inter athletas. Nam luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Græcia tota spectauerat, quàm Brabeutarum more in stadio humi assidens, ac si qua paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahens. Destinauerat etiam qui Apollinem cantu, Solem aurigando æquiparare æstimaretur, imitari & Herculis facta. Præparatumque leonem aiunt, quem vel claua, vel brachiorum nexibus in amphitheatri arena spectante populo nudus elideret.

Votum eius si uinceret. Cap. LIIII.

Ubi exitum quidem vitæ palàm vouerat, si sibi incolumis status permanisset: proditurum se parta victoria: ludis etiam hydraulam, & choraulam, & vtriculariū, ac nouissimo die histrionem saltaturum, Vergilij Turnum : & sunt qui tradant Paridem hi-

strionem occisum ab eo, quasi grauem aduersarium.

Famae & aeternitatis cupidus.

Cap. LV.

Rat illi aeternitatis perpetuaeque fama
e cupido, sed inconsulta. Ideoque mul-
tis rebus ac locis veteri appellatione
detracta, nouam induxit ex suo nomine. Mens-
sem quoque Aprilem Neroneum appellauit. De-
stinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

Religionum contemptor.

Cap. LVI.

Eligionum usquequaque contemptor
r praeter vnus deae Syriae. Hanc mox ita
spreuit, vt vrina contaminaret, alia su-
perstitione captus, in qua sola pertinacissime
haesit. Siquidem * acunculam puellarem, cum
quasi remedium insidiarum a plebeio quodam
& ignoto muneri accepisset, detecta confestim
coniuratione, pro summo numine, trinisque in
die sacrificijs colere perseuerauit, volebatque
credi monitione eius futura praenoscere. Ante
paucos quam periret menses, attedit & extispic-
cio, nec vnquam litauit.

Al. imaginu-
culam, vel
icunculam.

Trinis, pro
ternis.

Aetas, & post obitum eius gesta.

Cap. LVII.

Bijt x x x & secundo aetatis anno, die
o quo quondam Octauiam intereme-
rat. Tantumque gaudium publice
praebuit, vt plebs pileata tota vrbe discurreret.

y.ij.

Et tamen non defuerunt, qui per longam tem-
 pus vernis æstiuísque floribus tumulum eius or-
 narét, ac modo imagines prætextatas in rostris
 proferrent, modo edicta quasi viuentis, & bre-
 ui magno inimicorum malo reuerfuri. Quin-
 etiam Vologesus Parthorum rex, missis ad se-
 natum legatis de instauranda societate, hoc etis-
 am magnopere orauit, vt Neronis memoria co-
 leretur. Denique cum post x x annos adolescens
 te me extitisset conditionis incertæ, qui se Ne-
 ronem esse iactaret, tam fauorabile nomen eius
 apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus, &
 vix redditus sit.

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI, SERGIVS
 GALBA.

*De progenie Cæsarum quæ in Nerone defecit,
 & prodigijs hoc præcedentibus.*

ROGENIES CAESARUM in Nerone defecit: quod futurum compluribus quidem signis, sed evidentiſſimis duobus apparuit. Liuiæ olim post Augusti ſtatim nuptias Veientanum ſuum reuiſi-

ſenti, præteruolâs aquila gallinã albã ramulum lauri roſtro tenentem, ita vt rapuerat, dimiſit in gremium: cùmq; nutriri alitem, pangiq; ramulũ placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa ad gallinas vocetur: tale verò lauretũ, vt triũphaturi Cæſares, inde laureas decerperent: fuitq; mos triumphãtib; alias cõfeſtim eodem loco pangere: & obſeruatũ eſt ſub cuiuſq; obitum, arborem ab ipſo inſtitutã, elanguiſſe. Ergò nouiſſimo Neronis anno, & ſylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarum erat, interiit: ac ſubinde tacta de cælo Cæſarũ æde, capita omnibus ſtatuis ſimul deciderũt: Auguſtiq; * ſceptrum è manibus excuſſum eſt. Al. etiam.
 y. iij.

Prosapia & uetus origo Galbæ. Cap. II.

n Eroni Galba successit, nullo gradu con-
tingens Cæsarum domum: sed haud du-
biè nobilissimus, magnâq; & vetere pro-
sapia, vt qui statuarum titulis pronepotem se
Q. Catuli Capitolini semper ascripserit. Imper-
rator verò etiam stemma in atrio proposuerit,
quo paternam originem ad Iouem, maternam
ad Paliphaën Minois vxorem referret.

*Progenies & cognomina Galbæ, & unde dica-
tur Galba. Cap. III.*

i Magines & elogia vniuersi generis ex-
qui longum est, familiæ breuiter attin-
gam. Qui primus Sulpitiorum cogno-
men Galbæ tulit, cur, aut vnde traxerit, ambigi-
tur. Quidam putant quòd oppidum Hispaniæ
frustrà diu oppugnatum, illitis demum galba-
no facibus succenderit: alij quòd in diuturna va-
letudine galbeo, id est remedijs lana inuolutis
assiduè vteretur: nonnulli quòd præpinguis fue-
rit visus, quem Galbam Galli vocant: vel con-
trà, quòd tam exilis, quàm sunt animalia quæ in
æsculis nascuntur, appellanturque Galbæ. Famis-
liam illustravit Sergius Galba consularis, tem-
porum suorum eloquentissimus, quem tradunt
Hispaniam ex prætura obtinentem, xxx Lusit-
tanorum millibus perfidia trucidatis, Viriati-
belli causam extitisse. Eius nepos ob repulsam
consulatus infensus Cæsari, cuius legatus in Gal-
lia fuerat, conspirauit cum Cassio & Bruto, pro-
pter quod Pedia lege dānatus est. Ab hoc sunt

imperatoris Galbæ auus, & pater. Auus clarior studijs quàm dignitate. Non enim egressus præturæ gradum, multiplicem nec incuriosam historiam edidit. Pater consulatu functus, quàm breui corpore, atque etiam gibber, modicæque in dicendo facultatis, causas industriè actitavit. Vxores habuit Mummiam Achaiam neptem Catuli, proneptemque L. Mummij, qui Corinthum excidit. Item Liuiam Ocellinam, ditem admodum, & pulchram. A qua tamen nobilitatis causa appetitus vltro existimatur, & aliquanto enixius, postquam subinde instanti vitium corporis secretò posita veste detexit, ne quasi ignaram fallere videretur. Ex Achaia liberos Caium & Sergium procreavit. Quorum maior Caius attritis facultatibus vrbe cessit, prohibitusque à Tiberio sortiri anno suo procōsulatum, voluntaria morte obiit.

Ortus Galbæ, & præfagia principatus eius.

Cap. IIII.

Sergius Galba imperator, M. Valerius Messala, C. Lentulo c o s s. natus est i x. Cal. Ianuarij, in villa colli supposita propè Terracinam sinistrorsum Fundos persistentibus. Adoptatus à nouerca sua, Liuij nomen, & Ocellare cognomen assumpsit, mutato prænomine. Nam * Lucium mox pro Sergio Al. Liuium usque ad tempus imperij vsurpauit. Constat Augustum puero adhuc salutante se inter æquales, apprehensa buccula dixisse, *καὶ σὺ τέκνον τῆς*
γ.iiij.

ἀρχῆς ἡμῶν παράρξιξον. Sed & Tiberius, cum comperisset eum imperaturū, verum in senecta, viuat sanè, ait, quando id ad nos nihil pertinet. Auo quoq; eius fulgur procuranti, cum exta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed serum imperium portendi familiæ, responsum est. Et ille irridens, sanè, inquit, cū mula pepererit. Nihil æquè postea Galbam tentantem res novas confirmavit, q̄ mulæ partus, cæterisq; vt obscœnum ostentum abhorrentibus, solus pro lætissimo accepit, memor sacrificij, dictiq; aui. Sūpta virili toga, somniauit Fortunam dicentē stare se ante fores defessam, & nisi ocyus reciperetur, cuicunq; obuio prædæ futuram. Vtque euigilauit, aperto atrio, simulacrum æneum deæ cubitali maius iuxta limen inuenit, idq; gremio suo Thusculum, vbi æstiuare consueuerat, auexit, & in parte ædium consecratum, mensuris deinceps supplicationibus, & peruigilio anniuersario coluit. Quanquã ætate nondum constanti, veterem ciuitatis exoletumque morem, ac tantū in domo sua hærentem, obstinatissimè retinuit, vt liberti, seruiq; bis die frequentes adessent, ac mane saluere, vesperi valere sibi singuli dicerent.

studium eius in liberalibus disciplinis, iure, & uxoribus ac filijs. Cap. V.

Attendit iuri, pro studuit.
Cœlibatus, & post duâ etâ vxorē.

Inter liberales disciplinas attendit & iuri: dedit & matrimonio operam. Verùm amissa vxore Lepida, duobusq; ex ea filijs, remansit in cœlibatu, neq; sollicitari vlla cō-

ditione amplius potuit, ne Agrippinæ quidem viduatæ morte Domitij, quæ maritum quoque adhuc necdum cœlibē Galbam, ad eò omnibus sollicitauerat modis, vt inter * cōuentū matronarū correpta iurgio, atq; etiam manu pulsata sit à matre Lepidæ. Obseruauit ante omnes Liuiam Augustam, cuius & viuæ gratia plurimū valuit, & mortuæ testamento penè ditatus est, HS nanq; quingenties, cum præcipuum inter legatarios habuisset: quia verò notata, nō perscripta erat summa, herede Tiberio legatū ad quinquaginta reuocante, ne hæc quidem accepit.

Alin cons
uentu.

Honores per eum gesti, & disciplina in re militari.

Cap. VI.

Onoribus ante legitimum tempus ini-
h tis, prætor commissione ludorum Flo-
ralium, nouum spectaculi genus, ele-
phantos funambulos edidit, exinde prouinciæ Aquitaniæ anno ferè præfuit: mox consulatum per sex menses ordinarium gessit. Euenitq; vt in eo ipse L. Domitio patri Neronis, ipsi Syluius Otho pater Othonis succederet, velut præfagiū insequentis casus, quo medius inter vtriusque filios extitit imperator. A Caio Cæsare ludis substitutus, postridie quàm ad legiones venit, solenni fortè spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera, vt manus penulis continerent, statimq; per castra iactatum est:

Disce miles militare, Galba est, non Getulicus.
Pari seueritate interdixit commeatus peti. Ve-
teranum ac tyronem militē opere assiduo cor-

Trochaic⁹
tetrameter
Interdixit
peti, pro ve
tuit.

Approbat
se illi talē,
pro præstat

roborauit, maturēq; barbaris, qui iam in Galliā
vsque proruperāt, coërcitis, præfenti quoq; Caio
talem & se & exercitum approbavit, vt inter in-
numeras, cōtractāsque ex omnibus prouincijs co-
pias, neq; testimoniū, neq; præmia ampliora vlli
perciperent. Ipse maximè insignis, q̄ cāpestrem
decurfionē scuto moderatus, etiam ad effedum
imperatoris per xx passuum millia cucurrit.

Iustitia & æquitas eiusdem. Cap. VII.

Aede Caij nunciata, multis ad occasio-
nem stimulantibus, quietem prætulit.

Al. p̄cōsul.

Per hoc gratissimus Claudio, receptusque
in cohortem amicorum, tantæ dignationis est
habitus, vt cum subita ei valetudo, nec adeo gra-
uis incidisset, dilatus sit expeditionis Britannicę
dies. Africā * procōsule biennio obtinuit extra
fortem electus ad ordinandam prouinciam, &
intestina dissensione, & barbarorum tumultu
inquietam: ordinauitque magno seueritatis ac
iustitiæ cura, etiam in paruulis rebus. Militi, qui
per expeditionem annona arctissima residuum
cibariorum tritici modium centum denarijs
vendidisse arguebatur, vetuit simul atque indi-
gere cibo cœpisset, à quoquam opem ferri: & is
fame extabuit. At in iure dicendo cum de pro-
prietate iumentis quæreretur, leuibus vtrinque
argumentis, & testibus, ideóque difficili coniectu-
ra veritatis, ita decreuit, vt ad lacum vbi ada-
quari solebat, duceretur capite inuoluto, atque
ibidem reuelato, eius esset, ad quem sponte se à
potu recepisset.

Honores ei collati, & signa futuri imperij eius.

Cap. VIII.

B res & tunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta triumphalia accepit, & sacerdotiũ triplex, inter xv viros, sodalesq; Titios, item Augustales cooptatus: atq; eo tempore propè ad Neronis medium principatum in secessu plurimum vixit, ne ad gestandum quidem vnq̃ iter ingressus, q̃ vt secum vehiculo proximo decies HS in auro efferret, donec in oppido Fundis moranti Hispania Tarraconensis oblata est. Acciditq; vt cum provinciã ingressus sacrificaret intra ædem publicã, puero è ministris acerrã tenenti, capillus repente toto capite canesceret. Nec defuerũt qui interpretarentur, significari rerum mutationem, successurũque iuueni senem, hoc est ipsum Neroni. Nec multo post in Cantabriæ lacum fulmẽ decidit, repertæque sunt duodecim secures, haud ambiguum summi imperij signum.

Plurimum
vixit, pro
plerunque:
ἐπιπλεῖσ
σον.

Varietas eius in provincia. Cap. IX.

Er octo annos variè & inæquabiliter provinciam rexit. Primo acer & vehemẽs, & in coërcendis quidem delictis vel immodicus. Nam & nummulario non ex fide versanti pecunias, manus amputavit, mensæq; eius affixit. Et tutorem, quòd pupillum cui substitutus hæres erat, veneno necasset, cruce affecit. Implorantique leges, & ciuem Romanum se testificantem, quasi solatio & honore aliquo poenam leuaturus, mutari, multoq; præter cæteras

altiore & dealbatam statui crucē iussit. Paulatim in desidiā segnitiamq; cōuersus est, ne quid materię pręberet Neroni, & vt dicere solebat, q̄ nemo rationem otij sui reddere cogeretur. Carthagine noua conuentū agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitanię auxilia implorante, superuenerūt & Vindicis literę, hortātis, vt humano generi assertorem ducēmq; se accommodaret. Nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clām missa deprehenderat, & confirmabatur cum secundissimis auspicijs & ominibus, tum virginis honestę vaticinatione, tanto magis q̄ eadem illa carmina sacerdos Iouis Cluuię ex penetrali somnio monitus eruerat, ante ducentos annos similiter à fatidica puella pronunciata, quorum carminum sententia erat, Oriturum quandoq; ex Hispania principem dominūmque rerum.

Initium principatus, & alia eius gesta. cap. x.

i Gitur cū quasi manumissioni vacaturus conscēdisset tribunal, propositis ante se damnatorum occisorūmque à Nerone quāplurimis imaginibus, & astanti nobili puero, quē exulantem ex proxima Baleari insula ob id ipsum acciuerat, deplorauit temporū statū, consalutatūsq; imperator, legatum se senatus ac populi Ro. professus est. Deinde iustitio indicto, è plebe quidem prouincię legiones & auxilia cōscripsit super exercitū veterem legionis vnius, duarūmque alarum, & cohortium trium. At è pri-

moribus prudētia atq; ætate præstātibus, velut instar senat⁹, ad quos de maiore re, quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestri ordinis iuuenes, qui manente anulorum aureorum vsu, Euocati appellarētur, excubiāsque circa cubiculum suū vice militum agerēt. Etiam per puincias edicta dimisit, author singulis vniuersisque conspirandi, simul & vt qua posset quisque opera cōmunem causam iuuarēt. Per idem ferē tēpus in munitione oppidi, quod sedē bello delegerat, repertus est anulus opere antiquo, sculptura gēmæ victoriam cum trophæo exprimēte. Ac subinde Alexandrina nauis* detorsa appulit armis onusta, sine gubernatore, sine nauta, ac vectore vlllo, vt nemini dubium esset, iustū, piūmq; & fauentibus dijs bellum suscipi: cū repente ex inopinato prope cūcta turbata sūt. Alarum altera castris appropinquantē, pœnitentia mutati sacramenti destituere conata est, ægréque retēta in officio: & serui, quos à liberto Neronis ad fraudē præparatos muneri acceperat, per angiportum in balnea transeuntē penè interemerunt, nisi cohortantibus inuicem ne occasionē omitterent, interrogatīsq; de qua occasione loquerentur, expressa cruciatu confessio esset.

Consternatio eius propter mortem Vindicis.

Cap. XI.

a Ccessit ad tanta discrimina mors Vindicis, qua maxime consternatus, destitutóque similis, non multum abfuit quin vitæ renunciaret. Sed superue-

Al. decursa

niētibus ab vrbe nuncijs, vt occisum Neronem, cunctósq; in verba sua iurasse cognouit, deposita legati, suscepit Cæsaris appellationē. Itérq; ingressus est paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus: nec prius vsum togæ recuperavit, quàm oppressis qui nouas res moriebantur, præfecto prætorij Nymphidio Sabino Romæ, in Germania Fonteio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

sæuitia & auaritia eius. Cap. XII.

Ræcesserat de eo fama sæuitiæ simul atque auaritiæ, quòd ciuitates Hispaniarum Galliarúmque, quæ cunctantius sibi accesserāt, grauioribus tributis, quasdam etiam murorum destructione punisset, & præpositos procuratorésq; supplicio capitis affecisset cū cōiugibus ac liberis, quòdque oblatā à Tarraconensibus è vetere tēplo Iouis coronā auream librarum x v cōflasset, ac tres vncias, quæ pōderi deerant, iussisset exigi. Ea fama & cōfirmata & aucta est vt primum urbem introijt. Nam cū clasarios, quos Nero ex remigib⁹ iustos milites fecerat, redire ad pristinum statum cogeret, recusantes, atq; insuper aquilam & signa pertinacius flagitātes, nō modo immisso equite disiecit, sed decimauit etiam. Item Germanorū cohortē à Cæsaribus olim ad custodiā corporis institutā, multísq; experimētis fidelissimā, dissoluit, ac sine vllò commodo remisit in patriam, quasi Cn. Dolabellæ, iuxta cuius hortos tendebat, proniorum. Illa quoque, verēne an falsò, per ludibrium

iacabantur, apposita lautiore cœna ingemuisse eum. Et ordinario quidem dispensatori breuiarium rationum offerenti, paropsidem leguminis pro sedulitate ac diligētia porrexisse: cano autē choraulæ, mire placenti, denarios quinque donasse, prolatos manu sua è peculiaribus oculis suis.

Aduentus eius ad urbem. Cap. XIII.

Vare aduentus eius non perinde gratus fuit, idque proximo spectaculo apparuit: siquidē Atellanis notissimum canticum exorsus, * Venitio simus à villa, cuncti simul spectatores consentiente voce reliquam partem retulerunt, ac sæpius versu repetito egerunt.

Alias, venitione.

Gesta per eum in initio principatus eius.

Cap. XIII.

Aiore adeo & fauore & autoritate adeptus est, quæ gessit imperium: quanquam multa documenta egregij principis daret, sed nequaquam tam grata erant, quam iniusta quæ secus fierent. Regebatur trium arbitrio, quos vnà & intra palatium habitantes, nec vnquam non adhærentes, pædagogos vulgo vocabant. Hi erant T. Iunius legatus eius in Hispania, cupiditatis immensæ: Cornelius Laco ex affessore præfectus prætorij, arrogantiæ & inuicibilis: libertus * Icelus paulo ante anulis aureis, & Martiani cognomine ornatus, ac iam summæ equestris gradus candidatus. His diuerso vitiorum genere grassantibus, adeo se abutendum permisit & tradidit, ut vix sibi ipsi cõstaret: modo acerbior parciorque, modo remissior, ac negli-

Al. Itellus

Inauditos,
pro indicta
causa.

gentior, quàm cōueniret principi electo, atque illius ætatis. Quosdam claros ex vtroq; ordine viros suspicione minima inauditos condemnauit. Ciuitatem Romanã raro dedit. Iura trium liberorum vix vni atq; alteri, ac ne his quidem, nisi ad certum præfinitumq; tempus. Iudicibus sextam decuriam adijci precantibus, non modo negauit, sed etiam concessum à Claudio beneficium, ne hyeme initióq; anni ad iudicandum euocarentur, eripuit.

Gesta & liberalitas eius.

Cap. XV.

Determina
re, pro ter
minare.

Xi estimabatur etiam senatoria & eque-
e stria officia biennij spatio determinatu-
rus, nec daturus nisi inuitis ac recusantibus. Liberalitates Neronis non plus decimis concessis, per quinquaginta equites Ro. ea conditione reuocandas curauit, exigendásque, vt & si quid scenici aut xystici donatum olim vendidissent, auferretur emptoribus, quando illi absumpto pretio soluere nequirent. At contrà, nihil non per comites atque libertos pretio addidit, aut donari gratia passus est, vectigalia, immunitates, pœnas innocētũ, impunitatē noxiórum. Quinetiam Populo Ro. deposcente supplicium Haloti & Tigillini, solos ex omnibus Neronis emissarijs vel maleficētissimos incolu-
mes præstitit: atque insuper Halotum procuratore amplissima ornauit. Pro Tigillino etiam sæuitiæ populum edicto increpuit.

Inuidia, & rebellio exercitus Germaniæ in eum.

Cap. XVI.

Er hæc prope vniuersis ordinibus offen-
 p sus, vel præcipua flagrauit inuidia apud
 milites. Nam cum in verba eius absen-
 tis iurantibus, donatium grandius solito præ-
 positi pronunciaissent, neque rem ratam habuit,
 & subinde iactauit, se legere militem, nõ emere
 cõsueffe. Atque eo quidem nomine omnes qui
 vbique erant, exacerbauit. * Cæterum prætoriam Al. Cætum.
 nos etiam metu & indignitate cõmouit, remo-
 uens subinde plerosque * vt suspectos, & Nim- Al. in suspe-
ctos.
 phidij socios. Sed maxime fremebat superio-
 ris Germaniæ exercitus fraudari se præmijs na-
 uatæ aduersus Gallos & Vindicem operæ. Ergo
 primi obsequiũ * rumpere ausi, Calen. Ianuarij Al. rupere,
ac se cal. Ia-
nuarij addi-
ci sacramẽ-
to nisi in.
 adigi sacramento nisi in nomen senatus recusa-
 runt, statimq; legationem ad prætorianos cum
 mandatis destinauerũt, displicere imperatorem Destinare,
p mittere.
 in Hispania factum: eligerent ipsi, quem cuncti
 exercitus comprobarent.

Adoptatio pisonis per eum facta.

Cap. XVII.

Vod vt nunciatũ est, despectui esse non
 q tam senectam suam, quàm orbitatem
 ratus, Pisonem Frugi Licinianum nobi-
 lem egregiũque iuuenem, ac sibi olim pro-
 batissimum, testamentóque semper in bona &
 nomen adscitum, repente è media salutantium
 turba apprehendit: filiũque appellans, per-
 duxit in castra, ac pro concione adoptauit, ne

z. j.

C. SVETONII TRANQVILLI

tunc quidem donatiui vlla mētionē facta: quo
faciliorem occasionem M. Syluio Othoni præ-
buit perficiendi conata, intra sextum adoptio-
nis diem.

Conata, pas-
siue.

Præfagia infelicem eius exitum præcedentia.

Cap. XVIII.

Agna & assidua monstra iam inde à
principio exitum ei, qualis euenit por-
tenderant. Cum per omne iter dextra
sinistrâque oppidatim victimæ cæderētur, tau-
rus securis ictu cōsternatus, rupto vinculo, esse-
dum eius inuasit, elatîsque pedibus totum cruo-
re perfudit, ac descendentem spiculator impul-
su turbæ lancea propè vulnerauit. Urbem quo-
que & deinde palatium ingressum, excepit * ter-
ra tremore, & assimilis quidam mugitui sonus.
Secuta sunt aliquanto maiora, & tristiora. Mo-
nile margaritis gemmîsque confertum ad or-
nandum Fortunam suam Thusculanam, ex om-
ni gaza secreuerat. Id repente quasi augustiore
dignius loco, capitolinæ Veneri dedicauit: ac
proxima nocte somniauit speciē Fortunæ que-
rentis fraudatam se dono destinato, minantîsq;
erepturam & ipsam quæ dedisset. Cúmque ex-
territus luce prima ad expiandū somnium, præ-
missis qui rem diuinam appararent, Thusculū
excucurrisset, nihil inuenit præter tepidam in
ara fauillam, atratúmque iuxta senem in catino
vitreo thus tenentem, & in calice fictili merū.
Observatum etiam est Calen. Ianuarijs sacrifi-
canti coronam de capite excidisse: auspicanti

Alia terre
tremor.

pullos euolasse: adoptionis die neque milites al locuturo castrensem sellam de more positã pro tribunali oblitis ministris, & in senatu curulem peruersè collocatam.

Cædes eius atque mors. Cap. XIX.

Rius vero quàm occideretur, sacrificã
 p tem mane aruspex identidem monuit, caueret periculum, non longe percussor res abesse. Haud multo post cognoscit teneri castra ab Othone: ac plerisque, vt eodem quamprimum pergeret, suadentibus, posse enim auctoritate & præsentia præualere, nihil amplius quàm continere se statuit, & legionariorum firmare præsidijs, qui multifariam diuersèq; tendebant. Loricam tamen induit linteam, quanquã haud dissimulans parum aduersus tot mucrones profuturam. Sed extractus rumoribus falsis, quos conspirati, vt eum in publicum elicerent, de industria dissiparant, paucis temere affirmantibus transactum negotium, oppressos qui tumultuantur, aduenire frequentes, cæteros gratulabundos, & in omne obsequium paratos: his vt occurreret, prodijt tâta fiducia, vt militi cuiusdam occisum à se Othonem glorianti, quo auctore, responderit: atque in forum vsque processit. Ibi equites, quibus mandata cædes erat, cum per publicum dimota paganorum turba, equos adegissent, viso procul eo, parumper restiterunt: deinde rursus incitati, desertũ à suis, contrucidarunt.

z.ij.

*Gesta per eum in morte, & de eius funere atque
cadauere. Cap. XX.*

Vnt qui tradāt ad primum tumultum
s proclamasse eum, Quid agitis cōmilito-
nes? Ego vester sum, & vos mei: donati-
uum etiā pollicitum. Plures autem prodiderūt,
obtulisse vltro iugulum, & vt hoc agerent, ac fe-
rarent, quādo ita videretur, hortatū. Illud mirū
admodum fuerit, neq; presentium quenquā opem
imperatorī ferre conatū, & omnes qui accerse-
rentur, spreuisse nunciū, excepta Germanicorū
vexillatione. Hi ob recēs meritū, quòd se ægros
& inualidos magnopere fouisset, in auxiliū aduo-
lauere: sed serius itinere deuiō per ignorantiam
locorū retardati. Iugulatus est ad lacum Curtij,
ac relictus ita vti erat, donec gregarius miles à
frumentatione rediens, abiecto onere caput ei
amputauit. Et quoniā capillo præ caluitio arri-
pere non poterat, in gremiū abdidit. Mox inser-
to per os pollice, ad Othonem detulit. Ille lixis
calonibusq; donauit: qui hasta suffixum, non si-
ne ludibrio circū castra portarunt, acclamantes
identidem, Galba cupide fruaris ætate tua. Ma-
xime iritati ad talem iocorum petulantiam, quòd
ante paucos dies exierat in vulgus, laudanti cui-
dam formam suam, vt adhuc floridam & vege-
tam, respondisse eum:

ἔπι μοι μὲν ὁ ἔμπεδ' ὄρ' ἐστίν.

Ab his Patrobij Neroniani libert⁹ centū aureis
redēptum, eo loco vbi iussu Galbæ animadu-
sum in patronū fuerat, abiecit. Serò tandē dispē

fator Argius, & hoc & cæterum truncum in pri- Ceterum, pro reliquum.
uatis eius hortis Aureliæ viæ sepulturæ * dedit. Al. tradidit

statura corporis & membrorum eius.

Cap. XXI.

Tatura iusta fuit, capite * caluo, oculis Al. præcaluo.
s ceruleis, adūco naso, manibus pedibúsq;
articulari morbo distortissimis, vt neq;
calceū perpeti, neq; libellos euoluere aut tene-
re omnino valeret. Excreuerat etiam in dexte-
riore latere eius caro, * præpendebátq; adeò, vt Al. propen-
ægrè fascia substringeretur. debat.

Cibus, potus eius, atque luxuria. Cap. XXII.

Ibi plurimi traditur, quem tempore hy-
c berno etiam ante lucem capere confue-
uerat. Inter cœnã verò * vsq; ad abun- Al. vsq; eo
dantem, vt congestas super manus reliquias cir- abundanti.
cumferri iuberet, spargíque ad pedes stantibus.
Libidinis in mares pronior, & eos non nisi præ-
duros exoletósq;. Ferebant in Hispania C. * Ice- Al. Itellum
lum è veteribus concubinis, de Neronis exitu
nunciantem, nō modò arctissimis osculis palàm
exceptum ab eo, sed vt sine mora velleretur or-
ratum atque seductum.

Tempus imperij eius, & ætas. Cap. XXIII.

Erijt tertio & septuagesimo ætatis an-
p no, imperij mense septimo. Senatus vt
primum licitum fuit, statuam ei decre-
uerat rostratæ columnæ superstantem in parte
fori qua trucidatus est. Sed decretum Vespasia-
nus aboleuit, percussores sibi ex Hispania in Iu-
dæam submisisse opinatus.

20 C. SVETONII TRAN-
QVILLI, OTHO
SYLVIVS.

De Othonis progenitoribus.

Honorata,
pro honesta
ita.

MAIORES OTHONIS sunt orti oppido Ferentino, familia vetere & honorata, atque ex principibus Hetruriæ. Auus M. Syluius Otho, patre equite Ro. matre humili, incertum an ingenua, per gratiam Liuiæ Augustæ, in cuius domo creuerat, senator est factus, nec præturæ gradum excessit. Pater L. Otho materno genere præclaro, multarum & magnarum propinquitatum, tam charus, tamque non absimilis facie Tiberio principi fuit, vt plerique procreatum ex eo crederent. Urbanos honores, proconsulatum Africæ, & extraordinaria imperia, seuerissimè administravit. Ausus etiam est in Illyrico milites quosdã, quòd motu Camilli ex pœnitentia præpositos suos quasi defectionis aduersus Claudium auctores occiderãt, capite punire, & quidem ante principia se coràm, quanuis ob id ipsum promotos in ampliorem gradum à Claudio sciret.

Quo factò, sicut gloriam auxit, ita gratiam mi-
nuit: quam tamen recuperavit maturè detecta
equitis Rom. fraude, quem prodentibus seruis
necem Claudio parare compererat. Nanque &
senatus honore rarissimo, statua in palatio posi-
ta, profecutus est eum: & Claudius allectum in-
ter patricios collaudans amplissimis verbis, hæc
quoque adiecit: Vir, quo meliores liberos habe-
re ne opto quidem. Ex Albia Terentia splendi-
dissima foemina duos tulit filios, L. Titianum,
& minorem Marcum cognomine. Tulit & fi-
liam, quam nondum nubilem Druso Germani-
ci filio despondit.

Othonis ortus, & eius adolescentia.

Cap. II.

Tho imperator IIII Calend. Maij na-
tus est, Camillo Arutio, Domitio Aeno
barbo c o s s. A prima adolescētia pro-
digus ac procax, adeò vt sæpe flagris obiurga-
retur à patre. Ferebatur & vagari noctibus so-
litus atque inualidum quenque obuiorum vel
potulentum corripere, ac distento sago imposi-
tum in sublime iactare. Post patris deinde mor-
tem libertinam aulicam gratiosam, quo effica-
cius coleret, etiam diligere simulavit, quanuis
anum, ac penè decrepitam. Per hanc insinuatus
Neroni, facilè summū inter amicos locū tenuit
cōgruentia morum: vt verò quidam tradunt, &
consuetudine mutui stupri. Ac tātum potentia

Gratiosa,
pro grata.

Congruen-
tia, pro si-
militudine.

z. iiii.

valuit, vt damnatum repetundis consularem virum, ingens præmium pactus, prius quàm planè restitutionem ei impetrasset, non dubitaret in senatum ad agendas gratias introducere.

Amicitia eius cum Nerone. Cap. III.

Mnium autè cõsiliorum secretorúmque particeps, die quem Nero necandæ matri destinauerat, ad auertendas suspiciones, cœnam vtrique exquisitissimæ comitatis dedit. Item Pompæam Sabinam tunc adhuc amicam eius abductam marito, demandatámque interim sibi nuptiarũ specie recepit. Nec * corripuisse contentus, adeò dilexit, vt ne riualem quidem Neronem equo tulerit animo. Creditur certè non modò missos ad * arcessendam nõ recepisse, sed ipsum etiam exclusisse quondam proforibus astantem, miscentémque frustra minas & preces, ac depositum reposcentem. Quare diducto matrimonio, sepositus est per causam legationis in Lusitaniam, & satis visum, ne pœna acrior mimum omnem diuulgaret: qui tamen sic quoque hoc disticho enotuit,

Cur Otho mentito sit quæritis exul honore?

Vxoris mœchus cœperat esse suæ.

Prouinciam administravit quæstorius per decem annos, moderatione atque abstinentia singulari.

spes eius ad imperium. Cap. IIII.

T tandem occasio vltionis data est, conatibus Galbæ primus accessit, eodémque momèto & ipse spem imperij cepit: magnam quidem & ex conditione temporum, sed

Al. corru-
pisse.

Al. accers-
sendam.

Per causam,
pro
prætextu.

aliquanto maiorem ex affirmatione Seleuci mathematici. Qui cum eum olim superstitem Neroni fore spondisset, tunc vltro inopinatus aduenerat, imperaturum quoque breui reprobans. Nullo igitur officij aut ambitionis in quenquam genere omisso, quoties cœna principem acciperet, aureos excubanti cohorti viritim diuidebat, nec eo minus alium alia via militem demerebatur. Cuidam etiam de parte finium cum vicino litiganti adhibitus arbiter, totum agrum redemit, emancipauitque, vt iam vix vltus esset, qui non & sentiret & prædicaret solum successionis imperij dignum.

Nec eo minus, pro nihilo secius.

Frustratur spe adoptionis à Galba.

Cap. V.

Perauerat autem fore, vt adoptaretur à Galba, idque in dies expectabat. Sed postquã Pisonem prælato spe decidit, ad vim conuersus est, instigante super animi dolorem etiam magnitudine æris alieni. Neq; enim dissimulabat nisi principem se stare nõ posse, nihilq; referre, ab hoste in acie, an in foro sub creditoribus caderet. Ante paucos dies seruo Cæsaris pro impetrata dispensatione decies HS expresserat. Hoc subsidium tanti cœpti fuit: ac primo quinque spiculatoribus commissa est res, deinde decem alijs, quos singuli binos produxerant: omnibus dena sestertia repræsentata, & quinquagena promissa. Per hos sollicitati reliqui, nec adeo multi, haud dubia fiducia in ipso negotio pluribus affuturis.

Stare, pro subsistere.

Assumptio eius ad principatum. Cap. VI.

Al. Erat.
Tulerat ani-
mus, pro-
hibuit.

* Vlerat animus post adoptionem statim castra occupare, cœnantemque in palatio Galbam aggredi: sed obstitit respectus cohortis, quæ tunc excubabat, ne oneraretur inuidia, quòd eiusdem statione & Caius fuerat occisus, & desertus Nero. Medium quoque tempus religio & Seleucus exemit. Ergò destinata die, præmonitis conscijs, vt se in foro sub æde Saturni ad miliarium aureum opperirentur, mane Galbam salutauit: vtque consueuerat, osculo exceptus, etiam sacrificanti interfuit, audiuitque prædicta aruspicias. Deinde liberto adesse architectos nunciante, quod signum conuenerat, quasi venalem domum inspecturus abscessit, proripuitque se postica parte palatij ad constitutum. Alij febrem simulasse aiunt, eamque excusationem proximis mandasse, si quæreretur. Tunc abditus properè muliebri sella in castra contendit: ac deficientibus lecticarijs, cum descēdisset, cursumque cœpisset, laxato calceò restitit, donec omiſsa mora succollatus, & à præſente comitatu imperator conſalutatus, inter faustas acclamationes strictosque gladios ad principia deuenit, obuiò quoque non aliter ac si cõſcius & particeps foret, adhærente. Ibi missis qui Galbam & Pisonem trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum animos, nihil magis pro concione testatus est, quàm id demum se habiturum, quod sibi illi reliquissent.

Gesta eius in initio principatus. Cap. VII.

Einde vrgēte iam die ingressus Senatū,
 d positāq; breui *ratione quasi raptus de
 publico, & suscipere imperiū vi coact⁹,
 gesturūq; communi omnium arbitrio palatiū
 petit. Ac super cæteras gratulantium adulan-
 tiūmque blanditias, ab infima plebe appellatus
 Nero, nullum indicium recusantis dedit: imò vt
 quidam tradiderunt, etiam diplomatibus pri-
 misq; epistolis suis ad quosdam prouinciarum
 præfides, Neronis cognomen adiecit. Certè &
 imagines statuāsque eius reponi passus est, & pro-
 curatores atq; libertos ad eadē officia reuoca-
 uit. Nec quicquā prius pro potestate subscripsit,
 quàm quingenties sestertia ad peragendam au-
 ream domum. Dicitur ea nocte per quietem pa-
 uefactus, gemitus maximos edidisse, repertūq; à
 concursantibus humi ante lectum iacēs, per om-
 nia piaculorū genera manes Galbæ, à quo detur-
 bari expelliq; se viderat, propitiare tentasse. Po-
 stridie quoq; in augurando tempestate orta, gra-
 uiter prolapsus, identidem obmurmurasse,

Al. oratio
ne.

Propitiare
manes, pro
placare.

Τὶ γὰρ μοὶ καὶ μακροῖς ἄυλοῖς;

Germanici exercitus coniuratio in Othonem.

Cap. VIII.

Vb idem verò tempus * Germanicia-
 s ni exercitus in Vitellij verba iurauerāt.

Al. Ger-
manici.

Quod vt comperit, author senatui fuit
 mittendæ legationis, quæ doceret, electum iam
 principem, quietem & concordiam suaderet: &
 tamen per internuncios ac literas, consortem

imperij, generúmque se Vitellio obtulit. Verùm haud dubio bello iã ducibus & copijs, quas Vitellius præmiserat, appropinquãtib; animum fidémque prætorianorũ erga se penè interneccione amplissimi ordinis expertus est: & placuerat per classiarios arma transferri, remittiq; nauibus. Ea cum in castris sub noctem promeretur, insidias quidam suspicati, tumultum excitauerunt, ac repente omnes, nullo certo duce, in palatium cucurrerunt, cędē senatus flagitantes, repulsisque tribunorum, qui inhibere tentabant, nonnullis, & occisis: sicut erant cruenti, vbĩnam imperator esset requirentes, * per ruperunt in triclinium vsque, nec nisi viso destiterunt. Expeditionē autem impigrè, atque etiam præproperè inchoauit, nulla ne religionum quidem cura, sed & motis necdum conditis ancilibus, quod antiquitus infaustum haberetur, & die, quo cultores deũm matris lamentari & plangere incipiunt: præterea aduersissimis auspicijs. Nam & victimas Diti patri cęsas litauit, cum tali sacrificio contraria exta potiora sint. Et primo egressũ inundationibus Tyberis retardatus, ad xx etiam lapidē ruina ædificiorum præclusam viam offendit.

Congressio Othonis cum vitellianis ducibus.

Cap. I X.

Imili temeritate, quanuis dubium ne mini esset, quin trahi bellum oporteret, quando & fame, & angustijs locorum vrgeretur hostis, quamprimum tamen decertare statuit: siue impatiens longioris sollicitudinis,

Al. prorsus
perunt.

speransq; ante Vitellij aduentum proffigari plu-
 rimū posse, siue impar militum ardori, pugnam
 deposcentium. Nec illi pugnae affuit, substititq;
 Bryxelli. Et tribus quidem, verum mediocribus
 praelijs apud Alpes, circaque Placentiam, & ad
 Castoris, quod loco nomen est, vicit: nouissimo
 maximoque apud Bebriacum fraude superatus
 est, cum spe colloquij facta quasi ad conditionē
 pacis militibus eductis, ex improviso, atque in
 ipsa * consalutatione dimicandū fuisset: ac sta- Alias, consalutatione.
 tim moriendi impetum cepit, vt multi, nec fru-
 stra opinātur, magis pudore, ne tanto rerum ho-
 minūmq; periculo dominationem sibi asse-
 re perseueraret, quā desperatione vlla aut dis-
 fidentia copiarum: quippe residuis integrisque
 etiam nunc, quas secum ad secundos casus deti-
 nuerat, & superuenientibus alijs è Dalmatia, Pā-
 noniāque, & Mœsia, ne victis quidem adeo affli-
 ctis, vt non in vltionem ignominiaē quiduis dis-
 criminis vltro & vel solae subirent.

Detestatio eius bellorum ciuiliū. Cap. X.

Nterfuit huic bello pater meus Suetonius
 i nius Lenis, tertiædecimę legionis tribu-
 nus, Augusti cluius. Is mox referre cre-
 bro solebat, Othonem etiam priuatum vsque
 adeo detestatum ciuilia bella, vt memorāte quo-
 dam inter epulas de Cassij Brutiq; exitu, cohor-
 ruerit: nec concursurum cū Galba fuisse, nisi cō-
 sideret sine bello rem transigi posse. Tūc ad de-
 spiciendam vitam exemplo manipularis militis
 cōcitatum, qui cum cladem exercitus nūciaret,

nec cuiquam fidem faceret, ac nunc mendacij, nunc timoris quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes eius incubuerit, hoc viso proclamasse eum aiebat, non amplius se in periculum tales tamque benemeritos coniecturum. Fratrem igitur, fratrisque filium, & singulos amicorum cohortatus, ut sibi quisque pro facultate consuleret, ab amplexu & osculo suo dimisit omnes: secretoque captato, binos codicillos exaravit ad sororem consolatorios, sed & ad Messalinam Neronis, quam matrimonio destinaverat, commendans reliquias suas, & memoriam. Quicquid deinde epistolarum erat, ne cui periculo aut noxæ apud victorem forent, concremavit. Diuisit & pecunias domesticis ex copia præsentis.

Mors eius atque funus. Cap. XI.

Tunc ita paratus intentusque iam morti, tumultu inter moras exorto, ut eos qui discedere & abire cœptabant, corripere quasi desertores, detinerique sensit, adijcimus, inquit, vitæ & hanc noctem. ijs ipsis, totidemque verbis: vetuitque vim cuiquam fieri: & in ferum usque patente cubiculo, si quis adire vellet, potestatem sui præbuit. Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione, arripuit duos pugiones, & explorata utriusque acie, cum alterum puluino subdidisset, foribus ad apertis arctissimo somno quieuit. Et circa lucem demum experges factus, vno se traiecit ictu infra læuam papillam. Interrumpentibusque ad primum gemitum, mor-

Alias, casus
ptabant.

do celans, modo detegens plagam, exanimatus est: & celeriter apud Veliternam (ita præceperat) funeratus trigesimo & octavo ætatis anno, & nonagesimo & quinto imperij die.

Statura & cultus corporis eius. Cap. XII.

Anto Othonis animo nequaquam corpus aut habitus competijt. Fuisse enim traditur & modicæ staturæ, & male pedatus, caluúsque. Munditiarum vero penè muliebrium. Vulso corpore, galericulo capiti propter raritatem capillorum adaptato & annexo, vt nemo dignosceret: quin & faciẽ quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum, idque instituisse à prima lanugine, ne barbatus vnquã ^{Instituisse, pro incipere.} esset. Sacra etiam Isidis sæpe in lintea religio: sãque veste propalàm celebrasse. Per quæ factũ putem, vt mors eius minime congruens vitæ, maiori miraculo fuerit. Multi præsentium militum cum plurimo fletu manus ac pedes iacētis exosculati, fortissimum virum, vnicum imperatorem prædicantes, ibidem statim nec procul à rogo vim suæ vitæ attulerunt. Multi & absentium accepto nuncio præ dolore armis inter se ^{Interneció, siue internectio.} ad interneccionem concurrerunt. Denique magna pars hominum, incolumem grauissime detestata, mortuũ laudibus tulit, vt vulgo iactatum sit, etiam Galbã ab eo non tam dominandi, quàm Reipublicæ ac libertatis restituendæ causa interemptum.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI, AVLVVS VI-
TELLIVS.

stirps & origo Vitelliorum.

ITELLIORVM ORIGINEM alij aliã & quidẽ diuersissimã tradũt: partim veterem & nobilem, partim vero nouã & obscuram, atque etiam sordidã. Quod ego per aduatores obtrectatorẽsq;

imperatoris Vitellij euenissẽ opinarer, nisi aliquando de familiã conditione variatum esset. Extãtque elogij ad Q. Vitellium diui Augusti quãstorem libellus, quo continetur Vitellios Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quã multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperasse. Horum residuam stirpem ex Sabinis transisse Romam, atque inter patricios allectam. Indicia stirpis diu mansisse, viam Vitelliam ab Ianiculo ad mare vsq;. Item coloniam eiusdem nominis, quam gentili copia aduersus Equiculos tutandam olim depoposcissent. Tempore deinde Samnitici belli prãsidio in Appuliam misso, quosdam ex Vitellijs subsedis Nuceriã: eorũmq; progeniẽ longo post intervallo repetisse urbẽ, atq; ordinẽ senatorium.

Allectus, P
allego.

Pater, materq; Vitellij, eiusq; pueritia. Cap. I I.

Contra plures authorem generis liberti-
 e num prodiderunt. Cassius Seuerus, nec
 minus alij, eundem & futorem vetera-
 mentarium, cuius filius sectionibus & consutu-
 ris vberius compendium nactus, ex muliere vul-
 gari Antiochi cuiusdam furnariam exercētis fi-
 lia equitem Rom. genuerit. Sed quod discrepat,
 sit in medio. Cæterum P. Vitellius domo Nu-
 ceria siue ille stirpis antiquæ, siue pudendis pa-
 rentibus atque auis, eques certe Rom. & rerum
 Augusti procurator, quatuor filios amplissimæ
 dignitatis cognomines, ac tantum prænomini-
 bus distinctos reliquit, Aulum, Q. P. L. Aulus
 in consulatu obiit, quē cum Domitio Neronis
 Cæsaris patre inierat, prælatus alioqui, famosus-
 que cœnarum magnificentia. Quintus caruit
 ordine, cū authore Tiberio fecerni minus ido-
 neos senatores, remoueriq; placuisset. P. Germa-
 nici comes Cn. Pisonem inimicū & interfecto-
 rem eius accusauit, condemnauitq;. Ac post præ-
 turæ honorem inter Seiani cōscios arreptus, &
 in custodiam fratri datus, scalpro librario venas
 sibi incidit. Nec tam mortis pœnitentia, q̄ suo-
 rum obtestatione obligari curariq; se passus, in
 eadem custodia morbo perijt. L. ex cōsulatu Sy-
 riæ præpositus, Artabanū Parthorū regem sum-
 mis artibus nō modo ad colloquium suum, sed
 etiam ad veneranda legionum signa pellexit.
 Mox cum Claudio principe duos insuper ordi-
 narios consulatus, censuramque gessit. Curam
 & j.

quoq; imperij sustinuit, absente eo, expeditione Britannica, vir innocens & industrius, sed amore libertinæ perinfamis, cuius etiã salius melle cõmixtis, nec clàm quidẽ, aut raro, sed quotidie ac palã arterias & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, primus C. Cæsarem adorari vt deũ instituit, cū reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, q̃ capite velato, circũuertensq; se, deinde procūbens. Claudium vxoribus libertisq; addictũ, ne qua non arte desmereretur, pro maximo munere à Messalina petijt, vt sibi pedes præberet excalceandos: detrahitũq; focculũ dextrũ, inter togam tunicasq; gestauit assidue, nõnunquã osculabundus. Narcissi quoq; & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa vox est, sepe facias, cū seculares ludos edenti Claudio gratularetur.

Adolescentia eiusdem. Cap. III.

Altero, pro
postridie.

Ecessit paralyti altero die quàm correptus est duobus filiis superstitionibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili fœmina editos, cõsules vidit: & quidem eodem ambos, totóque anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Defunctum senatus publico funere honorauit. Item statua pro Rostris, cum hac inscriptione, P I E T A T I S immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius I M P. natus est octauo Calendas Octobris, vel vt quidam, septimo idus Septẽb. Druso Cæsare, Norbano Flacco c o s s. Geniturã eius prædictam à mathematicis, ita parentes exhorruerunt, vt pa-

ter magnopere semper cōtēderit ne qua ei pro-
uincia viuo se cōmitteret: Mater & missum ad
legiones, & appellatū imperatorē, pro afflicto
statim lamētata sit. Pueritiā, primāq; adolescen-
tiam Capreis egit inter Tiberiana scorta, & ipse
perpetuo * Spintria cognomine notatus, existi-
matúsq; corporis gratia initium & causa incre-
mentorū patri fuisset.

Al. Spinte-
ria.

Probris contaminatur. Cap. IIII.

Equēti quoq; ætate omnibus probris cō-
taminatus, præcipuum in aula locum te-
nuit, Caio p̄ aurigādi, Claudio per aleæ
studium familiaris. Sed aliquanto Neroni acce-
ptior, cū propter eadem hæc, tū peculiari meri-
to, quòd præsidēs certamini Neroneo, cupientē
inter citharædos contendere, nec quanuis fla-
gitātibus cūctis p̄mittere audentē, ideóq; egres-
sum theatro reuocauerat, quasi perseverātis po-
puli legatione suscepta exorandum præbuerit.

Honores per eum administrati. Cap. V.

Rium itaq; principum indulgentia, nō
solū honoribus, verū & sacerdotijs am-
plissimis auctus, procōsulatum Africæ,
post hæc curam quoq; operū publicorū admi-
nistravit, & voluntate dispari, & existimatione.
In prouincia singularē innocentiam præstitit biē-
nio cōtinuato, cū succedēti fratri legatus * sub-
stitutus esset. At in urbano officio dona atq; or-
namēta templorum furrivisse, & commutasse
quædam ferebatur, próque auro & argento sta-
gnum & aurichalcum supposuisse.

Al. substitit
set.

& .ij.

Vxores & filij eiusdem. Cap. VI.

Aliàs, Petronianū.

Vxorem habuit Petroniam cōsularis viri filiam, & ex ea filium * Petronium captum altero oculo. Hunc hæredem à matre sub conditione institutum, si de potestate patris exisset, manu emissit: breuique, vt creditum est, interemit, insimulatum insuper paricidij, & quasi paratum ad scelus venenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoque liberos vtriusq; sexus tulit, sed marem titubantia oris propè mutum & elinguem.

Germania eidem decreta, paupertas ipsius, & communitas eius erga singulos. Cap. VII.

Galba in inferiorem Germaniam contra opinionem missus est. Adiutum putant T. Iunij suffragio tunc potentissimi, & cui iã pridem per communem factionis suæ fauorem conciliatus esset, nisi q̄ Galba præ se tulit nullos minus metuendos, q̄ qui de solo victu cogitarent, ac posse prouincialibus copijs profundã eius expleri gulam, vt cuius euidens sit, contemptu magis q̄ gratia electum. Satis constat exituro viaticū defuisse, tãta egestate rei familiaris, vt vxore & liberis quos Romæ relinquebat, meritorio cœnaculo abditis domū in reliquam partē anni ablocaret: vtq; ex aure matris detractum vnionē pignerauerit ad itineris impensas. Creditorum quidē præstolantiū, ac detinentium turbã, & in ijs Sinuessanos, Formianósque, quorum publica vectigalia interuerterat,

Ablocare, p̄ alteri locare siue locationē solvere.

non nisi terrore calumniæ amouit, cū libertino
 cuidam acerbius debitum reposcēti, iniuriarum
 formulā, quasi calce ab eo percussus, intendisset,
 nec aliter q̄ extortis quinquaginta HS remisisset.
 Aduenientem malè animatus erga principem
 exercitus, pronusq; ad res novas, libens ac supi-
 nis manibus excepit, velut dono deūm oblatum
 I I I C O S. filium ætate integra, facili ac prodi-
 go animo. Quam veterem de se persuasionem
 Vitellius recentibus etiam de se experimentis
 auxerat, tota via caligatorum quosque militum
 obuios exosculans, pérque stabula ac diuersoria
 mulionibus ac viatoribus præter modū comis,
 vt mane singulos iámne iētassent sciscitaretur,
 séque fecisse ructu quoq; ostenderet.

Benignitas eius in omnes. Cap. VIII.

Astra verò ingressus, nihil cuiq; poscenti
 c negauit, atq; etiam vltro ignominiosis
 notas, reis sordes, damnatis supplicia
 dempsit. Quare vixdum mense[transacto, neq;
 diei neq; tēporis habita ratione, actiam vespere
 subito à militibus è cubiculo raptus, ita vt erat
 in veste domestica I M P. est consalutatus, cir-
 cumlatúsq; per celeberrimos vicos, strictū diui
 Iulij gladium tenens, detractum delubro Mar-
 tis, atq; in prima gratulatione porrectum sibi à
 quodam: nec ante in prætoriū redijt, q̄ flagrāte
 triclinio ex conceptu camini: tum quidem con-
 sternatis, & quasi omine aduerso anxijs omnib⁹

Caminus,
 pro furna-
 rio.

inquit, Bono animo estote, nobis alluxit. nullo
 sermone alio apud milites vsus. Consentiente

&.iij.

Al. prior.

deinde etiã iam superioris prouinciæ exercitu,
qui prius * à Galba ad senatũ defecerat, cogno-
men Germanici delatum ab vniuersis cupidè
recepit, Augusti distulit, Cæsaris in perpetuum
recusauit.

Principatum inuadit. Cap. IX.

C subinde cæde Galbæ annunciata, com-
positis Germanicis rebus, partitus est co-
pias, quas aduersus Othonem premitte-
ret, quãsq; ipse perduceret. præmissò agmine læ-
tum euenit auspicium. Siquidem à parte dextra
repẽte aquila aduolauit: lustratĩsq; signis, ingres-
sos viam sensim antecessit. At contrà ipso mo-
uente, statuæ equestres, cum plurifariam ei po-
nerẽtur, fractis repente cruribus pariter corruer-
unt, & laurea, quam religiosissimè circundede-
rat, in profluentem excidit: Mox Viennæ pro
tribunali iura reddenti, gallinaceus supra hume-
rum, ac deinde in capite astitit. Quibus ostentis
par respondit exitus: nam confirmatum per le-
gatos suos imperiũ, per se retinere non potuit.

*Gesta eius post mortem Othonis, & reditus
eius in urbem. Cap. X.*

E Bebriacẽsi victoria, & Othonis exitu,
cum adhuc in Gallia esset, audiit. Nihil
que cunctatus, quicquid prætorianarum
cohortium fuit, vt pessimi exempli vno exau-
thorauit edicto, iussas tribunis tradere arma.
Centum autem atque viginti, quorum libellos
Othoni datos inuenerat, exposcentium præmia
ob æditam in cæde Galbæ operam, conquiri, &

supplicio affici imperavit, egregie prorsus atque magnificè, & vt summi principis spem ostenderet, nisi cætera magis ex natura, & priore vita sua, quàm ex imperij maiestate gessisset. Nanq; itinere inchoato, per medias ciuitates ritu triumphantium vectus est, pèrque flumina delicatissimis nauigijs, & variarum coronarum genere redimitis. Inter profusissimos obsoniorum apparatus, nulla familiæ aut militis disciplina, rapinas ac petulantiam omnium in iocum vertens, qui non contenti epulo vbiq; publicè præbito, quoscunque libuisset, in libertatem asserebant, verbera, & plagas, sæpe vulnera, nōnunq; necem repræsentantes aduersantibus. Vtq; campos in quibus pugnatum est, adiit, abhorrentes quosdã cadauerũ tabẽ, detestabili voce cōfirmare ausus est. Optimè olere occisum hostẽ, & melius ciuẽ. Nec eo secius ad leniendam grauitatem odoris plurimũ meri propalãm hausit, passimq; diuisit pari vanitate atq; insolẽtia. Lapidem memoriæ Othonis inscriptũ intuens, dignũ eo mausoleo ait: pugionẽmq; quo se is occiderat, in Agrippinensem coloniam misit, Marti dedicandum. In Apennini quidem iugis etiam peruigilium egit.

Gesta per eum in initio principatus. Cap. XI.

Rbem denique ad claslicum introijt pauludatus, ferróque succinctus, inter signa atq; vexilla, sagulatis comitibus, ac delectis commilitonum armis. Magis deinde ac magis omni diuino humanóque iure neglecto, Aliensi die pontificatum maximum cepit. Co.
&.iiij.

mitia in decem annos ordinavit, seque perpetuum consulem. Et ne cui dubium foret, quod exemplar regendæ Reipublicæ eligeret, medio Martio campo adhibita publicorum sacerdotum frequentia, inferias Neroni dedit, ac solenni conuiuio citharœdum placentem palam admonuit, vt & aliquid de Domitio diceret: inchoantique Neroniana cantica, primus exultans etiam plausit.

Progressus eius in initio principatus.

Cap. XII.

Alibus principijs magnam imperij partem, non nisi cōsilio & arbitrio vilissimi cuiusq; histrionum & aurigarum administravit, & maximè Asiatici liberti. Hunc adolescentulum mutua libidine cōstupratum, mox tædio profugum, cum Puteolis poscam vendentem deprehendisset, coniecit in compedes, statimq; coluit, & rursus in delicijs habuit. Iterum deinde ob nimiam cōtumaciam & ferocitatem grauatus, circunforaneo lanistæ vendidit, dilatimq; ad finē muneris repente surripuit, & prouincia demum accepta manumisit: ac primo imperij die aureis donauit annulis super cœnã, cū manè rogātibus pro eo cunctis, detestatus esset seuerissimè talem equestris ordinis maculam.

Comestiones & epulæ eiusdem. Cap. XIII.

Ed vel præcipuæ luxuriæ sæuitiæq; deditus, epulas trifariam semper, interdū quadrifariam dispertiebat: in ientacula, & prandia, & cœnas, comestionesque, facile

omnibus sufficiens vomitandi cōsuetudine. Indicebat autem aliud alij eadē die, nec cuiquam minus singuli apparatus quadringenis milibus numūm constiterunt. Famosissima super cæteras fuit cœna ei data aduentitia à fratre, in qua duo millia lectissimorū piscium, septem auium apposita traduntur. Hanc quoq; exuperavit ipse dedicatione patinæ, quam ob immēsam magnitudinē clypeum Mineruæ, αἰγίδα πολιούχου dictitabat. In hac scarorum iocinora, phasianorum & pauonum cerebella, linguas phœnicopterūm, murenarum lactes à Carpathio vsq; fretóq; Hispaniæ per nauarchos ac triremes petitarum cōmiscuit. Vt autem homo non profundæ modò, sed intempestiuæ quoque ac sordidæ gulæ, ne in sacrificio quidem vnquam, aut itinere vlllo temperavit, quin inter altaria ibidem statim viscus, & farra penè rapta è foco manderet, circáque viarum popinas fumantia obsonia vel pridiana, atque semesa.

Sæuitia eius ac crudelitas. Cap. XIII.

Ronus verò ad cuiusq; & quacunque de
 p causa, necē atq; supplicium, nobiles viros, condiscipulos & equales suos omnibus blanditijs tantum non ad societatem imperij allicefactos, vario genere fraudis occidit, etiā vnum veneno manu sua porrecto in aquæ frigidæ potione, quam is affectus febre poposcerat. Tum fœneratorum & stipulatorum, publicanorumque, qui vnquam se aut Romę debitum, aut in via portorium flagitassent, vix vlli pepercit.

Allicefactos, pro allectos.

Ex quibus quendā in ipsa salutatione supplicio traditum, statimq; reuocatum cunctis clementiam laudantibus, coram interfici iussit, velle se dicens pascere oculos. Alterius poenae duos filios adiecit deprecari pro patre conatos. Sed & equitem Romanum proclamantem cum raperetur ad poenam, heres meus es, exhibere testamenti tabulas coëgit: vtque legit cohæredem sibi libertum eius ascriptum, iugulari cum liberto imperauit. Quosdam & de plebe ob id ipsum q̄ Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit, contemptu sui, & noua spe id ausos opinatus. Nullis tamē infensior, q̄ vernaculis & mathematicis, vt quisq; deferretur, inauditum capite puniebat, exacerbatus quòd post edictū suum, quo iubebat intra calend. Octobris vrbe Italiâq; mathematici excederent, statim libellus est propositus, & Chaldæos dicere, bonum * factum, ne Vitellius Germanicus intra eundē Calendarum diem vsquam esset. Suspectus & in mortem matris fuit, quasi agræ præberi cibum prohibuisset, vaticināte Catta muliere, cui velut oraculo acquiescebat, ita demum firmiter ac diutissimè imperaturum, si superstes parenti extitisset. Et alij tradunt, ipsam tædio præsentium, & imminētium metu, venenum à filio impetrasse haud sanè difficulter.

Apparatus exercitus in vespasianum. Cap. XV.

o Ctauo imperij mense descuerunt ab eo exercitus Moësiarū, atq; Pannoniæ. Item ex transmarinis, Iudaicus & Syriacus, ac

Inauditū
in dicta
causa.

Al. factū est.

pars in absentis , pars in præsentis Vespasiani verba iurarunt. Ad retinendum ergo cæterorum hominum studium ac fauorem, nihil non publice priuatimq; nullo adhibito modo largitus est. Delectum quoq; ea conditione in vrbe egit, vt voluntarijs nõ modo missionem post victoriam, sed etiam veteranorum, iusteq; militie cõmoda polliceretur. Vrgenti deinde terra mariq; hosti, hinc fratrem cū classe ac tyronibus, & gladiatorum manu opposuit: hinc & Bebriacenses copias, & duces: atq; vbiq; aut superatus aut proditus, salutem sibi & millies HS à Flauio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimq; pro gradibus palatij apud frequentes milites cedere se imperio, quod inuitus recepisset, professus, cunctis reclamantibus rem distulit: ac nocte interposita, primo diliculo sordidatus descendit ad rostra, multisq; cum lachrymis eadẽ verba, verum è libello testatus est. Rursus interpellante milite ac populo, & ne deficeret hortate, omnemq; operam suam certatim pollicente, animum resumpsit, Sabinumq; & reliquos Flauianos nihil iam * metuens, vi subita in Capitolium compulit: succensitq; templo Iouis Opt. Max. oppressit, cum & prælium, & incendium è Tiberiana prospiceret domo inter epulas. Non multo post pœnitēs facti, & in alios culpam conferens, vocata concione iuravit, coegitq; iurare cæteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solutum à latere pugionem, consuli primum, deinde illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis

Al. metuentes.

lis porrigens, nullo recipiente, quasi in æde Concordiæ positurus, abscessit. Sed quibusdam acclamantibus ipsum esse concordiam, redijt: nec solum retinere se ferrum affirmavit, verumetiam Concordiæ recipere cognomen.

Concordia per eum tentata cum Vespasiano.

Cap. XVI.

Al. fenatoribus.

Vasit * senatui, vt legatos cum virginibus Vestalibus mitterent, pacem, aut certè tempus ad consultandum petituros. Postridie responsa opperienti, nūciatum est per exploratorem hostem appropinquare. Continuò igitur abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pistore & coquo, Auentinum & paternam domum clam petijt, vt inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore & incerto, tanquam pax impetrata esset, referri se in palatium passus est: vbi cum deserta omnia reperisset, dilabentibus & qui simul erant, zona se aureorum plena circundedit, confugitq; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoque & culcitra obiectis.

Mors eiusdem ignominiosissima.

Cap. XVII.

Rruperant autem iam agminis antecessores, ac nemine obuio rimabantur, vt fit, singula. Ab ijs extractus è latebra, sciscitantes quisnam esset (nam ignorabatur) & vbi esse Vitellium sciret, mendacio elusit: deinde agnitus rogare non destitit, quasi quædam de salute Vespasiani dicturus, vt custodire

tur interim vel in carcere, donec religatis post terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, veste discissa seminudus in forū tractus est, inter magna rerum verborūmq; ludibria, per totum vię sacrę spatium, reducta coma à capite, ceu noxij solent, atq; etiam mento mucrone gladij subiecto, vt visendam præberet faciem, néve submitteret, quibusdã stercore & cœno incessentibus, alijs incendiarium & patinarium vociferantibus, parte vulgi etiam corporis vitia exprobrante. erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerunque ex vinolentia, venter obesus, alterum femur subdebile, impulsu olim quadrigæ, cum aurigandi Caio ministratorem exhiberet: tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus atque confectus est, & inde vnco tractus in Tyberim.

*Interpretatio ostenti.**Cap. VIII.*

Erijt cum fratre & filio, anno vitæ VII
 p & quinquagesimo: nec fefellit coniecturam eorum qui augurio quod factum ei Viennæ ostendimus, non aliud portendi prædixerant, quàm venturum in alicuius Gallicani hominis potestatem. Siquidem ab Antonio primo aduersarū partium duce oppressus est. Cui Tolosæ nato cognomen in pueritia Beco fuerat, id valet, gallinacei rostrum.

203
C. SVETONII TRAN-
QVILLI, D. VESPASIA.
NVS AVGVSTVS.

De gente Flauia, & Vespasiani progenito-
ribus. Cap. I.

EBELLIONE TRI-
um principum, & cæde,
incertum diu, & quasi
vagum imperium susce-
pit, firmavitque tandem
gens Flauia, obscura illa
quidem, ac sine vllis ma-
iorum imaginibus, sed

tamen Reipub. nequaquam poenitenda: constat
licet Domitianum cupiditatis ac saevitiae merito
poenas luisse. T. Flavius Petronius municeps
Reatinus, bello civili Pompeianarum partium
centurio, incertum sponte, an euocatus, profu-
git ex Pharsalica acie, domumque se contulit.
Vbi deinde venia & missione impetrata, coactio-
nes argentarias factitavit. Huius filius cogno-
mine Sabinus expertus militiae, etsi quidam eum
primipilarem, nonnulli cum adhuc ordines du-
ceret, sacramento solutum per causam valetu-
dinis tradunt, * publicum quadragesimae in Asia
egit. Manebantque imagines à civitatibus ei po-
sitae sub hoc titulo, καλῶς τελωνήσαντι. Pos-
tea foenus apud Heluetios exercuit, ibique diem
obiit, superstitibus uxore Vespasia Polla, & duobus

Al. publica
num.

bus ex ea liberis: quorū maior Sabinus ad præfe-
cturā vrbis, minor Vespasianus ad principatum
vsq; processit. Polla Nursiæ honesto genere orta,
patrē habuit Vespasiū Pollionem, tert. tribunū
militum, præfectūmq; castrorū, fratremq; sena-
torem prætorix dignitatis. Locus etiam nūc ad
sextum milliarium à Nursia Spoletum eūtibus
in monte summo appellatur Vespasix, vbi Ve-
spasiorum cōplura monimēta extant, magnum
indiciū splendoris familiæ & vetustatis. Non
negauerim iactatum à quibusdam, Petronij pa-
trem è regione transpadana fuisse mancipē ope-
rarum, quæ ex Vmbria in Sabinos ad culturam
agrorum quotannis cōmeare solerent: subsedis-
se autem in oppido Reatino, vxore ibidem du-
cta. Ipse ne vestigium quidem de hoc, quanuis
satis curiose inquirerem, inueni.

Ortus vespasiani, & educatio eius. Cap. II.

Vespasianus natus est in * Samnijs vltra Al. Sabina
v Reatem, vico modico, cui nomen est
Phalacrine, xv Calen. Decemb. vespere
ri, Q. Sulpitio Camerino, C. * Poppæo Sabino Al. Pōpcio
consulibus, quinquennio ante q̄ Augustus exce-
deret, educat⁹ sub paterna auia Tertulla in præ-
dijs Cofanis. Quare princeps quoq; & locū in-
cunabulorum assidue frequētauit, manente vil-
la qualis fuerat olim, ne quid scilicet oculorum
cōsuetudini deperiret. Et auix memoriā tanto-
pere dilexit, vt solennibus ac festis diebus * po- Al. pocillo
culo quoq; eius argento potare perseuerauerit.
Sumpta toga virili, latumclauum, quanq̄ fratre

adepto, diu auersatus est: nec vt tandem appetere-
ret, cōpelli nisi à matre potuit. Ea demum extu-
dit, magis conuitio q̄ precibus vel authoritate,
dum eum identidem per cōtumeliã anteambu-
lonem fratris appellat. Tribunatum militum in
Thracia meruit. Quæstor Cretam, & Cyrenas
prouinciam forte cepit: ædilitatis, ac mox præ-
turæ candidatus etiam non sine repulsa, sextoq;
loco vix adeptus est. Ac prima statim petitione,
& in primis prætor infensus senatui, Caium, ne
quo non genere demereretur, ludos extraordi-
narios pro victoria eius Germanica depopo-
scit, poenæq; coniuratorum addendum censuit,
vt insepulti proijcerentur. Egit & gratias ei
apud amplissimum ordinem, quòd se honore
cœnæ dignatus esset.

Vxor eius & filij. Cap. III.

Nter hæc Flauiam Domicillam duxit
i vxorem, Statilij Capellæ equitis Rom.
Sabracensis ex Africa delegatã olim, La-
tinæq; cōditionis, sed mox ingenuam & ciuem
Romanam recuperatorio iudicio pronuncia-
tam, patre asserente Flauio liberali Ferētini ge-
nito, nec quicquam amplius quàm quæstorio
scriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitia-
num & Domicillã. Vxori ac filiaë superstes fuit,
atque adhuc vtranq; priuatus amisit. Post vxor-
is excessum, Cenidem Antoniaë libertam, & à
manu dilectam quondam sibi, reuocauit in cō-
tubernium, habuítque etiam imperator penè
iustæ vxoris loco.

Expeditio eius Germanica & Iudaica.

Cap. IIII.

Laudio principe, Narcissi gratia lega-
 c tus legionis in Germaniam missus est,
 inde in Britannia trāslatus, tricies cum
 hoste confligit. Duas validissimas gentes, super
 que xx oppida, & insulā Vectem Britāniæ pro-
 ximā ad deditiōē redegit, partim Auli Plantij
 consularis legati, partim Claudij ipsius ductu.
 Quare triūphalia ornamenta, & in spatio breui
 duplex sacerdotiū accepit. Præterea consulatū,
 quem gessit per duos nouissimos anni menses,
 medium tēpus ad procōsulatū vsq; in otio seces-
 sūq; egit, Agrippinā timēs potentē adhuc apud
 filiū, & defūcti quoq; Narcissi amicos perosam.
 Exin sortitus Africā, integerrime, nec sine ma-
 gna dignatione administrauit, nisi q̄ Adrume-
 ti seditione quadam rapa in eum iacta sunt. Re-
 dijt certe nihilo opulentior, vt qui propè labefa-
 ctata iam fide, omnia prædia fratri obligarit, ne-
 cessariōq; ad mangonicos quæstus sustinendę di-
 gnitatis causa descenderit, propter quod vulgo
 Mulio vocabat̄. Cōuictus quoq; dicitur ducēta
 HS expressisse iuueni, cui latū clauū aduersus pa-
 tris voluntatē impetrarat, eōq; nomine grauit̄
 increpit⁹. Peregrinatiōe Achaica inter comites
 Neronis, cū cātate eo aut discederet sæpius, aut
 præsens obdormisceret, grauissimam contraxit
 offensam, prohibitūsq; nō contubernio modo,
 sed etiam publica salutatione, secessit in paruā
 ac deuiam ciuitatem, quoad latenti, etiāmque

A. j.

Dignatio,
& dignita.Expressit,
& extorsit.

Quartū pro
sicut.

extrema metuēti, prouincia cum exercitu obla-
ta est. Percrebuerat oriente toto vetus & cons-
tans opinio, esse in fatis, vt eo tempore Iudæa
profecti rerū potirentur. Id de imperatore Ro-
mano, quantum euentu postea prædictū patuit,
Iudæi ad se trahentes, rebellarunt: cæsoq; præ-
posito, legatum insuper Syriæ consularē suppes-
tias ferentem, rapta aquila fugauerunt. Ad hūc
motum comprimendū quū exercitu ampliore,
& non instrenuo duce, cui tamen tutò tanta res
committeretur, opus esset, ipse potissimum de-
lectus est, & vt industriæ expertæ, nec metuen-
dus vllō modo ob humilitatē generis ac nomi-
nis. Additis igitur ad copias duabus legionibus,
octo alis, cohortibus decem, atq; inter legatos
maiore filio assumpto, vt primū prouinciam at-
tigit, proximas quoq; ciuitates conuertit in se,
correcta statim castrorum disciplina, vno quoq;
& altero prælio tam constanter inito, vt in op-
pugnatione castelli lapidis ictum genu, scuto
sagittas aliquot exceperit.

Præfagia & signa imperium eius præcedentia.

Cap. V.

Ost Neronem, Galbámq;, Othone atq;
p Vitellio de principatu certantibus, in
spem imperij venit iampridem sibi per
hæc ostenta conceptam: In suburbano Flauiorū
quercus antiqua, quæ erat Marti sacrata, per
tres Vespasiæ partus, singulos repente ramos à
frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusque
fati. Primum exilem, & cito arefactam, ideóque

D. VESPASIANVS AVGVSTVS. I

puella nata non perannauit. Secundum præuacillidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet. Tertium vero instar arboris. Quare patrem Sabinum ferunt, aruspicio insuper confirmatum renunciaſſe matri, nepotē ei Cæſarem genitū: nec illā quicquam aliud q̄ cachinnasse, mirantem, quòd adhuc se mentis compositē, deliraret iam filius suus. Mox cū ædilē eū C. Cæſar succensens propter curam verrendis vijs non adhibitam, luto iuſſiſſet oppleri, congesto per milites in prætextæ sinū, non defuerūt qui interpretarentur, qua ædoq; proculcatam deſerātāmq; Rempub. ciuili aliqua perturbatione, in tutelam eius ac velut in gremiū deuenturam. Prandente eo quondā, canis extrarius triclinio manum humanā intulit, mensæq; subiecit. Cœnante rursus, bos arator decusso iugo, tricliniū irrupit, ac fugatis ministris, quasi repēte defessus procidit ad ipsos accumbētis pedes, ceruicēmq; submitit. Arbor quoq; cupressus in agro auito sine vlla vi tēpestatis euulsa radicitus atq; prostrata, inſequenti die viridior ac firmior resurrexit. At in Achaia somniauit, initium sibi, suisq; felicitatis futurum, simul ac dens Neroni exemptus eſſet: euenitq; vt ſequenti die progressus in atrium, medicus dentem ei ostenderet, recenter quidem exemptum. Apud Iudæam Carmeli dei oraculum consulentem, ita confirmauere fortes, vt quicquid cogitaret voluerētque animo quantumlibet magnum, id eſſe prouenturum pollicerentur. Et vnus ex nobilibus captiuus

A. ij.

Iosephus, cum conijceretur in vincula, constantissime asseueravit fore, vt ab eodem breui solueretur, verū iam imperatore. Nūciabantur & ex vrbe præfagia, Neronē diebus vltimis monitum per quietem, vt thensam Iouis optimi maximi è sacrario in domū Vespasiani, & in circū deduceret. Ac non multo post comitia secundi cōsulatus ineunte Galba, statua diui Iulij ad orientē sponte conuersa: acieq; Bebriacēsi prius q̄ committeretur, duas aquilas in conspectu omnium conflixisse, victāq; altera, superuenisse tertiam à solis ortu, ac victricem abegisse.

Assumptio eius ad imperium. Cap. VI.

Ec tamen quicquā ante tentauit, promptissimis atque etiam instantibus suis, quā sollicitatus quorūdam & ignotorum & absentium fortuito fauore. Mœsiaci exercitus bina è tribus legionibus millia missa auxilio Othoni, postquam iter ingressis nūciatum est, victum eum, ac vim vitę suę attulisse, nihilo secius Aquileiam vsque perseuerauerunt, quasi rumor minus crederent. Ibi per occasionem ac licētiam omni rapinarum genere grassati, cum timerent ne sibi reuersis reddenda ratio, ac subeunda pœna esset, consilium inierunt eligendi *Al. curandi* * creandiq; imperatoris. Neq; enim deteriores esse aut Hispaniensi exercitu, qui Galbam, aut prætoriano, qui Othonē, aut Germaniciano, qui Vitelliū *imperatorem* fecissēt. Propositis itaq; nominibus legatorū consularium, quot vbiq; tunc erant, cum cæteros alij alium alia de causa im-

probarent, & quidam è legione tertia, quæ sub exitu Neronis trãflata ex Syria in Mœsiam fuerat, Vespasianum laudibus ferrent, assensere cuncti, noménq; eius vexillis omnibus sine mora inscripserunt. Et tūc quidem compressa res est, reuocatis ad officium muneris parumper. Cæterū diuulgato factō, Tiberius Alexander præfectus Aegypti primus in verba Vespasiani legiones adegit Cal. Iul. qui principatus dies in posterum obseruatus est. Iudaicus deinde exercitus, v. Idus Iulij apud ipsum iurauit. Plurimū cœptis cōtulerunt, iactatū exemplar epistolę verę siue falsę defuncti Othonis ad Vespasianū, extrema obtestatione vltionē mādātis, & vt Reip. subueniret optātis: simul rumor dissipatus, destinasse Vitellium victorē permutare hyberna legionū, & Germanicas trãfferre in oriētē ad securiorē molliorēq; militiã. Prætereà ex præsidibus prouinciarū Licinius Mutianus, & è regibus Vologesus Parthus. Ille deposita similitate, quam in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitū: hic XL millia sagittariorum.

Vera siue
falsæ, pro
seu veræ
seu falsæ.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius. Cap. VII.

Uscepto igitur ciuili bello, ac ducibus copiisq; in Italiã præmissis, interim Alexandriam transijt, vt claustra Aegypti obtineret. Hic, cū de firmitate imperij capturus auspiciū, ædem Serapidis, submotis omnibus, solus intrasset, ac propitiato multū deo, tandem se conuertisset, verbenas, coronasq; & panificia,

A. iij.

vt illic affolet, Basilides libert⁹ obtulisse ei visus est: quem neq; admissum à quoquam, & iam pridem propter neruorum valetudinē vix ingredi, longēq; abesse constabat. Ac statim aduenere literę, fufas apud Cremonā Vitellij copias, ipsum in vrbe interemptum nunciantes. Authoritas & quasi maiestas quædam, vt scilicet inopinato, & adhuc nouo principi deerat: hæc quoq; accessit. E plebe quidam luminibus orbatus, item alius debili crure, sedētem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem valetudinis, demonstratam à Serapide per quietem: restitutum oculos, si inspiciet: cōfirmaturū crus, si dignaretur calce contingere. Cum vix fides esset rem vllō modo successuram, ideōq; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palā pro concione vtrunq; tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Tegeæ in Arcadia instinctu vaticinantium effossa sunt sacrato loco vasa operis antiqui, atque in ijs assimilis Vespasiano imago.

Restitutio collapsæ Reipub. Cap. VIII.

Alis, tantāq; cum fama in vrbem reuersus, acto de Iudęis triumpho, consulatus octo veteri addidit. Suscepit & censurā, ac per totum imperij tempus nihil habuit antiquius, q̄ propè afflictam, nutantēmq; Rempu. stabilire primo, deinde & ornare. Milites pars victoriæ fiducia, pars ignominia dolore, ad omnē licētiam audaciāmq; processerāt. Sed & prouinciæ ciuitatēsq; liberae, necnon & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellias

norum quidem & exauthorauit plurimos, & coërcuit. Participibus autē victoriæ adeò nihil extra ordinem indulfit, vt etiā legitima præmia non nisi sero perfoluerit. Ac ne quā occasionem corrigendi disciplinā prætermitteret, adolefcen-
 tulum fragrantē vnguento, cum sibi pro impe-
 trata præfectura gratias ageret, nutu aspernat⁹,
 voce etiā grauiffima increpuit, maluiffem aliū
 oboluiſſes: literasq; reuocauit. Claſſarios verò,
 qui ab Hoſtia & Puteolis Romam pedibus per
 vicos commeant, petentes conſtitui aliquid ſibi
 calcearij nomine, quaſi parum eſſet ſine respon-
 ſo abegiſſe, iuſſit poſt hæc excalceatos curſitare:
 & ex eo ita curſitant. Achaiam, Lyciam, Rho-
 dum, Byzātium, Samū, libertate adempta, item
 Thraciam, Ciliciam, & Comagenem ditio-
 nis regiæ vſq; ad id tempus, in prouinciarū formā
 redegit. Cappadocię propter aſſiduos barbarorū
 incurſus legiones addidit, conſularémq; rectorē
 impoſuit pro equite Ro. Deformis vrbs veteri-
 bus incendijs ac ruinis erat: vacuas areas occu-
 pare, & edificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cui-
 cūq; permisit. Ipſe reſtitutionē Capitolij aggreſſus,
 ruderibus purgādis manus primus admouit, ac
 ſuo collo quædam extulit, ærearūmq; tabularū
 tria millia, quæ ſimul cōſflagrauerant, reſtituen-
 da ſuſcepit, vndique inueſtigatis exemplaribus.
 Inſtrumentum imperij pulcherrimum, ac vetu-
 ſtiſſimum confecit: quo continebantur penè ab
 exordio vrbs ſenatuſcōſulta, plebiſcita de ſocie-
 tate & foedere ac priuilegio cui-
 cunq; conſeſſis.

A. iij.

Opera publica, & senatus ordinatio. Cap. IX.

Ecit & noua opera, templum Pacis fo-
f ro proximum, diuísq; Claudij in Cælio
 monte, coeptum quidem in Agrippina,
 sed à Nerone propè funditus destructum: item
 amphitheatrum vrbe media, & destinasse cõpe-
 rerat Augustum. Amplissimos ordines, & exhau-
 stos cæde varia, & contaminatos veteri negligẽ-
 tia purgauit, suppleuítq; recensio senatu & equi-
 te, submotis indignissimis, & honestissimo quo-
 que Italicorum, ac prouincialium allecto, atque
 vti notum esset vtrumque ordinem non tam li-
 bertate inter se, quàm dignitate differre. De iur-
 gio quodam senatoris equitísque Rom. ita pro-
 nunciavit, non oportere maledici senatoribus:
 remaledici, ciuile, fásq; esse.

Recensio, p
 recensio.

Litigia per eum compendiosissimè decisa. Cap. X.

Itium series vbiq; maiorem in modum
l excreuerant, manētibus antiquis inter-
 capedine iurisdictionis, accedētibus no-
 uis ex conditione tumultúq; temporum. Sorte
 elegit, per quos rapta bello restituerentur, quíq;
 iudicia centumuiralia, quibus peragendis vix
 suffectura litigatorum ætas videbatur, extra or-
 dinem diiudicarent, redigerentq; ad breuissimũ
 numerum.

Decretum in fœneratores. Cap. XI.

Ibido atq; luxuria coërcente nullo in-
l ualuerat. Author senatui fuit decernẽ-
 di, vt quæ se alieno seruo iunxisset, an-
 cilla haberetur. Néve filiorum familiâs fœnera-

toribus exigendi crediti ius vnquam esset, hoc est, ne post patrum quidem mortem. Cæteris in rebus statim ab initio principatus vsque ad exitum ciuilis & clemens.

Mediocritas originis non dissimulata

Cap. XII.

Ediocritatem pristinam neq; dissimulauit vnquam, ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conantes quosdam originem Flauij ad conditores Reatinos, comitemq; Herculis, cuius monimentum extat via Salaria, referre, irrisit vltro. Adeoque nihil ornamentorum extrinsecus cupidè appetiuit, vt triumphidie fatigatus tarditate & tædio pompæ, non reticuerit merito se plecti, qui triumphum quasi aut debitum maioribus suis, aut speratum vnquam sibi tam ineptè senex concupisset. Ac ne tribunitiam quidem potestatem, & patris patriæ appellationem nisi serò recepit. Nam consuetudinem salutantes scrutandi, manente adhuc bello ciuili omiserat.

Patientia erga criminantes. Cap. XIII.

Micorum libertatem, causidicorum figuras, ac philosophorum cõtumaciam lenissimè tulit. Licinium Mutianũ notæ impuditiæ, sed meritorum fiducia minus sui reuerentem, nunquam nisi clàm, & hætenus retaxare sustinuit, vt apud communem aliquem amicum querens, adderet clausulæ, Ego tamen vir sum. Saluium liberalem in defensione diuitis rei, ausum dicere, quid ad Cæsarem, si Hip

parch⁹ HS millies habet? & ipse laudauit Demetrium Cynicum in itinere obuium sibi post dominationem, ac neque assurgere, neq; salutare se dignantem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit canem appellare.

Oblivio inimicitarum contra eum.

Cap. XIII.

Offensarum inimicitarumque minimè memor, executorve. Vitellij hostis sui filiã splendidissimè maritaluit, dotauitq; etiam & instruxit. Trepidum eum interdicta aula sub Nerone, querentemq; quidnam ageret, aut quò abiret, quidam ex officio admissionis simul expellens, abire Morboniam iusserat. In hunc postea deprecantem haud vltra verba excaudit, & quidem totidem ferè atque eadem. Nam vt suspicione aliqua vel metu ad perniciẽ cuiusquam compelleretur, tantum abfuit, vt momentibus amicis cauendum esse Metium Pompeianũ, quòd vulgò crederetur genesim habere imperatoriam, insuper c o s. fecerit, spondẽs quandoque beneficij memorem futurum.

Clementia eius in reos accusatos.

Cap. XV.

Non temerè quis punitus insons reperitur, nisi absente eo aut ignaro, aut certè inuito, atque decepto. Heluidio Prisco, qui reuersum ex Syria solus priuato nomine Vespasianũ salutauerat, & in prætura omnibus edictis sine honore ac mentione vlla transmiserat, non ante succensuit, quàm altercationibus

insolentissimis penè in ordinem redactus. Hunc quoq; quanuis relegatum primo, deinde & interfici iussum, magni æstimauit seruare quoquo modo, missis qui percussores reuocarent: & seruasset, nisi iam perijsse falso nunciatũ esset. Cæterum neq; cæde cuiusquam vnq̃ lætatus, iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit.

Auaritia eius & cupiditas. Cap. XV I.

Ola est, in qua merito culpetur, pecunię cupiditas. Non enim contentus omnia sub Galba vectigalia reuocasse, noua & graua addidisse, & auxisse tributa prouincijs, nonnullis & duplicasse, negotiationes quoque vel priuato pudendas propalam exercuit, coëmendo quædam tantum vt pluris postea distraheret: nec cãdidatis quidem honores, reísve tam innoxijs, quàm nocentibus absolutiones venditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorũ rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgo pro spongijs dicebatur vt, q̃ quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradunt, idque exprobratum ei à sene bubulco, qui negata sibi gratuita libertate *qua imperium adeptũ suppliciter orabat, pro Al. quam, clamauerit, Vulpem pilum mutare, non mores. Sunt contrà qui opinentur ad manubias & rapinas necessitate compulsus, summa erarij fisciq; inopia, de qua testificatus sit initio statim principatus, professus quadringëties millies opus esse,

vt Respublica stare posset. Quod & verisimilius videtur, quando & malæ partis optimè vsus est.

Liberalitas & magnificentia eiusdem.

Cap. XVII.

N omne hominū genus liberalissimus.

i Expleuit censum senatorium. Consulares inopes quingenis sestertijs annuis sustentavit. Plurimas per totum orbem ciuitates terræmotu aut incendio afflictas, restituit in melius.

Cultus in omnes, & præcipuè doctos.

Cap. XVIII.

N genia & artes vel maximè fouit. Pri-

i mus è fisco Latinis Græcisque rhetoribus annua centena constituit. Præstantes poëtas, necnō artifices coëmit. Item colossi refectorem insigni cōgiario magnâq; mercede donauit. Mechanico quoq; grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti, præmium pro commento nō mediocre obtulit, operam remisit, præfatus sineret se plebeculam pascere.

Ludi per eum editi, & conuiuia.

Cap. XIX.

Vdis per quos scena Marcelliani thea-

i tri restituta dedicabatur, vetera quoque acroamata dedicauerat. Apollinari tragædo quadringenta, * Pterino Diosdoróque citharædis, ducenta, nonnullis centena, quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & cons

Mechanicus, machinarum artifex.

Al. pascere pane.

Al. Tarspeio.

uiuabatur assidue: ac sæpius * recte, ac dapfile, ^{Al. recta.}
 vt macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus da-
 bat viris apophoreta, ita & Calend. Martij fœ-
 minis: & tamen ne sic quidem pristinæ cupidi-
 tatis infamia caruit. Alexãdrini Cibiotatē eum
 vocare perseuerauerunt, cognomine vnus è re-
 gibus suis turpissimarum fordium. Sed & in fu-
 nere Fauo Archimimus personam eius ferens,
 imitansque (vt est mos) facta ac dicta * viui, in- ^{Alids, viris}
 terrogatis palàm procuratoribus, quanti funus
 & Pompa constaret: vt audijt sestertia centies,
 exclamauit, centū sibi sestertia darent, ac se vel
 in Tyberim proijcerent.

*statura corporis, & membrorum, ac valetudo
 eiusdem.* Cap. XX.

Statura fuit quadrata, compactis firmis-
 que membris, vultu veluti nitentis. Vnde
 de quidam vrbanoꝝ nō infacete: Si-
 quidē petenti, vt & in se aliquid diceret, dicam,
 inquit, cum ventrem exonerare desieris. Valetu-
 dine prosperrima vsus est, quanuis ad tuendam
 eam nihil amplius quàm fauces, cæteráq; mem-
 bra sibimet ad numerum in sphæristerio defri-
 caret, inediámque vnus diei per singulos mens-
 ses interponeret.

Vitæ ordo in principatu eius. Cap. XXI.

Ordinem vitæ ferè hunc tenuit. In prin-
 cipatu maturius semper, ac de nocte
 vigilabat: deinde perlectis epistolis, of-
 ficiórúmque omnium breuiarijs, ami- <sup>Breuiaria,
 pro cōmen-
 tarijs.</sup>
 cos admittebat: ac dū salutabatur, & calceabat

ipse sese, & amiciebat. Post decisa quæcunq; ob-
uenissent negotia, gestationi, & inde quieti va-
cabat, accubante aliqua pallacorum, quas in de-
functæ locum Cænidis plurimas cõstituerat, ac
secretò in balneum, tricliniũmq; transibat. Nec
vlllo tempore facilior, aut indulgētior traditur:
eãq; momenta domestici ad aliquid petendum
magnopere captabant.

*Ludi post cœnam, & quædam faceta eius
dicta. Cap. XXII.*

Al. cū am-
is.

T super cœnam autem, & semper aliàs
e *comissimus, multa ioco transigebat.
Erat enim dicacitatis plurimæ, & sic scur-
rilis ac sordidæ, vt ne prætextatis quidem ver-
bis abstineret. Et tamen nonnulla eius facetis-
sima extant, in quibus & hoc: Menstriũ Florum
consularem, admonitus ab eo plaustra potius q̃
plostra dicenda, die postero Flaurum salutauit.
Expugnatus autem à quadam, quasi amore sui
deperiret, cum productæ pro concubitu fester-
tia quadraginta donasset, admonente dispen-
satore, quemadmodum summã rationibus vellet
referri, Vespasiano, inquit, adamoto.

Versus Græci per eum editi. Cap. XXXIII.

v Tebatur & versibus græcis tempestiue
fatis, & de quodam procera staturæ,
improbiũsque nato:

μακρὰ βιβὰς κραδ' ἄωρ δ' ολιχόσκιον ἔγχθ.

Et maxime de Cœrulo liberto, qui diues admo-
dum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci, ins-

genuum se & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, ὧ λάχης λάχης ἐπὰρ ἀποθάνης, αὐθις * ὅς ὑπαρχῆς ἐρήση κήρυλος. Et maxime tamen dicacitatem in deformibus lucris affectabat, vt inuidiã aliqua cauillatione dilueret, trãsferrétque ad sales. Quendam è charis ministris dispensationem cuidã quasi fratri petentem cū distulisset, ipsū candidatum ad se vocauit, exactãque pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus est. Mulionem in itinere quodã suspicatus ad calceãdas mulas desilisse, vt ad eunti litigatori spatium morãmq̃ preberet, interrogauit quanti calceasset, pactũsque est lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quòd etiã vrinæ vectigal commentus esset, pecuniã ex prima pensione admouit ad nares, sciscitans num odore offenderetur: & illo negãte, atqui, inquit, è lotio est. Nunciantibus legatis, decretam ei publice non mediocris summæ statuam colosseã, iussit vel continuo ponerent, cauumam manum ostentans, & paratã basim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit iocis. Nam cum inter prodigia cætera mausoleum Cæsarum derepente patuisset, & stella in cælo crinita apparuisset, alterum ad Iuniã Caluinam à gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoq; morbi accessione, vt inquit, puto, deus fio.

Αἰῶν, εἰς
ἰσαρχῆς

Pensio, pro
solutione

Accessio
morbi, pro
παροξέσις
μόσ.

Infirmetas & mors eiusdem. Cap. XXIIII.

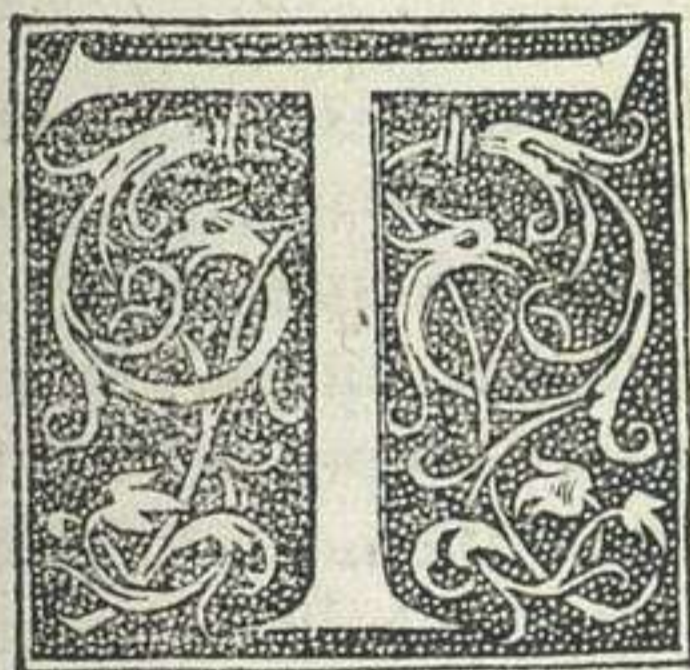
Consulatu suo nono tentatus in Campania motiunculis leuibus, ac protinus vrbe repetita, Cutylias, ac Reatina rura, vbi æstiuare quotannis solebat, petijt. Hic, cum super vrgentem valetudinem creberrimo frigidæ aquæ vsu & intestina vitiaffet, nec eo minus muneribus imperatorijs ex consuetudine fungeretur, vt etiam legationes audiret cubans, aluo repente vsque ad defectionem soluto, imperatorem ait stantem mori oportere. Dúmque confurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est v i i i Calen. Iulij, annum gerens ætatis sexagesimum ac nonum superque mensem ac diem septimum.

Præfagium de filio successuro. Cap. XXV.

Conuenit inter omnes, tam certum eum de sua suorúmque genitura semper fuisse, vt post assiduas in se coniurationes ausus sit affirmare senatui, aut filios sibi successuros, aut neminem. Dicitur etiam vidisse quõsdam per quietem stateram in media parte vestibuli palatinæ domus positam examine æquo, cum in altera lance Claudius & Nero starent, in altera ipse ac filij: nec res fefellit, quando totidem annis, parique temporis spatio vtrique imperauerunt.

C. SVETONII TRAN-
 QVILLI, DIVVS
 TITVS.

De amore omnium erga Titum. Cap. I.

TITVS COGNOMI-
 ne paterno, amor ac de-
 licia generis humani:
 tantum illi ad promerē-
 dam omnium voluntas-
 tem, vel ingenij, vel ar-
 tis, vel * fortunæ super-
 fuit: & quod difficillis-
 mū est, in imperio, quā-

Al. naturæ.

do priuatus, atque etiam sub patre principe, ne
 odio quidem, nedum vituperatione publica
 caruit.

Ortus & educatio Titi. Cap. II.

Atus est IIII Cal. Ianuarias insigni an-
 no Caiana nece, prope Septizoniū, for-
 didis ædibus, cubiculo vero perparuo
 & obscuro: nā manet adhuc & ostenditur. Edu-
 catus in aula cum Britannico, simul ac paribus
 disciplinis, & apud eosdē magistros institutus.
 Quo quidem tempore aiunt Metoposcopum
 à Narcisso Claudij liberto adhibitum vt Britā-
 nicum inspiceret, constantissime affirmasse, il-
 lum quidem nullo modo, cæterum Titum, qui
 tunc propè astabat, vtique imperaturum. Erant

B.j.

Al.afflict⁹. autem adeo familiares, vt de portione qua Britānicus hausta perijt, Titus quoq; iuxtā cubans gustasse credat, grauiq; morbo *afflictatus diu. Quorum omniū mox memor, statuā ei auream in palatio posuit, & alteram ex ebore equestrē, quæ Circensi pompa hodie quoque præfertur, dedicauit, profecutusque est.

Virtus eius & scientia. Cap. III.

Explende
scere, pro
eminere.

i N puero statim corporis animiq; dotes explenduerūt, magis ac magis deinceps per ætatis gradus forma egregia, & cui non minus authoritatis inesset, quàm gratiæ: præcipuum robur, quanquā neq; procera statura, & vêtre paulo proiectiore: memoria singularis: docilitas ad omnes ferè tum belli tum pacis artes. Armorum & equitadi peritissimus, latinæ græcæq; linguæ, vel in orando, vel in fingendis poëmatibus promptus & facilis ad extēporalitem vsq;: sed ne musicæ quidē rudis, vt qui cantaret & psalleret iucunde scienterq;. E pluribus cōperi, notis quoq; excipere velocissime solitū, cum amanuensibus suis per ludum iocūmq; certantē imitari chirographa quæcunq; vidisset, ac profiteri sæpe, se maximū falsariū esse potuisse.

Vxores eius, honores atque uictoriæ.

Cap. IIII.

t Ribunus militum & in Germania & in Britannia meruit summa industria, nec minore modestia & fama, sicut apparet ex imaginum eius multitudine, ac titulis per vtranque prouinciam. Post stipendia foro

operam dedit, honestam magis q̄ assiduam. Eo-
 démq; tempore Arricidiã Tertullo patre equite
 Rom. sed præfecto quondam prætorianarũ co-
 hortium, duxit vxorem, & in defunctæ locum
 Martiam* Flauiam splendidi generis, cum qua Al. Fulviã.
 sublata filia diuortium fecit. Ex quæsturæ dein-
 de honore legioni præpositus, Taricheã & Ga-
 malam vrbes validissimas Iudææ in potestatem
 redegit, equo quadam acie sub fœminibus a-
 misso, alteroque insenso, cuius rector contra se
 dimicans occubuerat.

Hierosolyma expugnata. Cap. V.

Alba mox tenente Rempub. missus ad
 g gratulãdum, quaquã iret, conuertit ho-
 mines, quasi adoptionis gratia arcessere
 tur. Sed vbi turbari rursus cuncta sensit, redijt
 ex itinere: aditõque Paphiæ Veneris oraculo,
 dum de nauigatione consulit, etiam de imperij
 spe confirmatus est. Cuius breui compos, & ad
 perdomandam Iudæam relictus, nouissima Hie-
 rosolymorum oppugnatione* v i i propugna- Alids, XII.
 tores totidem sagittarũ cõfecit ictibus, cepitq;
 eam natali filiæ suæ, tãto militũ gaudio ac fauo-
 re, vt in gratulatione imperatorem eum consa-
 lutauerint, & subinde decedẽtem prouincia des-
 tinuerint, suppliciter, necnõ & minaciter effla-
 gitãtes, aut remaneret, aut secum omnes pari-
 ter abduceret: vnde nata suspicio est, quasi des-
 sciscere à patre, orientisq; regnum sibi vendi-
 care tentasset. Quam suspicionem auxit post-
 quàm Alexandriã petens, in consecrando apud

B. ij.

Alia, Api. Memphim boue * Apide diadema gestauit, de more siquidem ritúq; priscæ religionis: sed non deerant, qui secus interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cum Rhegium, dehinc puteolos oneraria naue appulisset, Romam inde contendit expeditissimus, inopinátique patri, velut arguens rumorum de se temeritatem, Veni, inquit, pater veni.

Administratio imperij. Cap. VI.

Eq; ex eo destitit participem atq; etiam tutorem imperij agere. Triumphauit cum patre, censurámque gessit vnà. Eisdem collega & in tribunitia potestate, & in septem consulatibus fuit. Receptaque ad se propè omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolas ipse dictaret, & edicta conscriberet, orationésq; in senatu recitaret, etiã quaestoris vice præfecturam quoque prætorij suscepit, nunquã ad id tempus, nisi ab equite Rom. administratã. Egítq; aliquanto inciuilius & violentius, siquidem suspectissimũ quenq; sibi, submissis qui per theatra & castra, quasi consensu ad pœnam deposcerët, haud cunctãter oppresfit. In his Aulum Cecinnam consularem virum vocatum ad cœnam, ac vixdum triclinio egressum, confodi iussit, sanè vrgēte discrimine, cum etiã chirographum eius præparatæ apud milites cõiurationis deprehēdisset. quib⁹ rebus sicut in posterũ securitati satis cauit, ita ad præsens plurimum contraxit inuidiæ, vt nõ temere quis tam aduerso rumore, magísq; inuitis omnibus

transierit ad principatum.

Mutatio in melius. Cap. VII.

Ræter sæuitiam, suspecta in eo etiam luxuria erat, quæ ad mediam noctem comestiones cum profusissimo quoque familiarium extenderet: nec minus libido, propter exolestorum & spadonum greges, propterque insignem reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas: quæ constat in concionibus patris nundinari præmiorumque solitum: deinde propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant. At illi ea fama pro bono cessit, conuersaque est in maximas laudes: neque villo vitio reperto, & contra virtutibus summis. Conuiuia instituit iucunda magis, quam profusa. Amicos elegit, quibus etiam post eum principes, ut & sibi & Reip. necessarijs acquieuerunt, præcipueque sumptam sibi Berenicen statim ab vrbe dimisit inuitus inuitam. Quosdam è gratissimis delicatorem, quanquam tam artifices saltationis, ut mox scenam tenuerint, non modo fouere prolixius, sed spectare in publico omni cœtu supersedit. Nulli ciuium quicquam ademit, abstinuit alieno, ut si quis vnquam: ac ne concessas quidem ac solitas collationes recepit. Et tamen nemine ante se munificentia minor. Amphitheatro dedicato, thermisque iuxta celeriter extructis, munus edidit apparatusissimum, largissimumque. Dedit & nauale prælium in veteri nauachia, ibidem & gladiatores, atque vno die quinque millia omne genus ferarum.

Ut si quis vnquam, pro ut qui maximè.

B. iij.

Natura benevolentissimus. Cap. VIII.

Natura autem benevolentissimus, cum
 n ex instituto Tiberij omnes dehinc cæ-
 fares beneficia à superioribus concessa
 principibus, aliter rata non haberent, quàm si
 eadem ijsdem & ipsi dedissent, primus præterita
 omnia vno confirmavit edicto: nec à se peti
 passus est. In cæteris verò desiderijs animum ho-
 minum obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe
 dimitteret: quin & admonentibus domesticis,
 quasi plura polliceretur, quàm præstare posset,
 non oportere ait quenquam à sermone princi-
 pis tristem discedere. Atque etiam recordatus
 quondam super cœnam, quòd nihil cuiquam to-
 to die præstitisset, memorabilem illam, meritòq;
 laudatã vocem edidit: Amici, diem perdidit. Po-
 pulum in primis vniuersum tanta per omnes oc-
 casiones comitate tractavit, vt proposito gla-
 diatorio munere, non ad suum, sed ad spectan-
 tium arbitrium editurum se professus sit. Et pla-
 nè ita fecit. Nam neque negavit quicquam pe-
 tentibus: & vt quæ vellent, peterent, vltro ad-
 hortatus est. Quin & studium armaturæ Thra-
 cum præ se ferens, sæpe cum populo & voce, &
 gestu, vt fautor, canillatus est: verùm maiestate
 salua, nec minus æquitate. Ne quid popularita-
 tis prætermitteret, nonnunquam in thermis suis
 admissa plebe lauit. Quædam sub eo fortuita
 ac tristia acciderunt, vt conflagratio Veseui
 montis in Campania, & incendium Romæ per
 triduum, totidémque noctes. Item pestilentia

quanta non temerè aliàs. In his tot aduersis ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed & parentis affectum vnicum præstitit, nunc cōsolando per edicta, nunc opitulando quatenus suppeteret facultas. Curatores restituendæ Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Veseuo, quorum hæredes non extabant, restitutioni afflictarum ciuitatum attribuit. Urbis incendio, nihil nisi sibi publicè perijisse testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus ac templis destinavit: præposuitque complures ex equestri ordine, quo quæque maturius peragerentur. Medendæ valetudini, leniendisque morbis, nullam diuinam humanamque opem nō adhibuit, inquisito omnium sacrificiorum remediiorumque genere. Inter aduersa temporum, & delatores mandatorésque erant ex licentia veteri hos assiduè in foro flagellis ac fustibus cæsos, ac nouissimè traductos per amphitheatri arenam, partim subijci in seruos, ac vænire imperavit, partim in asperrimas insularum auahi. Vtque etiam similia quandoque aufuros perpetuo coërceret, vetuit inter cetera de eadem re pluribus legibus agi, quærive de cuiusquam defunctorum statu vltra cæteros annos.

Clementia eius & mansuetudo. Cap. IX.

Ontificatum maximum ideo se professus accipere, vt puras seruaret manus, fidem præstitit, nec author posthac cuiusquam necis, nec conscius: quanuis interdum

B. iiii.

Al. punitu-
rum.

ulciscendi causa non deesset, sed periturum se potius, quàm * perditurum adiurans. Duos patricij generis conuictos in affectatione imperij, nihil amplius quàm vt desisterent, monuit, dicens principatum fato dari: si quid prætereà desiderarent, promittens se tributurū. & cōfestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filiū saluum nunciarent. Cæterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed & insequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexerit. Dicitur etiam cognita vtriusq; genitura, imminere ambobus periculum affirmasse, venturum quandoque & ab alio, sicut euenit. Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed penè expresso sollicitātem exercitus, meditantē fugā, nec occidere, neque seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit, sed vt à primo imperij die consortem successorēque testari perseueravit, nonnunquam secretò lachrymis & precibus orans, vt tandem mutuo erga se animo vellet esse.

Gesta per eum in sua morte. Cap. X.

Nter hæc morte præuentus est, maiore
i hominum damno, quàm suo, spectaculis absolutis, in quorum fine populo coram vbertim fleuerat. Sabinos petit aliquanto tristior: quòd sacrificanti hostia aufugerat, quòdque tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim mansionem febrim nactus,

Tépestas,
in bonam
partem.

cum inde lectica transferretur, suspexisse dicitur dimotis * plagulis cælum, multumque con Al. pallus
 questus eripi sibi vitam immerenti. Neq; enim extare vllum suum factum pœnitendum, excepto duntaxat vno: id quale fuerit, neque ipse tunc prodidit, neque cuiquam facilè succurrit. Quidam opinantur consuetudinem recordatum, quam cum fratris vxore habuerit. sed nullam habuisse per sanctè Domitia iurabat, haud negatura si qua omnino fuisset: imò etiam gloriatura, quod illi promptissimum erat in omnibus probris.

Locus & tempus mortis eiusdem.

Cap. XI.

Xcessit in eadem qua pater villa, Idibus
 e Septembris, post biennium, ac menses duos, diésque viginti quàm successerat patri, altero & quadragesimo ætatis anno. Quod vt palàm factum est, non secus atque in domestico luctu moerentibus publicè cunctis, senatus prius quàm edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit, obseratisque adhuc foribus, deinde apertis, tantas mortuo gratias egit laudesque, quantas congeffit ne viuo quidem vnquam atque præfenti.

C. SVETONII TRAN-
QVILLI, FLAVIVS
DOMITIANVS.

Domitiani ortus, & adolescentia.

DOMITIANVS natus est ix. Cal. Nouembris, patre Cos. designato, inis-
turóq; mense insequenti honorem, regione vrbis sexta ad malum punicū, domo, quam postea in tē-
plum gentis Flauiaē con-
uertit. Pubertatis ac primæ adolescentiæ tem-
pus, tanta inopia, tantæque infamia gessisse fer-
tur, vt nullum vas argentum in vsu haberet. Satisque constat Clodium Pollionem præto-
rium virum, in quem est poëma Neronis quod inscribitur Luscio, chirographum eius conser-
uasse, & nōnunquam protulisse, noctem sibi pol-
licentis: nec defuerunt qui affirmarent corru-
ptum Domitianum, & à Nerua successore mox suo. Bello Vitelliano confugit in Capitolium cum patruo Sabino, ac parte præsentium copia-
rum: sed irrumpentibus aduersarijs & ardente tēplo, apud ædituū clam pernoctauit, ac mane Isiaci celatus habitu, intérq; sacrificulos vanę su-
perstitionis, cum se trans Tyberim ad condiscipuli sui matrem comite vno contulisset, ita la-

tuit, vt scrutantibus qui vestigia subsecuti erāt, deprehendi non potuerit. Post victoriam demū progressus, & Cæsar cōsalutatus, honorem præturæ vrbanae cum consulari potestate suscepit tituló tenus, quã iurisdictionē ad collegã proximū transtulit. Cæterū omnē vim dominationis tam licēter exercuit, vt iam tum qualis futurus esset, ostenderet. Ne exequar singula, contrectatis multorum vxoribus, Domitiam Longinam Aelio Lamiaē nuptam etiam in matrimonium abduxit, atque vno die super x x vrbana officia atq; peregrina distribuit, mirari se Vespasiano dictitante, q̄ successorem non & sibi mitteret.

Gesta per eum ante principatum. Cap. II

Xpeditionem quoque in Galliam Germaniasque, neq; necessariam, & dissuadentibus paternis amicis, inchoauit, tantum vt fratri se & operibus, & dignatione adæquaret. Ob hæc correptus, quo magis ætatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre vnà, sellamq; eius ac fratris quoties prodirent, lectica sequebatur: ac triumphum vtriusque Iudaicum equo albo comitatus est. In sex consulatibus non nisi vnum ordinarium gessit, eumq; cedente & suffragante fratre. Simulauit & ipse mirè modestiã, in primisq; poëticae studium, tã insuetum antea sibi, q̄ postea spretum & abiectum, recitauitq; etiam publicè. Nec tamen cōsecius, cum Vologesus Parthorum rex auxilia aduersus Alanos, ducemq; alterū, ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope cōtendit, vt ipse

potissimum mitteretur. Et quia discussa res est, alios orientis reges vt idem postularēt, donis ac pollicitationibus sollicitare tētavit. Patre defuncto, diu cūctatus an duplum donatium militi donaret, nūquam iactare dubitavit, relictum se principem imperij, sed fraudē testamento adhibitam. Neq; cessavit ex eo insidias struere fratri clam palámq;, quoad correptū graui valetudine prius quàm planè efflaret animam, pro mortuo deferri iussit: defunctúmque nullo præterquam consecrationis honore dignatus, sæpe etiam carpsit obliquis orationibus & edictis.

Gesta per eum in initio principatus.

Cap. III.

i Nter initia principatus quotidie secretum sibi horarium sumere solebat: nec quicquam amplius, quàm muscas captare, ac stylo præacuto cōfigere: vt cuidam interroganti, essetne quis intus cum Cæsare, non absurdè responsum sit à Vibio Crispo, ne musca quidem. Deinde vxorem suam Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat, alteróque anno consalutauerat vt Augustam, eandem Paridis histrionis amore deperditam, repudiavit: intráq; breue tempus impatiens dissidij, quasi efflagitante populo reduxit. Circa administrationem imperij aliquandiu se varium præstitit, mixtura quoque inæquabili vitiorum atq; virtutum, donec virtutes quoque in vitia deflexit: quantum coniectare licet super ingenij naturam, inopia rapax, metu sæuus.

spectacula per eum edita, ac eius liberalitas.

Cap. IIII.

Spectacula magna assidue, & sumptuosa edidit: nō in amphitheatro modo, verum & in circo: vbi præter solennes bigarum quadrigarūmq; cursus, prælium duplex etiam equestre, ac pedestre, commisit: atq; in amphitheatro nauale quoq;. Nam venationes, gladiatorēsq;, & noctibus ad lychnuchos, nec viros modo pugnas, sed & foeminarum. Præterea quæstoris muneribus, quæ olim omissa reuocauerat, ita semper interfuit, vt populo potestatem faceret bina paria è suo ludo postulandi, quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac p̄ omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat puerulus coccinatus, portētuofo paruoq; capite, cum quo plurimum fabulabatur, nonnūquam serio. Auditus est certe, dum ex eo quæreret, ecquid sciret, & quid sibi visum esset ordinatione proxima Aegypto præficere Metium Rufum. Edidit nauales pugnas penè iustarū classiū, effosso & * circūducto iuxta Tyberim lacu, atque * inter maximos imbres prospectauit. Fecit & ludos seculares, computata ratione temporū ab anno nō quo Claudius proxime, sed olim Augustus ediderat. In his Circensium die, quo facilius centum missus peragerentur, singulos à septenis spatij ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certamen, Capitolino Ioui triplex, musicum, equestre, gymnicum, & aliquanto plurimum, quàm nūc est, coronatorum. Certa-

Al. circūducto.
Al. in theemis.

bant etiam & prosa oratione Græce Latineq; ac præter citharædos chorocitharistæ quoq; & psallicitharistæ. In stadio vero cursu etiam virginis certamini præfedit crepidatus, purpureasque amictus toga, Germanicam capite gestans coronam auream cum effigie Iouis, ac Iunonis, Mineruæq; assidentibus Diali sacerdote, & collegio Flauialium pari habitu, nisi quòd illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat & in Albano quotânis Quinquatria Mineruæ, cui collegium instituerat: ex quo forte ducti magistrario fungerentur, redderentque eximias venationes, & scenicos ludos: superq; oratorum ac poetarum certamina congiarium populo nummorum trecentorum ter dedit: atque inter spectacula muneris largissimum epulum: septimontiali sacrorum quidem die, senatui equitique panarijs: plebeis, sportellis cum obsonio distributis. Initium vescendi primus fecit: diæque proximo omne genus rerum missilia sparsit: & quia pars maior inter popularia deciderat, quinquagenas tesseras in singulos cuneos equestris ac senatorij ordinis pronunciauit.

Opera publica per eum facta. Cap. V.

Lurima & amplissima opera incendio p
absumpta restituit, in queis & Capitolium, quod rursus arserat, sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine vlla pristini authoris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio custodi Ioui, & forum quod nunc Neruæ vocatur. Item Flauiaæ templum gentis, &

stadium, & * odium, & naumachiam, è cuius Al methos
dæum.
postea lapide maximus circus, deustis vtrinque
lateribus, extructus est.

Expeditiones per eum susceptæ. Cap. VI.

Xpeditiones partim sponte suscepit,
e partim necessario. Sponte in Cattos,
necessario vnam in Sarmatas, legione
cum legato simul cæsa. In Dacos duas, primam
Oppio Sabino consulari oppresso, secundam
Cornelio Fusco præfecto cohortium prætoriarum,
cui belli summam commiserat. De Cate-
tis Dacisq; post varia prælia duplicem trium-
phum egit. De Sarmatis lauream modo Capi-
tolino Ioui retulit. Bellum ciuile motum à L.
Antonio superioris Germaniæ præfide confe-
cit absens felicitate mira, cum ipsa dimicatio-
nis hora resolutus repente Rhenus, transituras
ad Antonium copias Barbarorum inhibuisset.
De qua victoria prius præfagijs, quàm nuncijs
comperit. Siquidem ipso quo dimicatũ est die,
statuam eius Romæ insignis aquila circũplexa
pennis, clangores lætissimos edidit: paulóq; post
occisum Antonium adeo vulgatum est, vt ca-
put eius quoque apportatum vidisse se plerique
contenderent.

Quædam instituta & ordinata per eum.

Cap. VII.

Vlta etiam in communi rerum vsu Nouare, &
mutare.
m nouauit. Sportulas publicas sustulit,
reuocata cœnarum rectorum consue-
tudine. Duas circensibus gregum fas-

ctiones aurati purpureiq; panni ad quatuor pristinas addidit. Interdixit histrionibus scenā, intra domum quidem exercendi artem iure concesso. Castrari mares vetuit. Spadonum, qui residui apud māgones erant, pretia moderatus est. Ad summā quondam vbertatem vini, frumenti vero inopiam, existimans nimio vinearum studio negligi arua, edixit ne quis in Italia nouella ret: vtq; in prouincijs vineta succiderentur, relicta (vbi plurimum) dimidia parte, nec exequi rem perseueravit. Quēdam ex maximis officijs inter libertinos, militēsq; Ro. communicauit. Geminari legionum castra prohibuit: nec plus quā mille nummos à quoquā ad signa depositi: q̄ L. Antonius apud duarum legionum hiberna res nouas moliēs, fiduciam cepisse etiam ex depositorum summa videbatur. Addidit & quartum stipendium, militi aureos ternos.

Diligentia eius & industria in iure dicendo.

Cap. VIII.

Vs diligēter & industrie dixit. Plerunq; i & in foro pro tribunali extra ordinem ambitiosas centumuirorū sententias rescidit. Recuperatores, ne se semper persuasorijs assertionibus accommodarent, identidē admonuit. Nummarios iudices cum suo quenq; cōsilio notauit. Author & tribunis pleb. fuit ædilem fordidum repetundarū accusandi, iudicēsq; in eum à senatu petendi. Magistratibus quoque vrbicis, prouinciarūmq; præsidibus coercendis, tātū curæ adhibuit, vt neq; modestiores vnquā

neq; iustiores extiterint, è quibus plerosq; post illum reos omnium criminũ vidimus. Suscepta morum correctione, licentiam theatralem promiscue inquieteq; spectãdi inhibuit. Scripta famosa, vulgòq; edita, quibus primores viri ac fœminæ notabantur, aboleuit, non sine authorum ignominia. Quæstorium virum, quòd gesticulãdi saltãdíq; studio teneretur, mouit senatu. Probris fœminis lecticæ vsum ademit, iusq; capiendi legata hæreditatésq;. Equitem Rom. ob reductam in matrimonium vxorem, cui dimissæ adulterij crimen intēderat, erasit iudicum albo. Quosdã ex vtroq; ordine lege Scatinia condēnavit. Incesta Vestalium virginum, à patre suo quoq; & fratre neglecta, varie ac seuerè coercuit: priora capitali supplicio, posteriora more veteri. Nã cum Ocellatis sororibus, itē Varonilæ liberum mortis permisisset arbitrium, corruptorésq; earum relegasset, mox Corneliam virginem maximam, absolutam olim, dehinc longo interuallo repetitam atque conuictam, destodi imperavit, stupratorésque virgis in comitio ad necem cædi, excepto prætorio viro, cui dubia etiamnum causa, & incertis quæstionib⁹, atq; tormentis de semet professo, exilium indulsit: ac nequa religio deũm impune contaminaretur, monimētum, quod libertus eius è lapidibus templo Capitolini Iouis destinatis filio construxerat, diruit per milites, ossaque & reliquias, quæ inerant, mari merisit.

C.j.

Clementia eius & largitas in initio principatus. Cap. IX.

Inter initiavsq; adeo ab omni cede abhorrebat, vt absente adhuc patre, recordatus Virgilij versum,

Impia q̄ cæsis gens est epulata iuuençis,
 edicere destinauerit, ne boues immolarētur. Cupiditatis quoq; atq; auaritiæ vix suspiciõẽ vllam, aut priuatus vnquam, aut princeps aliquãdiu dedit, imò è diuerso magnæ sæpe non abstinentiæ modo, sed etiam liberalitatis experimenta. Omnes circa se largissime profecutus, nihil prius aut acrius monuit, quàm ne quid sordide facerent. Relictas sibi hæreditates ab ijs quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiã ex testamento Rufci Cepionis, qui cauerat, vt quotannis ingredientibus curiam senatoribus, certam summam viritim præstaret hæres suus, irritũ fecit. Reos, qui ante quinquennium proximum apud ærarium pependissent, vniuersos discrimine liberauit, nec repeti, nisi intra annum, eaque conditione permisit, vt accusatori qui causam non teneret, exilium pœna esset. Scribas quæstorios negotiantes ex cõsuetudine, sed cõtra Clodiam legem, venia in præteritum donauit. Subcisiua, quæ diuisis per veteranos agris carptim superfuerunt, veteribus possessoribus, vt vsucapta concessit. Fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit: ferebatũrque vox eius: Princeps qui delatores non castigat, iritat.

Teneret, p
 vinceret.

sæuitia & crudelitas eius in plurimos.

Cap. X.

Ed neq; in clementiâ, neq; in abstinentiâ tenore permansit, & tamē aliquāto celerius ad sæuitiam desciiuit, q̄ ad cupiditatem. Discipulū Paridis p̄atomimi * puberem adhuc etiam tū maxime ægrū, quòd arte formâq; nō absimilis magistro videbatur, occidit: item Hermogenē Tarsensem, propter quasdam in historia figuras: librarijs etiam qui eam descripserant, crucifixis. Patrem familiâs, quòd Thracem Mirmilloni parem, munerario impari dixerat, detractum è spectaculis in arenâ, canibus obiecit, cum hoc titulo: Impie locutus parmularius. Cōplures senatores, in his aliquot cōsulares interemit: ex quibus Ciuicam Cerealem in ipso Asiæ procōsulatu, Saluidienum Orficum, Acilium Glabrionē exilio, quasi molitores nouarum rerum. Ceteros leuissima quēq; de causa: Aelium Lamiã, ob suspiciosos quidem, verum & veteres & innoxios iocos: quòd post abductã vxorem laudãti vocem suam, heu taceo dixerat: quòdq; Tito hortãti se ad alterū matrimonium, responderat, μὴ κ̄ σὺ γὰμ̄ ἴσαι θέλεις; Saluium Cocceanū, quòd Othonis imperatoris patris sui diem natalem celebrauerat. Metium Pomposianū, q̄ habere imperatoriam genesim vulgo ferebatur: & quòd depictum orbem terrę in mēbranas concionēsq; regū ac ducū ex Tito Liuiio circumferret: quòdq; seruis nomina Magonis & Hannibalis indidisset. Sallustiū Lucul-

Alias, pauca perem.

Molitores; à moliedo

C.ij.

lum Britanniaë legatum, q̄ lanceas nouæ formæ appellare Luculleas passus esset. Iunium Rusticum, quòd Peti Trafaë, & Eluidij Prisci laudes edidisset, appellaretq; eos sanctissimos viros: cuius criminis occasione philosophos omnes vrbe Italiâq; submouit. Occidit & Eluidiũ filium, q̄ quasi scenico exodio sub persona Paridis & Oenones diuortiũ suum cum vxore tractasset. Flauium Sabinum alterũ è patruelibus, quòd eum comitorũ cõsularium die destinatũ, perperam præco nõ consulem, ad populum, sed imperatorem pronunciaasset. Verum aliquãto post ciuilibelli victoriam sæuior, plerosq; partis aduersæ, dudum etiam latentes conscios, inuestigato nouo quæstionis genere distorsit, immisso per obscœna igne. Nonnullis & manus amputauit. Satisque constat duos solos è notioribus venia donatos, tribunum laticlauium, & centurionẽ, qui se, quo facilius expertes culpæ ostenderent, impudicos probauerãt, & ob id neq; apud ducem nec apud milites vllius momenti esse potuisse.

Item eiusdem sæuitia & crudelitas.

Cap. XI.

Rat autem non solum magnæ, sed & callidæ inopinataeque sæuitiæ. Authorem summarum pridie quàm crucifigeret, in cubiculũ vocauit, assidere in thoro iuxta coegit, securum hilarẽmque dimisit, partibus etiam de cœna dignatus est. Aretinum Clementem consularem virum, è familiaribus & emissarijs suis capitis condemnaturus, in eadem

vel etiam in maiore gratia habuit, quoad nouissimè simul gestanti cōspecto delatore eius, Vis, inquit, hunc nequissimū seruum cras audiamus? Et quò cōtemptius abuteretur patientia hominum, nunquam tristiore sententiam sine præfatione clementiæ pronunciauit, vt non aliud iam certius atrocis exitus signum esset, quàm principij lenitas. quosdam maiestatis reos in curiam induxerat: & cum prædixisset experturum se illa die quæ charus senatui esset, facile perfecerat, vt etiam more maiorum puniendi condemnarentur: deinde atrocitate pœnæ conterritus, ad leniendā inuidiam intercessit his verbis (neque enim ab re fuerit ipsa cognoscere) Permittite, patres conscripti, à pietate vestra impetrari, quod scio me difficulter impetraturum, vt damnatis liberū mortis arbitrium indulgeatis. Nam & parcetis oculis vestris, & intelligēt me omnes senatui interfuisse.

Rapinæ & extorsiones eius. Cap. XII.

Xhaustis operum ac mūnerum impensis, stipendióque quod adiecerat, tentauit quidē ad releuādos castrenses sumptus, militum numerum diminuere. Sed cum obnoxium se Barbaris per hoc animaduerneret, neque secius eo in explicandis oneribus omnibus hæreret, nihil pensi habuit, quin prædaretur omni modo bona viuorum ac mortuorum vsquequaque, quolibet & accusatore & crimine corripiebatur. Satis erat obijci qualecunque factum distumque aduersus maiestatem principis. Cōfiscas

C. iij.

bantur alienissimæ hæreditates, vel existēte vno qui diceret audisse se ex defuncto cum viueret, hæredem sibi Cæsarem esse. Præter cæteros Iudaicus fiscus acerbissimè actus est: ad quem deferrebantur, qui velut professi, Iudaicam intra urbem viuerent vitam, vel dissimulata origine, imposta genti tributa nõ pependissent. Interfuisse me adolescentulū memini, cum à procuratore, frequentissimóq; consilio inspiceretur nonagenarius senex an circūsectus esset, ab iuuenta minimè ciuilis, animi confidens etiam, & tum verbis, tum rebus immodicus. Cenidi patris concubinae ex Histria reuersæ, osculúmque, vt assueuerat, offerēti, manum præbuit. Generū fratris indigne ferens albatos & ipsum ministros habere, proclamauit, ὄυκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

Elatio eius, & uana gloria. Cap. XIII.

Rincipatum verò adeptus, neq; in senatu iactare dubitauit, & patri se, & fratri imperium dedisse, illos sibi reddidisse: neq; in reducenda post diuortium vxore, edicere, vocatam eam in puluinar suum. Acclamari etiam in amphitheatro epulari die libenter audiit, domino & dominæ feliciter. Sed & Capitolino certamine cunctos ingenti consensu precantes, vt Palfurium Suram restitueret, pulsum olim senatu, ac tunc de oratoribus coronatum, nullo responso dignatus, tacere tantummodo iussit voce præconis. Pari arrogantia, cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cœpit: Dominus & deus noster sic

feri iubet. Vnde institutum posthac, vt ne scripto quidem ac sermone cuiusquam appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas & argenteas poni permisit, ac pōderis certi. Ianos arcúsque cum quadrigis & insignibus triumphorum per regiones vrbis, tantos aut tot extruxit, vt cuidam græcè inscriptum arcui sit, Aream & Caluitium. Consulatus xvi cepit, quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios continuauit: omnes autem penè tituló tenus gessit, nec quenquam vltra Calend. Maij. plures ad Idus vsque Ianuarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensē & Octobrem ex appellationibus suis Germanicum Domitianúmque transnominauit: quòd altero suscepisset imperium, altero natus esset.

Coniuratio contra eum facta, & suspicio mortis quam habebat. Cap. XIII.

Er hæc terribilis cunctis & inuisus, tandem oppressus est amicorū libertorūque intimorum conspiratione, simul & vxoris. Annum diémque vltimum vitæ iam pridem suspectū habebat, horam etiam, nec non & genus mortis. Adolescentulo Chaldæi cuncta prædixerant. Pater quoque super cœnam quandam fungis abstinentem palàm irriferat, vt ignarum fortis suæ, quòd non ferrum potius timeret. Quare pavidus semper atque anxius, minimis etiam suspicionibus præter modum cōmouebatur, vt edicti de excidēdis vineis propositi

C. iij.

gratiã facere nõ alia magis re compulsus credatur, q̄ quòd sparsi libelli cum his versibus erant:

Κὴ μὲ φάγης ἐπὶ εἴξαι ὁμῶς ἐπὶ καρποφορίῳ
 Ὅσοι ἐπίστω εἶσαι καίσαρι θυομῆνῳ.

Eadem formidine oblatum à Cæsare nouum & excogitatum honorem, quanquam omnium talium appetentissimus, recusauit: quo decretum erat, vt quoties gereret consulatum, equites Ro. quibus fors obtigisset, trabeati, & cum hastis militaribus præcederēt eum inter lictores apparitorésq;. Tempore quoq; suspecti periculi appropinquãte, sollicitior in dies, porticum in quibus spatium consueuerat, parietes Phengite lapide distinxit: è cuius splendore per imagines quicquid à tergo fieret, prouideret. Et nec nisi secretò, atq; solus plerasq; custodias, receptis quidē in manu catenis audiebat: vtq; domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendam esse patroni necem, Epaphroditum à libellis, capitali pœna cõdemnauit, q̄ post destitutionē Nero in adipiscenda morte manu eius adiutus existimabatur.

Patruelis per eum occisus, & prodigia mortis eius. Cap. XV.

Enique Flauium Clemētem patruelem suum contemptissimæ inertia, cuius filios etiamnum paruulos successores patrem destinauerat, & abolito priore nomine, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Domitianum, repente ex tenuissima suspitione tantum non ipso eius consulatu interemit, quo maximè factò maturauit sibi exitum. Continuis

Tantūnon,
 pro prope
 modum.

oçto mēſibus tot fulgura facta nūciatáq; ſunt, vt exclamauerit, feriat iam quem volet. Tactū de cælo Capitolium, templúm; Flauiaẽ gentis. Item domus palatina, & cubiculum ipſius, atq; etiam è baſi ſtatuaẽ triumphalis titulus excuſſus vi procellaẽ in monimentū proximum decidit. Arbor, quẽ priuato adhuc Veſpaſiano euerſa ſur rexerat, tunc ruruſus repente corruit. Præneſtina Fortuna, toto imperij ſpatio annū nouum com mendanti, lætam eandẽmq; ſemper fortem dare aſſueta, extremo triſtiſſimam reddidit, nec ſine ſanguinis mentione. Mineruã, quã ſuperſtitioſè colebat, ſomniauit excedere ſacrario, negãtẽmq; vltra ſe tueri eum poſſe, q̃ exarmata eſſet à Ioſue. Nulla tamen re perinde commotus eſt, q̃ reſponſo caſuq; Aſcletarionis mathematici. Hūc delatum nec inficiantem iactaſſe ſe quæ prouidiſſet ex arte, ſciſcitatus eſt quis ipſum maneret exitus, & affirmantem fore, vt breui laceraretur à canibus, interfici quidẽ ſine mora, ſed ad coarſguendam temeritatem artis, ſepeliri quoque accuratiſſimè imperauit. Quod cum fieret, euenit vt repentina tempeſtate deiecto funere, ſemiuſtum cadauer diſcerperent canes, idq; ei cœnãti à Mimo Latino, qui præteriens fortè animaduertērat, inter cæteras diei fabulas referretur.

Signa mortis eius. Cap. XVI.

Ridie quàm periret, cū oblatos tuberes p ſeruari iuſſiſſet in craſtinum, adiecit, ſi modò vti licuerit. Et conuerſus ad proximos, affirmauit fore, vt ſequenti die luna ſe in

Aquario cruentaret, factumque aliquod existeret, de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediam noctem ita est exterritus, ut ex strato profiliret: dehinc mane aruspicem ex Germania missum, qui consultus de fulgure, mutationem rerum predixerat, audiit, condemnauitque: ac dum exulceratam in fronte verrucam vehementius scalpit, profluente sanguine, Utinam, inquit, haecenus. Tunc horas requirenti, pro quinta, quam metuebat, sexta ex industria nunciata est. His velut transacto iam periculo laetum festinantemque ad corporis curam, Parthenius cubiculo praepositus conuertit, nuncians esse, qui magnum nescio quid afferret, nec differendum. Itaque summotis omnibus, in cubiculum se recepit, atque ibi occisus est.

De insidijs & caede eiusdem. Cap. XVII.

E insidiarum caedisque genere, haec ferè diduulgata sunt: Cunctantibus conspiratis, quando, & quomodo, id est, lauante mne, an coenantem aggredere tur, Stephanus Domitillae procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit. Ac sinistro brachio velut egro, lanis fasciisque per aliquot dies ad auertendam suspicionem obuoluto, ad ipsam horam dolum interiecit, professusque conspirationis indicium, & ob hoc admisus, legenti traditum à se libellum, & attonito suffodit inguina. Saucium ac repugnantem adorti Clodianus Cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturius decurio cubiculariorum,

& quidam è gladiatorio ludo, vulneribus septē cōtrucidauerunt. Puer, qui curę larium cubiculi ex consuetudine assistēs interfuit cædi, hoc amplius narrabat, se iussum à Domitiano ad primū statim vulnus pugionem puluino subditum porrigere, ac ministros vocare, neq; ad caput quicquam excepto capulo, & prætereà omnia clausa reperisse, atq; illum interim correpto deductoq; ad terrā Stephano, colluctatū diu, modò ferrū extorquere, modò quanquam laniatis digitis, oculos effodere conatū. Occisus est x i i i i. Cal. Octobris, anno ætatis x l v, imperij x v. Cadauer eius populari sandapila per vespillones exportatum, Phyllis nutrix in suburbano suo Latina via funeravit: sed reliquias templo Flauię gentis clàm intulit, cineribúsq; Iulię filię Titi, quam & ipsa educauerat, commiscuit.

Funerare,
p̄ sepelire.

Statura & pulchritudo eius. Cap. xviii.

Statura fuit procera, vultu modesto, ruborísq; pleno, grandibus oculis, verūm acie hebetiore; prætereà pulcher ac decens, maximè in iuuenta, & quidem toto corpore, exceptis pedibus: quorū digitos restrictiores habebat: postea caluitio quoq; deformis, & obesitate ventris, & crurum gracilitate: quæ tamen ei valetudine longa remarcuerāt. Cōmendari se verecundia oris adeò sentiebat, vt apud senatū sic quōdam iactauerit, Vsq; adhuc certè animū meum probastis, & vultum. Caluitio ita offendebatur, vt in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco vel iurgio obiectaretur: quan-

Vsq; ad
huc, pro
hucusque.

uis libello, quē de cura capillorum ad amicum edidit, etiam illū simul, sēq; cōsolans inseruerit, οὐχ ὄρᾶς οἷος καὶ γὰρ καλὸς τε μέγας τε. Eadem te manēt mecum capillorū fata: & forti animo fero comam in adolescentia senescentem. Scias nec gratius quicquam decore, nec breuius.

Peritia eius in sagittando, & laborum impatientia.

Cap. XIX.

Aboris impatiens, per urbē pedibus non temerē ambulauit. In expeditione & agmine, equo rarius, lectica assiduē vectus est. Armorum nullo, sagittarum vel præcipuo studio tenebatur. Centenas varij generis feras sēpe in Albano secessu conficientem spectauere pleriq;, atque etiam ex industria ita quarundam capita figentem, vt duobus ictibus, quasi cornua *effingeret. Nonnunquā in pueri procul stātis, præbētisq; pro scopulo dispanfam dextrę manus palmam, sagittas tanta arte direxit, vt omnes per interualla digitorum innocuē euaderent.

Facundia eius & studium. Cap. XX.

Iberalia studia in initio imperij negligēxit, quanquam bibliothecas incendio absumptas impensissimē reparare curasset, exemplaribus vndique petitis, missisque Alexandriam, qui describerent, emendarētque. Nunquam tamen aut historię carminibusve cognoscendis operam vllam, aut stylo vel necessario dedit, præter commentarios & acta Tiberij Cæsaris nihil lectitabat: epistolas orationesque & edicta alieno formabat ingenio,

Aleffice
ret.

sermonis tamen nec inelegantis, dictorum interdum etiam notabilium, Vellem, inquit, tam formosus esse, quàm Metius sibi videtur. & cuiusdam caput varietate capilli subrutilum & incanum, perfusam niuem mulso dixit. Notabile, in bonâ partē

Vsus aleæ, & conuiuia, & alia gesta per eum. Cap. XXI.

Conditionem principum miserrimã aiebat: quibus de coniuratione comperta non crederetur, nisi occisis. Quoties otium esset, alea se oblectabat, etiã profestis diebus, matutinisq; horis, ac lauabat de die, prædebatque ad satietatem, vt non temere super cœnam præter Martianum malum, & modicã in ampulla potiunculam sumeret. Conuiuabatur frequenter ac large, sed penè raptim, certe non ultra solis occasum, nec vt postea comessaretur. Nam ad horam somni nihil aliud quàm secreto solus deambulabat.

Libido & luxuria eiusdem. Cap. XXII.

Ibidinis nimix, assiduitatem concubitus velut exercitationis genus clinopalen vocabat. Erátque fama quasi concubinas ipse diuelleret, natarétque inter vulgarissimas meretrices. Fratris filiam adhuc virginem oblatam in matrimonium sibi, cum deuictus Domitiæ nuptijs pertinacissime recusasset, nõ multo post alij collocatã, vltro corrupit: & quidẽ viuo etiam tũ Tito: mox patre ac viro orbatã, ardentissime palámq; dilexit, vt etiã causa mortis extiterit coactæ cõceptũ à se abigere.

Mœstitia militum, & lætitia senatus in morte eius. Cap. XXIII.

Occisum eum populus indifferenter, miles grauissime tulit, statimque eum diuum appellare conatus: paratus & vlcisci, nisi duces defuissent: quod quidē paulopost fecit, exoptulatis ad pœnam pertinacissime cedis authoribus. Contrà senatus adeo lætatus est, vt repleta certatim curia, non temperaret quin mortuum cõtumeliosissimo atque acerbissimo acclamationum genere laceraret: scalas etiã inferri, clypeosq; & imagines eius coràm detrahi, & ibidem solo affligi iuberet: nouissime eradēdos vbique titulos, abolendámq; omnem memoriam decerneret. Ante paucos quàm occideretur menses, cornix in Capitolio elocuta est, ἔσαι πάντα καλῶς. Nec defuit qui ostentum sic interpretaretur:

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,
Est bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Ipsum etiam Domitianū ferunt somniasse gibbam sibi ponē ceruicem aureã enatam, pro certoque habuisse beatiorem post se * lætiorémq; portendi Reipublicæ statum. Sicut fanè breui euenit abstinentia & moderatione insequentium principum.

C. SVETONII TRANQVILLI

DVODECIM CAESARVM

FINIS.

ANNOTATA IN C. SVE-
TONIVM TRANQVILLVM,
PER DES. ERASMV M RO-
TERODAMVM.

A bdicat se magistra- tu. Claud. Cæs. cap. 29	rebus. Cæs. Au. ca. 32
Abhorret, pro exhorret. Gal. cap. 4	Actus rerum, pro actio- ne causarũ. Cla. ca. 22
Ablocare, pro alteri loca- re, siue locationem solu- ere. Vitel. ca. 7	Idem, Nero. ca. 17
Abortiui, qui abortu na- ti sunt. Cæs. Au. ca. 35	Ad, pro apud Nero, ca. 2
Absimilis, pro dissimilis. Otho. cap. 1	Addormiscere ἐπιχοιμά- σθαι. Clau. Cæs. ca. 8
Abstiniuit præfari, cū in- finito. Tib. Cæs. ca. 23	Adhibere modũ. C. Cal. cap. 2
Abunde, pro satis. Cæs. Dict. cap. 86	Admensus est, pro dedit. Cæs. Aug. ca. 41
Ab vno, pro à quodam. Cæs. Dict. ca. 32	Ad remũ dare. Cæs. Au. cap. 16
Abutendum se permisit. Galb. cap. 14	Adsimilis. Nero. ca. 1
Accessio morbi, pro πρὸς ροξυσμός. Ves. Au. c. 23	Ad terrã dedit, pro abie- cit. Cæs. Au. ca. 96
Actuarij ab actis. Cæs. Dict. cap. 55	Aduenere literæ, pro alla- tæ sunt. Ves. Au. ca. 7
Actui rerum, pro agēdis	Adulterare, p. adulterio stuprare. Cæs. Au. c. 67
	Adulterata, p. adulterio stuprata, Cę. Dict. c. 48
	Aequiparare, pro equare Cę. Aug. ca. 94
	Idem, Nerua. cap. 53

Aestiuare. Gal. cap.	4	Altero, pro postridie q̄	
Idem, Vesp. Au. ca.	24	Vitel. cap.	3
Aetate parui, pro minores. Aug. Cæs. ca.	48	Amanuēsis. Nero. ca.	44
Aequè quàm, pro æque atq; Cæs. Aug. ca.	64	A manu. Vesp. Au. ca.	3
Affectus est illi, pro erga illum. Tib. Cæs. ca.	52	Ambubaia. Nero. ca.	27
Affixit, p̄ vexauit. Tib. Cæs. cap.	51	Amisit, p̄ perdidit. Tib. ca. 7. Idē, Nero. ca.	35
Affinitas, propinquitas. Nero. ca.	35	Amplius quadraginta, p̄ plus quadraginta. Cæs. Aug. cap.	72
A gente, pro de gente. Vesp. Aug. ca.	23	Animaduersa flagitia, p̄ punita. Nero. ca.	16
Agere secretū, pro solū esse. Tib. Cæs. ca.	60	Anteambulones. Vesp. Aug. ca.	2
Album citharædorū. Nero. cap.	21	Ante eum, pro corā eo. C. Cal. ca.	42
Album iudicū. Cla. Cæs. cap.	16	Ante se, pro corā se. Gal. cap.	10
Idem Dom. cap.	8	Anticipare, pro ante tēpus facere quippiā. Cl. Cæs. ca.	21
Aleæ rumor, pro rumore de alea, & Aleā ipsum lusus genus dixit. Cæs. Aug. cap.	71	Antiquius, pro charius. Vitel. ca.	15
Allectus, pro allego. Vitel. cap.	1	Apophoreta. Vesp. Aug. ca. 19. Idē, C. Cal. ca.	55
Allicefactos pro allectos Vitel. cap.	14	Apparatus. Vitel. ca.	13
Allium obolere. Vesp. Au. cap.	8	Approbat se illi talē, pro præstat. Gal. ca.	6
		Appropinquare. Nero. cap.	49
		Appropinquare, pro ad	

uentare. Claud. Cæs. cap.	Becus lingua Gallorum.
12. & C. Cali. ca. 57	Vitel. cap. 18
Aquilus color. Cæ. Aug.	Biduū cōtinēs, pro perpe-
cap. 79	tuū biduū. C. Ca. ca. 19
Armigeri satellites. Cæs.	Biiuge curriculum. C.
Aug. cap. 49	Cali. cap. 19
Armillatus. C. Cali. c. 52	Bis in mense, pro bis sin-
Asinarius pro , agasone.	gulis mēsis. Cæs. Au.
Cæ. Aug. cap. 96	ca. 35
Assimilare, pro simile ex-	Bonū factum , pro recte
primere. Ti. Cæs. ca. 57	fiet. Cæ. dict. ca. 80
Assurrectum est , imper-	Breuiariū , compēdium.
sonaliter. Cæs. August.	Cæs. Aug. cap. 101
cap. 56	Breuiaria, pro cōmenta-
Asticos fortasse pro hasti-	rijs. Vesp. Aug. ca. 21
cos. C. Cal. ca. 20	Bucea, pro bolo. Cæs.
Asturco. Nero. cap. 46	Aug. cap. 76
Attendit huic rei. Nero.	C
cap. 56	Cachinnare. Vesp. Aug.
Attēdit iuri, pro studuit.	cap. 5
Gal. cap. 5	Cadere ab hoste. Otho.
Author est , pro narrat.	cap. 5
Cæs. Aug. ca. 94	Cadere, pro euenire. Ti.
Aurigare. C. Cal. ca. 18	Cæs. cap. 14
Itē Nero. ca. 22. & 24.	Calceare mulas. Vesp. Au.
Authores qui narrāt, nō	cap. 23
solum qui suadent. C.	Caliga speculatoria. C.
Cal. cap. 12	Cali. cap. 52
B	Camereꝝ ruina. Ne. ca. 34
Batuere cum illo. C. Cal.	Caminus , pro fumariorum.
cap. 32. & 54.	Vitel. cap. 8

D. j.

Canusinati. Ner. ca.	30	Coena comis. Oth. ca.	3
Capillamentum. C. Cal.		Cognomines. Vitel. ca.	2
cap.	11	Cohorrescere, p tot ⁹ hor	
Capfarij. Nero. cap	36	rescere. Ti. Cæ. ca.	21
Captura, pro quæstu. C.		Cohortari inuicē, pro se	
Cal. cap.	40	inuicē. Gal. cap.	10
Cēsente, pro cēsens. Tib.		Collationes. Ner. ca.	38
Cæf. cap.	31	Idem. Tit. Ves. ca.	7. &
Certum ac statū. C. Cal.		Nero. cap.	44
cap.	40	Colonici decuriones, qui	
Cæterum, pro reliquum.		coloniarū sūt. Cæ. Au.	
Gal. cap.	20	cap.	46
Christus. Clau. Cæf. ca.	25	Comesari. Domi. ca.	21
Christiani. Nero. ca.	16	Cōmeatus. Cl. Cæf. ca.	23
Cibo illum, pro cibū do		Cōmentarij rerū, & com	
illi. Tib. Cæ. cap.	72	mentarij Cæfariis. Cæf.	
Circa, pro circiter. Clau.		dict. cap.	56
Cæf. cap.	6	Cōmunio sermonis, pro	
Circunfedit, pro obsedit.		cōmuni cōfabulatione	
C. Cal. cap.	48	Cæ. Augu. ca.	74
Ciuica, sine addito substā		Cōmunicare, pro cōmu-	
tiuio, vt subaudias, co-		ne facere. Cæ. Au. ca.	75
rona. Cæf. dict. cap.	2	Cōmunis, pro nō singula	
Idē Cl. Cæf. cap.	17	ris, aut nō exquisitus.	
Classarij. Gal. ca.	12	Cl. Cæf. ca.	21
Coactio argentaria. Ves.		Comparare, pro emere.	
Aug. cap.	1	Cæf. dict. cap. 47. & C.	
Cælibatus & post ductā		Cal. cap. 22. & C. Cali.	
vxorē. Gal. ca.	5	cap.	27
Cælibatus etiā viduorū.		Cōpertā, p deprehēsam	
Cl. Cæf. cap.	26	in malū. Ti. Cæ. ca.	35

Cōpluuiū. Cæs. Au. ca. 92	cōposito, siue ex cōposito, Cæs. Aug. ca. 15
Conata passiuē. Gal. c. 17	Cōsumere dies, p̄ exple- re tēpus. C. Cal. ca. 44
Consiliū, pro consiliarijs ipsis. Tib. Cæs. ca. 18	Cōtabulare, pōte cōsternere. C. Cal. ca. 19
Cōcubinatus. Ne. ca. 28	Cōtingit hos, p̄ cognat⁹ est his. Nero. 32
Condemnauit, pro vicit, siue cōdēnari fecit. Ti. Cæs. cap. 8	Cōtinuatio. Tib. ca. 21. & Nero. cap. 1
Condixit cœnā, pro pro- misit. Ti. Cæs. ca. 42	Contra prædicta, contra quàm prædixerat, Tib. Cæs. ca. 14
Cōficere vias, pro itinera Cæs. dict. ca. 57	Contra se, ex aduerso. C. Cal. cap. 18
Confiscata pecunia. C. Cal. ca. 16	Contra, pro è regione. Cæs. Aug. ca. 44
Confiscatus, ad hominē relatum, non solum ad rem, vt cōfiscata bona Tib. Cæs. cap. 49. & C. Cal. cap. 41	Cōtraxit offensam. Ves. August. ca. 4
Conflictatus morbis. Cl. Cæs. ca. 2	Cōtumacia Ves. Au. c. 13
Congruentia, pro simili- tudine. Otho. ca. 2	Cōuersus in pœnitentiā, pro tactus pœnitētia. Cl. Cæs. ca. 13
Cōsiliarius, vt à cōsilijs. Tib. Cæs. ca. 33	Cōuictor, familiaris. Ti. Cæs. cap. 56
Confocer. Cl. Cæs. ca. 29	Corporis cura. Do. ca. 16
Conspirati, sicut coniura- ti idem & vnū. Nero. ca. 43. Idem, Gal. ca. 19	Corripuit, pro castigauit Cæs. Aug. ca. 53
Idem, Domi. ca. 17	Corroborare, p̄ durare, & robustum reddere. Gal. cap. 6
Consulto, data opera, de	

D. ij.

Creuerat, ἠυξανεμ. Oth. cap. I	Vitel. cap. 3
Crucifigere. Domi. ca. 10	Decedētib ⁹ reb ⁹ , pro ex- euntibus, siue euenien- tibus. Cæ. dict. ca. 24
Idem cap. II	Decollare etiã apud Se- necam. C. Cal. ca. 32
Cubicularij. Domi. cap. 17. & Nero. cap. 38	Decursus, p fine cursus. Ne. ca. 24. Idem ca. 11.
Cuicunq; absolute. Vesp. Augu. cap. 8	Defectores. Nero. ca. 43
Cuiusquã, cū verbo pro- hibendi. C. Cal. 25	Deflectere, pro diuerte- re. Cæ. Aug. ca. 93
Cum magna copia, pro magna multitudine. Cæ. Aug. cap. 21	Deformatos, pro fœda- tos. C. Cal. ca. 27
Cū plurimū, pro ad sum- mum. Cæ. Aug. ca. 78	Delubrum. Vitel. ca. 8
Cupiditas in bonã par- tem. C. Cal. cap. 24	Demandat illi suam vis- cem. C. Cal. ca. 41
Currus decēiugis. Ne- ro. cap. 24	Demortuus. C. Cæ. ca. 14
Cursores. Tit. Vesp. ca. 9 & Nero. cap. 30	Deorū cibus Nero. ca. 33
Cycladatus. C. Cal. ca. 52	Deparci, pro impendio parci. Nero. ca. 30
D	Deperdita amore. Do- mit. cap. 3
Damnoscior, p profusior. Nero. cap. 31	Defaltare canticum. C. Cali. cap. 54
Dapsile. Vesp. August. cap. 19	Desinere artem, trãsitue Tib. Cæ. ca. 36
Dealbata. Gal. cap. 9	Despōsata, pro despōsa. Cæ. dict. cap. 1
De cedris, pro è cedris. C. Cal. cap. 37	Destinabat, absolute, pro pposuit. Cæ. dic. ca. 44
Decessit, p mortuus est.	Destinare, pro mittere.

Gal.cap.	16	C.Cal.ca.	24
Destitutus,absolutè,pro desperans.Gal.cap.	11	Dignosco.Oth.ca.	12
Desuper.Nero.cap.	13	Digressa,quæ diuortium fecit cum marito.Cæs. dict.ca.	43
Determinare,pro termi nare.Gal.cap.	15	Dilargiri,pro diuersis da re.Cæs.dict.ca.	20
Detestabilis homo.Nero cap.	5	Dilato rumore, p diuul gato.Cæs.Aug.ca.	14
Detorsa,depulsa.Gal. cap.	10	Dimisit,pro alium aliò misit.Cæs.dict.ca.	4
Detrectare principē,pro recusare,& non ferre. Tib.Cæ.cap.	25	Dimissa è matrimonio, pro repudiata.Tib.Cæ. ca.49.& Domit.ca.	8
Deturpare,pro deforma re.C.Cal.cap.	35	Dimittere,pro repudia re.Tib.Cæ.ca.10. Idē, Tib.Cæ.ca.	35
Deuotus arenæ,in malū, pro addictus,aut dedi tus.C.Cal.cap.	30	Dimittere matrimoniū, pro soluere aut rescin dere.C.Cal.cap.	15
Deuotio,pro execratio ne.C.Cal.cap.	3	Diplomata.Nero.ca.	12
Deuotus pro deditus,in bonam partē.Tib.Cæ. cap.	67	Diritas.Tib.Cæ.ca.	21
Ἰαλέκτος.Tibe.Cæs. cap.	56	Discalceatus.Ner.ca.	51
Dies iusticus.Ner.cap.	6	Dispensatio.Otho.ca.	5
Dignatio,pro dignitas. Vesp.Aug.cap.4.Idem Domi.ca.2.Idem Cæs. August.ca.	46	Dispensator ordinarius. Gal.ca.	12
Dignatio,pro reuerētia.		Disfedit,pro diuortium fecit.Tib.Cæ.ca.	7
		Distrahere pluris.Vesp. August.cap.	16
		Diuersa factio,pro aduer D.iiij.	

ANNOŒ. IN C. SVET. TRAN.

sis partibus. Tibe. Cæs.	Equestria. C. Cal. ca.	26
cap.	Equile. C. Cal. ca.	55
Diuortiũ fecit cũ illa, p	Erat in oblectamentis, p	
ab illa. Cl. Cæs. ca.	in delicijs. Tibe. Cæs.	
Idem, Tit. Vesp. ca.	cap.	72
Diurni. Cl. Cæ. ca.	Esse gratiæ, pro cõciliare	
Diuulgare. Otho. ca.	fauorem. Cl. Cæ. ca.	21
Dolon, gladiolus. Cl. Cæ.	Est illi in fatis. Clau. Cæ.	
cap.	cap.	43
Dominium, pro domi-	Et ea, p idq;, magis gręcè	
natu. Tib. Cæ. cap.	quàm latinè. Ε ταũτα.	
Donatium. Ner. ca.	Tib. Cæs. ca.	22
Idem, Galb. ca.	Euiluit. Cl. Cæ. ca.	15
Ducatus. Ner. ca. 35. Ti.	Euocati. Gal. cap.	10
Cæs. cap.	Exacerbare Gal. ca.	16
E	& Tib. Cæs. cap.	62
Eatenus, pro hæctenus.	Exarmare. Domit. ca.	15
Tib. Cæs. ca.	Excalceare. Vitel. ca.	2
Emanat in vulgus. Nero.	Excedere, pro mori. Vesp.	
ca.	Aug. ca. 2. & Ner. ca. 6	
Emissarium lacus. Clau.	& Ca. Calig. cap. 1. &	
Cæs. ca.	Vesp. Aug. ca.	3
Enectos, pro extinctos.	Excitare, pro erigere. C.	
C. Cal. ca.	Cal. ca. 46. & Clau. Cæ.	
Enotescere, sicut innotes-	cap.	1
scere. Otho. ca.	Ex destinato, ex proposi-	
Eodem loci, pro eodem	to, non casu. C. Cal. ca.	
loco. Cæ. Augu. ca.	43	
Idem, C. Cal. ca.	Execratus, pro malè pre-	
E plebe hoĩes, pro plebei	catus, siue deuouit. C.	
homines. Cę. Au. ca.	Cal. cap.	30

Exercuit principem, pro
 principatum. Tib. Cæs.
 ca. 33
 Exhibuit, pro præstitit.
 Tib. Cæs. ca. 32
 Exitiabilis clades, pro in-
 ternecina. Cæs. Augu.
 ca. 23
 Exierat in vulgus. Gal.
 ca. 20
 Exigere creditum. Vesp.
 Aug. ca. 11
 Exijt opinio, pro emana-
 uit in vulgus. Nero.
 cap. 53
 Exoleta, pro desueta. Cl.
 Cæs. ca. 22
 Expertæ industriæ, pro
 exploratæ. Vesp. Augu.
 cap. 4
 Expertissimus. Tibe. Cæs.
 ca. 19
 Expergefacta somno. C.
 Cal. ca. 38
 Expilare tabernulas. Ne-
 ro. ca. 26
 Ex poenitentia. Otho.
 ca. 1
 Expressit, pro extorsit.
 Vesp. Aug. ca. 4
 Explendescere, pro emi-

ner. Tit. Vesp. ca. 3
 Extendens pro intēdens.
 C. Cal. ca. 38
 Extranei. Clau. Cæ. ca. 4

F

Fabularis historia. Tibe.
 Cæ. ca. 70
 Fabulator, pro collocu-
 tore. Cæ. Aug. ca. 78
 Facere reum. Tibe. Cæs.
 cap. 8
 Factio. Domit. cap. 7
 Famosa, in malam partē.
 Tib. Cæs. ca. 28. Idem,
 cap. 35
 Famosi equites, pro no-
 tis, ac celebribus. C. Cal.
 ca. 19
 Favorabile. Nero. ca. 57
 Favorabilis, pro gratio-
 sus. C. Cal. ca. 4
 Fecit stipendia, pro me-
 ruit. Cæs. dict. cap. 2
 Ferus aper dictus, quasi
 sint apri cicures. Cæs.
 Aug. ca. 67
 Ficos biferas noue dixit,
 pro fructu arboris bife-
 ræ. Cæs. Aug. ca. 76

D.iiij.

Filij familiâs. Vesp. Aug. cap. 11	Funerare , pro sepelire. Domit. cap. 17
Finis mortalitatis. Clau. Cæs. cap. 46.	Fungi munera, pro fungi muneribus. Cæs. Aug. cap. 35
Finitimū bellum , quod cum finitimis geritur. Cæs. Aug. cap. 1	Funaria. Vitel. cap. 2
Fœderata, pro fœdere iū cta. Cæ. Calig. cap. 3	G
Forense vestis genus Cæ. Cal. cap. 17	Galericulus. Oth. cap. 12
Formalis epistola. Domi. cap. 13	Gaza. Nero. cap. 31
Formare, pro ministrare thema & argumētum. Cæs. Aug. cap. 89	Generatim , per genera. C. Cal. cap. 22
Formata , pro simulans. Clau. Cæs. cap. 37	Generosissima, pro nobi lissima. Tib. Cæ. ca. 49.
Formatus sermo . Nero. cap. 47	Genitiuæ notæ. Cæs. Au. cap. 80
Fortuitus. Nero. Cap. 34	Gesticulari carmina. Ne ro. cap. 42
Fremebat fraudari. Gal. cap. 16	Gibba, non gibbus . Do mit. cap. 23
Frequētare dies. Cæs. Au. cap. 53	Gibber. Gal. cap. 3
Fulcra lectorum. Claud. Cæs. cap. 32	Grassatores, qui grassan tur ferro. Cæ. Au. ca. 32
Funalis equus q̄ fune tra hitur. Tib. Cæs. cap. 6	Gratiam fecit cōiurādi, pro permisit cōiurare. Cæs. Aug. cap. 16
Fundare molem, Claud. Cæs. cap. 20	Idem cap. 38
	Gratificās illi, pro in gra tiā illius. Nero. cap. 7
	Gratiosa, p̄ grata. Otho. cap. 2

Grauabatur, pro, fastidiebat, ac molestè ferebat Cæs. Aug. cap. 72	Ientare. Vitel. cap. 7
Grauedo capitis. Cę. Au. cap. 81	Idipsum pro idem. Nero Cap. 24
H	
Habeo precari, pro habeo quod precer. Cæs. Aug. cap. 58	Ignotissimus, pro obscurissimus. Tiber. cap. 42
Hamaxici cursores. Nero. cap. 30	Illud horæ, pro eo tempore. Nero. cap. 26
Hierosolyma genere fœminino. Cæs. Au. ca. 93	Illachrymare supplicijs. Vesp. Augu. cap. 15
Idem Tit. Vef. cap. 5	Illa quidem, more Ciceronis. Vesp. Aug. cap. 1
Hi tuberes, non hæc tubera. Domit. cap. 16	Illudere capitibus. Tibe. Cæs. cap. 45
Honorarius tumulus. Cl. Cæs. cap. 1	Imaginaria militia. Clau. Cæs. cap. 25
Honorata, pro honesta. Otho. cap. 1	Impertit osculo. Nero. cap. 37
Humare, pro humo condere. C. Cal. cap. 3	Impertitus honore, passiue. Claud. Cæs. cap. 4
Hyemare, pro affligi incommodo hyemis. Cæs. Aug. cap. 72	Inauditos, pro indicta causa, Gal. cap. 14
Hypocrita histrio. Nero. cap. 24	Idem, Vitel. cap. 14
I	
Iacere significationes. Nero. cap. 37	In bona & nomen. Galb. cap. 17
	Incestum. C. Cal. cap. 36
	Idem, Nero. cap. 5
	Idem, Domit. cap. 8
	Incolumis status. Nero. cap. 54
	Incōsiderãtia, sicut incogitãtia. Clau. Cę. ca. 39

Increpita cupiditas, vt ad rem quoq; pertineat. C. Cal. ca. 44	Inhonoratus. Claud. Cæ. ca. 11
In crepidis, pro crepidatus. C. Cal. ca. 52	Inire honorem, pro suscipere, imò gerere incipere. Cæ. dict. ca. 20
Increpo te auaritiæ. Ca. Cal. ca. 39	Iniungere, pro mandare, ἐπιτιθέειν. Ti. Cæ. ca. 18
Incumbit illi spes, pro eo quod imminet, aut manet illū. Tib. Cæ. ca. 15	Idem C. Cal. ca. 18
Indifferēs, pro eo qui nō discernit, aut curat. Cæ. dict. ca. 53	Inopinanter, pro subito, & præter expectatum. Tib. cæ. ca. 60
In diebus paucis, p intra dies paucos. Nero. ca. 3	In punctum, pro in singula pūcta. Ner. ca. 30
Indifferēter ferre, p suscipere deq;. Domit. ca. 23	Inquietare, pro molestus esse. Cæf. Aug. ca. 53
In disciplinā tradit ⁹ , pro docendus. Nero. ca. 7	Idem, Nero. cap. 39
Inducta & superscripta. Nero. cap. 52	Idem, Ca. Cal. ca. 59
Indulsisset, pro amisisset. Claud. Cæf. ca. 21	Idē, c. 26. Idē. Cl. Cæ. c. 9
Induxit, p voluit, cū verbo infinito. Ca. Cal. c. 3	Inquilini. Nero. c. 44
In fabulis esse, pro traduci sermone hominum. Cæf. Aug. ca. 70	In serū, pro in vesperam. Cæf. Aug. cap. 16
Inferiæ anniuersarię. Ca. Cal. ca. 15	& Otho. cap. 11
Infensior. Vitel. ca. 14	Instar, pro signo substantiué. Cæ. dict. ca. 61
	Institoria operæ. Nero. cap. 27
	Instituisse, pro incipere. Otho. cap. 12
	Instratus, pro tectus. Cl. Cæf. ca. 18
	Insulæ, domus magnatū

femotæ. Nero ca.	38	Ius nundinarum. Claud.	
Inter conuentum, pro in conuentu, sicut inter cœnam. Galb. ca.	5	Cæs. ca.	12
L			
Inter cœnã, pro inter cœ nandũ. Tib. Cæ. ca.	53	Lacinia. Ca. Calig. ca.	35
Intercapedo, pro inter uallo. Cæ. Au. ca.	38	Idem, Cl. Cæ. ca.	15
Interdictus coitus. Ca.		Laticlauij, lato clauo infi gnes. Cæ. Aug. ca.	38
Cal. ca.	25	Latores literarum. Ca.	
Interdixit peti, pro ve tuit. Galb. ca.	6	Cal. ca.	44
Internecio, siue interne ctio. Otho. ca.	12	Latinitas ius latij. Cæs.	
Internuncij. Otho. ca.	8	Aug. ca.	47
Inter pœnam, sicut inter cœnam. Tib. Cæ. ca.	60	Laudes virtutũ, pro lau datione. C. Cal. ca.	16
Interpretata, passiue. Ne ro cap.	13	Laxatus calceus. Otho.	
Introitus noui sacerdo tij, pro initu. Clau. Cæ.		ca.	6
ca.	9	Laxitas, pro spaciositas.	
Inuitauit se largiter, pro multum bibit. Cæ. Au gust. ca.	77	Nero. ca.	31
Ira, iracundia. Clau. Cæs.		Laxum, spaciosum, & ca pax. Tib. Cæ. ca.	11
ca.	38	Lecticarij. Otho. ca.	6
Iterare honorem. Claud.		Lecticula lucubratoria.	
Cæs. ca.	17	Cæs. Aug. ca.	78
Itus, reditus. Tiber. Cæs.		Leuis sine anulo, absolu tè. Nero. ca.	20
ca.	38	Libellus memorialis, scri ptũ memorię causa pa ratum. Cæs. dict. ca.	56
		Liberare fidem obligatã	
		Claud. Cæs. ca.	9
		Libidinari. Nero. ca.	28

Librum ædedit non esse, pro eo quod est, libro ædito testatus est. Cæs. dicta. cap. 52	Mansio. Ti. Vesp. cap. 10
Libuissent, vt, Nō te hęc pudent? Cæs. dict. ca. 20	Manubialis pecunia. Cæs. Aust. cap. 30
Litare victimas. Otho. cap. 8	Manuleatus. Ca. Caligu. cap. 62
Lorica lintea. Gal. ca. 19	Malignitas, pro inuidia. Nero. cap. 23
Ludit aleam. Cæs. Augu. cap. 71. & Nero. cap. 30	Manducare, propemodū pro edere. Cæs. August. cap. 76
Luxata machina. Nero. cap. 34	Manus remisi, pro iactis bus. Cæs. Aug. cap. 71
Lychnuchi, Cæs. dictat. cap. 37	Mappam mittere. Nero. cap. 22
M	Maritare. Vesp. Augu. cap. 14
Machinosum. Nero. cap. 34	Matrix, pro arbore. Aug. cap. 94
Maſteę venenatæ. C. Ca. cap. 38	Mechanicus, machinarū artifex. Vesp. August. cap. 18
Magis ac magis. Vitel. cap. 11	Medēde valetudini. Tit. Vesp. cap. 8
Mala pugna. Ca. Caligu. cap. 51	Meditatus, pro tentauit: Nero. cap. 35
Malè animat ⁹ erga prin- cipem. Vitel. cap. 7	Medio tempore, pro με- ταξύ, siue interea. Cæs. dict. cap. 76
Malè pedatus. Oth. ca. 12	Mellita. Nero. cap. 27
Malignitas, pro inuiden- tia. C. Cal. cap. 34	Mente lapsi, mēte capti. Cæs. August. cap. 48
Manceps operarū. Vesp. August. cap. 1	

Meretricium, pro quęstu meretricio. C. Cal. c. 40	rauit. Cęf. dict. ca. 20
Meridiani. Claud. Cęf. cap. 34	Mouere ventrę, ciere al- uum. Nero. ca. 33
Meridiare. C. Cal. ca. 38. & Nero. cap. 6	Mox, pro deinde. Cęf. August. ca. 47
Meritorium cęnaculũ. Vitel. cap. 7	Mulctatus est pœna, pro punijt. Cęf. Au. ca. 21
Meritoria vehicula. Ca. Cal. cap. 39	Multifariam. Tibe. Cęf. ca. 52. & C. Cal. ca. 18 & Gal. cap. 19
Metoscopus. Tit. Vespa. cap. 2	Multiplicia. C. C. ca. 21
Milliarię. Nero. ca. 31	Multiplico. Nero. ca. 22
Ministrator. Vitel. ca. 17	N
Minus mille. Nero. c. 30	Natare & literę. Cęf. August. ca. 64
Missam facere, pro repu- diare. C. C. ca. 25	Nec eo minus, p nihilo secius. Oth. ca. 4
Missilia variarum rerum pro varias res missiles. C. Calig. cap. 18	Nec quicquã aliud, pro tantum. Nero. ca. 43
Item Nero. ca. 11 & 22	Nec non &. Tit. Vespa. cap. 5
M. Lolio offęsior, p sub- iratus. Tib. Cęf. ca. 13	Nedum, pro tantũ abest. Tib. Cęf. cap. 44
Moderatio absolute, pro lenitate siue modestia. Tib. Cęf. ca. 32	Neglexit nisi. Nero. c. 33
Modicella. Nero. ca. 48	Nemine gnaro, pro con- scio. C. Cal. cap. 46
Molitores à moliendo. Domit. cap. 10	Neque quicquam quãm, pro tantum. Clau. Cęf. cap. 10
Molitrix. Nero. cap. 35	Neq; secius eo, pro nihi- lominus. Domit. ca. 12
Morę retulit, pro instau-	

Nicon Græce, vincēs, <i>νικῶν</i>	tem Domit. ca.	20
Cæs. Aug. ca.	& Cæs. Augu. cap.	72
Nihil aliud quàm, pro tã	& C. Cal. cap.	14
tum Vesp. Aug. ca.	Notũ fecit, pro significa	5
& Cæs. Augu. ca.	uit, ἐδήλωσε siue ἐγνώ	83
Nihil aliud, pro dũtaxat,	ρισε. Cæs. Aug. ca.	65
more græco <i>μηδ' ἐμ' ἄλ</i>	Nouare, pro mutare Do	
<i>λο</i> . Cæs. dict. ca.	mit. cap.	7
Nihil aliud quàm, pro tã	Nouellare Domit. ca.	7
tũmodo Domit. ca.	Nouissima. Tit. Vesp. ca.	5
Nihil amplius quàm, pro	Nullius nõ facinoris, pro	
tantum. Galb. ca.	cuiusvis facinoris. Cæs.	
Item Claud. Cæs. ca.	August. cap.	32
Nihil antiquius. Cl. Cæs.	Nummus asper. Nero.	
cap.	cap.	44
Nihil dum, pro nihil ad	Nundinari. Tit. Vespasi.	
huc Cæs. dict. cap.	cap.	7
Nihil quàm, pro nihil a	O	
liud q̄ Clau. Cæs. ca.	Obsecratio, pro litania	
Niuatę aquę Ner. ca.	Claud. Cæs. ca.	22
Nocti illuxit dies, quę se	Obesitas corporis. Clau.	
cuta est proxime. Cæs.	Cæs. cap.	41
dict. cap.	Obesitas ventris Domit.	
Non temere, pro vix vn	cap.	18
quã, siue ferè nunquã	Obfirmate, p̄ pertinaci	
Cæs. August. ca.	ter. Tib. Cæs. cap.	25
Non temere, nõ ferè. C.	Obolere allium. C. Cal.	
Cal. cap.	cap.	23
Non vltra quàm, pro tã	Offendebatur, pro graui	
tũ. Cæs. August. ca.	ter ferebat, cũ v̄bo in	
Notabile, in bonam par	finito. Cæs. Aug. ca.	89

Offensæ leues Clau. Cæs.	modum Ti. Cæs. ca. 39
cap. 26	Paulominus q̄, pro pro-
Offensior, pro iratus. Ne-	pemodum, Tiber. Cæs.
ro. cap. 2	cap. 26
Offensus, pro inuisus Cę.	Paulominus, p̄ penè Ne-
dict. cap. 19	ro. cap. 40
Officij duxit, pro puta-	Pensio, pro solutione Ve-
uit officiosum, absolu-	spa. August. cap. 23
te Tib. Cæs. ca. 11	Pependi. Domit. ca. 9
Opere censorio, pro fun-	Pependit tributa. Domi.
ctione censurę Cęs. di-	cap. 12
ctat. cap. 41	Peragere, pro perficere.
Ostētant, pro passim ostē-	C. Cal. cap. 21
dunt. Cęs. Augu. ca. 87	Perannare, Vespa. Aug.
P.	cap. 5
Pallaca Vespa. August.	Per assem & libram Cęs.
cap. 21	August. cap. 64
Paropsis leguminis. Gal.	Per causam, p̄ prætextu
cap. 12	Otho. cap. 3
Parfurus. Tib. Cæs. ca. 62	Perceptas, pro ante rece-
Partes in cōuiuio. C. Cal.	ptas Cæs. Augu. cap. 93
cap. 18	Perductā, pro traductā
Patētissimo loco. Claud.	C. Cal. cap. 25
Cæs. cap. 32	Peregit, p̄ perfecit. Clau.
Patriciat ⁹ , p̄ ordine siue	Cæs. cap. 11
dignitate patriciorū.	Perferre, pro ad finē si-
Cæs. August. ca. 2	ue ad plenū ferre, Cæs.
Paucis quàm, pro paucis	August. ca. 34
post diebus Tibe. Cæs.	Perfidiose Cæs. Au. ca. 21
cap. 60	Per idem tēpus, pro sub
Paulominus, pro prope-	idem. Galb. ca. 10

Perinde q̄ Domi.ca. 15	Plenus persuasionis, pro
Perinfamis. Vitel.ca. 2	valde persuasus. Tibe.
Pernoctare. Tibe. Cæs.	Cæs.cap. 69
cap. 18	Plurifariã. Tib.Cæs.cap.
Per quietem, pro in som-	43.& Claud. Cæs.cap.
nis. Cæs.dict.c.81. Idē,	21.& C. Cal. cap. 54.&
Cl. Cæs.cap. 37	Cæs. Aug. ca. 46. Idem
Persuasoriæ assertiones.	cap. 80
Domi.cap. 8	Plurimum vixit, pro ple-
Persuasissimū. Ne.ca. 29	runque. ἐπιτοπλαῖσον.
Pertæsus se. Tibe. Cæs.	Gal.cap. 8
cap. 66	Podiū. Nero.cap. 12
Per vices, p̄ vicissim. C.	Pœnitens facti. Vitel.
Cæs.cap. 42	cap. 15
Peruigiliū. C. Cal. ca. 54	Pœnitenda. Ves. Augu.
Philosophia cōtraria im-	cap. 1
peraturo. Nero.ca. 52	Pœn ⁹ multiplex ποικίλη
Phonascus, magister vo-	Nero.cap. 11
cis exercendæ. Nero.	Ponere barbam. C. Cali.
cap. 25	cap. 5
Pigneratus fidem, pro sti-	Pone verticē. Ner.ca. 41
pulatus siue pactus. Cl.	Pontiæ meminit & Hie-
Cæs.cap. 10	ronymus. C. Cal. ca. 15
Pigneravit vnionem. Vi-	Popinæ. Nero.ca. 16
tel.cap. 7	Porcellus. Nero.ca. 33
Pingui toga. Cæs. Augu.	Portentuosus, vt mōtuo-
cap. 82	sus. Domi.cap. 4
Pistrinensia iumenta. C.	Posca. Vitel.ca. 12
Cal.cap. 39	Postica pars. Otho.ca. 6
Plectrum linguę titubās	Potaturus, p̄ bibiturus.
Claud. Cæs.cap. 30	Nero.cap. 48

Potestates, pro magistratibus. Clau. Cæ. ca. 23	luculum. Cæf. August. cap. 78
Potiri rerum. Ves. Aug. cap. 4	Prima vespera. Tibe. Cæ. cap. 74
Potionatus, veneno affectus. C. Cal. cap. 50	Primo diluculo. Vitel. cap. 15
Prædari bona. Domitia. cap. 12	Primos pilos. C. Cali. cap. 44
Prædicta aruspicias. Oth. cap. 6	Primum, pro prius, cum de duobus agat. Tibe. Cæf. ca. 7
Prædictam cœnam, pro præstitutâ. Cl. Cæ. ca. 8	Principia in castris. Oth. cap. 6
Prægrauant, absolute, p præpollēt, siue præpõderāt. Cæf. dict. ca. 76	Priuauit honore. Nero. cap. 43
Prægredi, pro præcedere. Tibe. Cæ. ca. 7	Proculdubio. Ner. ca. 3
Præire obsecrationē, pro dictare. Cl. Cæf. ca. 22.	Pro eade, ante eadem. Cæf. dict. ca. 61
Prælucere dicitur, q præcedit cum lumine. Cæ. August. cap. 29	Profunda gula. Vitel. c. 7
Præmiari. Ti. Ves. ca. 7	Progener, generi pater. Cæf. August. ca. 19
Præstructū, arte præparatū, & cõposito factū, Tibe. Cæf. ca. 53	Pro gradibus. Vitel. c. 15
Præstitit principem, sine se. Tibe. Cæf. ca. 33	Promulgare. Ner. ca. 36
Prætenta à prætendo. Clau. Cæf. ca. 10	Pronior huic rei, pro in hanc rem. Nero. ca. 40 & Gal. ca. 12
Prima lux, summum di-	Pronus ad hæc. Vit. ca. 7
	Propalàm. Cl. Cæf. ca. 15 & C. Cal. ca. 24
	Propagare, pro producere siue proferre. C. Cal. E. j.

cap.	29	Q.
Propitiare deũ. Ves. Au.		Quadrifariã. Vitel. ca. 13
cap.	7	Quadragesima, scilicet
Propitiare manes, p̄ pla-		pars. C. Cali. ca. 40
care. Otho. cap.	7	Quadragesimæ. Vespa.
Propinare, p̄bibere. Tib.		Aug. cap. 1
Cæs. cap.	42	Quàm multa, p̄ multa.
Proponere, pro promul-		Cl. Cæs. ca. 20
gare. C. Cali. ca.	41	Quam volũtatem, cum
Propter quod. Gal. ca.	3	mox præcesserit volũ-
Proscripta, pro palã scri-		tate. Cæ. Aug. ca. 28
pta. Ne..ca.	39	Quàm vt p̄ aliter q̄ vt.
Prosperitas rerũ, non so-		Gal. cap. 8
lum hominis. C. Cali.		Quanta posset maxima.
cap.	31	Nero. cap. 47
Proximis, τῶν πλησίον.		Quãti calceasset. Vesp.
Otho. cap.	6	August. ca. 23
Plicare hominẽ, pro po-		Quantũ, pro sicut. Ves.
pulo cõmunem facere.		Aug. ca. 4
Claud. Cæs. ca.	25	Quas maximas, pro quã
Publicare se, pro ostende		maximas, siue quantas
re populo. Nero. ca. 21		maximas. Cæ. dict. c. 44
Publicavit, pro publice		Quatenus, p̄ quandoqui
ædidit. Cl. Cæs. ca.	3	dem. Clau. Cæ. ca. 26
Puerulus, p̄ puellus. Do-		Qui iuxta erant, pro fa-
mi. cap.	4	miliarib⁹ more Græco,
Purificare. Cæs. August.		τῶν πλησίον. C. Cali.
cap.	94	cap. 10
Pyxis veneni. Nero. cap.		Quingenos, pro singulis
47		quingentos. Cæs. dict.

cap. 38	cap 9
Quoquo modo. Ne. c. 49	Remolitus, aut remolli-
R	tus pro placatus. Cæs.
Radit caput, pro raden-	Aug. ca. 79
dū curat. C. Cali. ca. 5	Renūciare amicitia, pro
Recens condita, pro nu-	denunciare amicitiam
per. Tibe. Cæs. ca. 1	discissam. C. Cal. ca. 3
Recenso, p recēsito. Ves.	Renūciare vitę. Gal. c. 11
Aug. ca. 9	Repletus eruditione, vt
Recēsitī, à recēseo. Cæs.	Gręcis ἀνάπλεως. Cę.
dict. ca. 41	Aug. ca. 89
Recipit se Samū insulā,	Repræsentare, pro exhi-
absq; prepositione. Cę.	bere. Clau. Cę. ca. 18
Aug. ca. 17	& Cæs. Aug. ca. 101. &
Recognoscere, p recente	C. Cal. ca. 58. & C. Cal.
re. C. Cal. ca. 16	cap. 16
& Cæs. Aug. ca. 37	Repromissio. Otho. ca. 4
& Cæ. Aug. ca. 38	Repromittere, pro pro-
Rectæ cœnę. Domi. ca. 7	mittere. Tib. Cę. ca. 17
Recuperare somnū. Cæ.	& Cl. Cæs. ca. 20
Aug. ca. 78	Requirere authores, pro
Refector. Vespa. Augu.	exigere, siue poscere.
cap. 18	Cæs. Aug. ca. 55
Reficere ædificium. Cl.	Repudiare, pro dimitte-
Cæs. ca. 25	re quam duxeris. Cæs.
Refrigeratus, pro refocil	dict. ca. 1
latus. Cl. Cæ. ca. 41	Refarcio. Cl. Cæ. ca. 6
Regaliol ⁹ auis. Cæs. dict.	Rescripturū, pro denuo
cap. 81	scripturū. Cę. dict. c. 56
Reliquiæ. Domi. ca. 8	Residuos lectos, dixit re-
Remaledici. Vesp. Aug.	lictos. Cæ. Au. ca. 73
	E. ij.

Res missiles, quæ sparguntur in vulgus. Cæs. August. ca. 98	Scalprum librarium. Vi. ca. 2
Restitit, pro substitit. C. Cal. ca. 58	Scienter, pro scite. Tit. Vesp. ca. 3
Retardare. Gal. ca. 20. & Otho. cap. 8	Sciscitatus est illum. Domit. ca. 15
Retaxare. Vesp. August. cap. 13	Secubare. Ti. Cæs. ca. 7
Reuerentissime, pro religiosissime. Cæs. August. ca. 93. & Nero. ca. 23	Secunda existimatio, pro fama prospera. Claud. Cæs. ca. 7
Reuocare, pro instaurare. Cl. Cæs. ca. 22. & Nero. cap. 32	Secundum quietem, pro per quietem. Cæs. August. ca. 94
Rex regum. C. Cal. ca. 5	Seducto, pro seorsim abducto. Cla. Cæs. ca. 37
Rumpere patientiam pro μακροθυμία. Tibe. Cæs. cap. 24	Semen, pro genere. C. Cal. cap. 25
S	Semiustulandum. Tibe. Cæs. cap. 75
Sabbata. Tibe. Cæs. cap. 32	Sermocinari, διαλεκτος Tib. Cæs. ca. 56
Sabbata Iudæorum. Cæs. August. ca. 76	Sestertius numus genere masculino. Cæsa. dict. cap. 83
Sacrificuli. Tit. Domit. cap. 1	Sexaginta amplius, pro plures sexaginta. Cæs. dict. ca. 80
Sagulati. Vitel. cap. 11	Sexto quæ profectus erat mense, sine post. Clau. Cæs. ca. 17
Saltare fabulam. C. Cal. cap. 57	Simul ac primum. Nero. cap. 43
Sanguinis missio. C. Cal. cap. 29	

Singulatim. Nero. ca.	15	& Nero. cap.	54
Soccus muliebris. C. Cal.		Sub crimine. Nero. ca.	35
ca.	52	Sub idē tempus, pro cir-	
Solaria. Nero. cap.	16	ca idem tempus. Tibe.	
Solēne pro solitum. Cæs.		Cæs. cap.	58
August. ca.	44	& Otho. Cap.	8
Solennes dies. Cæs. Aug.		& Cæs. August. ca.	65
cap.	53	Subinde, pro mox. Galb.	
Sororum nepotes, pro ex-		ca. 1. & Tit. Vesp. ca.	5
fororibus nepotes. Cæ.		& Galb. ca.	10
dictat. cap.	83	Sub manū, pro prompte.	
Sorticula. Nero ca.	21	Cæs. August. ca.	49
Sortem trahere, pro du-		Sub pœna mortis. C. Cal-	
cere. Tib. Cæ. ca.	14	lig. cap.	48
Speculabundus, pro sub-		Sub pœna seruitutis. Ti.	
inde speculās. Tib. Cæ.		Cæs. ca.	36
cap.	65	Subsequi, pro $\pi\rho\alpha\kappa\omicron\lambda\omicron\upsilon\sigma$	
Sponsaliorum dies. Cæs.		$\theta\epsilon\iota\mu$. Cæs. dict. ca.	55
August. ca.	53	Subsortitio, pro suffectio	
Stare, p subsistere. Otho.		Cæs. dict. ca.	41
cap.	5	Substringi fascia. Galb.	
Strena ineūte anno. Ca.		cap.	21
Cal. ca.	42	Succollare, collo supposi	
Sub paterna auia educa-		to fulcire. Cl. Cę. ca.	10
tus. Vesp. August. ca.	2	& Otho. cap.	6
Subdebile. Vitel. ca.	17	Summissim fabulari. Cę.	
Subducta ratione. Clau.		August. ca.	74
Cæs. cap.	21	Super, pro præter. Claud.	
Sub æde. Otho. cap.	6	Cę. ca. 26. Nero. ca.	28
Sub exitu, pro sub exitū.		Vitel. cap.	13
Claud. Cæs. ca.	43	& Cæs. August. ca.	69

lium. Cæs. Aug. cap. 101	Viscus hoc, pro carne.
& C. Cal. ca. 16	Vitel. cap. 13
Venatio, pro ludo, Nero.	Vlli foeminae, pro cuius
cap. 4	foeminae. Cæs. di. ca. 22
Veneta factio. Vit. c. 14	Vltimo, pro denique. Ne
Venenarij. Nero. cap. 33	ro. cap. 32
Venerens ietus. Cæs. Au-	Vltro citro, sine coniun-
gust. cap. 71	ctione. Ca. Calig. ca. 19
Veræ, siue falsæ, pro seu	Vnus, pro quidam. Clau.
veræ, seu falsæ. Vesp.	Cæs. cap. 37
Augu. ca. 6	Vocatores. C. Cal. ca. 39
Vergente die, pro inclina-	Vocatu ipsius. Ca. Calig.
to. Otho. cap. 7	cap. 39
Veretrū. Tib. Cæs. ca. 62	Vsque adhuc, pro hucus-
Vertente anno, pro fini-	que. Domit. cap. 18
to, sicut ineunte. Cæs.	Vt non, pro nisi. Cæs. Au-
Cal. cap. 37	gust. cap. 56
Versanti pecunias, pro	Vtricularius. Nero. c. 54
tractanti. Galb. ca. 9	Vt si quis vnq̄, pro, vt q̄
Vespere, pro vesperi. Lu-	maxime. Ti. Vesp. ca. 7
ce, pro luci. Cæs. Augu.	Vxor imaginata est, pro
cap. 94	uxori visum est per so-
Veteramentarius. Vitel.	mnium. Cæs. dict. ca. 81
cap. 2	
Vexillatio. Galba. ca. 20	ANNOTATO
Vice, p̄ instar. Nero. c. 31	RVM IN C. SVE
Vicibus, per vices. C. Ca-	tonium Trāquil-
lig. ca. 22	lum, per
Viduata. Galb. ca. 5	De.
Viro corā, pro in conspe-	Erasm. Roter.
ctu viri. Cæs. Au. ca. 69	FINIS.

GRAECI VERSVS AC
DICTIONES IN LATI-

NVMPER IO. BAP. EG-

natium Venetū trala-

ta, vt iunioribus

consulatur.

EX IVLIO CAESARE.

καὶ σὺ τέκνον; & tu fili?

EX AVGVSTO.

σπεῦ δὲ βραδέως. festina tardè: vel, quod verbo
vno exprimetur, matura.

ἀσφαλῆς ἢ ὕβρις ἀμείνων ἢ θρασύς στρατῆλάτης.

Tut⁹ enim est melior, q̄ temerarius imperator.

ἄισ' ὄφελον ἀγαμός τε ἔμμεν' ἀγενός τε ἀπο-

λέσσει. O; vtinam quàm debui & sine vxore esse,

& sine liberis perijssè.

Δωδέκαθεοι. Duodenarij dij. Δυσφημία, ma-

lam nominationem. κτισὴν, conditorem.

Κτισοῦ δὲ τύμβον ἰσορῶ πυρῶν μνημον.

Conditoris sepulchrum ardens conspicio.

ὄρας φάεσι μάσγαβαν πμῶ μνημον.

Vides luminibus honestatum Masgabam.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς τι

ποιᾶτε. Date plausum, & vos omnes lætabundi

aliquid facite.

ἔυθανασία. Facillimam mortē & paratissimam.

EX TIBERIO.

ἐμοὶ καὶ ταῖς μουσαῖς στρατηγῶν.
Mihi & musis rem gerens militarem.
σομιμώτατε. Dux optime, ex maiorū institutis.
καὶ ποσάυτῳ ῥαθυμίᾳ στρατευόμενον.
& in tantā militū desidiam exercitū ductantē.
τούτου δ' ἔσομενοι, εἰ ἐκ πυρὸς ἀιθεμενοι
ἄμφω νοσήσμεν, ἐπεὶ ποδὶ οἶδε νοῆσαι.
Hoc comite, & ex media flamma ambo reuere
teremur, quando etiam atque etiam sapit.
ἔμβλημα. Interpositum & interiectum.

EX CALIGVLA.

εἷς κοίρανος ἔσω, εἷς βασιλεὺς. vnus Imperator
sit, vnus rex. εἷς γὰρ Δαναῶν πρόβαλλε. In ter
ram Græcorum transmittam te.
ἀδιατρεψία, rigiditatem, ac toruitatem. Codi
ces habuere græcum hoc verbum, quod & resti
tuendum nostris arbitror, & latinum suppositū
in verecundiam eradendum.

EX CLAVDIO.

τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. Felicibus &
trimestres filij. ἄρπιος ὀλόκληρος. Perfectus &
absolutus. ἠλατῶσαι, imminutum.
εἰ βεβλάφθαι καὶ εἰς τὴν τοῦ σώματος καὶ εἰς τὴν
τῆς ψυχῆς ἀρπιοσύνην. & corruptum cum ad

corporis, tum ad animi perfectionem.
 τὰ τοιαῦτα σκώπειν κὺ μνηστῆρι εὐτόσι.
 huiusmodi lacerare & subsannare solitis.
 μὴ προσηκείμην ἡμῖν. non antè nobis propo-
 situm. μετέωρος. minus stolidé.
 ἀτυχῆ πάνυ ἐν τοῖς αἰσίοις λίαρ.
 Malè agit valde in ijs quæ ad studia.
 ἢ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εὐγένεια.
 Eius animi indoles egregia.
 ἀσαφῶς, obscurè, ἀφῶς, apertè.
 κὺ σὺ γέρωρ εἶ, ἀ μωρός; & tu senex es, & stult⁹?
 μωρῶν ἐπανάστασις. stultorum resurrectio.
 μετεωρίαρ ἀβλεψίαρ, stoliditatem, & hebe-
 tudinem. λογιώτατος. maximè rationis capax.
 ἀνδρα ἐπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλε-
 παίνῃ. Virum vlcisci, cum prior ille iniuriam
 intulerit. τυρρηνικῶν. tyrrhenicam historiam.
 χάρχηδονικῶν, Carthaginensium gesta.
 ὁ ἔρος δ' ἐπέιγεται, amor impellit.

EX NERONE.

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρὶ.
 Me mortuo terra igne pessum eat.
 ἐμοῦ ζώντος. me vivente.
 Νέρωρ, ὀρέτης, ἀλκμαίων, μητροκτόνσι.
 Νεόνυμφορ Νέρωρ ἰδίαρ μητέρα ἀπέκτεινε.
 Nero, Orestes, Alcmaeon matricidæ,
 Nouã nuptã, Nero matrē propriam interfecit.
 Νεόνυμφος Νέρωρ. Sponsus nero.

ὕγιανε πάτερ, ὕγιανε μήτηρ.
 Bene valeas pater, bene valeas mater.
 τὸ τέχνη οὐ πάντῃ γαῖα τρέφει.
 Exiguam artē omnis terra nutrit. vt ridēdi sint
 qui filiorū interpretentur, sed de illis haec tenus.
 Θανεῖ μ' ἀνώγει σύγγαμος, μήτηρ, πατήρ.
 Mori me iubet vxor, mater, pater.
 Οὐ πρέπει Νέρονι, οὐ πρέπει. νηφεῖρ Δεῖ ἐν τοῖς
 ποιούτοις, ἄγε ἔγερε σεαυτὸν. Non decet Neronē,
 non decet. Vigilandum est, age excita teipsum.
 Ἰπποῶν μ' ὠκυπόδων ἀμφὶ κτύπος ἀνατα
 βάλει. Equorum citatorum aures circumsonat
 strepitus.

EX SERGIO GALBA.

Ἐσὺ τέκνον τῆς ἀρχῆς ἡμῶν παράρξιθι.
 Et tu fili ad imperium nostrum adnascitor.
 ἔτι μοι μένος ἔμπεδόν ἐστι.
 Adhuc mihi robur est firmum.

EX OTHONE.

Τί γὰρ μοι καὶ τοῖς μακροῖς ἀσύλοις;
 Variat hæc lectio, omnes enim codices hoc
 præferunt, id est, quid mihi & longis asylylis? Le-
 gerim autem ipse in hunc modum:
 Τί γὰρ με δεῖ καὶ τοῖς μακροῖς ἀσύλοις ἀσυλῆν;
 id est, quid necesse est & me longis tibijs inso-
 nare? Vide adagium, Quid opus erat longis ca-
 nere tibijs?

EX VESPASIANO.

Καλῶς τελονήσῃσι.

Bene publicum exercenti.

μακρὰ βιβὰς κραδ' ἄωρ δ' ολιχόσκιον ἔγχος.

Et longum incedēs quaflans ingentem hastam.

ὦ λάχης λάχης ἐπὰρ ἀποθάνης, αὐθις ἐξ
ὑπαρχῆς εἰρήσῃ κήρυλ.

O Laches Laches, cum morieris, iterum Cery-
lus dicêris.

EX DOMITIANO.

Μὴ καὶ σὺ γαμῆσαι θέλεις;

An & tu nubere vis?

ὄυχ ὄρᾳς ὄϊος καὶ γὰρ καλός τε μέγας τε;

Non vides quàm pulcher ego & magnus?

ἔσαι πάντα καλῶς.

Erunt omnia bene.

F I N I S.

EMISSVM EST HOC C. SVETONII
Tranquilli, viri vel omnium calculis inter
historiographos primates habendi,
& memoriæ haudquaquam pœ-
nitendæ, duodecim Cæsa-
rum monimētum,
Ex officina
Simo-
nis
Colinæi
Parisiensis
typographi, An-
no M. D X L I I I.
v i i die Maij.

**IOANNIS BAPTISTAE
EGNATII VENETI, IN C.**

SVETONIVM TRAN-

QVILLVM AN-

NOTATIO-

NES.

DES. ERASM. ROTEROD.

loca restituta in
Suetonio.

EPITOME ASSIS BUDAICI, CV-
ius ope, loca nonnulla Suetonij perperam
exposita, & satis abstrusa, intellectu manis-
festa patebunt.

IOANNIS BAPTISTAE
ECCLIAE VENETI IN C.
SVE TOMIVM TRAN
QVILLVM AN

Franc. Dufsonus Appamiensis, spectatae indolis
adolescenti, Ioanni à Daigna Villafranco.

Si te fortè iuvat virtuti incumbere, claro
Vel si Pieridum te sociare choro:
Linguam, oculosq; manúsq; terat Suetonius ambas:
Bissenis gestas res lege Caesaribus.
Hi tibi virtutum fontem, decorisq; scatebras:
Ille sed Aonio scripta lepore dabit.

EPITOME ASSIS BVDALICI CV
ins ope loca nonnullis Suetonii perperam
expolita & factis abstrahis intellectui manis
facta parcbunt.

NON AB RE FVTV-
rum existimaui, quando
hoc totum industriae di-
catum est à me bonis ac
literatis viris, si quos lo-
cos aut in melius emen-
davi, aut dilucidius expli-
caui, subnecterem, eosq;

nullo maiore verborum apparatu, aut copia pu-
blicarem: tum quòd nec otij satis erat longè ma-
ioribus districto: tum quòd ab ostentatione sem-
per abfui, quæ cum in omni re odiosa sit, tum in
rebus paruis odiosissima esse iure solet. Accedit
ad hæc, quòd doceri tantum lectores hoc tem-
pore volui, quos eo mihi æquiores futuros ar-
bitrabar, quo maturius illos dimissem, prope-
rantes videlicet & in hæc, vt ex iusto itinere
viatores, otij causa diuertentes.

EX D. CAESARE.

Orum de manubijs inchoauit, cuius a-
frea super HS milies cõstitit. Tametsi La-
tini scriptores ad hæc diem corruptissi-
mi magna ex parte sint: quædam etiam adeò
obscura, vt nec ab eruditioribus intelligi queãt,
ea tamen pars quæ ad numeros spectat, & cor-
ruptissima ad nos transijt, & nullis adhuc satis

a.ij.

cognita aut percepta videri poterat. Attulit autem huic malo opem primus (quod ipse sciam) Leonardus Portius, Vincentinæ nobilitatis præcipuum decus, libello iam ab hinc quinquennium huic vni rei destinato: in quo summa breuitate & diluciditate priscos numeros, argenti & auri vsum apud veteres, numismata, & eorum pretium ac nomina attigit. Quæ palma tanto illum illustriorem fecit, quanto res obscurissima illustrata eius opera plus negotij habuit. Quotus enim quisque ex ijs qui humaniores literas profitentur, fuit, qui rem tam perplexam attingeret? Quis cum ad hanc partem venisset, aut codicum fidem non requireret, aut rem omnem planè nõ dissimularet? Sed nec ipsi authores satis cõstantes erant: & notæ, rerumq; vocabula sic vel corrupta, vel perplexa, vt desperata semel re, iam neglectui haberetur, patrocinate sibi adinuicem multorum inscitia: quæ tacito præiudicio summam causæ difficultatem prætendens, Areopagitarum more in centum annos rem anquirendã pronunciaret, vt huiusmodi cunctatione nec ipsa se proderet, & differendo inexplicabile negotium relinqueret. Nos igitur, vt ingenuè fateamur, Portiũ secuti, mille HS, non millies legendũ existimamus: quoniã ea summa fidẽ omnem excedat. nã si millies HS legas, erit tanta pecuniæ vis profusa, vt miri ratio vix possit. sed & à Plinio dissentiet, qui de hac Cæsaris magnificentia loquens, ita scripsit: Pyramides regum miramur opera, cū solum tan-

tum foro extruendo HS mille ducētis Cæsar dictator emerit, hoc est xxx aureorū nostratiū. Qua de ratione aliàs inferius.

Idem Tranquillus sic de triumpho Cæsarisc scribit: Ascenditq; capitolium ad lumina, xl elephantis dextra atq; sinistra lychnos gestantibus, nos pro lychnis lychnuchos substituímus, & veterum codicum fidem secuti, & vim verbi. Primum enim usitatum hoc Græcis est verbum, Athenæi auctoritate, quæ lucernam significet, vel Alexis comici poetæ testimonio Midone:

ὅς πρῶτος ἐυρώρ μετὰ λυχνόουχου περιπατεῖν
τῆς νυκτός, ἢ τῆς κηδεμῶν τῶν δακτύλων.

Hoc est,

Qui nocte lychnuchum ambulans gessit manu,

Profecto digitis plurimum is cauit suis.

Nec Lucretius aliud innuit pulcherrimis illis versibus:

Si nō aurea sunt iuuenū simulachra per ædes

Lampades igniferas manibus retinentia dextris,

Lumina nocturnis epulis vt suppeditentur.

Nec domus argento fulgens, auróq; renidet,

Nec citharis reboāt laqueata auratáq; tēpla.

Hæc vero nominum forma usitata Græcis: unde ceruchon, sceptuchon, ophiuchon. Iam & C. Pli. lychnuchos pensiles dixit, quod & Hermodolus noster agnoscit, veterem etiam lapide suffragante hoc titulo, panthei cum suis paregeis, & cupidines duo cum suis lychnucheis. Quod monumentum cum primus observasset Politianus, vir eruditione multa, Trāquilli locum pri-

a. iij.

mus (vt opinor) emendauit, quare Crinitus docti & probi viri officio functus, veteri possessori fundum vendicauit, non multorum more.

Conuentibusque peractis Rauennæ substitit. Citantur à commentarijs in ostentationem veterū authoritates, nec tamē satis erudite adhuc (quod sciam) quid sit peragere cōuentus, explicant. nos ne nō omnia cōmuni demus vtilitati, peragere cōuentus nihil aliud esse cōtēdimus, quā iurisdictionem legitimam absoluere per oppida ad id destinata: quæ quando in ea statis tēporibus conueniretur à prouincialibus causa iuris sui persequēdi, cōuentus dicerentur. repræsentant autem hunc morem anno vertēte religiosi fratres capitula appellantes: repræsentant etiam maxime omnium Galli parliamentis iam quatuor institutis, quorū præcipuum vrbis amplitudine & authoritate Parisiense habeatur. Iam & veterum fuere vxorię stipulationes, quæ conuenire in manum per coemptionem dicerentur, de quibus aliàs.

Quid illud, quod postea sequitur? Sed ante alias dilexit Marci Bruti matrem, cui & proximo suo cōsulatu sexagies HS margaritam mercatus est. Quæ summa centum quinquaginta millia nostrorum aureorum facit, quando ille Cleopatrx vnio centies HS æstimatus sit, id est, aureis ducētis quinquaginta millib⁹ nostratib⁹.

Sequitur non longe ab hinc locus vt maioris corruptionis, sic etiam industriæ, cum hætenus ita sit lectum, sed maxime dilexit Cleopa-

tram, cum qua & conuiuia in primam lucē pro-
traxit, & eadem naue, thalamóq; penè Aethio-
pia tenus Aegyptum penetrauit. Vbi pro thala-
móq;, thalamego legendum esse nulli dubium
esse possit. Est autem thalamegus nauis à Philo-
patore Aegyptio rege primum fabricata, qua
Nilum & Aegypti fossas nauigaret, eo vsu, vt
intra thalamum in regia sibi esse videretur, ma-
gnitudine semistadij, latitudine cubitorum tri-
ginta & amplius, nec longis nauibus, nec rotun-
dis omnino similis, prora puppíq; duplici, fun-
do lato planóque, quali forma fluuiales sunt fe-
rè omnes. Strabonis interpres thalamiferas na-
ues hasce appellauit, quibus Aegyptij frequen-
ter vterétur solatij causa. Visitur & Venetijs in
patria nauis huic Aegyptiæ persimilis, cui Bu-
centauro est nomen, qua princeps & senatus ve-
hi solent occursuri principibus viris augustissi-
ma specie. Plinius septimo, vittatæ nauis memi-
nit, quam Græci, & Sophocles in primis (vti
opinor) *υποκιλοσόλομ* dixere, quæ & ipsa maio-
re ornatu spectaretur, qua ferūt à Dionysio Pla-
tonem exceptum honoris gratia.

Nec illud omittēdū est, in qđ foedissime lapsi
sunt interpretes vnius literæ additiōe. vbi enim
aquilifer legēdū erat, aquilifero legerunt sensu
nullo, pariter & inepto. Tu itaq; ita leges, vt aq-
lifer morāti Cæsari cuspide sit minatus: eo sen-
su, vt cū Cēsar inclinatā aciē restituere omnino
vellet, tāta cōstātia fugiētibus obstiterit, vt aq-
lifer detinenti eū Cæsari cuspide sit minatus, &

alter in manu detinentis signum reliquit.

Illud est quod commentarij aut non obserua-
uerunt, aut minus intellexerūt, vbi de auro pro-
mercali Trāquillus agit, occupato altero ex his
in vi verbi explicāda, nec sensum satis attendē-
te. Quid igitur est, quod Tranquillus dicat tan-
ta auri copia abūdasse Cæsarem, vt ternis millia-
bus nummūm aurum promerciale per Italiam
prouinciāsque diuenderet? an quaternis millibus
legendū est, vt argēti proportio ad aurum decu-
pla fuerit? quaterna enim millia nummū argen-
teorum, cētum aureos nostrates valent, non ta-
men solidos, id est, dempto lagio, vt verbū hoc
vsurpē vulgare. an ternis omnino millibus tue-
are? vt hac ratione tria nummūm millia septē li-
bras & selibrā cōficiant, id est, septuagintaquin-
que Venetos aureos, & tātam auri vim ex Gal-
licis spolijs Romæ inuectam putes, vt auri pre-
tiū imminueretur, argenti cresceret. Nostra au-
tem etate auri mirum in modū creuit pretium,
vt propè Plinianam analogiam æquet, qui eam
proportionem argenti ad aurum facit, quæ est
quindecim ad vnum, cum iusta videatur ea, quæ
est duodecim ad vnum.

Veteranis legionibus, quæque sequuntur. Hic lo-
cus mutilatus videri potest, vel Appiani lectio-
ne: ille nāque de Cæsare dictatore loquēs, Statim,
inquit, post triumphum quæcūque exercitui pol-
licitus fuerat, ampliore adhuc pecunia exoluit,
militi drachmarum Atticarū quina millia, tur-
mæ ductori bis totidem, tribunis militum equi-

tibusq; duplo maius, ad hæc singulis ex populo minam vnam Atticam. Hæc Appiani verba dissentire à Trāquillo maxime videntur, nō quòd in populi congiario non conueniat: mina enim Attica, id est, argētea libra Romana, quadringētos nummos HS valet, id est, denarios centum: reliqua adeo discrepant, vt quod Appianus quina millia drachmarum militi data à Cæsare dicit, equiti duplo maius, Tranquillus de pedite reticeat, de equite non conueniat. nam ex Appiani sententia dena millia drachmarum data equiti necesse est, quæ Trāquillus ad sena millia reducit. Nec mirum videri debeat, quod de magnitudine militaris donatiui referimus, cū Plutarcho authore Antoni⁹ triumvir quina millia drachmarum singulis militibus post aciem Philippensem dederit.

Inoleuit & ille iampridem error Tranquilli codicibus, nec satis à commentarijs animaduersus, vt vbi Attilij electra citatur, Accij legeretur. Fuit autem vetus comœdiarū scriptor hoc nomine satis celebris, quem tamen vt duriusculum Cicero in epistolis ad Atticum incessit. Sed & Licinius scriptorem ferreum appellare solitus est, quòd dum tragœdias ex Sophocle in latinum verteret, durio rem se præstaret. scripsit autem hic Electram ex Sophocle, vnde carmina illa in interfectores cātata Trāquill⁹ scribit. Volcatius Sedigitus Attilium poëtam comicū maxime laudat, qui nescio an hic fuerit.

EX AVGVSTO.

Enatorum censum ampliavit, ac pro
 octingentorum millium summa duo-
 decies HS taxavit. Ingenui, inquit ille,
 est hominis, fateri per quē didiceris, & mehercle
 hūc locū perobscurum, nec vlli, quod legerim,
 cognitum, Budæus ex Gallia vir à secretis regis
 primarius feliciter attigit, cuius eò libētius mē-
 tionem facio, quòd annotationibus suis in pan-
 dectas antea satis celebris, & translationibus qui-
 busdā Plutarchi nobilis, nuper editis quinque de
 arte & partibus eius libris adeo clarus evasit, vt
 non possit nō summopere ab omnibus cōmen-
 dari: qui duodecies HS & centies & millies dif-
 ferre plurimum à duodecim, centum, & mille
 docuerit. cuius sententiam eo libentius sequor,
 quòd non minus doctrinæ præ se fert quàm cā-
 doris. Erit hic igitur sensus, vt Augustus prin-
 ceps ab octingentis HS, quæ summa antea cen-
 sus erat senatorij, ad mille ducenta reduxerit.

Stephanionem Togatarium. Vide ne multo
 melius Togatarum legas, & intellegas auctorē,
 vsitata loquendi figura, & latina.

Etiam sparsos de se in curia famosos libellos
 nec expavit. Famosi libelli quæ qualēve sint, quæ-
 ve affiendi poena qui eos factitant, iuriscōsul-
 ti libro digestorum XLVI. Illud ex eorū lectio-
 ne non prætermiserim. Verba Vlpiani sunt ex
 eodem libro: Hæc autem sunt ferè, quæ ad infā-
 miam alicuius fiūt, vt puta si quis ad invidiam
 alicui⁹ veste lugubri vtatur, aut squalida, aut si

barbam demittat, vel capillum submittat, aut si carmen conscribat, vel proponat, vel cantet aliquid quod pudorem alicuius lædat. Sed & Pauli verba ad hanc rem spectantia, quia digna memoratu sunt, subnectam: Eum qui nocentem infamavit, non esse bonum & æquum infamari, peccata enim nocentium nota esse, & oportere & expedire. Primus autem Augustus cognitionem hanc sub specie legis eius quæ de læsâ maiestâte quærit, exercuit.

Tiberium in foro lege curiata adoptavit. Parco libenter viuentium nominibus, libentius autem mortuorum. Citantur nanque à commentarijs passim authores, qui curiatæ legis meminerint, nec tamen quid illa sit, tandem explicatur. Tu ex selectis nostris in Ciceronis epistolas quæ primus ipse (quod sciam) ediderim, pete: nec enim iniucunda fuerint.

Verû adhibito honoribus modo, bifariâ laudatus est, pro æde D. Iulij à Tiberio, & pro rostris veteribus. sic hæctenus omnes. Tu ita castigabis, & pro rostris sub veteribus: qui locus erat in foro, quemadmodum & sub nouis. Vtriusque autem loci meminerunt veteres authores, Plinius libro tricesimo quinto.

Hinc & ille iocus Marci Crassi agētis sub veteribus, & inferius mœniana, inquit, operiebat Serapionis fabula sub veteribus. Plautus.

Sub veteribus ibi sunt qui dant, quiq; accipiunt fœnore. De loco autē qui sub nouis dicebatur, Marcus Varro, sub nouis, inquit, dicta pars in fo

ro ædificiorum, quod vocabulum eius peruetu-
stum, vt nouę viæ, quę via iam dudum vetus est.
Liuius quoq; , Filiam Virginius seducit ad nu-
tricem propè Cloacinam, ad tabernas, quibus
nunc nouis est nomen.

Legauit populo Romano c c c c M tribubus,
x x x v HS, prætorianis militibus singula millia
nummorum. Hic locus, qui Augusti principis le-
gata continebat, admonere quemuis vel oscitã
tem poterat, maximam esse summam pecuniæ,
quæ populo, quæve plebi Romanæ legaretur:
nam populo, id est, patribus, equitibus, & hone-
stioribus plebeijs (hoc enim nomine hosce con-
tineri, vel illa vsitata loquēdi forma, senatũ po-
pulũmq; Romanum, ostendere potest) legatum
est ab Augusto c c c c M HS, id est, decies cente-
na millia aureorũ nostrorum, quod nos millio-
nium dicimus: plebi autem, id est, infimis planè
hominibus, & mēdicioribus x x x v, id est, octo-
ginta septē & amplius aureorũ nostratiũ, quod
& Taciti verba in primo historiarũ planè signi-
ficant, cum scribit legata non vltra ciuilem mo-
dum, nisi quòd populo & plebi, c c c c M, x x x v
prætorianarũ cohortiũ militibus singula num-
mũ millia, legionarijs autē cohortibus ciuiũ
Romanorum trecenos nummos viritim dedit.
Quinetiam illud, quod sequitur, professus non
plus peruenturum ad hæredes suos, quàm mil-
lies & quingenties: si ad summam nostrã dedu-
cas, facient tricies octies & quinquagies millia
aureorum nostrorũ, quanuis xx proximis annis

ex amicorum testamentis percepisset trecentie millies, id est, triginta & amplius millionia.

Prius quàm ab Augusto principe salubri magis quàm ambizioso discedat oratio, facturum me operæpretium existimaui, si cursim legionũ numerum, & prouinciarum præsidia, reges socios, imperij amplitudinem ex Taciti historiarum libro quarto hinc adnecterem, vt diligentioribus etiam satisfiat. Ille igitur in hunc sensum: Italiã binæ classes infero superoq; mari vtraq; præsidebant, Misenenensis & Rauennas: sed & rostratæ naues ad Actium captæ, eam partem Italiæ tuebantur, quæ in Galliam Narbonensem vergens Alpes maritimas, & Foroiuliensem coloniã spectat: legiones autem iuxta Rhenum, quæ Gallos Germanosq; coërcerēt, octo, robur ferè imperij, cum Hispaniæ tres tantum haberent, & Africa quoq; nisi quæ Iuba rex Mauros dono acceptos regebat, duas habuit, Aegyptus totidē: quicquid verò terrarum tractus mari nostro & Euphrate amne cingebatur, vastoq; terrarum sinu ambiebatur, quatuor legionibus parebat, regibus Hiberno & Albano socijs. Hinc rursus Europa quæ Thracia & Illyricum magna ex parte protēdebatur ad Danubij ripã, sex legionib⁹ attinebatur: hoc ordine, vt Pannonia duas, duas Mœsi, totidem Dalmatæ haberent, cum in vrbe proprius miles Latio Hetruriãq; ferè delectus, duodecim cohortes, tres vrbanae, nouem prætoriae suis castris attinerentur, vt interim per prouincias idoneas sociæ alæ, & cohortium auxilia nõ

deessent variante earum numero ex rerum usu: erat igitur triplex classis parata, legiones autem numero septem & viginti, præter auxilia ferè sociarum gentium, ac regum totidem.

EX TIBERIO.

Am & seruus Agrippæ Clemēs nomine. De hoc Clemente sic ferè Tacitus secundo: Audacia seruitij propè ciuilia arma resumpta, cū Agrippæ Posthumi seruus Clemens nomine in Planasiam vectus Agrippam inde abducere, atque ad Germanicos exercitus comitari statuisset, sed onerarię nauis mora præuentus, interfecto statim Agrippa, cineres eius furatur, seseque intra Hetrurię secreta abdens, Agrippam esse simulat, cui nec forma, ne ætate absimilis erat. Qui rumor per Italiã vulgatus, cum ancipitem anxiumque Tiberium maximè haberet, tandē per Sallustij Crispi clientes duos vinctus ad Tiberiũ ducitur, à quo interrogatus quomodo Agrippa fact⁹ esset, & tu, inquit, quomodo Cæsar: quem Tiberius clàm necari iussit, nec de authoribus amplius quæsitũ. Et duplex seditio, in Illyrico, & Germania. Seditio in Illyrico, authore Tacito, Percennius quidam theatralium operarum dux mouerat acerrimã, cum milites in singulos dies singulos denarios peterent, cū antea denos asses accipere consueverent: peterent etiam vt sextusdecimus annus stipendiorum finem faceret, nec vltra sub vexillis haberetur, neve in alia castra tralato militi præmium pecunia solueretur, quando prætoriani

qui binos denarios acciperent, post sextumdecimum annum militia defungantur, nec tamen tantum periculorum aut laboris adirent. & paulo post: Tiberium latitantem, & ad singula pauitantem, nuncij frequētes perpulere, vt Drusum filium cum primoribus ciuitatis, & cohortibus prætorijs dimitteret: qui profectus, & variè iactatus, vix tandem militum animos Percennio & Vibuleno authoribus cæsis leniuit. relictis enim castris in hyberna concessere. & mox idem author addit: Eadem causa Germanicos exercitus eodem ferè tempore turbauit. petebant & illi missionē, & præmia. Nec prius sedari animi eorum potuere, q̄ vicena stipendia meritis missio sit data: qui sena dena, exauthorati. Quinetiam miles in seipsum sæuijt, neq; non in ipsum Germanicum, donec ablegata Treuiros Agrippina vxor animos eorum mutauit. sic inferioris exercitus Germaniæ placatus: superioris miles maiore mole, quo grauiora in centuriones, in legatos populi Romani ausi fuerāt. nam Munatium Plancum aggressi, qui legatus à Tiberio venerat, non prius dimisere, quàm ille aquilam complexus, religione se tueretur: ac ni Calphurnius centurio subsidio affuisset, raro etiam inter hostes exemplo legatus po. Ro. in castris deorum aras suo sanguine maculasset. Eos tandem Germanicus cōtracto exercitu, cum pararet inuadere, contumaces, literis prius ad Cecinā missis admonet, sibi consulant, & resipiscant: quod nisi faciant, & authores seditionis tollant,

venturum se cum exercitu, & vsurū promiscua cæde. quæ literæ occultè signiferis & aquiliferis lectæ, perpulere legatum, vt statueret tempus cædis, sæuitumque passim, quasi ciuili bello in infantes & ignaros, nec fatis noscentes quod cædis initium, aut quæ causa, quive finis foret, donec castra ingressus Germanicus oratione habita, cum fatis expiatum diceret, eos in hostes duxit, vnde piaculum furoris sumerēt, & hostes Rom. populi cædendo, & vulnera impijs pectoribus accipiendo. Hæc pluribus ex eo authore addenda curauimus, quo tota hæc pars clarior illustriorque fieret.

Libonem ne quid in nouitate acerbius fieret. Is Libo è familia Scriboniorum fuit, vnde & Scribonius cognomine dictus, qui per Firmium Catū senatorē amicitia simulata deceptus, cum magos super imperio consulere, & Chaldæorū promissa, somniorūmq; interpretes scrutaretur, dum proauū Pompeium, amitam Scriboniam Augusti vxorem iactat, per eūdem Catum post plures testes repertos, qui conscij forent, ad principem defertur, maximè Iunij cuiusdam indicio qui tētatus fuerat vt vmbas infernas carminibus eliceret. Ipse igitur Libo, cū Tiberius eum blandè interim appellaret, non vultu, nō verbis cōmotior. quin etiam cōuiuio adhiberet, & prætura ornaret, tandē senatus iudicio condemnatus, seipsum cum omnia prius tētasset, apud Tiberium necauit, factūmq; S. C. vt mathematici Italia pellerentur. Idem Tacitus secundo.

Q. Haterio. Is cōsularis vir, in senatu decreti faciūdi author fuit, ne vasa auro solida ministrādis cibis fierēt, néve serica vestis viros fœdaret: qui familia senatoria ante excessum Tiberij decessit, eloquētia quoad vixit, celebrata, cū tamē exigua scripserit, quippe qui impetu magis q̄ cura valeret: nam vt in alijs studium ac meditatio plurimum valet, sic Haterij profluens illud ac canorum cum ipso obijt.

Religiosas vestes cum instrumēto omni cōbuerere. Qui Vestas legendum admonent, nimis anxie, ne dicam superstitiose rem satis apertam in disquisitionem vocant.

Aboleuit & vim morēsque asylorū que vsquam erant. Cōmentarij ex ijs, que videre legerēque potuerunt, non pauca: nos ex eodē Tacito omnia pleniora faciamus.

Ille igitur tertio in hunc ferè sensum: Cū cresceret Græcas per vrbes licentia asyla cōstituen di, quæ seditiones in dies alerent, placitum est vt singulæ ciuitates iura ac legatos mitterēt: & cū multi venissent, qui summo studio certarēt, fesso senatu eorum multitudine, res ad cōsules relata, factūmq; S. C. qui modus præscriptus singulis est. Iussiq; ipsis in templis aras facere, ne religionis prætextu turbulentissima natio seditionibus fomenta præberet.

Maraboduū & Rhascupolim. De Rhascupoli Thrace ex eodē Tacito copiosius hauries. Is autē Marabodus diu apud Sueuos rerū potitus, magna apud suos gloria, mox Catualde iuuenis

b. j.

inter Gothones nobilis, vi pulsus ad Cæsaris misericordiam fugit, transmissioq; Danubio magnifica de se in senatu oratione habita, qua se Pyrho & Antiocho regibus æquaret, Rauennæ inglorius consenuit, nimia viuendi cupiditate imminuta vetere gloria.

Afello Sabino HS ducēta. Hæc summa quinque millia aureorum nostratium valet.

Atalantæ tabulam, in qua Meleagro illa ore morigeratur, legatam: vt si offenderetur, pro ea decies HS acciperet: decies HS, nō dena sestertia significant, sed decies centena.

Publicè munificentiam bis omnino exhibuit, proposito millies HS. Hæc summa quinq; & viginti centena millia facit nostratia, id est duo millionia, & dimidium.

Satis constat Cn. Lentulum augurem. Is est Lentulus, qui consularis vir triumphalia ornamenta de Getis retulit, primo pauper, dein adeo opulētus opibus innocēter cōparatis, & modesto habitis, vt quater millies sestertium possederit.

Condemnatam & generosissimam foeminam Lepidam in gratiam Quirini consularis prædiuitis, & orbi. Tacitus tertio: At Romæ Lepida Aemilia familia nobilissima, L. Syllæ & Cn. Pompeij proneptis, defertur ad principem supposuit se partum Quirino coniugi, quinetiam obiecta adulteria, & venena, consultiq; Chaldæi de Cæsare. Tandem damnata illa magna Quirini inuidia, prægrauante Tiberio, sed dissimulāte, aquæque & igni interdictum. bona cū publicari de-

berēt, ne publicarentur, Scauri gratia factū, qui filiam ex Lepida genuerat. Et paulo post: Celebratum est Sulpitij Quirini funus exequijs publicis: tametsi nihil ille ad Sulpitiam familiam pertineret, qui Lanuuij ortus modicis parentibus & opibus, militia clarus, & vehemens ingenio, consulatum sub Augusto meruerat: mox Cilicum castellis expugnatis, triūphi insignia meritis, C. Cæsaris in Armenia comes, & Tiberij cultor, dum Rhodi ageret, hinc principi charus præpotēte senectā, sed apud populū accusatio: ne Lepidæ & sordibus inuidiosa.

Etiam causam mortis fuisse ei per Cn. Pisonē legatū Syriæ fuisse creditur. Is Piso Germanico datus est à Tiberio comes & legatus, qui cum Plancina vxore adeo aperte simulates cū Germanico exercuit, vt repertę sint reliquię solo ac parietibus erutæ humanorum corporum, tabulæ etiam plumbeæ, quæ deuotiones ac carmina in Germanicum continerent, donec accusantibus Trione & Veranio, acerrime autē omnium Vitellio, iudicio senatus damnatus est, magis assentiente Tiberio q̄ approbante. Piso post dānationē domi inuētus p̄fossio iugulo iacente humi gladio, concessa Plācinę vxori incolumitate ob preces Augustæ, & filio in decem annos relegato. Diuersus ab hoc fuit L. Piso, qui curator vr̄bis sub Tiberio principe fuit, biduo duabúsq; noctibus per potationem consumptis clarus: cuius (nisi fallor) constantiam & auctoritatem in senatu maxime Tacitus commendat.

b. ij.

Statuæ quidam Augusti caput depresserat.
 Tu emendato dempserat. Idem Tranquillus in
 Caligula: Diuinam maiestatem asserere sibi cœ-
 pit, datóq; negotio vt simulachra numinum re-
 ligione & arte præclara, inter quæ olympij Iouis
 apportarentur è Græcia, quibus capite dempto
 suum imponeret.

Seianum res nouas moliētem. Is eodem Ta-
 cito genitus Vulfinijs est, patre Seio Strabone
 equite Romano, & à prima iuuenta C. Cæsari
 Augusti nepoti percharus. Aduersa fama quasi
 Apicio stuprum corporis vendidisset, mox de-
 functo C. Cæsare, Tiberio miris artibus insinua-
 tus, adeo principem sibi obnoxium fecerat, vt cal-
 lidissimum & obscurissimum alijs, sibi vni incau-
 tum reddiderit, laboris patiens, audaciæ nimix,
 simulator iuxtà & dissimulator, pro pudore,
 quem palàm ostenderet, immensa opum libido,
 nec minus criminando, quàm adulando princi-
 pi, & largitione ac industria interdum acceptus.
 His artibus sene circumuento, primo Drusum
 Tiberij veneno tollit, dato per Lygdum spado-
 nem, vxore etiam Liuia auxiliante, quæ illi per
 stuprum cognita fuerat: inde in Agrippinam &
 eius liberos cõuersus, tacitis eam criminationi-
 bus inuoluit, vt tandem relegatam Tiberius in-
 terfici iusserit cum Nerone filio, donec ille iisdē
 petitus artibus, cum filijs enectus sit, quorū cor-
 pora in Gemonias sint abiecta.

Nam Charidem. Tu Chariclem emēdato, de
 quo sic Tacitus: Erat medicus arte insignis, no-

mine Charicles, magis ad consilium quã ad vsum medicine, quam princeps omnino negligeret, familiaris. Is veluti negotium suum curaturus, dũ commeatum petit, venas pertentat: nec fefellit Tiberium, qui offensus, ac eo magis iram dissimulans, instaurari epulas iubet, easque protraxit, quasi honori proficiscentis amici id daret.

Pars terram matrem. Perbellè faciunt verba Plinij ex secundo ad hunc Tranquilli locum, quæ & subnectenda censui. Sequitur terra, cui tantum nomen præcipuæ venerationis indidimus, matrem appellãtes, cuius numen vltimum iam nemini imprecamur, rati graue nimis ac noxium, ac si nesciamus irasci nõquam solere, quæ sola natos homines excipiat, exceptos alat, & editos sustineat: nouissimè, cũ cætera nos omnia deseruerũt, vna adhuc complexa visceribus suis tanquã à reliqua natura neglectos retinet, nõquam efficacius pietatem maternam ostentans, quã cum sacros nos morte etiam faciat.

EX CALIGVLA.

Egiones vniuersas excessu Augusti nõciato. Satis constat eodem Tacito, cum imperiũ Germanico omnes assererent concionanti, illum quasi scelere suo contaminatum, præcipitem tribunali desiluisse, ferrumque in pectus adegisse, ni proximi sublatam in vulnus dextram retinuisent, tametsi nõ defuerint qui hortarẽtur vt feriret: quinetiam Clausidius quidam miles strictum gladium obtulit, addens vteretur eo, qui acutius penetraret. Verũm cõ-

b. iij.

posita seditione, in Germaniam ducto exercitu, bis acie Germanos vincit. Varianos milites sepulturæ mandat. Arminium præcipuæ apud Germanos famæ propter cæsum Quintilium cum legionibus adeò fatigat, vt liberator ille Germaniæ pulsus, profugusque tandem propinquorum insidijs petitus occubuerit.

Omnes Germanico corporis animiq; virtutes. Nihil dici verius potuit, nã præter summã eruditionẽ, ingeniumq; ad poëticẽ etiã factũ, summa in eo comitas erga socios fuit: in hostes mansuetudo, quos vicisse, & ad pœnitẽtiam versos factis habuit. His accedat forma corporis egregia, visu audituq; iuxta venerabilis. Dum fortunæ imperatoriæ maiestatem retinet, inuidiam tamen & arrogantiam euitaret. Quare non Romanorũ solũ ingenti luctu, sed prouinciæ & circumiacentium populorũ, & hostium decessit. Tacitus.

Cordi Cremutij. Tacitus. Cornelio Cosso, & Asinio Agrippa consulibus, Cremutius Cordus postulatur nouo ac tunc primum audito crimine, quòd annalibus quos ediderat, dum Brutum Cassiumq; laudat, Romanorum vltimos eos appellasset. Accusatores autem erant Satrius Secundus, & Pinarius, ex intimis Seiani, quæ res exitiabilis reo. erat. Cremutius igitur cum se coram senatu defendisset, inde egressus vitam abstinentia finijt. censuere patres libros per ædiles cremandos. Sic dum ingenium Cordi puniunt, maiorem illi gloriam astruxere.

Cum lege Luciana apparatus circi. Emenda

uimus ex codice manu scripto, cum elegantiam apparatus circi prospicere pauci ex proximis moenianis possent, magna commentariorum solordia, qui rem non aduerterint.

Datoque negotio, vt simulacra numinum religione & arte, inter quæ olympici Iouis, apporarentur egregia. par error cum superiore. Quis enim non videre potuit non egregia, sed è Græcia legendum?

Quin & subinde iactabat exquisiturum semel fidiculis de Cæsonia. Et hic videre debuerant se, vel non semel, legendum: vel semet, id quod codices manu scripti habeant.

Vicies ac septies millies sestert. Tibe. Cæsaris. Hanc summam ingentē, ac supra fidē esse nemo dubitare potest, qui Tiberij principis tenacitatem, & opes imperij Romani per tot annos ab eo congestas, & prodigum Caligulæ ingenium aestimare non velit. Vicies igitur septies millies sestert. si ad numisma nostrum rediges, sexagies septies millies mille aureos nostrates facit. Græci sex millia septingentas & quinquaginta myriadas aureorum dicerent.

Nec dicendi finem factū, quo ad tredecim gladiatores sestert. nonagies ignorati addicerentur. Hunc locū dū imprimendū curarē, nō satis aduerterā: nunc licendi finē factū, scribendū admo-
neo. Quid sit autē liceri, & quo sensu hīc accipi possit, nemo non (vt opinor) statim aduerterit. nonagies autem sestert. est summa pecuniæ nostratis ducēti viginti quinque mille aurei Veneti.

b. iiii.

Cassius Chærea. Hic ille est, qui centurio Germanici exercitus, seditione, quam mouerant excessu Augusti nunciato, cum eum peterent ad mortem milites, vti reliquos centuriones, audacia singulari per medios ferro sibi viam patefecit, vnde & salutem adeptus est, magna centurionum aliorum parte cæsa.

E X C L A V D I O.

Egatósq; non amplius quàm octingentorum HS profecutus. Multi vel apud hunc vnum authorem erant loci, vnde admoneri poterant differentia in numeris, nisi planè conniuerent: nam hic octingēta festertia modicum legatum Augusti principis apparet: plus autem vicies HS, quod infra à Tiberio legatum dicat: multo autem plus octogies HS, quod initu noui sacerdotij coactus est impendere: ex quo ad tantam rei familiaris angustiam decidit, vt in vacuum lege prædiatoria venalis diu penderit.

In delibatorio. Adeò iam notum esse poterat quid diribitorium sit, aut vnde dictum, vt qui delibatorio legant, parum certè vidisse dici iure possint: nam & Dion in historijs latinum nomē hac appellatione dixit. Iam verò & diribitores pro diuisoribus pecuniarū Ciceroni notius est, quàm vt explicari latius debeat. Est autem diribitorium publicæ ædes, in quibus exercitus recenserentur, & stipendia militibus diriberentur, id est, distribuarentur, in quibusdam Italię locis etiam vsitata.

Constituit pro conditione cuiusq; ciuis vacationem legis Papiæ Poppææ. Quæ lex esset Papiæ Poppææ, vnde ve dicta, mox planius, illud interim admonere lecturos hæc volui, corruptam hæctenus Tranquilli lectionem vno alterove loco simili, nec legem Pompeiam legendum, sed Papiam Poppæam iunctim. in quo non possum non mirari negligētiam multorum, qui sine testibus in causa dubia & incerta in forum descēdant. Fuit igitur Poppæus Sabinus cōsularis ac triūphalis vir insigni memoria, auus maternus Sabinæ Poppææ: vnde illa etiam dicta Poppæa, Nam patrem Ollium honoribus nondū functū amicitia Seiani sub Tiberio peruerterat. Hic igitur sub Augusto principe legem feuerissimā de maritādīs ordinibus tulerat, qua sexagenarij tantum non tenerētur, cui capiti postea à Claudio abrogatum infra Tranquillus asserat. Hæc autem iunctim Papiæ Poppææ dicta videtur, quòd cum Papius legem contra adulteros tulisset, ac de matrimonijs etiam sanxisset, cuius & Aufonius præter alios meminerit, Sabinus Poppæus eandem retractarit, grauioribusque pœnis additis, sanxerit frequentanda matrimonia. Vnde & lex postea à primo authore Papiæ dicta, postea de Sabino Poppæo Papiæ Poppææ iunctim appellata est, quam senior August. post Iulias rogationes incitādīs coelibū pœnis, & augendo ærario sanxerat. Hanc verò legem Tacitus frequenter citat, maximè in tertio. Admoneri etiam poterant saltem infra legem hanc non de ciuitate,

aut aliquo iure alio q̄ de maritandis ordinibus agere, cum Tranquillus dicat capiti legis abrogatum à Tiberio, quasi sexagenarij generare nō possent. Cæterum instituti nostri non est acrius aliorum errata castigare, & eorum maximè, qui in Tranquillum scripsere commētaria, quorum alter adeò brevis est, vt etiam intra commentarij leges constiterit: alter adeò redundans, vt fabulari sæpe videri possit: ita fit, vt aliud agendo malè interdum agat. verum ipsi viderint.

Capiti Papiæ Pompeiæ legis. Idem error, atq; ideo ad superiorem normam redigendus.

Aulo Plantio etiam ouationem decreuit. Hic est ille Aulus Plantius, qui consularium primus Britanniaæ præpositus est, bello egregius. is redacta paulatim in prouinciæ formam proxima insulæ parte, Ostorio Scapulæ imperium decedens reliquit. Cuius & Tacitus meminit, sed & Tranquillus in Vespasiano. duas validissimas gentes, superq; viginti oppida, & insulam Vectem Britanniaæ proximam in ditionem redegit, partim Auli Plantij consularis legatis, partim Claudij ipsius ductu.

EX NERONE.

Ec ante cantare destitit, quàm inchoatum absolueret nomon. Hic desiderari interpretis diligentia potest: nam quid nomos esset, tam nescijt, quàm facilè dissimulauit. significant autem apud græcos nomi cum multa alia, tum verò in musicis certam quãdam legem, ac rationem canendi: vt tamen tibicis

num & citharædorum præcipuè sint, vnde & αὐλωδικοί & κιθαρωδικοί dicti. primus autem Terpander, authore Plutarcho, citharædicos nomos instituit, suis atque Homeri versibus mele adiungens. Clonas autem post hunc aulodicos inuenit, id est, tibiales, & ea quæ Græci προσώδια appellant, quem postea Polymnestus Colophonius imitatus sit, nomisq; postea diuersa imposita sunt nomina, quæ ex Plutarchi libello, vbi musicen persequitur, quæras. Illud etiam scitu dignum, ex Græcorum commentarijs inuenias primos ab Apolline citharædicos nomos inuentos, quibus ille & vitam hominibus produceret, & in multis canendi suauitate feritatem tolleret: vnde factum, vt Aristoteles est author, vt modi ac canendi rationes quædam, quibus canentes vtimur, nomi iam vsitato græcis verbo dicantur. Verùm de his aliàs.

Si paulum subbibisset, aliquid se suffertim tinniturum. Nec scire fas est omnia, & lyncei etiam cæcutiunt: vbi tamen offucias facis, in eo reprehendi dignus. Quis enim non stomachetur, quòd hoc in loco gannit interpres? Verùm ipse viderit. Ego suffertim lego, aduerbiúmque eadem forma statuo, quæ latinis frequens, viris tim, sigillatim: significare autẽ hoc aduerbium puto, quod plenum & grandius sit, huiusmodi sensu: promittebat Nero simulac subbibisset, fore vt plenius & grandius tinniret. Suffertum autem & differtum, plenum significare, Senecæ verba & Horatij probant, vt alios omittam. Ille

enim sole, nubem suffertam dicendo, hic caupo-
nibus & Nautis differtum Appij forum ostens-
dunt plenitudinem hoc nomine intelligi, sed &
Tacitus frequens differtum vsurpat pro maxi-
mè pleno.

Super ingenuorum proagogia. Non pædago-
gia aut pæderastian, quod confinxit interpres,
sed proagogia legēdum quiuis vel mediocriter
græcas literas edoctus agnoscat. Sunt autē proa-
gogia Græcis, quæ latinis perductiones, & quod
illi προαγαγῆν, nos perducere dicimus, id est,
lenocinari, lenocinium facere. adeò autem & la-
tini & Græci scatent hoc verbo, vt consultò
exemplis abstineam, & alioqui admonere tan-
tum lectorem volumus.

In Tyridatem, quod vel vix credibile videa-
tur, octingenta nummum millia diurna erogauit,
id est, vicena millia aureorum nostrorum,
quemadmodum quod aleam luderet quadrage-
nis in punctum sestertijs, id est, denis millibus
in singula puncta significat. quod autem addit
abeunti cõtulisse millies HS, innuit vigintiquin-
quies centena millia donata: vt non sit miran-
dum, quod Tacitus de eo prodiderit, quatuorde-
cim annis, quibus in imperio fuit, bis & vicies
millies HS donationibus effudisse.

Armillata & phalerata Mazacum turba. Si ex
his nonnulli qui nostra tempestate aliquid scri-
psere, modestiam atque ingenuitatem retinere
voluissent, profecto melius latinæ rei consuluis-
sent, nec multa inuertissent, qualis est hic locus,

in quo codices omnes Mazacum habent: quod cum illi non intelligerent, amaxicorum, & mille alia huiusmodi monstra substituerunt. ego Mazacū lego, & ex Cappadocia seruos, vnde ingens Romæ copia, interpretor, q̄ & Cappadoces appellantur ab Horatio eo versu, Eget æris Cappadocū rex. Dicti autem Mazacæ (vt arbitror) ab vrbe eorum regia Mazaca, quæ in medio totius Cappadociæ posita, cum multis alijs indigeret, tamen propter situs commoditatem, & lignorum ac lapidum & herbæ copiam delecta ab his fuerat in qua reges habitarent, vnde & mater vrbiū ab his dicta, quæ tamen postea sub Argæum montem posita, Cæsarea sit appellata, cui magnus Basilius postea præfuit antistes. Erit igitur Tranquilli sensus, quòd Nero frequenti Cappadocum seruorum copia stipatus incederet, quos Mazacas ab vrbe eorum primaria etiā appellaret.

Siquidem icūculam p̄tellarem. Perridiculum est quod de acu seu acuncula commētarij ganniant. Tu icunculam legas ἀπὸ τῆς ἐκῶνος forma diminutiua pro parua imaguncula. Iā & Plin. iconicos agnoscit duces: quid sit autem ἐικῶν apud rhetores, non est præsentis loci, & res alioqui satis celebris.

EX GALBA.

T secū vehiculo proximo decies sestertium in auro efferret, id est, viginti quinque millia aureorum.

EX OTHONE.

Nte paucos dies seruo Cæsaris pro im-
 a petrata dispensatione decies HS expres-
 serat. Nullus (viti opinor) locus expres-
 sius differentiam inter dena HS & decies sestertium aperit. Nã si idem significarent, quo pacto quindecim spiculatoribus dena repræsentari poterant? decies igitur HS cū quinq; & viginti milliū aureorū reddāt summā, dena singulis numerata sunt, id est, duceniquinquaginta aurei, sicq; expensa ex ea summa, quinq; ferè millia sunt.

Nec quicquã prius pro potestate subscripsit, q̄ quingenties sestertium ad peragendā auream domum. id autem facit duodecies centena & quinq; millia aureorum nostrorū : quæ summa si cui incredibilis videatur ad absolutionem domus, æstimet ille secum id magis mirū, quod de Marco Scauro Plinius scriptū reliquit, bis milies sestertium villæ incendio Scauro periisse.

EX VITELLIO.

Carpathio vsque freto. Quis non videat nequaquam probari id posse, quod plerisque à Parthia arrideat, cum freto Carpathio bene sanè legatur?

EX VESPASIANO.

T tamen nec sic quidem pristinae cupiditatis infamia caruit. Alexandrini Cybiotatem eum vocare perseuerarunt cognomine vnus è regibus suis turpissimarum Iordium. Erat certe officium boni interpretis, vt quĩnam hic tandem fuisset, aut vnde

illi cognomē tam sordidum astructum esset, explicaret. Nos Cybiū Plinio Martiali cōscissam pelamydem appellari scimus, vnde frequēs Plinio nominis vsurpatio iter præcipua salsamēta, corrupta etiā apud Varronē lectione. Credidit Festus dicta à cuborū similitudine, qui cū æque in omnes partes pateant (quadratae enim ad lussum aptae sunt) ita etiam piscantes hoc genus piscis, aleam veluti ludant. Hic autē quē Cybiotatem appellatū dicit Tranquillus propter eius illiberalitatem, non vnus fuit ex Ptolemæis regibus, sed è Syria ducens originē, qui à filia maxima natu Ptolemæi Auletę expulsi à suis in virum accersitus, non multo pōst ab ipsa expellitur, cū eius ignobilitatem atq; illiberalitatē pati nō posset. Strabo. vnde illi ab ordinandis Cybijs, quæ forte ipsemet familię dispensaret, merito sordidissimū cognomentum adhæsit, quo & Vespasianum principē, vt sunt Alexandrini discaces, propter eius auaritiam asperferūt, quēadmodum & Syriæ regi Physcon cognomentum fuit à crassiore intestino, quod multa caperet. Illud etiam ex Athenęo addes, salsamenta græcis duūm esse generum, horæa & thunnia, id est, è thynno. salsā caro thūnia vulgo dicta. Horęum vero quasi tempestium esse dictum, cuius macra pinguibus præferantur, cum in thunnijs macris pinguia præponantur, quæ cybia nuncupentur. horæa autem ex pelamyde, id est, lutaria minore fiunt, thunnia ex maioribus. Sit autē idem vræum, de quo Plin. cum horæo, mox aliàs.

EX TITO.

Um ex instituto Tiberij. Aurelius Victor in hanc sententiam, dehinc cū donata concessāve à prioribus principibus firmare insequentibus solerēt: simul vt imperium cepit, talia possidentibus edicto sponte cavit, vel concessit.

EX DOMITIANO.

Am venatores, gladiatorēsque & noctibus ad lychnos. par error cum eo qui in Cæsare dictatore inoleuerat: restituenda igitur lectio, & lychnuchos legēdum vt admonui.

Edixit ne quis in Italia nouellaret, vtque in prouincijs vineta succiderentur. Aliam Philostratus asserit edicti causam, præcipue in Asia, quòd homines vino nimium indulgentes, seditiones excitarēt: quare & Domitianus id etiam in tota Asia vetuerat. Verū Scopeliano sophista celeberrimo legationem communi Asiæ nomine suscipiente, & restitutæ vites, & donatus est ille amplissimis à Domitiano muneribus, admirante in primis viri copiam, & vbertatem dicendi. Illud etiam scitu dignum, prouincijs quibusdam à Probo imperatore concessum, vt vineas alerent.

Subsiciua quæ diuisis per veteranos agris carptim superfuerant. Quid subsiciuum seu subsiciuum sit, notissimum grammaticis est. subsiciuus autem ager, de quo hic agitur, Boetio is est, qui secūdū proprias determinaciones ascri-

ptus in finibus suis tabulario Cæsaris infertur, & qui beneficio concessus, aut assignatus coloniæ fuerit: siue is proximus, siue lōgius positus: quem colonia in tabulario Cæsaris manu conditoris subscriptū habere debet. Item ager similis subcisiuus est, qui non assignatus reipublicæ, populóq; aut coloniæ, cuius fine circundatur, remanet in eius potestate, qui assignare potuerit, hoc est principis. Vnde inter XIIII contro- uersiarum genera illa vel præcipua est, quæ de subcisiuis agris oritur.

ANNOTATIONVM IOANNIS

Baptistæ Egnatij Veneti in Caiū

Suetonium Tranquil-

lum, finis.

c.j.

LOCA SVETONII
PER ERASMVV
RESTITVTA.

ERASMVVS ROTERODAMVS
CANDIDO LECTORI S. D.

VM HANC EDITIO-
nem iam adornassem, cō-
modum allatus est Suetō-
nius Aldinis typis excu-
sus, sed emendatus opera
Baptistæ Egnatij, viri cum
primis tum integri, tum
eruditi. nam vtrunque ius-
xtà requirendum arbitror in eo qui veterum
lucubrationes emendandas aut explicandas sus-
cipit. Equidem Aldi mei mortem hoc fero
moderatus, quòd in hanc restituendi bonos
authores prouinciam is successerit, qui demor-
tui per se clari gloriam obscuret, si tamen hoc
est obscurare, virtute virtutem vincere. Atque
vtinam vt Suetonium, Aurelium Victorem, &
Eutropium dedit, itidem & Aelium Spartianū,
cæterósque huic adiunctos nobis dedisset, in
quibus nos permulta restituimus. Nam omnia
qui poteram, nisi codicum antiquorum auxilio
adiutus? Tametsi & in Tranquillo nōnulla re-
stituimus, quæ Egnatium licet oculatissimum
suffugerant: velut in Cæsare Dictatore cap. 18

Eodem modo Nonium Quæstorem, quòd com-
pellari apud se maiorem potestatē passus esset.
modo exprunximus, ex fide vetusti codicis. Si-
quidem eodem hic aduèrbium est, vt subaudias
coniecit. Sunt hoc genus & alia nonnulla, sed
minutiora, quàm vt opere precium sit figillatim
recensere. Cæterum quod in Othone Egnatius
legendum putat τὶ γὰρ με δ' εἰ καὶ τοῖς μακροῖς
αὐλοῖς αὐλεῖν, ab illo dissentio, quòd hæc fe-
rè verba Beroaldus ab erudito quodam admo-
nitus ex Dione huc transtulerit. Neque variant
hic quæ viderim exemplaria. Tantū in nonnul-
lis pro αὐλοῖς vitiatū erat αὐσύλοις. Legendū
igit̃ haud dubie, τὶ γὰρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς;
id est, quid mihi cum lōgis tibijs? Qua de re co-
piosius nobis dictum est in Adagiorū Chiliadis
bus. In Caligula, pro nec dicendi finem factum,
restitueramus ex exēplari peruetusto, nec licen-
di finem factū. & iam pòst comperi locum hūc
à Budæo nostro correctum in Afle. Hoc admo-
nere visum est, quo plus pōderis habeat Budæa-
na castigatio, quanquam ea nullius vetusti codi-
cis præfetur authoritatem. Porro quod in Au-
gusto legitur, Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς
μετὰ χαρᾶς τὶ ποιεῖτε, Id est, date plausum,
& omnes vos cum gaudio quippiam facite, in
quo & Egnatius hallucinatus est: ego, ni fallor,
& vnus & primus restitui, idq; ex qualibuscun-
que vestigijs antiquissimi codicis. Legendū igit̃
tur ad hunc modum, Δότε κρότον, καὶ πάντες
ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε. Id est, date plau-

sum, & vos omnes cū gaudio plaudite. Est enim
 versus Trochaicus. Præcesserat autem in exem-
 plari nostro & alter huic similis Trochaic⁹, aut
 certe hemistichion, sed figuris elemētorū adeo
 deprauatis, vt quid scriptum esset, non quiueris-
 mus conijcere. Iam quod est in Vespasiano,
 ὦ λάχης λάχης Οταμ ἀποθάνης ἀϋθις ἐξ ὑπα-
 αρχης εἰρήση κήρυλος. Si quid suffragarētur exē-
 plaria, lubens legerim ad hunc modū, ὦ λάχης
 λάχης Οταμ δ' ἀποθάνης, ἀϋθις ἔσση κήρυλος.
 Id est, ὦ Laches Laches, At vbi mortuus fue-
 ris, rursus eris Cerylus, vt ὦ λάχης λάχης sit
 clausula prioris carminis, cui succedit integer
 Iambicus trimeter, tametsi hac de re nolim cō-
 tendere. Cæterum de nummorum analogia, si
 quid à Budæo dissentit Egnatius, Portium suū
 secutus, quòd nobis nec ocium suppetebat, nec
 ad hunc laborem proprie pertinebat, non fuit
 studium excutere. Addidimus autē indicē, quo
 potissimum annotauimus, si quid noue, præterq;
 superiorum authorum consuetudinem, aut si
 quid etiam Græcanice dictum est, ne nihil sit
 lucri, quod lectorem ad emendum inuitet. Nec
 hoc tamen solum accedet, quin & quicquid ad-
 iecit Egnatius, hic habes, & præterea nonnulla,
 quæ nos soli etiam restituiimus. Bene vale cha-
 rissime lector, & hisce nostris laboribus feliciter
 fuere.

A N. M. D. X V I I.

EPITOME ASSIS

B V D A I C I .

SESTERTIVS & nūmus idē erant apud Romanos . Sestertius æstimatione nostra decē turonicis denariolis & semisse denarioli valuit.

Denarius , quaternos sestertios nūmos valebat,

hoc est, quaternos caroleos nostros, & binos denariolos. ex eo denarius dictus, quòd pro decem assibus æreis locaretur, & cederet in solutum.

Sestertius ex eo dictus est, quòd duos asses & semissem valeret. Qua ratione quaterni sestertij denarium Romanum valebant. Et sestertius dictus, quia tertius semis est: cum duo sint solidi asses & semis. Hic etiam nummus dicebatur, & argenteus erat.

Libra Romana, quæ & mina & pondo dicitur, centenos denarios, seu quod idem est, centenas drachmas habebat. Cum igitur denarius quaternos sestertios æquaret pondere & æstimatione, liquet in libra Romana quadringentos fuisse sestertios, & in duabus libris & selibra mille sestertios. Qua ratione fit, vt sestertia singulari numero plurali millenos sestertios valeant:

c. iij.

hoc est, duas libras & semissem. Vt enim fester-
tius nummus dicitur ex eo quòd duos asses, &
semissem valebat, hoc est duas libras æris grauis
& selibram: ita festertia numero plurali & gene-
re neutro ideo dicuntur, quòd singula duas li-
bras & selibram argenti valerent, hoc est ducen-
tos & quinquaginta denarios, siue mille fester-
tios, quod idem est: sic fit vt decem festertia, &
decem millia festertium nummorum pro eodẽ
ab antiquis dicerentur.

Mille festertij æstimatione nostra vigintiquin-
que coronatos valent. Dicitur autẽ mille fester-
tij & mille nummi, vel mille festertium & mille
nũmũm, vel copulatè mille festertiũ nummũm.

Cum autem mille festertij, id est, ducenti &
quinquaginta denarij, duas libras argenti & se-
missẽ valerent: sequitur vt libra Romana, quæ
& mina & pondo dicitur, decem aureos corona-
tos valuerit. Coronatos autem ita intelligi vo-
lo, vt singuli quinque & triginta solidos valeant,
quod legitimum est pretium.

Igitur decẽ millia nummũm, vel decem mil-
lia festertium (quod idem est) ducentos & quin-
quaginta aureos coronatos valebãt. Hæc etiam
decem festertia dicuntur: cum singula festertia,
singula millia significant.

Decies festertium, idem est quod decies centes-
na millia festertium, quæ summa centies maior
est decẽ festertijs. Idem est enim decies festertiũ
quod mille festertia. Quum enim singula fester-

tia millenos nummos sestertios valeant, si mille sestertia millies multiplices: fient decies cetera millia, quem lingua vernacula millionem vocat. Decies igitur sestertium centies ducentos & quinquaginta aureos valet, hoc est, viginti quinque millia: sic fit ut millio Romanus, viginti quinque millia coronatorum valeat.

Hoc igitur tenere oportet, quod quemadmodum cum à nummis sestertijs ad sestertia genere neutro fit transitus, numerus millies multiplicatur: ita cum ad eam locutionem ventum est, quæ per aduerbia numeralia enūciatur, sestertia singula centuplicato crescunt: ut verbi gratia, si centum sestertia dicam, centum millia sestertium intelligere debeas. quòd si centies sestertium dicam, non iam centum sestertia, sed centies centena sestertia, seu centies centena millia sestertium intelligendum sit. Ut autem facilis & obuia sit unicuique earum summarum intelligentia quæ apud authores identidē leguntur, hoc meminisse oportet quod sequitur, ut quæuis summa etiam in digitos deduci possit sine calculis aut abaco.

Decem sestertia, ducentiquinquaginta aurei.
 Viginti sestertia, quingenti aurei.
 Triginta sestertia, septingenti & quinquaginta.
 Quadraginta sestertia, mille aurei.
 Quinquaginta sestertia, mille ducēti & quinquaginta.
 Centum sestertia, duo millia & quingenti.
 Ducenta sestertia, quinque millia.
 Quadringenta sestertia, decē millia coronatorum.

Census equestris Sub Iulio Cæsare.

c.iiij.

Quingenta sestertia, x i i millia & quingenti.

Sexcenta sestertia, quindecim millia.

Octingenta sestertia, viginti millia.

Census senatorius ante Augustum.

Mille sestertia, vigintiquinque millia.

Mille ac ducenta sestertia, triginta millia.

Census senatorius sub Augusto.

Notandū q̄ supra mille sestertia Romani ferè
semper per aduerbia loquebantur : infra mille
nunquam per aduerdiū locuti sunt, hoc modo:

Decies HS, id est, mille HS vigintiquinque millia.

Duodecies sestertiū, triginta millia aureorum.

Quindecies sestertium, triginta septem millia &
quingenti.

Vicies sestertium, quinquaginta millia.

Tricies sestert. quinq; & septuaginta millia aur.

Quadrages sestertiū, centum millia aureorum.

Quinquages sestertiū, cxxv millia aureorum.

Sexages sestertium, cl. millia aureorum.

Centies sestertium, ducēta quinquaginta millia.

Tanti æstimatus est vnio Cleopatrar̄.

Quadringenties sestertium, decies centena mil-
lia, id est, millio.

Millies mille, id est millio. Tanti æstimatur à
Plinio ornatus Loliar̄.

Millies sestertiū, vicies quinquies cētena mil-
lia, id est, duo milliones & quingenta millia.

Bis millies sestertiū, quinquagesies cētena millia.

Census Lentuli auguris sub Augusto.

Quater millies sestertium, decem milliones di-
cuntur, hoc est, centies centena millia.

Decies millies sestert . vigintiquinq; milliones.
 Quadragies millies sestertium, centū milliones,
 hoc est latinè loquendo, millies quadringenties
 centena millia.

Vicies septies millies sestertium coëgisse Tyberius dicitur, hoc est, sexaginta septem milliones & quinquaginta millia aureūm coronatorum, vt nostro sermone loquar.

Græcorum supputatio.

Mina apud Græcos, idem est quod libra & pōdo apud Romanos. hæc centum Drachmas cōtinebat, hoc est, centum denarios Romanos, seu quadringentos sestertios.

Mina igitur decem aureos coronatos valuit, & drachma tres solidos turoneos & semissem, quāti scilicet denarius Romanus æstimatus est à nobis, hoc est, quaterni nummi.

Talentum multiplex fuit, vt in libro nostro latissimè enarratum est, sed talentum atticum quod plurimum celebratur ab historicis, sexaginta libras valuit seu minas, hoc est, sex millia denariūm, vel drachmarum, quæ sexagies denos coronatos valent, hoc est, sexcentos.

Talentum,	sexcenti aurei.
Decem talenta,	sex millia aureorum.
Quindecim talenta,	nouem millia.
Viginti talenta,	duodecim millia.
Quinquaginta talenta,	triginta millia.
Centum talenta,	sexaginta millia.
Ducenta talenta,	centum & viginti millia.
Quadringēta talēta,	cc & quadraginta millia.

Quingenta talenta, trecenta millia.
 Mille talenta, sexcenta millia.
 Duo millia talentum, mille & ducenta millia.
 Decem millia talentum, sexagies centena millia.
 Aereum nomisma.

As, qui & assis dicitur, in duodecim vncias distribuitur. As quaternos denariolos nostros valet, & pauxillo plus. Sic fit vt duo asses & semis sestertium faciant, id est, caroleum nostrum & semissem denarioli.

Duo asses sextans dicebantur, quod nomisma paruum fuit, cuius meminit Plinius & Liuius.

Quadrans etiam nummulus, & valebat assis quartam partem, vt triens tertiam.

Semis autem duos quadrantes valebat.

Apud Græcos drachma in sex obolos diuisa est, & in trientes quadrantésque. Sesiobolus Athenis, erat Romæ sestertius.

Libra Romana in duodecim vncias & semunciam diuiditur: & vncia in octonas drachmas. Sic fit, vt centenæ drachmæ libram & minam seu pondo faciant. drachma in terna scrupula diuiditur, sic fit vt sint vicena quaterna scrupula in vncia. Parisienses drachmam grossam appellant: & scrupulum appellant denarium: & binæ drachmæ sterlini quinque dicuntur, id est, quadrans vnciæ.

F I N I S.

PRAECLARA QVAEDAM ELOGIA
in vitæ & morum C. Suetonij Tranquilli de-
scriptionem, non sine eius stili & industriæ
probatione, ex vetustissimis quibusdam exem-
plaribus compilata.

C. Suetonius Tran. Suetonium Lenem patrē
habuit, vnde cognomen, etsi diuersa voce, inte-
gro tamen significatu creditur adeptus. fuit ille
ciuili bello quod ad Bebriacum inter Othonem
& Vitellium est gestum, tertiædecimæ legionis
tribunus, & Augusti Cluius: ipse in forensi luce
non nihil versatus: quod Pli. testantur epistolæ:
cæterum patrimonio, quod amplissimum à pa-
tre acceperat, profligato, seu egestate, seu (quod
magis credo) laudis cupiditate ductus, ad histo-
riam se contulit, quam à Cæsare dictatore auspi-
catissimè exorsus, eo q̄ imperatum erat ordine
per vitas in Domi. descendit. sunt qui Neruam
& Traianum illis adiecisse scribant: verum con-
sciis sibi eorum quæ in his parum integra fide
tradita essent: cum viuentium interim coactus
fuisset habere rationem: ne pars vna reliqua hi-
storiæ fidem eleuaret, in apertum non retulit: cæ-
tera, ea qua illi libertate vixerunt: ac nescio an
quædam etiam vt in Nerone & Galba ab eo libe-
rius prodita. Per hæc studia Hadriano principi
ab initio commendatus: quum epistolarum ma-
gisterio apud illum aliquandiu esset functus, ve-
nissetq; in suspicionem quasi familiaris quàm
domus aulicæ reuerentia postularet, apud Sabie

nam principis coniugem ageret: successore meruit. scripsit de grammaticis quoque & oratoribus libros duos: de viris illustribus unum: quem iunioris Plinii plerique autumant. de genere vestium unum: de regibus tres: quos lepido poemate in epitomen Pontium Paulinum redegissem quidam prodiderunt. C. Plinii cuius modo memini, familiariter est usus, a quo per epistolam hortatur ut volumina que perfecta essent & absoluta, quandoque vellet edere. Eius dicendi genus, quod inter omnes constare video, haud tam floridum quam venustum: domuique magis quam foro accommodatum: breuitasque vni, ut Vopiscus ait, penes familiaris: sed non ita brevis, ut non passim duriusculus occurrat, dum minimè confectatur. Quo fit ut pleraque ne splendescere quidem possint, corpusve eloquentiæ obtenuitatem recipere: sed quoquo modo res habet, in eo scribendi genere primas omnium iudicio occupauit: ita ut ex ingenti scriptorum manu, quæ post illum in eo genere nihil obscure versata est, elocutione, grauitate, dispositione, qui cum hoc vno iure conferri possit, sit certè nemo.

Item de eodem.

Suetonius Lenis tertiedecime legionis tribunus, bello quod inter Vitellium & Othonem apud Bebriacum gestum est, imperatorisque clauus, Tranquillo Suetonio historico pater fuit. Qui cum Hadriani imperatoris epi. magister esset, apudque Sabinam uxorem vnius Sueuij familiariter se egisset, quam reuerentia domus aulicæ postulare, successorem meruit. Scripsit de regibus libros tres

quos lepido poemate in epitomen Pōtium Paulinum redegisse memoriæ proditū est. De grāmaticis oratoribúsq; duos. De viris illustribus vnum, quem pleriq; Plinij oratoris autūmant. De genere vestium vnum: reliquit & Cæsarum vitas x i i, tanta cura diligentiaq; dum minima quæq; attigit, conscriptas, vt prærepta nō præbita scriptoribus facultas videatur.

Idem de eodem.

C. Suetonius visus est ea libertate scripsisse Cæsarum vitas, qua vixisse illi ferūtur. Nemini aut demit aut adiicit quicquam, nil ad assentationē cuiuspiam, aut studium suum: omnia ad integritatem historiæ refert. Mores illorum & in imperio & priuatorū sic exprimit, vt non legere quis Suetonij scripta, sed ij ipsi in speculo intueri sese videantur. Vitia virtutésq; omnium citra & inuidiam & gratiam aperit, & quæ fortuna foris cuiq; fuerit aut domi. habitus est duriusculus, dum nec minima quidem negligit. & sunt aridiora pleraq; & minutiora q̄ quæ nitere possint, aut capere eloquentiæ corpus: sed tamen est in genere ipso scribendi multum ponderis, eruditio vero tanta, vt seueritate orationis grauius castigata quem huic anteponam veterū scriptorum non videam.

ELOGIUM PLINII DE IULIO

Cæfare dictatore.

Animi vigore præstantissimū arbitror C. Cæsa-
rem Di. nec virtutem constantiamq; nūc cō-
memoro: nec sublimitatem omniū capacē, quæ

cælo cōtinentur: sed proprium vigorem celeritatemque quodam igne volucrem, scribere & legere, simul dictare & audire solitū accepimus. epistolas vero tantarum rerum quaternas pariter librarijs dictare: aut si nihil aliud ageret, septenis. Idem signis collatis quinquagies dimicauit. Solus M. Mar. trangressus, qui vndequadragies dimicauerat. Nam præter ciuiles victorias vndecies centum & nonagintaduo millia hominum occisa prælijs ab eo nõ equidem in gloria posuerim. Tantam etiam coactam humani generis iniuriam: quod ita esse confessus est ipse, bellorum ciuiliū stragem non prodendo: vt iustius Pompeio Magno tribuatur, octingentas quadraginta sex naues piratis ademisse. Cæsari proprium & peculiare fuit præter iam supradicta clementiæ insigne: qua vsque ad poenitentiam omnes superauit. Idem magnanimitatis perhibuit exemplum: cui comparari non possit aliud. spectacula enim edicta effusisque opes, aut operum magnificentiam in hac parte enūmerare luxuriæ fauentis est. illa fuit vera & incomparabilis inuicti animi sublimitas, captis apud Pharsaliam Pompeij Magni scrinijs epistolarum, iterumque apud Thapsum Sci. ea optima concremasse fide, atque non legisse.

TETRASTICHA DE CAESARI
bus post Tranquillum.

Nerua imperator.

Proximus extincto moderatur sceptrā tyrāno

Nerua senex, princeps nomine, mēte parens.

Nulla viro soboles, imitatur adoptio prolem:

Quam legisse iuuet, quam genuisse velit.

Traianus imperator.

Aggreditur regimen viridi Traianus in æuo

Aelim, laude prior, cætera patris habens.

Hic quoq; prole carens sociat sibi sorte legēdi,

Quem fateare bonum, diffateare parem.

Hadrianus imperator.

Lelius hinc subijt medijs præsignis in actis:

Principia & finem fama notat grauior.

Orbus & hic sociānsq; virū documenta daturū,

Assumpti quantum præmineant genitis.

Antoninus Pius imperator.

Antoninus abhinc regimen capit: ille vocatur

Consultisq; pius nomen habens meriti.

Filius huic fato nullus, sed lege suorum

A patria sumpsit qui regeret patriam.

M. Antoninus imperator.

Pòst Marco tutela datur quæsitā Platonis,

Seruus ad imperium: patre pio melior.

Sucessore suo moriens sed principe prauo,

Hoc solo patriæ quòd genuit nocuit.

Commodus imperator.

Cōmodus insequitur pugnis maculosus arenæ:

Threcedico princeps bella mouens gladio.

Eliso tandem persoluens gutture pœnas,

Criminibus fassus matris adulterium.

F I N I S.

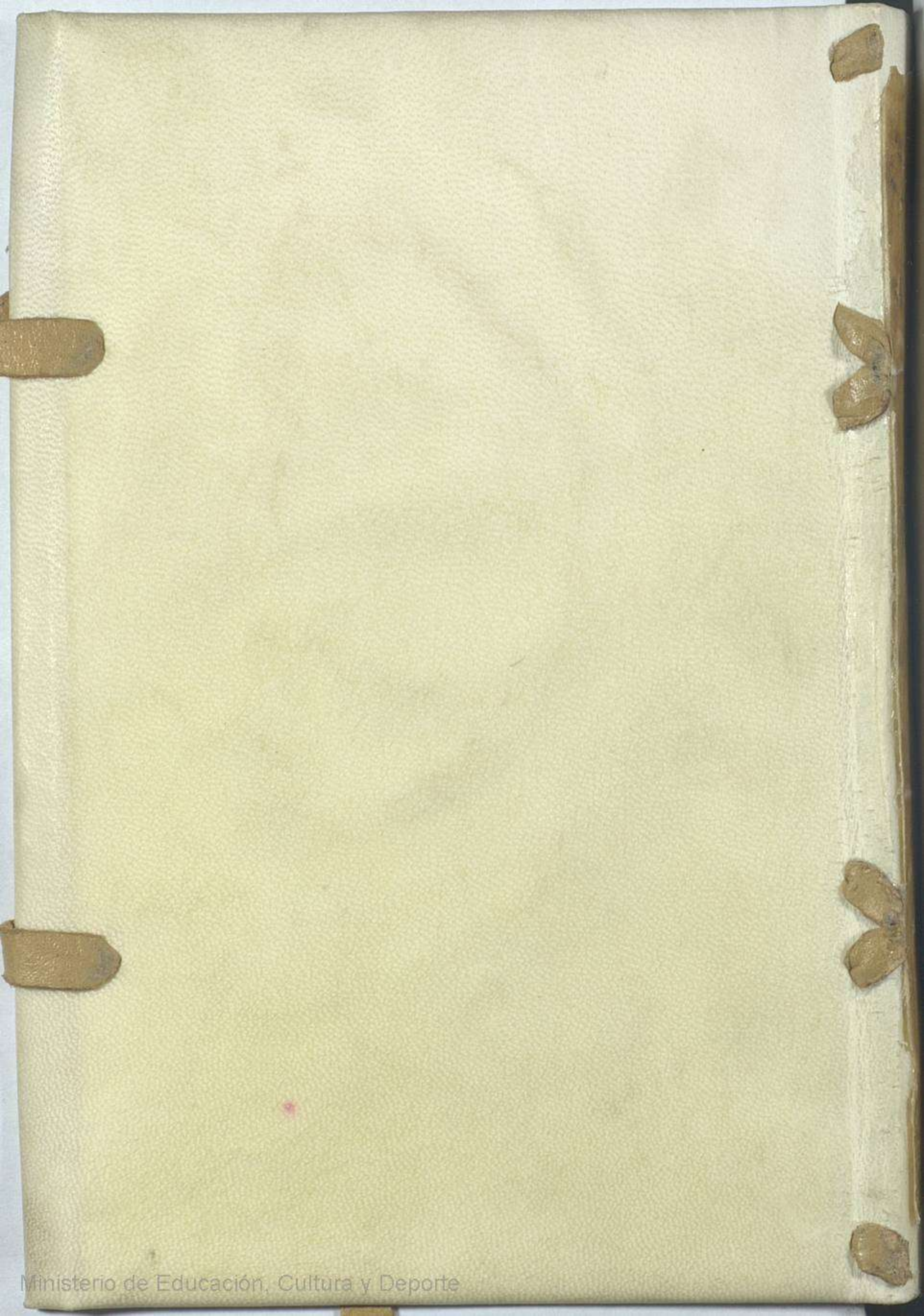
177
Juebanillo gresguo y menonbre
de don Juan de la Cruz
Meyra

Francisco

CENTRO NAL. DE RESTAURACION
DE LIBROS Y DOCUMENTOS.

Restaurado su interior y -
encuadernación

Noviembre 1978 N° Reg.: 4457

ES
LA
S
E
M
A